I.M. Ștefan

VIAȚA ÎNCEPE LA MILOGU

EDITURA ALBATROS

I. M. ȘTEFAN

VIAȚA ÎNCEPE LA MILOGU

I. M. ŞTEFAN

VIAŢA ÎNCEPE LA MILOGU

EDITURA ALBATROS
1980

1.
ÎMI PLACE DE TINE

Oboseală. Cenuşiu. Speranţă. Frică. Deznădejde. Un amestec din toate. Asta simţeam. Încăperea mare şi urîtă a sălii de aşteptare clasa a II-a din Gara de Nord mă întrista şi îmi zdruncina hotărîrea. Nu voiam să se vadă, încercam să mă ţin tare. Cine ştie de unde va veni scăparea!

Ţigara era pe sfîrşite. Scoteam rotocoale mari de fum, aşa cum mă învăţase Doru, prietenul din blocul turn al Pieţii Palatului, care-mi oferise un adăpost de cîteva zile. Rotocoalele se ridicau unul după altul spre plafonul murdar, urmărite cu admiraţie de cele două fetiţe gemene — să fi avut vreo patru-cinci ani — care şedeau în rîndul de bănci din dreapta mea. Încercam să mă „dau mare", cum îmi spusese Doru să fac. Dar situaţia mea era disperată. Toată această lume, cu valize şi boccele, aştepta un tren sau altul. Mereu se anunţau prin megafon plecări apropiate („Trenul nr. 412, în direcţia ..., pleacă peste cinci minute de la linia ... Persoanele care i-au însoţit pe călători la tren sînt rugate să coboare din vagoane"). Eu nu aşteptam nici un tren. Nu ştiam ce o să fac nici la noapte şi nici a doua zi. Dar acasă nu mai voiam să mă întorc cu nici un preţ.

Continuam să lansez în aer rotocoale de fum, iar gemenele priveau extaziate zborul lor. Şedeau între o femeie şi un bărbat, probabil mama şi tatăl, amîndoi simplu dar îngrijit îmbrăcaţi. La dreapta lor mai era un băieţel, adormit cu capul pe braţul bărbatului, care se ferea în mod vizibil să se mişte, pentru ca nu cumva

să-l trezească. Cei trei copii erau îmbrăcați foarte frumos, mai frumos ca părinții, chiar elegant. Băiatul ațipise ținînd strîns în brațe o sacoșă cu echipament pentru înot sub apă. O familie fericită, mi-am spus cu invidie. Venită de cine știe unde, aștepta, firește, trenul de miezul nopții pentru a pleca spre Litoral.

Mama purta o pălărie de plajă din pînză albastră, cu boruri largi. Mă privea supărată cum aprindeam țigară după țigară. De unde putea ea să știe ce se petrece cu mine ?

Acum mi-a reușit un inel de fum deosebit de maiestuos, care, purtat de cine știe ce curent (se deschisese ușa sălii), a pornit drept spre „familia fericită". Una din gemene a sărit de pe scaun și a alergat spre el, să-l prindă. Dar, în aceeași clipă, rotocolul a început să se ridice spre plafon. Fetița m-a privit mai întîi supărată, de parcă eu aș fi fost de vină, apoi însă a zîmbit. I-am surîs și eu, iar între noi s-a stabilit un soi de complicitate. Fetița venea spre mine ca să vadă mai de aproape „cum făceam" inelele de fum, cînd femeia cu pălărie de plajă s-a repezit la ea și a tras-o cu un gest energic înapoi.

Într-un fel, asta mă îngrijora. Nu că mi-ar fi fost frică de femeia aceea. Dar nădăjduiam să arăt mai mare decît eram de fapt. O auzisem odată pe profesoara de română spunînd că sînt „foarte precoce" și mă bucurasem. Înalt de un metru și șaptezeci, cu ochelari și o figură destul de serioasă, ba și cu tuleie vestind mustața, speram să înșel aparențele măcar cu vreo doi ani. În realitate, acum, *la 20 iunie 1969*, abia absolvisem clasa a opta (carnetul de note și certificatul de naștere erau singurele acte pe care le aveam asupra mea). Și asta fiindcă fusesem dat la școală cu cîteva zile după ce împlinisem șase ani.

„Proiectul Doru", cum îi spuneam eu, reușise doar pe jumătate. Prietenul meu din tabăra de la Izvorul Mureșului mă așteptase la gară, mă găzduise în apartamentul lui din blocul turn (o clădire așa înaltă nu aveam la Pitești), ba mă și plimbasem duminica, împreună cu părinții lui, la Snagov (ei nu știau că sînt fugit de-acasă). Dar scopul principal nu fusese atins.

Degeaba colindasem toate şantierele Bucureştilor ca să găsesc de lucru. Auzisem vorbindu-se că nevoia de muncitori e atît de mare, încît nu te-ntreabă de nimic, ba îţi dau şi locuinţă, măcar la barăci. Pe deasupra, mă ştiam şi îndemînatic („micul meşter mare", îmi spunea diriginta mea), ba cîştigasem şi un premiu la „Minitehnicus" pentru o barcă cu motor teleghidată. Aş fi putut cînta şi în brigada artistică (le spuneam asta ca să mă angajeze mai uşor), iar de la toamnă voiam să mă înscriu în a noua de liceu, la seral...

Dar socoteala de acasă nu se potrivise cu cea din tîrg. Nimeni nu voia să se încurce cu un „ţînc" fugit de-acasă şi nici cînd am început să colind pe la meseriaşi particulari nu mi-a mers mai bine. Degeaba arătam carnetul de note, actul de naştere. Şcoală aveam, n-aveam „act de identitate". Acum, Doru plecase cu părinţii la Borsec şi eu rămăsesem de capul meu la Bucureşti.

Oricît de puţin mă iubeau tata şi mama vitregă, eram sigur că anunţaseră miliţia. Nu de dragul meu, dar de gura lumii şi ca să nu intre ei în bucluc. Iar în trenul care mă dusese de la Piteşti la Bucureşti, una din cucoanele acelea pisăloage, care croşetase tot timpul, nu mai contenise cu întrebările. „Nu eşti tu al lui conu Valerică Roşca, de la restaurantul «Mistreţul»? Unde te duci? Ce face mama ta bună, mai ştii ceva de la ea? A mai venit să te vadă? Vai, doamne, ce vremuri trăim!" Eram convins că odată întoarsă la Piteşti, aflase de dispariţia mea şi îl anunţase pe tata despre întîlnirea din tren. Mai ales dacă ştia că şi anul trecut fugisem de acasă pentru două zile, ascunzîndu-mă într-o magazie părăsită din Parcul Trivale. Atunci mă prinseseră la meci. Juca „F. C. Argeş" cu „Steaua" — derbi, nu glumă — şi ispita fusese prea mare. Mă recunoscuse antrenorul meu de la echipa de lupte a şcolii.

Trebuia să încerc să dorm, măcar cîteva ore, pentru ca mîine să reîncep peregrinarea. Poate că la un I.C.R.A.L. să fie rost de ceva. Dacă nu oficial, măcar să-l ajut „neoficial" pe un meseriaş care făcea ciubuc în particular. Dar îmi dădeam seama că şansele sînt

minime. Şi-apoi, unde aveam să dorm? Pe atunci nu cunoşteam miile de adăposturi de pripas (poduri, subsoluri, cimitire, pavilioane din parcuri, clădiri părăsite destinate demolării etc.) care aveau să-mi devină mai tîrziu familiare. Am aşezat valiza pe scaunul alăturat — erau o mulţime de locuri goale — am întins pardesiul pe ea şi am pus capul acolo. Nu era grozav, totuşi mergea.

Dar somnul nu venea. Zgomotele sălii îmi zumzăiau în urechi. O fetiţă mică, avînd un picior mai scurt, îmbrăcată în zdrenţe, a început să cerşească. Era slabă şi murdară. La fiecare pas, trupul i se strîmba din şale. Îndruga o poveste despre patru surori mai mici care n-aveau ce mînca şi o mamă internată în spital. Glasul ei spunea însă că minte. Trecu de-a lungul tuturor băncilor. Strîngea pomana într-o cutiuţă rotundă de tablă. I-am aruncat şi eu un leu.

Aşa aveam să ajung şi eu într-o bună zi? Deocamdată, arătam îngrijit. Mama lui Doru îmi spălase înainte de plecare rufăria şi cămăşile murdare, iar în valiză mai aveam şi „rezerve" neatinse. Dar peste cîteva săptămîni?...

În clipa aceea am auzit lîngă mine un glas răguşit şi am ridicat capul. Tot nu puteam încă să dorm. Un puşti negricios la faţă, cu părul creţ şi cu nişte ochi de veveriţă (cine ştie de cînd mă iscodea cu ei), mi se adresă de-a dreptul:

— Fugit, ai?

Am tresărit. De unde ştia? Nu aşteptă răspunsul.

— Las', că-i bine! Îmi place de tine.

Ce mă interesa dacă-i eram sau nu pe plac?... Dar poate că ştia ceva de lucru!

— Cîţi ani ai? m-a întrebat

— N-am împlinit încă paisprezece. Abia peste două luni...

De ce fusesem sincer cu el? Nu-mi dădeam nici eu seama.

— Grozav suflet ai! Te-am văzut cum i-ai dat leul Miţei. Încurajezi cerşetoria, va să zică?! Orbu o să se bucure, nu ea! Dar măcar scapă de bătaie dacă-i cutia plină...

— Cine-i Orbu ?

Nu mi-a răspuns, dar parcă am înțeles că am în fața mea o enigmă adevărată, nu ca în cărți.

— Mă cunoști ? l-am întrebat .

— Uite ce e, eu nu „cunosc“ la oameni, eu îi „miros“. Asta mi-e meseria. Tii ! Și ce moacă ai ! La fix. Ești un cineva, nu un vagabond. Serios, cu ochelari. Fac prinsoare că la școală ai fost premiant. Dar țigara n-o ții prea bine, se vede că ești nou la poluare. Se-nvață și asta.

— Cum te cheamă ?

Interogatoriul ăsta îmi era mai puțin antipatic decît al bătrînei din tren. Ba, într-un fel, aveam impresia că poate-poate... promite ceva ! Să-i spun numele ? În fond, ce aveam de pierdut ! Asta nu însemna că mă voi da pe mîna lui.

— Mă cheamă Sorin Roșca.

— Adevărat ? Și ești din Pitești.

L-am privit uimit. Arătă, zîmbind, spre eticheta valizei, pe care uitasem s-o scot. Cu un gest rapid, am smuls de la locul ei eticheta și am făcut-o bucăți

— Așa da ! a zis Negriciosul. Uite ce e, să știi că ai avut baftă cu mine, Savantule. Tocmai ce-ți trebuia și ce-mi trebuia mie.

— De ce-mi spui „Savantule“ ?

— Ți se potrivește al naibii !

— Dar ție cum îți zice ?

— Numele nu are a face. Să-mi zici Muscă. Așa îmi spun toți... Paiș'pe ani zici că ai..., și încă neîmpliniți ! Asta-i grozav. Vîrsta de aur !

Al naibii răgușit ! Dar mai rău era că că nu pricepeam ce voia să spună.

— Uite ce e (repeta mereu formula asta). Pînă la paiș'pe ani nu „răspunzi penal“, orice ai face. Abia p-ormă. Ești adică la adăpost.

— Dar de ce să fiu „la adăpost“ ? N-am comis nici o crimă. Nu vreau să omor, nici să fur, nici să provoc scandal.

În ochii lui Muscă sclipi o privire șireată.

— Nici o grijă, știu eu ce-ți trebuie ție. Doar nu sîntem în Texas.

Credea că mă are în buzunar, așa vorbea.

— Vîrsta de aur ! reluă el, dar pe un cu totul alt ton, mai coborît de astă dată... E bine și nu e bine ! Pricepi ?

— Cum adică ?

— E bine că nu te dă la penal, „n-ai discernămînt" cică, dar e rău că n-ai acte. Adică buletin de identitate. Știi doar : se dă la paișpe ani.

— Știu.

— Și dacă te ia la înghesuială să-l arăți, ai sfeclit-o. Te umflă.

Am spus, fără convingere :

— Am act de naștere, carnet de note.

— Astea nu-s bune (știam și eu). Ți le ia, te bagă la colivie — și bîz ! telefonul la miliția din Pitești ! „Alo, Miliția Pitești ? Aici secția 6 Miliție București. L-am prins vagabondînd pe minorul Sorin Roșca".

— Mai încet ! l-am rugat eu.

— Las' că știu eu cum să-mi reglez vorbitoarea. Zi bodaproste că m-ai întîlnit pe mine. De-acum să nu-ți mai fie frică de nimic. Și pe urmă, tu încă nici nu știi să te uiți. Nici nu vezi cine-i aici, în așteptare.

— Doar nu-s orb !

— Nu chiar, dar p-aproape... Le vezi pe-alea două ? Alea-s niște dive categoria a doua. Și hoațe a-ntîia. Cea blondă a pus ochii pe babacul gras din dreapta ei. E cam veteran, dar asta-i ce-i trebuie. Și el trage cu ochiul la divă. Uită-te atent ! Ea n-o să facă nici o vrăjeală. O să stea ca sfînta și el o s-o agațe. Ea doar „se lasă"... Pricepi ?... Altceva. Uite-l pe lunganul ăla din colț. E Bițu. Zis și Bill. Cu fîșul negru și pantofii dați la lustru. Tu ai zice că-i vreun casier mai tînăr. Și-a pus ochelari, ca tine. Dar ăsta-i numai „rolul", așa se vrea el adică. Pîndește să ațipească domnișoara aia lălîie de la dreapta lui. O vezi ? Cînd adoarme, îi ia ușurel valiza roșie cu dungi, ca și cum ar fi a lui, și valea ! Dar nu fuge. Umblă încet, sigur de el, ca nimeni să nu-l bănuiască. Acum valiza e exact între ei doi. Nici n-ai putea spune cine-i proprietarul. Ai înțeles schema ? Cît ai zice pește, i-a șutit cutia...

Nădăjduiam că Muscă mai ştia şi alte lucruri. Mai aveam o sută de lei. O să i-o dau lui, ca să-mi mijlocească o angajare fără buletin. Voiam să muncesc undeva, să am leafa mea. Numai aşa se putea termina coşmarul.

— Uite ce e. Eu ştiu toate ponturile, continuă el, ghicindu-mă parcă. Se întrerupse brusc. Ochii de veveriţă zăriseră ceva. Mi-a făcut semn să tac.

— Peşte! Rapid uşcheală! Se lasă nasol ...

Abia atunci am observat că-n sală intraseră, cu un aer indiferent, trei bărbaţi de vîrstă mijlocie. Se aşezaseră liniştiţi, unul dintre ei se uitase grijuliu la ceas. Nici divele, nici golanul cu aspect de casier nu păreau alarmaţi. Poate că Muscă se speria degeaba.

— Vezi gagiii? Sticleţi! îmi şuieră el răguşit în ureche. Rămîi liniştit, nu fi muiere! Mergi ca la plimbare, după mine, altfel ne-nhaţă.

S-a sculat, m-a luat de braţ ca pe un vechi prieten şi am pornit spre uşă, cu valiza-n mînă — doi călători care se pregăteau să urce în tren. Inima îmi bătea să se spargă ... Dar nu s-a întîmplat nimic. Oare îşi bătea joc de mine? Eram furios. Ieşisem din sală şi ne aflam în dreptul tutungeriei cînd mi-a spus:

— Acum, uită-te înapoi! Îndată zăvoresc sala, de nu mai iese nici un suflet.

De o parte şi de alta a uşii sălii de aşteptare se iviseră cîte doi miliţieni în uniformă. Lîngă ei, un locotenent. Noi eram destul de departe.

— Zi mulţumesc lui nenea că nu eşti în drum spre Piteşti, şopti Muscă.

Dinspre sală se auzea un glas care rostea tare ceva. Nu se înţelegea bine ce. Doi miliţieni intrară înăuntru, ceilalţi doi rămaseră afară. „Vă rugăm, legitimarea!“ am deslusit. „Nimeni nu mai iese!“ zise locotenentul.

— Acum, în sală, le face „sterilizarea“. Cine-i curat poate să rămînă sau să plece, cine nu — îl umflă simpaticii. Uite c-au şi venit să-i ia pe primii.

Se iviseră alţi miliţieni, care-i luau pe suspecţi în primire.

— Vai de manglitori şi de pipiţe! Nu mai e de trăit în Bucureştii ăştia! zise Muscă, melancolic.

— Dacă „zăvorăsc“ toată gara ? am întrebat.

— Asta nu se poate. În sală, toată operația durează un sfert de oră. Și încă, dacă arată cineva că are belet urgent, îl ia îndată la întrebări și-i dă drumul. Dar dac-ar zăvorî toată gara, pierde lumea trenurile. Se strică rînduiala, pricepi ? Fii liniștit. Zi mersi lui Muscă !

Cele două dive, Bițu-Bill, hoțul de valize, și încă un alt bărbat, neras, fură scoși din sală și dați pe mîna milițienilor.

— Singuri și-au făcut-o. Să cunoască și ei la sticleți, ca mine, spuse Negriciosul. Ești cumva fomist ? mai întrebă Muscă. Fac cinste, bobocule ! Nu te jena, că doar nu duc lipsă de bișțari.

Nu mi-era foame. Adică îmi fusese, dar acum îmi trecuse. Începeam să-mi dau seama că mă aflam pe un drum greu de străbătut și care nici nu mi se potrivea. Dor de acasă nu-mi era. Îmi răsuna mereu în urechi ultima convorbire pe care o surprinsesem între tatăl meu și mama vitregă, chiar în ziua cînd adusesem premiul și pe deasupra diploma de vioară pe județ. Și mai ales auzeam acel scîncet de cîine bătut al tatei :

— Știu, Jeny, știu ! N-ai răbdare de el. O să-l trimitem undeva, în tabără. Și pentru la anul, am ochit eu un internat, tocmai în Ardeal. N-o să-l mai vezi.

— Ce-i cu tine, visezi ? întrebă Muscă și adăugă : Poate că-i mai bine să stăm pe loc pînă se termină mișcarea.

Nu, nu visam, aveam un coșmar, același coșmar pe care-l cunoscusem acasă, de mic copil. Primele mele amintiri — să fi avut patru sau cinci ani pe-atunci — erau bătăile dintre mama și tata. Tata avea mulți bani, era doar responsabil de restaurant, cîștiga cît un chirurg și măcar o dată pe săptămînă venea acasă beat. Și, ceea ce o supăra mai rău pe mama — fără bani. Începea să cînte, să urle, să spargă tot ce era în calea lui, și-i cerea mamei „să-l pună la pijama“. Apoi, cînd vedea că nu i se împlinește voia, se pornea s-o înjure.

Tata era mic, îndesat, mama înaltă, voinică și frumoasă. Cînd începeau să se bată, ea era totdeauna mai tare. Îl lovea cu multă dibăcie și fără să-l cruțe (din

loviturile ei am învățat și eu primele „figuri", pe care le-am aplicat apoi în disputele de la școală). Pînă la urmă, tata ieșea cu vînătăi, iar ea abia cu vreo zgîrietură. Parcă-l aud cum se ruga : „Nu mai da, Amalia !" Într-un tîrziu, începea să plîngă.

Cînd eram mic de tot, mama mă încuia, în asemenea împrejurări, în camera mea. Mai tîrziu, nu se sfiau să se ia la harță în fața mea.

Cît de diferit era tata la marele restaurant ! Treceam uneori pe la el. Întotdeauna impecabil îmbrăcat, avea o autoritate nemaipomenită asupra șefilor de sală, chelnerilor și bucătarilor, a întregului personal. Mărunt cum era, nu i se spunea altfel decît „Bossul" sau „Tiranul". Într-o zi, am auzit niște chelneri care se plîngeau că-i dijmuiește conu Valerică cu treizeci la sută din bacșiș. Asta se adăuga la ceea ce fura la alimente, împreună cu bucătarul șef și șeful aprovizionării. Și totuși se pricepea să asigure o mîncare bună, meniuri variate, iar consumatorii erau mulțumiți. Știa că de asta depinde, în ultimă instanță, rămînerea lui la cîrmă. În ziarul local apăruse chiar un medalion care-i făcea elogiul, la rubrica „Oameni care ne fac cinste !" Se mai păcăleau și ziariștii.

Niciodată n-am înțeles cum „micul despot" de la «Mistrețul» ajungea acasă cîinele bătut al Amaliei. Dar așa se întîmpla mereu. „Valerică, te omor !", răsuna iar și iar în casa noastră.

Pe urmă, mama — avea cred pe atunci douăzeci și patru de ani și era foarte ambițioasă — a început să învețe. Și-a dat ultima clasă de liceu, apoi a reușit la examenul de admitere la științe juridice. Cînd a terminat facultatea la fără frecvență, a găsit o slujbă la ADAS. Avea procese peste procese și pleca în lungi deplasări prin provincie, lăsînd casa vraiște. Și dintr-o asemenea deplasare nu s-a mai întors. A urmat divorțul și cîteva luni am rămas numai cu tata.

Îmi aminteam de-o scriitoare plină de haz, al cărei avertisment suna astfel : „Copii, fiți atenți în alegerea părinților voștri !".

De ce nu m-au iubit nici mama, nici tata ? Nu știu. Necazuri nu le-am făcut multe. Nu m-am luat după

tata, care știa să „fure cinstit", adică fără să fie descoperit. Nici după mama, căreia îi plăcea parcă să chinuiască oamenii. (Doamne, cum își mai repezea părinții și sora, dintr-un sat de lîngă Balș, cînd îi cereau cîte ceva!) Îmi plăcea cartea, învățam bine. Mătușa Ileana, sora tatii, o femeie blîndă, cultă, dar fără putere asupra lui, îmi dăduse lecții de vioară și mă făcuse să iubesc muzica. Îmi pusese în mînă cărți frumoase, „Cuore", apoi „Coliba unchiului Tom"; mă învățau să fiu om.

Cu tot „exemplul" de acasă, năzuiam să fiu drept și bun. La doisprezece ani, am fost evidențiat pe toate taberele de pionieri de la Năvodari, fiindcă am salvat de la înec doi copii. Eram, e drept, nervos, iute la mînie și la bătaie. În această privință, pilda de acasă rodise din plin. Aveam cinci ani cînd m-au dat afară de la grădiniță fiindcă bătusem crunt un copil care-mi pusese piedică. Mi-aduc și-acum aminte cum m-a dus tata, îmbrăcat și el și eu de zile mari, la directoarea grădiniței, ca să mă ierte. Și m-a iertat.

Mă întreb mereu: De ce nu m-au ajutat mai mult profesorii mei de la școală? Erau printre ei mulți oameni buni și cîțiva care vorbeau adesea despre familia lor, despre copiii lor și minunile pe care le făceau. Se nimerise să am ghinion. Dar, înainte de toate: De ce nu m-au iubit părinții mei buni? De ce nu le-am simțit căldura? Poate fiindcă „n-au avut timp". Tata, cu adunarea banilor, cu băutura și chefurile, mama, în luptă mereu cu tata, desfășurîndu-și vanitatea pe care nimic nu o putea mulțumi. Pentru mine nu mai era loc. Și nici pentru vreo altă făptură. Într-un rînd, un coleg mi-a dăruit un cățel, un pufuleț cafeniu, de-ți era mai mare dragul. Îl și botezasem, Mizar, după o stea din Carul Mare. Cînd m-a văzut mama cu el pe canapea, i s-a făcut negru înaintea ochilor. M-a snopit în bătaie, ba l-a și zvîrlit de perete de i-a dat sîngele dintr-o labă. Abia l-am putut scăpa. L-am dus la mătușa Ileana. De-atunci, l-a îngrijit ea. A crescut și avea ochi buni, melancolici, un botișor ascuțit, parcă anume făcut să-l mîngîi, însă a rămas beteag. Cunoscuse și el, de mic, răutățile vieții.

După divorț, tata și-a găsit curînd altă femeie, pe Jeny. Am înțeles atunci, pentru prima dată că, în cercul de neoameni din care făcea el parte, un individ care s-a pus pe căpătuială își găsește ușor nevastă. Nu era nici frumos, nici prea deștept, avea patruzeci de ani („bătrîn", ziceam eu). Dar ce „partidă" ! Ea era văduvă, avea doar douăzeci și trei de ani și doi copii — o fetiță și un băiețel — din prima căsătorie, destul de drăgălași. A pus șaua zdravăn pe tata, mai grozav ca Amalia. Cînd știa că ia banii, se ducea după el la restaurant și-l golea pînă la o sută sau două. Sluj stătea în fața ei.

La început, vreau să zic în primele luni, Jeny s-a purtat bine cu mine. Voia să fie sigură pe „proprietatea" ei, pe tata, și credea că în scopul acesta nu avea nevoie numai de farmece și de autoritate, ci și de o atitudine frumoasă față de mine. Credeam că mi-a pus Dumnezeu mîna în cap. Parcă nici nu mai eram așa nervos. Începuse să-mi placă Bach și Haendel, pe care-i ascultam ore întregi la mătușa Ileana. Dar fericirea n-a durat mult ...

— Uite ce e, zise Muscă, trezindu-mă din amintirile mele, acum putem s-o luăm din loc. Dar mai întîi, uită-te bine la chioșcul ăsta de tutun. Aici mi-am început cariera. Schema e simplă ca bună ziua. Omul vine la șapte dimineața și vrea să-și cumpere ziare. Dar la chioșcul de presă sînt sute de oameni. Coadă de-un sfert de oră, pe puțin. O lasă baltă și vine aici să-și ia „Amiral" sau „Carpați", că nu-s decît trei-patru persoane. Pe urmă, cînd a cumpărat, mă vede pe mine. Am și „România" și „Scînteia" și „Sportul" ! Dar nu cu treizeci de bani, firește. Le-am cumpărat cu un ceas 'nainte, cu cincizeci de bani și le dau acum cu doi lei bucata. El mă vede cu două-trei ziare-n mînă, nici nu-și închipuie cîte mai am în geantă. Ce contează trei lei sau șase lei ? Decît să piardă trenul sau să stea la coadă ...

Nu prea-mi plăcea ideea lui. Chiar nu-mi plăcea deloc.

Între timp, milițienii dispăruseră din fața sălii de așteptare clasa a II-a. „Operația" se terminase.

— Şmecherii şi păsările de noapte sînt acum la răcoare. S-o întindem şi noi, zise Muscă, cu un soi de melancolie.

— Încotro ? Unde mă duci ?

Nu mi-a răspuns. Totuşi, am pornit după el.

— E grea valiza ? m-a întrebat, cînd am ieşit în Calea Griviţei.

— Nu-i grea, dar sînt eu obosit.

— Las' că am eu un sistem. Universalul meu. Marfă de import, faină !

Scoase de sub haină un fel de instrument în formă de ţeavă, care se extindea şi se curba la apăsarea pe un buton. Îl băgă pe sub mînerul valizei. Tocmai bine ca s-o ducem împreună !

Am trecut prin faţa fastuosului hotel „Nord". Un portar în livrea aştepta să deschidă şi să închidă uşa musafirilor, ca şi cum ei ar fi fost ciungi, iar el un iobag din Evul Mediu. După ce am trecut de Buzeşti, am mai mers puţin pe Griviţei, apoi am cotit la stînga şi am ajuns într-un labirint de străduţe. Ne-am oprit puţin, să ne odihnim, la un colţ. Acolo, Muscă şi-a arătat talentul la „şterpelit". A furat un şirag întreg de bilete de loz în plic, de la un bătrîn care-şi avea taraba pe stradă. Aveam şi eu mîna repede : i-am smuls Negriciosului „şiragul" din mînă.

— V-a căzut, domnule ! i-am spus bătrînului şi i l-am înapoiat.

Mi-a mulţumit, a şi vrut să-mi dea cinci lei, dar Muscă m-a săgetat din ochii lui de veveriţă.

— Ce ţi-a venit ? m-a întrebat pe urmă.

— Mi-a fost milă de el. I-ai luat pîinea pe cîteva zile ...

M-a privit ciudat şi mult timp am continuat să rătăcim prin noapte.

— Nu-mi spui, Muscă, unde mă duci ? am întrebat, după o vreme.

M-a privit dojenitor :

— Tot n-ai încredere în mine ? Cine te-a scăpat de razie, spune ? Cu cine duci valiza asta ... plină de bolovani ? Te-am căscărit eu pînă acum ?... Nu m-ai

înțeles ?... Pe limba ta asta înseamnă „fraierit". Ce-nseamnă „fraierit" știi tu de la școală, nu-i așa ?

Acum ne aflam pe o stradă îngustă și întunecoasă. Am citit tăblița metalică prinsă de zidul unei case : „Mihail Moxa. Cronicar român din secolul XVIII".

— Scoate pălăria, Savantule ! zise în glumă Muscă. Ne apropiem de Academie. Aici o s-ajungi și tu dacă mai înghiți multe cărți.

Oare de ce-i „plăcuse de mine" lui Muscă ? Și, ca și cum între noi ar fi existat o comunicare ascunsă, îmi spuse, cu aere de înțelepciune :

— Fiecare om e născut să facă ceva. Eu să găsesc ponturi și să miros oamenii. Tu să faci pe oameni să aibă încredere și... să ții de șase. Asta-i steaua ta.

M-am oprit cîteva clipe și, cum eram legați prin „universalul" lui de import, care susținea valiza, s-a oprit și el. I-am zis verde :

— Eu nu fur, să știi asta ! Îți dau o sută de lei și mîine găsește-mi ceva de lucru.

Muscă scoase din buzunarul de la spate cîteva sute. Mă ghicise iar, căci îmi zise :

— Ai ajuns la ultima sută, musiu ? Ți-am cerut eu să furi ? Ești prea distins pentru asta ! Mergem la lordul Derby și, dacă te place și el, te duc la hotel. O să te placă sigur. Ce-i place lui Muscă, îi place totdeauna și lui.

Lordul Derby ? Sigur că și asta era o poreclă, ca și „Muscă". Și „hotelul" desigur că nu era un hotel. Dar, într-un fel, toate astea mă și atrăgeau. Cu toate că nu băusem nici un strop, simțeam un soi de amețeală.

— Te fac rege peste toți ochelariștii, Savantule ! Numai să mă asculți. Pe mine și pe Lord.

Amețeala. Teancul acela de bancnote o stîrnise ? De unde se ivise, după deznădejdea mea de acum un ceas, simțămîntul acesta ciudat că Muscă mă ducea într-un loc unde totul era cu putință, unde puteam să dărîm lumea și s-o rezidesc din nou la picioarele mele ?

Strada nu se mai sfîrșea.

... Mi-am adus iar aminte de Jeny, mama a doua. Cea dintîi mă uitase cu totul. Cea vitregă a început curînd să mă asuprească. Încuia frigiderul, ca să nu-mi

iau cumva o felie de şuncă sau pieptul de la pui. Totul era pentru copiii ei. Duminica, atunci cînd eram toţi cinci la masă, nu se sfia să-mi pună în farfurie numai zgîrciurile de la carne, pe care ştia bine că nu le mănînc. Iar tatăl meu „bun“ tăcea. Cînd, pe urmă, a fost sigură de tot pe el, a început să mă şi bată. Voia să scape de mine, nădăjduia să-mi iau cîmpii. Tata o adora, i se tîra la picioare. Ştia oare că-l înşeală ? Chiar dac-ar fi ştiut, la fel ar fi iubit-o. Aşa era el.

„Problema“ mea se punea tot mai des. Născocea Jeny tot felul de minciuni, ba că i-am bătut odraslele (nu mă bătusem niciodată cu copii mai mici ca mine), ba că am furat bani din şifonier (nici asta nu era adevărat). S-a dus la o şedinţă cu părinţii şi mi-a făcut atmosferă proastă zicînd că n-o ascult, că-s rău, foarte rău. A dracului femeie ! Mi-au scăzut nota la purtare şi n-am mai luat decît premiul doi. Tata a mustrat-o puţin (voia să se laude la restaurant cu notele mele), dar ea l-a bruftuluit şi, pînă la urmă, tot el i-a cerut iertare. Cîrpă, nu bărbat...

Mă sufocam, şi-atunci am fugit prima dată în Trivale. Cînd m-au prins, m-au bătut amîndoi de mi-a dat sîngele. Soră-mea vitregă a izbucnit într-un plîns fără sfîrşit. Jeny s-a dus să o liniştească, iar tata, ameţit cum era, m-a bătut mai departe. A doua zi, i-am auzit vorbind. Mama-l învinovăţea pe tata că nu-i destul de aspru. „Mă, Valerică, bărbat eşti tu ?“ Şi el repeta mereu : „Ce ne facem cu pacostea asta ?“

— Iar visezi, Savantule. Adineauri zîmbeai, acum te-ai încruntat. Mai bine zîmbeşte mereu. Ce rost are să te gîndeşti toată vremea la Piteşti şi la ai tăi...

Fenomenal Muscă ăsta ! Îmi amintea de o schiţă din „Colecţia ştiinţifico-fantastică“, cu un inventator care născocise un „telepatotron“, un aparat care detecta gîndurile. Am răspuns scurt, aspru :

— Nu sînt „ai mei“ ! Sînt orfan. N-am avut niciodată nici tată, nici mamă.

Şi nu ştiu cum şi de ce, dar am început să-i vorbesc lui Muscă despre vioara mea.

Mi-am amintit apoi de scurta scrisoare pe care o lăsasem cu o săptămînă în urmă acasă : „Nu pot să vă

spun nici «dragă tată» nici «dragă mamă». Fiți fericiți c-ați scăpat de mine, așa cum ați dorit mereu. Nu mă căutați, spre binele meu și al vostru. Adio, Pacostea voastră".

— Ia te uită! șopti răgușit Muscă.

În aceeași clipă, am auzit un vaiet să-mi rupă sufletul. Un vlăjgan cu mustață răsucită se repezise la Mița, fetița care nu era alta decît cerșetoarea șchioapă din gară, gata-gata să-i smulgă gologanii. Ea se zbătea să nu i-i dea și individul o lovise în piciorul strîmb și scurt, înnebunind-o de durere. Cutia căzuse pe asfalt și vlăjganul o înșfăcă rînjind.

Muscă-mi șopti :

— Nu te-arunca! E Dănilă, zis Ghiță-Pumn, Boxerul.

Dar era prea tîrziu. Sîngele îmi fierbea în vine, așa cum mi se întîmpla adesea. În două salturi, eram lîngă el. Forța nu rezistă niciodată îndemînării. Am încasat eu, e drept, primul pumn, în burtă — de m-am chircit — dar a fost și ultimul. Învingîndu-mi cîteva clipe durerea năprasnică, l-am răsturnat pe Boxer din două lovituri scurte și repezi de picior și, în timp ce cădea, l-am pocnit între ochi cu o directă.

Pe asta n-o mai prevăzuse Muscă. Se holba la mine admirativ, ca și fetița. Nu știa ce să spună ; în sfîrșit șopti, pentru prima oară descumpănit de cînd îl cunoscusem :

— Prima, Savantule! Asta da condiție fizică la băiatu'. Ești valoros! Dacă nu te porecleam Savantul, ți-aș fi spus Dempsey. Am auzit că ăla dobora taurii cu pumnul. Dar tu îi dobori cu mintea, gagiule!

— Îhî! zise și fetița, apoi mai îngăimă : mulțumesc!

Își ridică cutia sunătoare, se uită bănuitor la mine dacă nu vreau cumva să i-o confisc, și o șterse ținînd-o strîns în brațe.

— Poate-o mai întîlnești astă-seară, comentă Muscă misterios, și ochii-i de veveriță îi sclipiră iar.

Abia atunci m-am întins în iarbă, sfîrșit. Lîngă mine zăcea, knock-out, Boxerul. Respira greu, ca un bivol, și mustața i se ridica și-i cobora de fiecare dată. Sim-

ţeam că s-a rupt ceva în mine, de parcă m-ar fi lovit cu cizma, nu cu pumnul.

Încetul cu încetul, durerea s-a mai potolit însă. Odihna mi-a făcut bine. Muscă m-a ajutat să mă ridic, a strîns „universalul" şi a luat valiza în mînă, s-o ducă singur.

Nu ştiu pe unde m-a purtat pe urmă, în peregrinarea spre Lord Derby. Drumul nu se mai sfîrşea, în ocoluri mari, de parcă însoţitorul meu ar fi vrut să-mi pierd urma în Bucureştiul ăsta pe care nu îl cunoşteam. Am ajuns într-un cartier unde se construiau puzderie de blocuri noi. În faţa lor, căsuţele mici, unele dărăpănate ca vai de lume, slab luminate, se retrăgeau. Blocurile albe înaintau, viaţa civilizată avansa, dar eu cu Muscă mergeam în direcţie opusă. Spre întuneric. Spre necunoscut. Spre întîmplare. De ce trebuia să ajung neapărat, pe o cale întortocheată, la Lord Derby, în această noapte de vară a anului 1969 ?

Muscă păşea cu paşi mărunţi înaintea mea, în mînă cu valiza. Îl urmam docil, resemnat, curios să văd unde mă va duce ...

2.

PROFESIUNEA DE OM

Mai ţin încă ochii închişi, atît de strîns, încît mă dor. Dar capul, cufundat în palme, prăbuşit parcă în albia lor, începe să se ridice încet, ca împins de un resort, străin de mine. Aş vrea să dorm, să visez, să uit şi, trezindu-mă, să descopăr că scrisoarea pe care poştaşul a adus-o cu cîteva minute în urmă, purtînd ştampila zilei de astăzi, *26 mai 1977*, şi care începe cu „S.O.S., Savantule !" nu este reală, nimic altceva decît o himeră, o halucinaţie. Căci altfel ...

Lovitura a venit de astă dată din senin, fără vreo vină, fără să fi comis vreun delict — cu totul altfel

decît arestarea mea de acum șase ani, la care mă așteptasem de mult ca la un deznodămînt de neînlăturat, poate mai mult decît ceilalți băieți din „sfoară“ ... Arestarea aceea, în care cel mai îngrozitor lucru nu fusese palma miliţianului, așezată grea ca o stîncă pe umărul meu, nici imobilizarea brațelor la spate, nici vorbele ofițerului de miliție despre „faptele“ noastre — ascultate cu uluire și înspăimîntare de Laura mea — ci fuga ei de-a curmezișul Pieții Romane. Ofițerul de miliție îi spusese simplu : „Dumneata poți să pleci !“ Și atunci începuse goana ei nebună și tragică, sfîrșită într-o baltă de sînge, de cealaltă parte a pieții, acolo unde începea străduța aceea îngustă și lungă ...

E drept, încă înainte de șocul violent al scrisorii primite acum, oboseala îmi toropise de mult mădularele. Efortul prelungit, dincolo de toate limitele, mă strivise. Dacă m-aș fi trîntit pe pat, aș fi adormit acolo butuc și nu m-aș fi trezit pînă a doua zi dimineața. Nici cel mai divin concert de orgă nu ar fi putut să mă deștepte. Dar capul îmi rămînea anevoie ridicat, parcă împotriva voinței mele. Simțeam că ar fi vrut să se rostogolească fără oprire, spre un abis fără fund.

Două zile și două nopți lucrasem cu echipa mea de lăcătuși-mecanici, înotînd în sudoare, utilizînd pînă la epuizare toate cunoștințele și toate șiretlicurile meseriei, la repararea cuptorului de clincher, cot la cot cu nea Tudose Bratu, care priveghea și îndruma acțiunea echipelor de intervenție. Niciodată nu mai trăisem un asemenea accident și nici o asemenea acțiune de salvare. Acasă nu mi-am îngăduit pe urmă decît un duș, urmat de o gustare frugală. M-am culcat apoi o singură oră, punînd, firește, ceasul să sune. Abia mă trezisem și picase, după înțelegerea noastră, Haralambie, cel mai bun prieten al meu din echipă, și el cu ochii roșii de nesomn.

— Ei, Sorine, te ții tare ? Atunci, hai să-i dăm drumul !

Și îi „dădusem drumul“. Aici, în garsoniera mea și a Laurei, am muncit opt ore fără întrerupere — un schimb întreg — vreme în care Hary și-a revărsat sacul de anecdote într-o cascadă neîntreruptă. Am cojit

peretele camerei, l-am dat cu clei, pe urmă am lipit tapetul lavabil cu aracet. N-a ieşit chiar perfect, la îmbinările fîşiilor se vedea că nu eram zugravi get-beget — „meşteri pe puncte", glumea Hary — dar pe Laura avea s-o bucure surpriza pregătită de noi. Data trecută, cînd fusese în deplasare cu „Cabinetul medical mobil", îi pusesem faianţă în baie şi bucătărioară ...

Pe urmă, băusem cu Hary două sticle de bere scoase din frigider şi cîte o cafea. După ce plecase, m-am apucat de o curăţenie exemplară, aşa cum învăţasem să fac în cei aproape patru ani ai şcolii de reeducare, unde comandantul — poreclit „Lună" — era un fanatic al ordinii şi al lustrului (cum le mai blestemam la început !).

Venise apoi timpul să-mi fac socoteala. Cît aveam de dormit ? Patru ore bune. Laura sosea întotdeauna seara tîrziu. Nu voiam să mă găsească aşa, fleaşcă. Acum însă, după sosirea scrisorii de la Bucureşti, visul dulce al cufundării în braţele lui Morfeu zace în faţa mea ca o oglindă spartă în mii de bucăţi. Simt în mine un clocot, o mînie tot mai amară, care se luptă aprig cu somnul. Sigur, vreau să-i ajut pe băieţii ajunşi iarăşi la ananghie. Dar chiar dacă pe mine mă pot jertfi, n-o pot jertfi pe Laura. Viaţa mea şi a ei au început de fapt în seara aceea mohorîtă în care ne-am cunoscut, într-o sală cenuşie de aşteptare a Gării de Nord, la doi ani după ce îl cunoscusem, tot acolo, pe Muscă. Abia împlinisem, şi eu şi ea, şaisprezece ani. E drept, tot pe atunci a început şi cea mai cruntă degringoladă a mea — de care ea nu avea să afle multă vreme nimic. Şi a aflat totul abia cînd m-a găsit la „Milogu" — cum îi spuneau băieţii barului de zi din Piaţa Romană.

Peste cîteva ceasuri, o maşină va opri aici, în Piaţa Primăriei, din oraşul de sub munte, în faţa blocului nostru. Pe urmă vor răsuna paşii ei, paşii aceia pe care nu îi confundam niciodată, căci poartă încă urmele infirmităţii. Îi văd parcă faţa congestionată de efort la urcarea scării, cu valijoara anevoie ţinută în mînă, pînă ce ajunge la uşa noastră de la parterul blocului P. 6.

Nimic n-ar fi fost mai uşor decît să mă reped eu pînă la intrare, s-o cuprind în braţe, şi apoi s-o ajut să urce. Dar ea nu voia asta. M-ar fi străpuns cu o privire ne-

cruțătoare, plină de imputare, țîșnită din ochii negri, învăluiți în ape adînci. Singură voia să răzbată. Iar odată sus, va vedea noul tapet...

Dar pînă atunci, mai sînt patru ore bune, poate chiar mai mult. Îmi aduc aminte — de ce tocmai acum? — de inscripțiile acelea neobișnuite pe care profesorul Petre Grințescu, de la Centrul de Reeducare Minori, ne pusese să le desenăm pe tăblițele albe, de metal, iar apoi să le așezăm printre peluzele de iarbă și straturile de flori. Ne spusese că erau extrase din lirica scandinavă: ÎNVAȚĂ DE LA PĂSĂRI SĂ FII MEREU ÎN ZBOR; ÎNVAȚĂ DE LA FLOARE SĂ FII GINGAȘ CA EA; ÎNVAȚĂ DE LA GREIER, CÎND SINGUR EȘTI, SĂ CÎNȚI; ÎNVAȚĂ DE LA UMBRĂ SĂ TACI ȘI SĂ VEGHEZI; ÎNVAȚĂ DE LA APE SĂ AI STATORNIC DRUM; ÎNVAȚĂ DE LA NUFĂR SĂ FII MEREU CURAT. Și mai erau acolo și alte inscripții, maxime și aforisme ale unor oameni celebri. Unele mi se păreau parcă anume făcute ca să *înțeleg:* NU POȚI SĂ ÎNTINZI LA NESFÎRȘIT CURSE FĂRĂ SĂ CAZI TU ÎNSUȚI ÎN ELE (Francis Bacon). Altele erau parcă pentru profesorii noștri: DACĂ ÎI TRATĂM PE OAMENI AȘA CUM SÎNT, ÎI FACEM RĂI; DACĂ ÎNSĂ ÎI TRATĂM AȘA CUM AR TREBUI SĂ FIE, ÎI ADUCEM PÎNĂ LA URMĂ ACOLO UNDE TREBUIE SĂ AJUNGĂ (Goethe). Mulți treceau nepăsători pe lîngă „tăblițele Grințescu". Alții le și inventaseră porecle în derîdere. Dar erau și unii care se opreau gînditori în fața lor. E drept, în viața aspră a centrului școlar special sunau ca un menuet de Boccherini printre șuieratul aparatelor de sudură și loviturile de ciocan ale atelierului. Dar și de ciocan și de menuet e deopotrivă nevoie în viață — așa credeam cel puțin eu. Acolo, la centru, printre delincvenții minori — tartori, ciumeți, burețari — tăblițele acelea mi se păruseră o mare biruință.

Da, oameni ca profesorul Grințescu aș fi vrut să întîlnesc tot mai mulți în viață — asta îi spusesem într-un rînd maistrului meu de la fabrică, povestindu-i despre tăblițe. Nea Tudose îmi aruncase un zîmbet ciudat:

— Povești, măi! Tu visezi, Roșca! — așa ne zicea tuturor, pe numele de familie. Greieri, nuferi, păsări,

tot felul de „tîlcuri ale vieții". Ia las-o mai moale ! La asta crezi că le stă capul șefilor ? Le arde cum anume să raporteze cifrele de plan ca să iasă cu depășire, ce naiba să se mai facă cu electrofiltrele astea nenorocite puse să absoarbă praful, dar care de ani de zile nu-s bune de nimic decît să stea cocoțate pe acoperiș, în vreme ce tot cartierul e poluat de pulberea păcătoasă, cenușie. Sau — zîmbi pe sub mustață — vor să știe de unde să scoată o „Dacie 1301 neagră, lux" și-apoi s-o schimbe cu un Ford Taunus sau cu un Alfa Romeo. Și se mai gîndesc poate la vinul care se dă sîmbătă și-n ajun de sărbători la crama din Valea Viilor, cînd se duc ei și alții acolo cu damigenele de 15 litri, ca la pomană. Astea-s griji ! Pricepi ?

— Nu vreau să „pricep" și pace, nea Tudose ! am spus.

— Vezi-ți de treabă, băiete ! Ai drumul tău, că doar ai pornit-o bine. Ca mîine te văd mare inginer, intrînd în hală și aruncînd de sus un „bun găsit, tuturor !". Și poate mai te apropii de mine, te uiți pieziș la mîinile tăbăcite ale meșterului, îmi surîzi mulțămit și-mi urezi : „spor la lucru, nea Tudose !", iar cînd încep să tușesc, fiindcă de douăzeci de ani înghit praful care acoperă și florile tale, te prăpădești de mila mea.

Și maistrul începuse să rîdă, fără vreun gînd ascuns, iar fața lui rotundă, roșcată, se prefăcuse într-o piersică mare, coaptă. Pe urmă, plecase mai departe, cu pasul lui greu, spre sculărie. Știam că are necazuri acasă. Una din cele două fete îi adusese un ginere inginer care îl trata cam de sus, iar băiatul îi făcea numai necazuri.

... Din nou mă împunge, ca un ghimpe, obsesia scrisorii. Ce trebuie să fac ?

Ochii încep să-mi lunece, parcă străini de voință, mîngîind obiectele din încăpere, obiectele acestea care sînt ale mele și ale ei, ale noastre ; acum cîțiva ani nu aveam nimic altceva decît drama și dragostea noastră. Simple obiecte, firește. Dar ... Drept în fața mea, tronează orologiul cel nou, cu barometru, termometru și higrometru, ultima achiziție a Laurei, un cadou pentru mine ; îl luase dintr-o primă a ei („Ca să știi tot ce-ți

trebuie cînd pleci în excursie", îmi spusese). Era singura împrejurare cînd o lăsam singură o zi-două, ca să „sorb putere" colindînd munții mei dragi. Medicul spune că peste cîteva luni voi putea s-o iau cu mine ; și cînd te gîndești că pînă acum un an mai umbla încă în cîrjele acelea oribile !

Pe fondul tapetului albastru-pastel, orologiul arată acum și mai frumos. În stînga mesei, altă achiziție importantă, de data asta cadoul meu la împlinirea unui an de căsătorie : toaleta cu oglindă. Lîngă ea, pianina neagră, lustruită, la care cîntă ea. O moștenisem de la mătușa Ileana. Păstra încă vraja sunetelor pe care Laura le închisese cu cîteva seri în urmă acolo. („Cînd mi-au murit părinții în accident și s-au vîndut pe urmă toate lucrurile din casă, cel mai rău mi-a părut de pian. Dar la bunica, la București, nu puteam să-l duc. Era prea scump transportul și nici nu aveam unde să-l așez" — îmi spusese ea într-un rînd). Deasupra pianului este vioara, vechea mea vioară din copilărie, care rămăsese mulți ani la Pitești, la mătușa Ileana. Cîntam din cînd în cînd împreună, seara, dar numai „piano", căci blocul are izolare fonică proastă — mai bine zis, n-are deloc, e o imensă cutie de rezonanță — și deasupra noastră locuiește un avocat nervos, care îndată începe să ciocănească în „telegraful" țevilor de calorifer. Lîngă geam se află fotoliul, care te-mbrățișează cînd te așezi în el. L-a cumpărat ea, cu banii strînși din meditațiile date fetei directorului policlinicii ; se pregătea, sărmana, să dea a treia oară admiterea la școala de asistente sanitare.

Dincolo de geam, pe balconașul îngust, se lăfăia salba multicoloră a florilor. De flori mă îngrijesc eu. Construisem lădițele de lemn și le prinsesem bine, să nu cadă. Tot eu am adus pămîntul negru și am cumpărat din piață petunii duble, nu-mă-uita, garoafe, gura leului, regina nopții. Cînd Laura ieșea în balcon, o întîmpina parfumul lor.

Privirea mi se întoarce în încăpere și rătăcește mai departe printre obiectele strînse cu trudă. Studioul cochet, măsuța înaltă pe care tronează televizorul, du-

lapul modest în care se află „zestrea" adunată împreună în ultimii doi ani. Biblioteca îngustă — mai bine zis niște stelaje de lemn, prinse în țevi de aluminiu — care se ridică pînă în plafon, nu este decît pe jumătate plină. Un raft întreg a fost destinat cursurilor, cărților și caietelor mele pentru studiul la „fără frecvență". Dacă totul se va desfășura după prevederile familiei Roșca, în cinci ani voi fi inginer chimist. Lîngă bibliotecă este un pătuț de copil, frumos împodobit — în așteptarea noului membru al familiei. Atunci vom cere un apartament în locul garsonierei. Cînd vom cîștiga mai mult, Laura va lua lecții de pian și poate într-o zi — nu mă îndoiam de sensibilitatea și talentul ei — va da concerte. Desigur, asta-i va cere multe exerciții, iar avocatul va ciocăni mai des...

Încă o maximă a profesorului Grințescu îmi apare în față: URÎTUL A INTRAT ÎN LUME PRIN TRÎNDĂVIE, DAR ESTE IZGONIT PRIN MUNCĂ (La Bruyère). Și iarăși parcurg textul Hotărîrii care a apărut ieri în ziare. Hary mi l-a adus chiar lîngă cuptorul în reparație. Mai întîi i-am spus că „n-am timp de presă". Dar cînd mi-a zis despre ce este vorba, m-am oprit din lucru. Textul articolului II îl știu acum aproape pe dinafară. E vorba de „transferul" de la închisoare la libertate, de la „ziduri" la societatea tuturor. Minorii care au „păcătuit", ca mine altădată, vor fi reeducați în primul rînd în fabrici, în școli. Și școlile speciale, zăvorîte, apăsătoare vor fi numai pentru cei cu abateri deosebit de grave și, firește, pentru cei care persistă în greșeală, pentru recidiviști. Deci „recuperarea", cum îi spun psihologii, se va face, ori de cîte ori se poate, în mijlocul societății, fără *Între ziduri*, cum spuneau minorii locurilor de detenție sau centrelor de reeducare.

... Îmi amintesc de un lucru întîmplat parcă foarte demult. Un student venise la noi, la delincvenți, cînd mă aflam încă la „Purgatoriu", adică la *Centrul de primire, observare și repartizare a minorilor București*. Era un individ sigur de el și teribil de grăbit, trebuia să facă la facultate o lucrare de pedagogie cu care se afla în mare întîrziere. Culegea date de la toți. Mă chemase și pe mine — întrebările curgeau. Îl interesau

mai ales cauzele delincvenței, preocupările, gîndurile de viitor. Uneori, ne și sugera răspunsurile.

— Aha! vagabondezi! Văd în fișă, mi-a spus. Ai fugit de-acasă fiindcă trăiai într-un mediu viciat? Ai probabil antecedente penale în familie. Te-ai lăsat tentat de mirajul aventurii. Așa-i?

L-am privit lung, bucuros că tăcerea mea îi exaspera graba. Apoi am răspuns, stăpînit:

— Nu-i tocmai așa. A fost mult mai complicat. Nu m-a atras nici un „miraj" — deși într-o bună zi am ajuns și la el.

Viitorul psiholog sau profesor părea nemulțumit:

— N-a fost un mediu educogen alterat?... M-am luat cu vorba. Asta-i o expresie prea dificilă pentru tine.

Un hohot interior m-a zguduit atunci, dar n-am lăsat să se vadă nimic. Ce caschimodie umană în haină de erudit se afla în fața mea! Și ăsta era destinat să devină „modelator de suflete"!?

— Eu sînt de fapt un fel de orfan cu părinți în viață. Am plecat, sau, cum spuneți dumneavoastră, am fugit de-acasă cînd părinții mei s-au despărțit și apoi nu mi-au mai fost părinți, devenindu-mi străini. Străini — dar atît, nu „alterați", nici puși în vreo altă saramură.

Nervos, studentul se uită în fișa mea. Bolborosi:

— Zece clase. Mai rar d-ăștia printre voi... Pînă-ntr-a opta, premiul întîi și doi. Clasa a noua și a zecea promovat, prima la limită, a doua cu premiul trei. Citești mult... Bineee!

Se oprise din lectură și mi se adresă:

— Uite, îți las o listă de întrebări.

— Un chestionar? întrebai eu, ca să nu mă trateze de prost.

— Exact. Un chestionar. Completează-l singur. Pînă atunci, mă duc la alții, care pricep mai greu și trebuie să le explic toate mărunțișurile...

Înscrise numărul fișei mele pe formular și ieși în grabă. Ăsta s-a apucat să-și facă temele cu trei zile înainte de examen, mi-am zis eu. Am citit întrebările:

Ce consideri că te-a adus la faptele tale ? Ce crezi despre prietenie ? Dar despre dragoste ? Cu cine ai dori să semeni ? Eşti mulţumit de propria-ţi persoană ? Ce nu-ţi place la tine ? Ce-ţi place la tine ? Cum ai dori să fii ?... Interesante întrebări. Dar nu aveam de gînd să-l „ajut". Prea se vedea că nu-i pasă de noi, ci numai de tema lui. Am tras în dreptul fiecărei întrebări cîte o linie groasă, orizontală. (Nu procedasem niciodată pînă atunci aşa.)

Cînd studentul a revenit, m-a rugat să împăturesc într-un anumit fel formularul şi l-a pus sub un teanc mare de alte formulare, fără ca măcar să-l citească. Mă gîndeam la mutra pe care o va face cînd, acasă sau la facultate, o să-l desfacă. Nu ştiam pe atunci că şi formularul meu îi va servi — „liniile" mele orizontale încadrîndu-se în categoria „refuză să răspundă" sau „fără opţiune", pe care o putea contabiliza, ca şi pe celelalte.

Înainte de a mă părăsi definitiv, s-a mai întors o dată spre mine.

— Încă ceva. Două întrebări necuprinse în chestionar, Prima : Ce-ţi place cel mai mult ?

— Muzica, am spus de data asta, hotărît să fiu sincer.

— Aha ! Muzica uşoară. Ca toţi ceilalţi. Urmăreşti desigur topurile săptămînii ...

— Mai puţin. Îmi plac Bach, Haendel, preclasicii — mai ales Domenico Scarlatti.

Studentul a bătut de cîteva ori cu pumnul în masă ; aproape că a strigat, răguşit :

— Iar îţi baţi joc de mine ? Dacă-ţi plăcea Bach, nu ajungeai aici.

Ridicasem atunci spre el o privire senină, mulţumit că-l exasperasem şi mai ales că-l făceam să-şi piardă preţiosul timp.

— Cunoaşteţi „Arta fugii" de Johann Sebastian Bach ?

— Ascultă, tinere, mi-a spus cu dispreţ, ai învăţat cîteva chestii pe dinafară. Cum întorc capul, sînt sigur că scoţi zarurile de barbut, ascunse cine ştie unde.

— Oscioarele, l-am corectat eu. Dacă tot aţi venit aici, trebuie să ştiţi că-n „lumea noastră viciată“ aşa se spune. Mai exact: „oscioarele magice“.

Spre surprinderea mea, şi-a scos repede un carnet de notiţe:

— Asta-i interesant! În semestrul viitor am de făcut o lucrare despre „argoul delincvenţilor minori“. Mai ştii şi alte expresii de-astea?

— E singura expresie pe care-o cunosc, am spus candid şi... cam nemulţumit că-i fusesem de folos.

A băgat neîncrezător carnetul în buzunar.

— În ce priveşte oscioarele magice, am continuat eu, să ştiţi că mie, personal, nu-mi plac nici de frică... Tot muzica, muzica grea, nu cea uşoară, ea te înalţă. Eu cînt la vioară. Sînt sigur că dumneavoastră nu vă place Bach.

Nu m-a contrazis. A spus doar:

— Hm! Să notez neapărat ceva: *caz atipic.*

Dacă ar fi fost un individ simpatic, i-aş fi spus că greşeşte. Nu eram chiar aşa de „atipic“. Mă duseseră de rîpă părinţii şi asta se întîmplase cu destul de mulţi alţii. Îmi aduceam aminte de părinţii care veneau afumaţi pînă şi la procesul copiilor lor şi depuneau mărturie cam aşa: „N-am avut ce să-i fac, domnule judecător. E un copil rău. Vagabond şi hoţ de la nouă ani. L-am snopit în bătăi, l-am încuiat în casă, dar degeaba...“

În sfîrşit, studentul îmi puse şi a doua întrebare:

— Ia spune, ce profesie ţi-ar place mai mult?

Îmi venea, nu ştiu de ce, să-l pocnesc. Merita să ajung pentru asta la mititica! Un asemenea individ va fi pus, deci, să-i îndrume pe tineri spre a-şi alege „calea în viaţă“? Un „funcţionar“, în sensul cel mai rău al cuvîntului, nu un om viu, cum erau alţii. Am răspuns repede, roşu de indignare, fără să mă gîndesc prea mult:

— În nici un caz profesia dumneavoastră — aşa cum o faceţi. Aş prefera-o pe aceea de om.

— Mucosule!

Şi cu acest cuvînt de adio, studentul ieşise, trîntind uşa.

... Amintirea „studentului grăbit“ se stinge ca o candelă care și-a terminat uleiul. Dar ce mi-a stîrnit-o oare? Aha! Hotărîrea care spunea că de-acum va fi altfel, mult mai uman. Și de asemenea, mi-o stîrnise pianul Laurei. Ce bine va fi cînd vom colinda împreună munții! Căci după muzică, iubesc cel mai mult munții, aerul îmbătător al culmilor, pajiștile și lacurile de mare altitudine, hornurile maiestuoase ca niște catedrale, piscurile semețe de unde ochiul poate cuprinde marile depărtări.

... Și nu știu de ce îmi amintesc cum luasem prima dată cuvîntul în fabrică, la o ședință sindicală. Știam că-mi sare ușor țandăra și de aceea cam evitam să vorbesc. Dar absurdul și ipocrizia mă exasperau întotdeauna. Nea Tudose fusese criticat în darea de seamă fiindcă secția nu realizase „planul la deșeuri metalice“. Nu livrasem destule, deși cifrele de plan prevedeau o anumită *creștere* a lor, aproape în ritm cu creșterea producției! Șeful secției plan se asociase și el criticii:

— Planul e plan! În toate secțiile se mai strică piese, se mai rupe ba una, ba alta — că doar nu poate fi totul reparat — la strung cade șpan, pe urmă rămîn resturi, capete de țeavă etc. Totul trebuie dat la deșeuri! Altfel pățiți ca tovarășul Tudose Bratu, a cărui secție va fi penalizată. Mai bine închideți ochii la o piesă numai pe jumătate stricată și o dați în lada cu deșeuri, decît să rămîneți sub prevederi.

— Ce fel de socoteală-i asta, tovarăși? m-am repezit eu atunci. Noi ne străduim să facem piese cît mai bune, să reducem la minim pierderile de metal și voi ne cereți să sporim producția de pierderi! Asta-i neghiobie!

Hary mă trăsese de mînecă și-mi șoptise:

— Domol, domol! Asta-i placa...

Dar nu m-am lăsat și-am continuat, clocotind de mînie:

— Plan de deșeuri! Auziți, oameni buni? Un vecin mi-a șoptit: „Asta-i placa“. Va să zică, dacă crește producția, să crească și deșeurile. Sfîntă regulă! Nu-i vorba numai de penalizarea noastră, dar și de economia de metal. Să scrie conducerea noastră la minister

să ne dea plan de *reducere* a deşeurilor ! Asta da ! (În sală răsunaseră, prin fund, cîteva aplauze).

— Destul ! l-am auzit iar pe Hary. Lasă-l pe Păcală în voia lui. Te şi văd pe lista de concedii în februarie.

— Dacă-i vorba să-mi iau eu un angajament, am zis, să ştiţi că sînt hotărît să reduc deşeurile, nu să le sporesc. Tot ce-i stricat, tot ce-i rest, adunăm, asta-i drept. Dar cine ne cere să dăm piese recuperabile la lada de deşeuri e sabotor. („Le-a zis-o !" a răsunat o voce. Vuia sala de aplauze).

— Nu te văd bine ! mi-a şoptit Hary, înveselit acum. Cred că-ţi taie prima pe-un an.

O mulţime de muncitori mi-au strîns însă mîna.

... Răpăieli mărunte şi tot mai dese răsună dinspre balcon. A început brusc să plouă, plantele din lădiţe se pleacă, bătute de vînt. Treptat, ploaia se preface în aversă.

Pe o asemenea vreme Laura avea întotdeauna dureri. Urmele accidentului, care o şi fac să şchiopăteze puţin.

Oare îşi luase umbrela ?

Şi de flori îmi e milă. Cîteva tulpini de regina nopţii s-au şi frînt. Plantele de gura leului, mai înalte, au fost culcate la pămînt. Petuniile şi-au pierdut strălucirea, mătasea florilor atîrnă în zdrenţe. Şi iarăşi îmi vine în minte o „tăbliţă Grinţescu". Din Thornton Wilder : NU NE TRĂIM VIAŢA. VIAŢA NE TRĂIEŞTE PE NOI. Atunci, la şcoala specială, n-am înţeles ce voia să spună scriitorul. Acum însă ştiu. E un avertisment. Omul trebuie să-şi trăiască viaţa, o viaţă adevărată, de împliniri, nu să-i îngăduie „să-l trăiască", după voia talazurilor ei.

Eu şi cu Laura vom şti să ne trăim viaţa ! Dar asta nu însemna numai că vom continua să ne facem unul altuia „surprize", să adunăm tot felul de lucruri cu care să ne umplem casa, să înlocuim răcitorul cu un frigider, să ajungem eu inginer, poate ea cîndva medic, să creştem copii, să ne luăm într-o bună zi chiar şi maşină. Asta nu reprezintă nici pe departe *totul*. Cel mai greu este să-mi împlinesc, să ne împlinim menirea pe pămînt, să ne facem „profesiunea de om", cum

spusesem atunci, la șaisprezece ani, „studentului grăbit". Acum știu mai bine decît atunci ce înseamnă asta. O întrupase Laura atunci cînd mă iertase pentru accidentul ei, de care fusesem vinovat sau atunci cînd aducea mîngîierea zîmbetului pacienților care i se perindau prin față. Mă străduiam să o practic și eu, în relațiile cu toți ceilalți oameni.

Și tot la ea se referise — chiar dacă-i dădea alt nume — profesorul Grințescu într-o seară, înainte de stingere, cînd mă luase la o parte, pe o bancă mai retrasă a incintei, în fața sălii de sport. Doar cîteva luni mă despărțeau atunci de liberare :

— Ascultă, „Savantule", să știi că meseria e mult, dar nu-i totul. Hai s-o luăm în termeni de ziar. Dacă nu construim un *om multilateral dezvoltat,* cu o spiritualitate bogată, n-am făcut nimic. Acolo e temelia. În omenia pe care noi, profesorii voștri, am izbutit sau nu să v-o insuflăm, în flacăra pe care am reușit sau nu să o aprindem în voi. Începe deci prin a te construi pe tine, ca om ! Luptă să cucerești o bucată de pămînt, dar nu uita bucata de cer aflată deasupra capului tău ! Mai citești uneori tăblițele inventate de mine ?

— Le știu pe dinafară. Vreți să vi le spun ? ORICE LUCRU ARE FRUMUSEȚEA LUI, DAR NU ORICINE O VEDE, scrie Confucius. Iar Esop : ÎNTÎI TREBUIE SĂ VEZI SFÎRȘITUL LUCRURILOR ȘI DUPĂ ACEEA SĂ TE APUCI DE ELE.

— Ai promovat ultimul examen cu nota zece ! glumise Grințescu și pe fața lui prelungă, osoasă se ivise parcă o lumină.

Mîna profesorului se așezase pe umărul meu ca o alintare a mamei cînd eram mic, în vremea cînd ea îmi mai era mamă :

— Să-mi scrii, Sorine ! De la tine aștept numai vești bune.

Și i-am scris de atunci de multe ori, iar cînd mai treceam pe la el pe-acasă, ieșeam împreună în oraș și convorbirile noastre se prelungeau pînă noaptea tîrziu. Mereu îmi amintesc, în ceasuri de cumpănă, cuvintele lui : „De la tine aștept numai vești bune ..."

3.

VIAȚA ÎNCEPE LA MILOGU

Încerc din nou să dau la o parte vălul amintirilor. Bune sau rele, frumoase sau urîte, nu vreau să le îngădui să-mi copleșească prezentul, prezentul acesta al anului 1977. Mă aflu iarăși la geam — pentru a cîta oară de cînd a plecat hîtrul de Hary? (În fabrică, băieții rîd uneori încă înainte de-și începe istorioarele, e destul să vadă mutra cu care le pregătește.)

... Munții nu se mai zăresc, învăluiți de negură. Acum bîntuie o adevărată vijelie. Piața Primăriei s-a golit aproape cu totul, doar din cînd în cînd mai încearcă să traverseze un trecător. De undeva, din stînga, poate chiar de sub coperțina blocului nostru, o umbreluță deschisă își ia zborul, înălțîndu-se ca un smeu. O tînără țîșnește în urmărire, în stradă, face cîțiva pași spre ea, dar rafalele vîntului o conving repede să bată în retragere în timp ce umbrela își continuă zborul pînă ce izbește un geam care se face țăndări. Grupuri de oameni surprinși afară s-au refugiat sub bolțile unor clădiri vechi. Un autobuz trece încet, șiroind de apă, apoi se oprește, probabil ca să aștepte încetarea potopului.

Și vîntul continuă să se întețească. Crengi rupte din arbori zac zvîrlite în stradă, coșuri metalice de gunoi, smulse din locul lor, se rostogolesc, aruncate dintr-o parte într-alta pe trotuar, ca niște clopote puse să sune fără încetare alarma. Contururile caselor de peste drum, ale chioșcurilor de ziare și de răcoritoare, de la întretăierea străzii noastre cu bulevardul, devin tot mai imprecise. Doar turnul înalt al unei biserici din apropiere

străjuiește impasibil, înfruntînd — de cîte secole? — urgiile. Așa ar trebui să fie și oamenii. Numai că biserica este din blocuri de granit, iar oamenii din carne, sînge, dorinți și slăbiciuni.

Un gînd călduț încearcă să mă îmbie: ce bine că sînt la adăpost pe o asemenea vreme! Dar gîndul acesta mă nemulțumește. Voi reuși vreodată să mă curăț cu totul de rugina egoismului? Făcusem cunoștință, de curînd, cu o inspirată autoare dramatică, pe vremuri actriță de frunte, societară a Teatrului Național din București. O entuziasma Krishnamurti și îmi spusese că un semn al perfecționării omului este capacitatea lui de a iubi pe oricare dintre semenii săi la fel ca și pe fratele său. Oare eu voi fi vreodată în stare de așa ceva? Să nutresc, adică, aceleași sentimente pentru un necunoscut, un om de pe stradă... ca pentru Laura? Cred că nu. Măcar să mă apropii de un asemenea simțămînt, ca de o limită matematică, *să tind* spre el și tot e ceva. Ea, actrița, se apropia de această perfecțiune omenească. Un domn cărunt îmi povestise că-n timpul războiului, la Buftea, venise ca soră voluntară la un spital care se afla în apropierea imediată a gării. Cînd începeau bombardamentele anglo-americane, toți cei ce se puteau ține pe picioare, bolnavi și personal sanitar, se refugiau în adăposturi. Numai ea rămînea cu bolnavii netransportabili în clădirea spitalului, alergînd de la un pat la altul, încurajînd și dînd îngrijirile necesare. Se împotrivea fricii de moarte fiindcă nu accepta să se teamă. Și bolnavii o strigau: „Soră Ana". Alții îi spuneau Sorana. Iar ea îi ajuta și le cita vorbele marelui indian: „Nu există nici o pilulă de aur, fermecată, care să poată rezolva problemele umane. Ele pot fi rezolvate numai atunci cînd intervine o revoluție radicală în mintea și în inima omului. Aceasta cere însă un efort considerabil și continuu, cere să observi și să asculți, deci să ai o deosebită sensibilitate. Forma cea mai înaltă a sensibilității este și suprema inteligență și nici un medicament inventat vreodată nu va produce această inteligență. Fără ea nu există iubire; iar iubirea înseamnă înrudire spirituală între oameni. Fără această inteligență nu poate exista în om un echilibru. Această iubire nu poate

fi dată din afară — nici de preoți și de zeii lor, nici de filozofi și nici de o pilulă de aur ...“

Sînt acum din nou în fața mesei. M-am lăsat să cad pe un scaun. Somnul a trecut, istovirea a rămas, gesturile îmi sînt nesigure.

Înainte de sosirea poștașului tocmai etalasem pe masă fotografii, scrisori, acte alese dintr-un stoc mult mai mare. Și, bineînțeles, *Hotărîrea* apărută ieri în ziar. Cu cîteva zile în urmă, cumpărasem un album și, după plecarea lui Hary, mă pregăteam să încropesc, în cîteva minute, un fel de cronică ilustrată a ultimilor ani din existența „familiei“ mele (cu cîtă duioșie rosteam acest cuvînt!). Nu trebuia să figureze în el nimic din acel „acasă“ mincinos pe care îl reprezentase pentru mine „casa părintească“ din Pitești. Prima imagine îmi este cu deosebire dragă : eu și cu Laura, la șaisprezece ani, fotografiați într-o barcă pe lacul Herăstrău. Abia ne cunoscusem. Iată și scrisoarea prin care îi vestesc data apropiatei mele liberări de la Centrul de Reeducare Minori (C.R.M.), apoi răspunsul ei și al meu, un dialog despre viitorul nostru. Dedesubtul scrisorilor, chitanța pentru plata primei rate a televizorului și cîteva programe ale unor spectacole de teatru vizionate împreună. Și, alături, cele două diplome de bacalaureat, „cucerite“ de mine și de ea în condiții atît de neobișnuite pentru fiecare. Într-un colț al mesei, fotografia de la cununie.

Și o „mustrare scrisă“ pe care Laura o primise de la directorul policlinicii. O afacere murdară. Învinuirea : „atitudine ireverențioasă față de pacienți“. Tocmai ea! De fapt, sesizase medicului o incorectitudine : soția unui înalt funcționar încerca să obțină un certificat medical de complezență, pentru o închipuită viroză (Laura o surprinsese frecînd termometrul pe care i-l pusese sub braț, ridicîndu-i astfel temperatura pînă la 39 de grade). „Sancțiunea asta este o decorație pentru onestitate!“ — îi spusesem eu atunci. „Putea să-i ceară șefului ei un concediu fără plată, îmi explicase la rîndul ei Laura, dar îl voia neapărat *plătit*“.

Apoi, încă o fotografie, de astă dată de la Centrul de Reeducare Minori : cîțiva băieți, profesorii Grințescu, Gonțu și meșterul Lungu de la lăcătuși-mecanici între-

ținere și reparații generale. Și un ultim act: o foaie matricolă a facultății, cu notele obținute de mine în primul an de studii, la fără frecvență.

Alesesem doar un număr restrîns de piese, ca să nu umplu mai mult de un sfert din album. Viața se afla doar înaintea noastră. Peste cîteva luni aveau să vină pozele copilului și vor fi mai multe decît ale noastre. Îi hotărîsem și numele. Dacă va fi băiat, îl vom boteza Petre, dacă va fi fată, o va chema Eliza, ca pe bunica Laurei...

Ploaia nu dă semne de domolire. Ca de fiecare dată, mi se pare că simt și eu în șold junghiurile care o chinuie acum pe Laura. Trebuie să mă duc la directorul Policlinicii — da, la cel care semnase, sub cine știe ce presiuni, „mustrarea scrisă" — să-i cer ca soția mea să fie scutită de astfel de deplasări acum, cînd era în luna a cincea de sarcină... Dar Laura nu mi-ar fi iertat niciodată un asemenea „demers". Iar „fără să știe" nu se putea: între mine și ea nu existau alte taine decît „surprizele" pe care ni le pregăteam unul altuia. Singura încălcare a acestui principiu, singura minciună flagrantă — de care mă făcusem cîndva eu vinovat — a fost tăinuirea, luni de zile, a fărădelegilor mele în „sfoara" de la Milogu, și rezultatul ei fusese tragedia Laurei. Poate că dacă ar fi știut totul, reușea să mă smulgă din gașcă. Într-un fel e mai puternică decît mine. De atunci, preferăm întotdeauna adevărul (uneori greu de mărturisit) minciunilor de orice fel, chiar celor care se vor spre „binele celuilalt". Iar hotărîrea fermă de a nu ne minți în nici o împrejurare ne dă amîndurora un simțămînt de eliberare de sub povara privirilor ascunse și a ipocriziei cotidiene, atît de chinuitoare la alți oameni.

Strîng „documentele" pregătite și le pun între coperta albumului și prima sa filă. Nu mai am puterea, nici liniștea, nici simțămîntul mulțumirii, necesare pentru a le lipi pe filele care le așteaptă. Împing albumul spre un colț al mesei. În mijlocul ei a rămas, lîngă vaza de cristal (cadoul de nuntă al profesorului Petre Grințescu), doar scrisoarea adusă de poștaș. Nici ploaia, nici amintirile nu m-au făcut să uit de ea.

Acum, fila misivei, umplută de un scris mare şi destul de rudimentar, prinde viaţă. Prin aburul oboselii, mi se pare că hîrtia capătă o mişcare ondulatorie, ca o mare agitată de valuri înalte. Pe urmă, începe să fîlfîie cu nişte aripi care cresc mereu. Deodată, la înfăţişarea unei făpturi hidoase, jumătate reptilă, jumătate pasăre, arheopterix antediluvian, cu solzi şi gheare. Aripile-i uriaşe biciuiesc aerul. Arheopterixul se năpusteşte spre mine, spre fericirea mea, atît de greu cucerită, gata s-o sfîşie. Simt ghearele monstrului înfipte în fruntea mea, sîngele fierbinte care mi se prelinge peste bariera sprîncenelor, în ochi. Şi nu mai văd nimic...

Sar în picioare. Ridic mîinile ca să mă feresc de loviturile păsării — şi-n aceeaşi clipă mă dezmeticesc. Duc palma la frunte şi-o plimb de-a latul ei: e uscată. Am aţipit, pentru cîteva clipe. Frămîntarea nu a învins deci cu totul somnul, cum am crezut...

Hîrtia a încremenit pe masă. Dar parcă mă priveşte duşmănoasă. Şi din nou mă întreb: *Ce trebuie să fac?* Să mă sfătuiesc cu nea Tudose? Să-i scriu lui Petre Grinţescu? Poate tovarăşului Dragu; băieţii îi spuneau „Tăticu".

O revoltă crîncenă mă sufocă şi simt cum sîngele îmi năvăleşte în cap. Ca un cuţit se răsuceşte în rană vechea suferinţă, acumulată încă din copilărie. Respir anevoie. Nu, nu mă voi duce, cu nici un preţ! De data asta Costel îmi cere prea mult. A trecut vremea cînd Subţirelu avea dreptul să pretindă „ascultare oarbă", ca atunci cînd era mai-marele sforii şi striga: „Sluj, bă! Pliscul! Executarea în marş forţat!". Acum, scopul lui este altul, asta-i adevărat. Dar nimeni nu-mi va răpi puţinul pe care l-am dobîndit de la viaţă învingîndu-mă pe mine, înlăturînd oprelişti peste oprelişti, plătind un preţ atît de mare. Nu mă tem c-o să fiu antrenat din nou de falsa fascinaţie a mocirlei, de „ispite". Nu vreau să retrăiesc întîmplările care m-au tîrît atunci atît de aproape de abis. Mi-e groază de gustul amar, scîrnav al dramelor trecutului ca de aripile hidos fluturate ale păsării-reptilă. Mă dezgustă „faptele" mele de-atunci — cum se spunea la anchete şi la judecată. Iubesc prezentul şi încerc să cred în tot ce îmi promite viitorul.

E drept, barul de zi poreclit *Milogu* nu mai există așa cum era atunci. Acolo se adunau de obicei băieții lui Subțirelu și își plănuiau loviturile. Acolo depusesem și eu „jurămîntul", care începea cu formula „Viața începe la Milogu". Acolo începuse marea ticăloșire. Cutremurul de la 4 martie șubrezise clădirea, înaltă și neverosimil de îngustă, la parterul căreia se afla micul local. Aproape o lună, blocul rămăsese sprijinit în popi de lemn, apoi se hotărîse demolarea parțială. Iar barul, aflat tocmai în secțiunea clădirii care trebuia sacrificată, dispăruse fără urmă (pentru ca mai tîrziu să renască, mai arătos și mai „select"). Cu toate acestea, în fiecare joi seara, cînd un prieten mă ducea cu mașina lui la București, ca să ascult cu sfințenie concertul, ocoleam Piața Romană și multe alte locuri care-mi treziau amintiri urîte. Abia cînd automobilul ajungea la templul muzicii, mă linișteam.

Și mai e vorba de Laura. În primul rînd, de ea. M-a acceptat și m-a iubit în ceasurile cele mai negre, chiar cînd aflase totul despre decăderea mea, chiar după ce descoperirea îi provocase gestul de nebunie care aproape că era să o coste viața. Iar acum eu, Sorin, să o părăsesc, chiar numai temporar, în preajma nașterii copilului nostru? Voi lăsa scrisoarea fără răspuns! Această scrisoare rea, cinică, lipsită de orice scrupule...

Așa era oare?

Fac ghemotoc misiva și o strîng în pumn pînă ce unghiile îmi pătrund dureros în carne. Unde-i cutia de chibrituri? Cel mai bun lucru ar fi să ard hîrtia asta infamă, venită de la Subțirelu.

... Și, deodată, chipul lui Răzvan Todea, zis Buche-Ceasornic, unul dintre colegii mei din sfoară (de care vorbește Costel în scrisoarea lui) îmi apare în față pe neașteptate. Oboseala tulbure mă poartă iar la pragul dintre vis și veghe, dar știu că tot ce mi se arată a fost cîndva adevărat. Îl revăd acum pe Buche așa cum fusese atunci, la infirmeria școlii speciale, întins în pat cît era de lung, alb ca varul. Ce ciudat arăta fără ochelarii lui groși, privind cu ochi aproape orbi tavanul... sau poate fereastra larg deschisă, ca și golul prin care încercase să se arunce. Și-apoi, imaginea de panopticum se schimbă.

În locul lui Buche mi se arată un alt băiat pomenit în scrisoarea lui Costel. Este Gae, zis și Ciurumela, pe numele lui adevărat Gheorghe Stănilă. Un băiețel mic, negricios, puțin strîmb, care te privea de aceea totdeauna dintr-o parte și de jos în sus. A fost cel dintîi băiat care mi-a povestit, la școala specială, istoria vieții lui, așa cum o povestea oricui voia să-l asculte. Ne împrietenisem la cercul de mandoline, unde cîntam amîndoi.

Copilărie mai chinuită ca a lui nici nu-ți puteai închipui. Părinții, fără ocupație stabilă, trăiau din te miri ce. Mama se ducea cîteodată să spele rufe pe la diferite case. Nu prea des în același loc, căci după plecarea ei se constata mereu că lipsește cîte ceva. Tatăl lucrase temporar ca muncitor necalificat la terasamente, apoi și ca paznic la un depozit de lemne, dar fusese dat afară fiind prins că înlesnea furturi în timpul nopții. Dacă scăpase atunci de trimiterea în judecată, lucrurile se explicau numai prin faptul că nici în timpul zilei treburile nu se desfășurau prea curat la depozitul acela, iar o anchetă ar fi stînjenit pe toată lumea. Acum, fura pe unde apuca, mai ales din piețe și din curți. Mai mult era la „azil", cum zicea Gae (la închisoare, adică), decît acasă. Cîți frați avea Gae? Nici el nu știa, dar erau puzderie — și mai mari, și mai mici. Se năștea și mureau într-o succesiune neîntreruptă. Cu toată mizeria, tatăl și mama lui Gae găseau întotdeauna bani pentru rachiu. Și-n zilele de „mare pleașcă" erau tot timpul beți, se sărutau cu foc, făceau dragoste în fața copiilor, iar pînă la urmă se băteau cumplit. Zilele de post deveniseră pentru țînci obișnuite, și cei mărici n-aveau altă cale decît să plece la „ciordit". Ceilalți răbdau, plîngeau, se-mbolnăveau.

Într-o iarnă — Gae avea vreo șapte ani pe atunci și zbiera de mama focului fiindcă-i chiorăiau mațele — mama l-a gonit desculț în zăpadă: „Acum ești mare, du-te să furi!". Și a început să fure, mai întîi, firește, de-ale gurii. Trebuia s-aducă și p-acasă „partea"... Cînd nu aducea destul, mama îl snopea în bătăi cu vătraiul, mai ales dacă era amețită. Și-l trimitea, ca pedeapsă, să se culce în coteț. Nici măcar în grajd nu-l lăsa: „Dacă nici hoț nu ești în stare să fii, n-ai ce căuta în casa

mea !“. Dar în bezna aceasta a venit și prima bucurie : un băiețel i-a dăruit o muzicuță pe jumătate stricată și Ciurumela a învățat singur să-și cînte durerea.

Venit la centru pe la zece ani, aproape analfabet, Gae făcuse cu chiu cu vai opt clase. Nu se prea lipea cartea de el. Fusese dat și la un C.S.D. (curs de scurtă durată), unde era pregătit ca tîmplar, maistrul era destul de mulțumit de dibăcia lui. Cu prilejul primei mari inundații, salvase două vieți de la înec. Într-un rînd. Gae îmi mărturisise visele :

— Ies eu d-aici ! Am stat opt ani, mai mult ca oricare. Îs campion centrist. Da' să știi că acasă nu mă-ntorc. Mi-a promis tovarășul comandant că-mi dă repartizare și locuință la cămin de nefamiliști, că le trebe tîmplari la București. Și-o să muncesc. Îmi văd de treabă. Unu ca mine, care-a fost atîția ani între zăduri, trebe să dovedească cînd iese afară. Dacă am slujbă și bani, să vezi cum se lipește și-o fată de mine. La fix totul. Să muncească și ea, c-așa trebe. P-ormă vine și plodul. Și cînd s-o face mare — Gheorghe o să-l cheme, ca pe tat'su, și nimeni să nu-i zică Gae ! — o să-l învăț să cînte, din chitară și din gură. Și-o să zică un cîntec despre chinurile mele, Savantule. Să văd copilașul meu sus pe scenă, asta vreau. O s-o chem atunci și pe mama la spectacol. Să-i cînte Gheorghe toate caznele copilăriei mele. Frumos și din inimă, ca Maria Tănase. Să-l audă mama cum ciupește cu foc coardele și cum îi zice din gură. Și-o să pună totul în cîntecul ăla. Și despre ea, și despre tata și cum m-a trimis să fur, și despre coteț. Să-i sară ochii de rușine dacă mai are rușine-n ei. Așa-i că-i bine ? O dată n-au venit să mă vază, aici, la școală — nici ea, nici tata ! O dată nu mi-au trimis pachet de potol. Mai bine decît să-i bat, cum am vrut, să-i facă plodul meu de rușine...

Și Ciurumela își scosese vechea lui muzicuță din sîn și își întregise spusele cu o melodie tristă, născocită de el.

Am trecut de mult pe note mica melodie compusă de Ciurumela pentru cîntecul lui „Gheorghe“, încărcată de amar și doruri ca o doină. Obosit cum sînt, iau totuși vioara și o cînt încet, ca o amintire.

... Buche-Ceasornic, cel care încercase să se omoare, şi Gae, care visa la o răzbunare prin cîntec ...

Scot hîrtia făcută ghemotoc din coşul unde a ajuns, o despăturesc şi apoi mă apuc să o netezesc cu dosul palmei. Al naibii am mototolit-o. Dar tot mai poate fi citită. Şi o parcurg iar, cu toate că aş putea s-o recit pe dinafară. Poate că după aceea o voi azvîrli din nou cît colo.

„S.O.S., Savantule !

Trebuie să vii p-aici, altfel s-a zis cu Buche şi cu Gae. Mie îmi merge bine, mai bine decît crezi. Am acum meserie de aur. Dar ei se dau iarăşi la fund. A naibii viaţă ! Pe Buche, care — cum ştii — s-a dus acasă, nu-l iartă tat-su, directorul, că i-a stricat cică „numele" şi galoanele. L-a scos „boierul" de la fabrica unde avea repartiţie sănătoasă de electrician, şi l-a băgat într-un birou, să mîzgălească tot timpul hîrtii. Cîştigă mai prost, dar tat-su îl vrea fonctionar, nu muncitor. Mereu îl văd cu stricata aia de Ţuky (o mai ţii minte ?), prin barurile de noapte unde colindam şi noi. Îi toacă muierea chenzinele cît ai zice peşte. Cînd mai are bani, Buche merge la pepsi mic cu trei stele, pînă se face praf. Ieri l-am văzut dînd tîrcoale maşinilor mici din Titan şi umflînd cîte ceva din care putea. Gae nu face nici el mai bine. I-au făcut vînt de la combinatul ăla pentru lemn de-i zice C.I.L. şi-o să-l zboare şi de la cămin. Degeaba a venit acum un an de la şcoala noastră însoţit de tovarăşul Alexe, cu recomandaţie specială pentru recuperare. S-a înhăitat cu foştii lui prieteni de maidan, dă cu zula pe unde poate să manglească ceva, o şterge mereu de la lucru. La-ncăierări, mic cum e, iese mereu cu nasu' umflat. Şi bea de stinge. Au tot încercat să-l cumînţească, şi de la întreprindere şi de la U.T.C. şi de la Consiliul popular. Degeaba. Eu i-am propus să-l aduc la noi la *Service*, măcar necalificat. Nu mă ascultă. N-am pliscu tău, nici putere asupra lui. La C.I.L. cică au avut de la început boală pe el, aşa mi-a zis. Dacă venea singur, nici nu-l primeau. Din „Cioară" şi „Vagabond" nu-l scoteau nici ăi mici, nici ăi mari. Asta l-a ofticat. Poate că mai şi minte, dar bine n-a nimerit. Acum, de cînd a apărut

Hotărîrea cu minorii (o știi ?), l-au luat altfel, cu binele și cu educația. Dar e prea tîrziu.

Ieri seară i-am văzut pe Buche și pe Gae împreună. Ei nu m-au ginit. M-am făcut „subțirel" de tot după un chioșc și i-am auzit vorbind. S-au îmbrățișat, apoi au zis că or să facă o gașcă bună, mai-mai ca a noastră.

Numai tu le poți fi de folos. Vino aici, să le scoți din cap gărgăunii. Am cameră mișto și poți locui la mine. Salutări Laurei.

Al ¦tău,
Costi"

Nu mai fac hîrtia cocoloș. Aud parcă iar și iar „corul inițierii" noastre : VIAȚA ÎNCEPE LA MILOGU!... (se rostea de trei ori, sacadat, așa hotărîse Subțirelu). Și apoi, pe un ton deosebit : SFÎNTĂ ¦ASCULTARE BAROSANULUI ! ... Iar cel care-mi scrie este tocmai fostul nostru „barosan" — „Subțirelu" — pe numele său adevărat Costel Rotaru, acum muncitor calificat la un auto-service, recuperat, chiar „suprarecuperat", cum aveam să aflu mai tîrziu. Se convinsese între timp că viața... nu începe, ci sfîrșește la Milogu, dar nici el n-o apucase tocmai bine.

Dar eu, Sorin Roșca, nu mai vreau să mă întorc acolo. În fond, Buche-Ceasornic și Gae trecuseră prin aceeași școală ca și mine, li s-au dat aceleași șanse. Gae a fost chiar „veteran centrist" — cum zicea el. De ce nu se spălaseră de păcate ? Plecaseră cu de toate de la C.R.M. : meserie, repartiție, deprinderi de curățenie și purtare civilizată, pînă și cîteva mișoare puse pe C.E.C.-ul personal, rezultate din munca de la atelier. Dacă se dau iar „la fund", cum spunea Costi, vina e a lor. Poate și a sistemului slab (în vigoare pînă la apariția noii Hotărîri) de „urmărire a integrării socio-profesionale", de care îi avertizase Mancaș, psihologul de la centru, vrînd să-i „blindeze" împotriva greutăților ce aveau să întîmpine la liberare și sfătuindu-i cum să se descurce.

O să-i scriu chiar mîine lui Grințescu și căpitanului „Lună" ! Doi „fii rătăcitori" au nevoie de un colac de salvare. Treaba lor ! Doar nu ¦pot eu să opresc tot

procesul de formare și de recidivare a delincvenței mai mult sau mai puțin juvenile. Există noua Hotărîre, există atîtea foruri. De ce mai e nevoie de mine ca să îndrept ce s-a stricat în vremea unei legi imperfecte ?... Capul îmi zbîrnîie. Ce dureros și inuman sunase acest „treaba lor" ! Nu se potrivea deloc cu maximele risipite printre peluzele de iarbă. Și mai puțin cu ce-mi spusese într-un rînd profesorul de literatură universală de la liceul piteștean. Era vorba de „Divina Comedie" :

«Băieți, marii scriitori s-au preocupat întotdeauna de îmbunătățirea condiției umane, dar gîndul și l-au exprimat uneori direct, alteori prin parabole complicate. În cartea „Infernul" din „Divina Comedie", geniul lui Dante a categorisit toate ticăloșiile omenești. Dar știți voi pe cine a pus scriitorul în fundul piramidei păcătoșilor ? Nici pe hoț, nici pe tîlhar, nici pe adulter și nici măcar pe paricid. Nu, dragii mei, cel mai jos, în cel mai adînc ungher al piramidei păcătoșilor e omul indiferent, cel ce trece nepăsător pe lîngă toate grozăviile ...»

Păcat că și acest profesor se dovedise un predicator teoretic. Altfel s-ar fi ocupat și de mine.

... Cînd voi sfîrși oare cu această veșnică pendulare între *da* și *nu* ? Poate abia la venirea Laurei ...

Ceva s-a schimbat în preajma mea și nu știu ce : În tăcerea care mă înconjoară aud limpede tic-tac-ul orologiului. Acum îmi dau seama : s-a oprit ploaia ! Nici nu am observat cînd s-a întîmplat acest lucru.

Mă apropii iar de fereastră. Afară, aerul are acum o limpezime de cristal, iar casele, în stil masiv, ardelenesc, și-au redobîndit contururile precise. A amurgit și pe străzi s-au aprins luminile, care se reflectă în asfaltul spălat de ape ca-ntr-o oglindă. Constelația becurilor, tuburilor fluorescente și vitrinelor se veselește parcă privind spre sora ei geamănă, care-i zîmbește de jos, din luciul de apă. Burlanele mai revarsă încă șuvoaie subțiri spre canale, iar în jurul gurilor de canal saturate s-au adunat bălți mari, pe care trecătorii, ieșiți din adăposturile lor, le ocolesc grijulii. Umbrele și umbrelușe atîrnă cuminți de brațele oamenilor sau capătul lor

se vede ieşind din genţi — gata pentru a intra în acţiune la orice nouă dezlănţuire.

Mi-e dragă lumea asta pestriţă din Piaţa Primăriei. Cîte griji, cîte speranţe, cîte decepţii, cîte bucurii exprimă toate aceste chipuri! Cît de mulţumită se îndreaptă spre casă gospodina aceea cu două sacoşe pline într-o mînă, iar în cealaltă cu o damigeană de cinci litri şi o geantă uriaşă, de modă veche. A găsit probabil tot ce şi-a dorit pentru invitaţii din seara următoare. Cine ştie, poate chiar muşchiuleţ preambalat, telemea de oi, măsline negre (nu verzi) şi icre (tarama, de import, firește, căci crapii, ştiucile şi morunii s-au coalizat de mult să rămînă sterili). Şi un vin vărsat — prima, de la o staţiune experimentală. Va avea cu ce să se laude şi va fi asaltată de întrebări: „Unde-aţi găsit?“, „Cum aţi preparat?“

Aproape în fugă traversează piaţa un student. Îl cunosc. Urmează Institutul Forestier. De umăr îi atîrnă, de o curea uriaşă, o geantă înaltă, doldora de cursuri şi caiete de notiţe. Încerc să ghicesc încotro zoreşte. Poate spre casă, unde îşi va descărca povara, va îmbuca ceva şi apoi... repede la întîlnire. Unde? La discotecă? La un cinematograf, urmat de cofetărie? La o plimbare pe aleile singuratice ale parcului? Cu funicularul pînă în vîrful muntelui, unde va lua, pe terasa restaurantului, împreună cu „ea“, cîte o halbă de bere (de mult căzuse în desuetudine afişul „Nu servim băutură decît persoanelor care servesc şi mîncare“). Ce splendidă este privelişte a ce se deschide de acolo asupra oraşului şi împrejurimilor! Pe urmă, vor coborî pe jos serpentinele întortocheate, cu o îmbrăţişare pătimaşă de fiecare dată cînd se îndepărtează de un felinar.

Îmi place să continui acest joc. Să ghicesc destinele din spatele fiecărei ferestre luminate după mişcările umbrelor care se agită dincolo de perdele, să aflu gîndurile cu care vine acasă fiecare locatar, după paşii care răsună pe scări.

Îi iubesc pe toţi oamenii aceştia, iubesc acest pămînt. Şi îmi pare rău că atîţia ani la rînd viaţa mea a trebuit şi va mai trebui încă să fie aceea a privaţiunilor. Există, firește, şi lumini. În primul rînd, Laura, cu tot ce în-

seamnă ea pentru mine, apoi munca în fabrică, unde știu că sînt de folos prin ceea ce fac (cimentul înseamnă, oricum, locuințe pentru oameni, baraje pentru electricitate, construcții pentru cultură și sport). Dar nu pot să uit nici calvarul, așa cum a început în copilărie, cînd familia mea s-a destrămat. Nu pot să uit iadul care a dus la prima fugă de acasă, în Trivale. La paisprezece ani, a doua fugă. „Îmi place de tine", îmi spusese atunci Muscă și mă dusese la „bișniță mare". Centrul de „primire" de lîngă cheiul Dîmboviței și întoarcerea forțată, acasă, la Pitești. Încă doi ani de școală și cea de a treia fugă. Întîlnirea cu Laura. Subțirelu și beția înșelătoare a primelor „izbînzi". Banii și barurile — abisul. C.R.M.-ul, cu regimul lui sever între ziduri ... „545-ul te mănîncă aici", zicea Gae. (Comandantul le explicase odată : „Sînteți obosiți ? Cu atît mai bine. Dimineața școala generală, după-masa profesionala. Pe urmă, lecțiile. Mai se cere și cîte-o acțiune la recoltă. Așa vă vreau. Tot timpul obosiți și ocupați. Să n-aveți timp de prostii. Aici intrați vagabonzi și trebuie să ieșiți oameni !"). Apoi, orchestra de la centru, terminarea miraculoasă a liceului, liberarea. Fabrica, facultatea, gospodăria. Iar acum, la teatrul din oraș nu înțelegeam să pierd nici o premieră, nici un turneu, nici un concert ! Mai aveam cîțiva ani buni de urmat la fără frecvență. Și-n armată aveau apoi să mă ia de odihnit. Tocmai bun pentru instrucție : Drepți ! Culcat ! Drepți ! Mereu drepți ! ... În total, dacă socoteam bine, vreo doisprezece ani de „tratament intens". Noroc că sînt tînăr și sănătos.

Cum spunea Lună ? „Să n-aveți timp de prostii". Așa să fi fost ? Dac-am fi căutat, pentru „prostii" tot am fi găsit timp. Tartorii și ciumeții găseau întotdeauna.

Cum să nu-i invidiez pe toți acești oameni pe care-i zăream de la geam — forfota străzii devenise acum un adevărat furnicar. Aveau sigur cu mult mai mult timp decît mine. Cîți din ei cunoscuseră un coșmar ca al meu ? Mă întrebam însă dacă știau cu adevărat spre ce alergau acum : Să se realizeze ? Să se dăruiască ? Să se bucure de viață ? Sau să se piardă în frămîntări mărunte, în răfuieli meschine, în egoism ? Și dacă aș fi

reuşit, printr-o vrajă, să opresc filmul în loc şi, coborînd în stradă, să-i interoghez pe fiecare în parte — aşa cum făcuse, cu ani în urmă, scriitorul acela cu părul alb, timid şi puţin ridicol, care venise printre noi, adolescenţii rătăciţi — aş fi găsit printre ei şi ambiţioşi şi boemi şi irascibili şi calmi şi oameni de treabă şi canalii, toate speţele cu putinţă.

Cornul Lunii se zărea acum undeva în stînga turnului bisericii celei negre. De aici, din inima oraşului, părea că întregeşte ghirlanda de lumini care se aprinsese seară pretutindeni — un felinar aninat de catifeaua cerului. Cîteva coloane de fum se ridicau vertical spre boltă, din coşuri care nu se zăreau. Erau ca nişte peceţi pe care munca le punea chiar noaptea pe acest peisaj, provenite de la lăcaşurile sfinte ale „focului continuu".

Mă uit la ceas. Da, acolo, la fabrică, avea să intre acum schimbul trei. Şi iarăşi îmi aduc aminte de înţelepciunea pe care Petre Grinţescu o risipise cu dărnicie printre aleile centrului. În faţa ochilor minţii îmi apare, vie încă, o tăbliţă, aceea a cărei inscripţie o desenasem chiar eu : NUMAI ATÎTA AI TRĂIT, CÎT AI MUNCIT. Cine spusese asta ? Oboseala îmi amorţeşte mintea doar pentru cîteva clipe, apoi îmi amintesc : Goethe, poetul care în Faust înălţase cel mai măreţ imn omului renăscut.

Abia fixasem tăbliţa în iarbă, lîngă tabloul de onoare al Centrului, cînd în faţă îmi apăruse Burtea, tartorul :

— De-astea te ţii, bureţare (asta însemna fraier, novice, nou-venit) ? Mai bine zi, mi-ai făcut rost de nasoale ? Nu ştii ce-s alea ? Tualii, bă ! (asta însemna ţigări). Bă, biciclistule (asta însemna ochelarist) ! Cu ce mă mai poluez eu dacă aici plouă cu neisprăviţi ca tine ?

Îmi aminteam ce-mi făcuse Burtea în dormitor, în prima noapte de C.R.M., cînd oboseala acelei zile de hărţuială mă împiedicase să reacţionez în vreun fel (chiar în ziua următoare bruta fusese mutată în alt dormitor).

— Nimic, manglitorule ? Chiar nimic ? continuă tartorul. Aşa te arăţi tu în faţa maiestăţii mele ?

N-apucasem să răspund, că namila ciolănoasă îmi şi

pocnise un pumn în nas. Nu știu cum, dar nimeni nu se afla împrejur. Burtea rîse ciinește :

— Ascultă vorba mea. Pînă ieși d-aci, îți fac nas de boxer, ca al meu. Dacă nu-ți place, poate preferi să-ți stric toată mansarda... Și, pîs ! Vezi să nu umbli cu pîra, bengănitorule (asta însemna turnător), că te bîzîi (asta însemna te bat) de trei ori pe zi și-ți fac bicicleta· cioburi.

Atunci mă bătusem pentru prima dată la școala specială. Aveam mișcări repezi, perfect calculate. La concursurile de trîntă de la școală ieșeam totdeauna primul. Îl izbisem ca fulgerul pe tartor cu piciorul în spatele genunchiului, dezechilibrîndu-l, și-n aceeași clipă îl împinsesem ușor cu mîna. Burtea căzu, exact cum socotisem că trebuie să cadă, pe spate, cu capul lui enorm și greu în stîlpul care susținea tabloul evidențiaților. Panoul se zguduise zdravăn. Rămăsese acolo, lungit. Băieții, atrași de zgomot, începuseră să se adune, ca la circ.

— O fi mierlit-o, bă ? întrebă unul.

— Nu vezi, respiră ! zise altul.

Subțirelu se ivise și el pe-aproape :

— Ce-ai făcut, mă, Savantule ?

În glasul lui era mai mult satisfacție decît îngrijorare.

— Pun pariu pe-o prăjitură că Burtea a început, se amestecase și Gae, apărut nu știu de unde. Și adăugă : Ia uite ce i-a dat Savantului borșul pe nas ! Mardeală serioasă, bre ! Io zic s-o roim, că-i rost și de alte bulane, mai zdravene.

Dar nimeni nu se mișca. Spectacolul tartorului întins cît era de lung și de ciolănos avea ceva miraculos. Le apărea ca un rege sîngeros detronat, oferit pradă cîinilor, să-l sfîșie. Și mulți s-ar fi aruncat atunci asupra lui ca să-i plătească polițele, dar cu toții știam că în cîteva clipe nu vom mai fi singuri. Ilă Tunsu, „Pocitu“, încercă să-i ardă, „mascat“, un picior în burtă, dar i-am oprit lovitura din zbor. Nu-mi plăcea să văd cum cineva lovește un om aflat la pămînt, fie el cine-o fi. Sîngele începuse să-mi picure de pe bărbie în nisip și n-aveam batistă. Iar durerea cumplită a loviturii pri-

mite de la Burtea parcă creştea acum, după ce trecuse prima amorţeală. Dar mai cumplită decît acea durere a fost vocea pe care am auzit-o în spatele meu. Era a profesorului Grinţescu, primul om de care izbutisem să mă apropiu în această primă lună de şedere la şcoala „dintre ziduri".

— Tu ai dat întîi, Sorine ?

— Nu-l ştiţi pe Burtea ? se amestecă Gae, care se hotărîse să nu o şteargă, că prea era „tare" şi spectaculoasă lovitura.

— Gura, mă Gae ! Pe el l-am întrebat, nu pe tine ...

Ce rost avea să răspund ? Tartorul se aranjase să nu fie martori pe-aproape. Şi chiar dac-ar fi fost, cine s-ar fi încumetat să-l pîrască pe unul ca el ?

— De ce nu răspunzi, Sorine ?

Continuam să tac, în timp ce Burtea zăcea mai departe nemişcat, ca un rinocer răpus, doborît în plină savană. Din ceafa groasă i se prelingea şi lui sînge.

Acum, Burtea deschisese ochii şi privea în jur cu uimire. Parcă voia să spună : „Mie să mi se întîmple una ca asta ! ?"

Venise şi căpitanul comandant :

— Abia ai sosit, Sorin Roşca, şi uite ce isprăvi faci ...

În aceeaşi clipă, se opri şi făcu ochii mari văzînd cine se afla întins pe jos. De cîte ori nu asistase la spectacolul invers, al băieţilor doborîţi de pumnul lui Burtea — vinovatul fiind, bineînţeles, departe de locul faptei şi nimeni neîndrăznind să-l reclame. Şi mi s-a părut — poate mă înşelam — că-n ochii lui se ghicea şi un soi de satisfacţie.

— Sorine, cine a dat primul ? insistă profesorul Grinţescu.

Tot n-am răspuns.

Comandantul conchise scurt :

— S-au bătut, ce mai ! Iar o încăierare. Nu facem aici „reconstituiri".

Burtea dădu să-şi ridice capul, dar acesta-i căzu, ca un bolovan, înapoi. Era limpede, el era cel mai greu lovit şi — ştiam — asta se plătea.

— O targă, băieţi ! strigă comandantul. Pune şi tu mîna, Sorin Roşca. Tu şi cu Ilă. Îl duceţi la cabinet.

Şi iarăşi mi s-a părut că în colţul gurii i se schiţa un zîmbet. Iar tartorul se holba la mine de parcă nu-i venea să creadă. L-am dus cu targa pe Burtea la infirmerie. Ilă a vrut să-l „zguduie“ pe drum, dar nu l-am lăsat. Eu am ajuns însă la mititica (asta însemna la izolator) pe zece zile. Dar tot de atunci steaua tartorului a început să apună, „adjutanţii“ săi, ciumeţii, nu-l mai ascultau ca înainte şi abia dacă mai reuşea să înghesuie şi să jecmănească pe cîte un puşti pricăjit. Curînd a trebuit să-i predea ştafeta lui Tarzan (Sică Tomescu), care tocmai fusese adus „între ziduri“.

... Cînd voi scăpa oare de toate aceste amintiri ? Probabil niciodată. Făceau parte din viaţa mea. Şi poate că aşa era bine să fie. Şi ochii îmi căzură iarăşi pe scrisoare.

— Refuz sacrificiul, Costi ! mă trezii spunînd acum cu voce tare. Ar însemna să m-abat din drum. Da, sînt „omul indiferent“, din fundul piramidei păcătoşilor lui Dante. O ştiu.

Mi-am amintit că inginerul şef îmi propusese o detaşare de două luni la Bucureşti, împreună cu Haralambie şi alţi băieţi din echipa mea. Credea că mă face fericit — Capitala era doar o „răsplată“ — cînd colo, refuzasem. Două luni în care să revăd locurile acelea blestemate, în care să mă plimb între cicatricea pe jumătate demolată a Milogului şi „vadul“ nostru din Piaţa Naţiunii ? Dar dacă refuzam, dacă nici altcineva nu se ducea pe-acolo, dacă nici colectivele de muncă, nici U.T.C.-ul nu vor reuşi, asta însemna că fiul lui Gae nu se va mai sui niciodată pe scenă ca să cînte în faţa bunicii lui calvarul copilăriei lui Ciurumela.

Mă cufund în unicul fotoliu al încăperii. Iată — am descoperit şi cutia de chibrituri, ajunsă, cine ştie cum, sub studio. Îmi aprind o ţigară, dar o sting repede. I-am promis Laurei să nu mai fumez.

Nu, nu pot opri amintirile ! Cu ele trebuie să păşesc mai departe în viaţă. O raniţă grea. Înaintez parcă printr-o masă imensă de noroi, picioarele mi se îngreuiază de povara care se lipeşte de ele şi creşte mereu. Dar în mîl s-au rătăcit şi petale de margarete. Mă aplec, le iau şi pe ele cu mine ...

În cameră a intrat, zburdalnică, fetiţa vecinei, Gina. N-a fost nevoie să sune. Probabil că am uitat deschisă uşa apartamentului. S-a plimbat cu Mizar, ciinele nostru, perniţa cafenie, de catifea, din care iese un bot ascuţit. I-a prins ploaia pe amîndoi, asta se vede, dar acum au ajuns la liman. Gina pleacă şi Mizar se mai scutură o dată, împroşcînd nepăsător totul cu apă, inclusiv noul tapet lavabil, apoi îşi aşază botul pe braţul meu, semn de tandreţe care cere mîngîieri, ca singură dovadă de reciprocitate. Nu mai am putere nici să-l mîngîi. Se resemnează şi se culcă la picioarele mele, rezemîndu-şi trupul cald de ele.

Trecutul începe să năvălească iar în odaie şi forţa lui este cu atît mai copleşitoare, cu cît epuizarea mea e mai deplină. Ceaţa coboară în jurul meu şi se preface într-o pîclă de nepătruns. Pleoapele ni se lasă în jos, cu o forţă irezistibilă. Orice împotrivire a devenit acum de prisos. Undeva, în spatele meu, aud oare zbîrnîitul unui aparat de proiecţie cinematografică? Un ecran convex de porţelan, panoramic, imens, s-a ivit parcă în faţa mea. Pe el încep să se perinde chipuri şi întîmplări învălmăşite, haotice, dar atît de vii, încît nici nu ştiu cum a dispărut, brusc, pîcla aceea densă. Încep să le văd şi să le simt, pe ecranul de porţelan şi în mine. Au ţîşnit fără veste, ca nişte şcolăriţe care au zbughit-o vesele, sîmbăta, pe poarta şcolii. Toate se zbat să mi se arate în acelaşi timp, caleidoscopic. Imagini şi senzaţii disparate — peisaje, gesturi, rîsete, strigăte de durere, chiolhanuri, încăierări pe maidane, fugi în noapte, îmbrăţişări ale Laurei, nopţi în arestul miliţiei, interogatorii, rechizitoriul procurorului, plopii bătrîni din curtea şcolii „între ziduri", examene, evadări, orchestra şcolii dirijată de mine cîntînd duminică în parcul oraşului, funcţionarul răuvoitor de la braţele de muncă din Bucureşti şi apoi şeful de personal de la fabrica din acest oraş de la poalele munţilor, primul concediu cu Laura după căsătorie la Amara, pentru tratamentul ei.

Arătările se înghesuie una într-alta, refuzînd să se rînduiască cuminţi. Secvenţe scurte se desfăşoară tot

așa de grăbite ca studentul acela de la „Purgatoriu", dar nu se încheagă nici una. Un iureș ciudat, alcătuit din crîmpeie ciuntite, un torent care refuză să curgă, ci se rotește numai tot mai repede, într-un vîrtej demențial. Sînt treaz sau visez? Nu știu. Dar pleoapele nu le mai pot desface, de parcă ar fi încleiate. Și totuși văd, aud. Mizar oftează greu în somn, ca o făptură care a suferit o mare dezamăgire. Ecranul de porțelan din fața mea mișună de viață — prea multă, obositor de multă.

— Ce faci acolo, Ilă, dormi? strigase profesorul de geografie, Vintilă Alămaru, dirigintele, un individ rece și acru. Să dormi noaptea, bre, nu în oră!

Ilă Tunsu sărise ca ars. Băieții îi spuneau cu cruzime „Monstru" sau „Pocitu", fiindcă avea capul vînăt și peticit de o boală a pielii, și ochi bulbucați, sașii, care-ți luau somnul numai să-i vezi. Zise, ametit:

— Iertați-mă, tovarășe profesor! Soileam!

— Ce expresie! Puteai măcar să spui „aținisem".

— ...și visam, tovarășe profesor.

Alămaru rînjise:

— Mă, Ilă, mă, unul ca tine n-are vise!

— Visam că m-au amnistiat, tovarășe profesor.

Imaginea clasei piere. Și încetul cu încetul, toată agitația faptelor trecutului începe să se domolească, așa cum se potolise și ploaia. Ritmul imaginilor intră acum, în fine, într-un făgaș mai firesc. Dar pelicula se rupe brusc. Urmează cîteva clipe de întuneric, de tăcere, de încremenire.

În sfîrșit, ecranul se luminează iar. De data asta, filmul purcede să se desfășoare limpede și logic, odată cu desprinderea din caleidoscop a episodului care începea în vara anului 1969, în seara aceea cînd Muscă mă ducea pe mine, băiatul de nici paisprezece ani, spre Lord Derby. Trecusem de cartierul unde blocurile noi măturau din calea lor locuințele prăpădite și cocioabele, îl biruisem pe Ghiță Pumn zis Boxerul, Mița își luase cutia cu bănuți, iar eu, împreună cu Negriciosul...

4.

LEBĂDA NEAGRĂ

...Am pornit-o mai departe prin București, spre Lord, pe un drum tare întortocheat, care nu se mai sfîrșea. Muscă mă avertiză să nu-l judec pripit, după prima impresie. „De fapt, e un șef grozav!“ a spus el.

Barul „Intim“. La o masă din fund se afla Lordul Derby. Era elegant îmbrăcat, ca tata cînd mă dusese la directoarea grădiniței să mă ierte. Părul, cu o cărare la mijloc, era parcă dat cu lac. Avea ochi șireți și se vedea că unghiile i le lăcuise manichiurista. Ne pofti să ședem și ne turnă, cu gesturile unui chelner de lux (doar șervetul alb de pe braț îi lipsea), cîte o cupă de vin roșu, în timp ce Muscă îi turuia, pe nerăsuflate, toată povestea mea. Lordul mă măsura cu grijă, de sus. Nu prea-mi era simpatic, parcă mă disprețuia. Dar simțeam că atitudinea aceasta îi era în sînge.

— Ce zici, șefule, așa e că-i omul nostru? încheie Muscă

Se lăsă tăcerea. Privirile lui Lord mă șfichiuiau ca niște bice subțiri care-mi brăzdau carnea. Mă simțeam dezgolit de hainele mele, de simțirile mele, de voința mea. Mi se părea că-n colțurile buzelor îi apăruse acum un zîmbet. Binevoitor, sau dimpotrivă, de respingere dezgustată și definitivă?

Deci așa arăta un „șef“ de-al lor. Mi-l închipuisem ca pe-o brută, ceva în genul Boxerului pe care-l doborîsem. Dar în fața mea se afla un individ sclivisit, care mă „radiografia“ fără milă; din această detașare, care se pretindea distinsă, iradia însă și o mare forță. Îmi aminteam spusele Negriciosului: „Să nu-i zici «Barosan», numai «Lord» sau «Șefule»!

— Ascultă, Muscă! Tu ai uneori prea multă fantezie. Vezi numai ce vrei să vezi. Tot ce mi-ai spus e adevărat? Prea ai adunat multe-ntr-un borcan. Și razia, și povestea cu Mița... Zicînd asta, șeful îndepărtase de pe guler niște fire de praf închipuite.

— Să moară mama, Lord Derby, dacă mint!

— A murit de cînd aveai doi ani, mi-ai spus-o chiar tu, zevzecule!

— N-am scornit nimic, şefule! Să nu am parte...

Vocea îi răguşise acum de tot, devenind o hîrîitură înfundată, dar ochii de veveriţă îi sclipeau ca-ntotdeauna. Cu un gest sigur, Lord îl opri să continue. Se vedea că Muscă e afectat de neîncrederea boss-ului, iar acestuia prea puţin îi păsa. Fără să mi se adreseze direct, şeful spuse:

— Cu cît mă uit mai mult la el (de mine era vorba), îmi dau seama că de data asta ai nimerit-o, Muscoiule. Chiar aşa-i, cum spui! Face impresie bună la public. Băiat „liniştit", „civilizat", „maniere salon".

Hohoti discret şi îşi privi cu admiraţie unghiile, apoi îmi spuse, calm:

— De mîine, lucrezi cu noi, Savantule. Te superi dacă eu o să-ţi spun Arhimede? Îmi sună mai bine. Nu te punem la şutit. Nici n-ai avea talent şi nu-i specialitatea noastră. La noi se lucrează „fin"... La instrucţie pentru Sectorul E. Înţeles, Muscă?

Împinse pachetul de Kent spre noi şi începurăm cu toţii să fumăm. Negriciosul era fericit.

— O să facă furori, Lord! Nimeni n-o să-l bănuiască. Icoană, nu alta!

— Să-i comanzi urgent o pereche de ochelari cu rame mai groase, negre. Şi-i cumperi o pereche de pantofi negri fără şireturi, lux: de 298. Şi o geantă „Diplomat", tot neagră. Puţin machiaj de oboseală nu strică. Ca pentru vreo şaptesprezece ani. La asta te pricepi doar, Muscă! El să nu ofere nimic, înţelegi? *Alţii să-i ceară!* Asta-i schema. Şi fereşte-l de Ghiţă Pumn. Ăla nu se prea lasă. Dacă ai nevoie să-l protejăm suplimentar, mă anunţi imediat. La cît îi apreciezi mîna, pe tură?

— Cel puţin o sută cincizeci, se umflă în pene Muscă.

— Deci patru-cinci sute pe zi.

— Chiar aşa, şefule. Cît priveşte machiaua, n-ai grijă.

Nu înțelegeam nimic. Pe deasupra suficiența aroganță a lui Lord mă intimida. Era mai ușor să înfrunți pumnul Boxerului decît ochii aceștia perfizi și pătrunzători, spoiala asta care se pretindea distinsă. M-am încumetat totuși :

— Eu vă rog să-mi găsiți ceva de lucru. V-aș fi recunoscător. De asta am venit la București.

Imediat mi-am dat seama de ridicolul pretenției mele. Lord Derby m-a străpuns literalmente cu privirea lui de gheață.

— Ia te uită la el ! Du-te la brațele de muncă, că te expediază colet-expres la Pitești... Aud, meștere Sacîz ?

Și adăugă, cu un aer nostalgic :

— Tocmai acum ți-a venit, cînd e mai frumos, cînd ai început să colinzi lumea fără nici un țel, să răspunzi la „chemarea necunoscutului" ! „Boem", „poetic", ca-n cărțile tale.

Credea că știe cum să mă ia... Cine era de fapt omul acesta ?

— Ce e sectorul E ? am mai întrebat.

— O să-ți spună totul Muscă. Instructor ca el n-a mai văzut Parisul. Pa și pusi, băieți ! Du-l la hotel și dă-i arvuna pe drum. O bătrînă, nerambursabilă. Să vadă că avem obraz subțire, că nu sîntem niște terchea-berchea. Și mîine seară ne vedem pe la aceeași oră, aici, toți trei, cu recolta.

Și adresîndu-mi-se discret, cu emfază de final :

— Începe jocul, Arhimede !... Nu încerca să trișezi, că te zdrobesc ! Dacă mă asculți, o să-ți fie bine, mai bine decît ți-a fost vreodată. Curînd o să zici ca și noi : „Greu nu-i să cîștigi banii. Greu e să știi să-i cheltuiești".

Apoi se întoarse spre Muscă :

— Și tu, fă puțină gargară. Altfel mîine te scoli mut.

— Doamne ferește, șefule ! se feri Negriciosul, și-și făcu cruce.

Șeful se ridică în picioare și chemă chelnerul la plată, cu un gest care se voia superior, dar îi trăda de fapt doar îngîmfarea. Audiența era încheiată.

O jumătate de oră mai tîrziu, eu și cu Muscă ne aflam undeva prin nordul orașului. Tot timpul drumului, Negriciosul „controla" mașinile mici. Mai dijmuia cîte una neîncuiată la portieră sau la portbagaj. Iarăși nu-mi plăcea și speram că „Sectorul E" nu e așa ceva. Negriciosul nu mai contenea lăudîndu-și șeful : „Mulți boși am avut, dar ăsta-i cel mai teribil ! Să moară mama, dacă nu-i așa ..."

Mi-a dat și suta de lei. Zadarnic am încercat să-l descos despre „sectorul E". Făcea pe misteriosul.

— Ai tot timpul să afli mîine. Nici o grijă. O să-ți spun totul, de-a fir-a-păr. Acum, atenție la ce-ți zic : Să nu te miri, nici să te sperii de tot ce-o să vezi la hotel ! Noi, oamenii lui Lord, avem un sector separat, cel mai bine amenajat. Aflalți sînt niște bezmetici. Dar să știi : așa hotel nu mai există. Descoperirea mea. Amplasat ideal, confort prima, servicii gratuite.

Nu pricepeam o iotă. Trecusem tocmai peste un teren viran. Muscă se opri și scoase „universalul". Lovi într-un capac metalic, de două ori repede și de trei ori lent. După cîteva secunde, capacul se ridică și o mînă firavă de fată îl dădu peste cap, pe pămînt. Am stins țigara.

— Să coborîm ! zise Muscă, și adăugă : Fii atent cum calci pe scară, Savantule, și mai ales ferește-ți capul. Eu cobor ultimul, ca să trag capacul după mine. Dă-i drumul !

„Începe jocul !", îmi răsunau în cap cuvintele Lordului Derby. De-acum nu mai puteam da înapoi. Și nici nu mai voiam. Viitorul începuse să mă fascineze — cu condiția să nu fiu pus la furat. Altfel, perspectiva nepreväzutului se deschidea larg în fața mea. Miracol sau abis ?

— Asta-i „nevastă-mea", Tinca, spuse Muscă cînd am ajuns jos. Era o fată înaltă, negricioasă ca și el, slabă, cu trăsături regulate. Părea bolnavă.

— „Nevastă", așa-i spun eu. Adică gofend, cum spun inglezii.

Probabil „girl-friend", m-am gîndit eu, dar m-am ferit să-l corectez. A sărutat-o cu foc, de mai multe ori. Ea s-a lăsat sărutată.

— E tot fugită. Dar nu de-acasă, ca tine. Auzi? Voiau s-o facă croitoreasă! Mai are un frate, la școală specială de trei ani. La anu, ăla iese instalator.

După ce afară umblasem în lumina puternică a felinarelor, aici nu deosebeam mai nimic dincolo de o rază de vreo doi metri. Se auzeau însă multe voci. Aerul era umed. Muscă strigă, pe cît îi îngăduia răgușeala:

— Sal'tare la toți vagabonzii!

Cîteva voci îi răspunseră, dar n-am auzit decît niște frînturi de cuvinte neîmplinite...

— Să știi c-a fost Boxerul p-aci, spuse Tinca, cu un glas care cînta, ca de litanie, resemnat.

— Nu se lasă, ai? comentă Negriciosul fără să se neliniștească prea mult.

— A-ntrebat de el, spuse Tinca și arătă spre mine. Și a zis că mai vine.

— Și ce voia? se proțăpi Muscă țanțoș, sigur acum... pe loviturile mele. Ciripește aidoma cuvintele lui, Tinco!

— A zis să-și facă biciclistul coșciug, că are grijă el, Ghiță-Pumn, să-l așeze năuntru.

Nu-mi cădea tocmai bine. Muscă îmi spuse:

— N-ai frică! Pun alarma automată la capac. Foarte simplu. O sfoară care duce la culcușul nostru. Cine mișcă cît de puțin capacul, mă trezește pe mine. Pe Rahova și pe Ferentari sînt mulți care îi știu ăluia de frică. Dar cu oamenii lui Lord nu-i merge...

— Venise cu șișul întins la mine, mai zise Tinca, cu același glas cîntat.

Dar, ciudat, expresia îi rămăsese aceeași, ca și cum nimic n-ar fi putut s-o miște.

— Te-ai speriat, fă? întrebă Muscă.

— Deloc! Atîta pagubă dacă mă tăia. Scăpam și eu de belele. Parcă tu nu știi cîte am...

Și izbucni într-o tuse rea.

— Zi, voiai să mă lași văduv? glumi Muscă, mîngîind-o duios pe păr. Nu se face, puicuțo! Ia du-te la cuibul nostru și pregătește aperitivul. Două bombe cu rom, brînză, niște cîrnați prăjiți — știi tu. Ca pentru un musafir al meu!

Nu se purta rău cu ea Muscă, ba era chiar tandru. Mă gîndeam la părinţii mei. Putea să le fie pildă. Numai că fura.

— Ai inima mai caldă ca alţii ! Nu eşti ca Lord, m-am trezit eu spunînd fără veste.

Muscă a sărit ca ars :

— Uite ce e, să nu te atingi de Lord Derby ! Alţii te-nşeală de te zvîntă. La el, cuvîntul e precistă. Un parlist, mă, Savantule !

— Parolist, l-am îndreptat eu.

Începeam să deosebesc tot mai bine contururile. Prin gura de canal pătrunsesem într-un soi de tunel imens, străbătut de nişte ţevi groase, orizontale. L-am întrebat pe Muscă şi mi-a explicat că serveau la termoficarea blocurilor din zonă.

— Tot confortul, vezi ? Am tras apă, lumină. Căldură-i berechet. Cam umed, nu ? Singurul cusur. Dar ce să-i faci. Pădure fără uscături nu se poate şi nici om fără păcate.

— Afară de Lord, am glumit eu, dar lui Muscă nu i-a plăcut gluma.

— Asta te face om şi tu faci bancuri proaste pe socoteala lui. Obrazul, Savantule !

La o depărtare destul de mare, o vedeam acum pe Tinca. Trebăluia liniştită, pregătind gustarea. Avea gesturi graţioase. Deasupra ţevilor erau întinse pufoaice, perne şi pături pentru mai mulţi inşi. „Paturile“ se aflau risipite la distanţe mari unul de altul. Eram obosit şi-mi părea bine că în curînd o să mă pot odihni. Mai simţeam încă pumnul Boxerului în burtă. M-am dus la „cuibul“ nostru, sectorul oamenilor lui Lord, să-mi depun valiza. Afară de Tinca, toţi dormeau buştean. Ea parcă nu vedea nimic în jur. Acum, că-i deosebeam mai bine chipul, m-am speriat ce cearcăne avea. O faţă supţă, chinuită de boală. Muscă îmi surprinse privirea şi-mi spuse :

— Mai tragem o lună tare, p-omnă o duc la Paradis... Adică pe litoral, bre ! Noi operăm în draci şi ea face bronz. Bani şi sănătate. Ce-i trebuie omului mai mult ?... Adăugă : Tăntălăii şi fufele noastre s-au

culcat. Nu pot să fac prezentările. Dar pînă termină Tinca, hai să mai dăm o raită...

Am plecat prin tunel.

— Uite, o să-ţi explic. Mai sînt două sectoare p-acilea. Şi doi şefi. Nu ca al nostru, dar şefi: Orbu şi Doagă.

Pînă să ajungem în sectorul Orbului, treceam printr-o zonă de întuneric. M-am împiedicat de roata unei biciclete şi m-am trezit lungit pe jos, cu o durere ascuţită în şold. Muscă rîdea, în timp ce mă ridicam.

— Am uitat să-ţi şoptesc că aici sînt bicicletele şutite de Coajă. În fiecare seară coboară două-trei de lanţ. Nimic mai uşor decît să furi biciclete. Copiii le lasă rezemate de vreun gard şi se duc să se joace

Nu mă-ncînta gîndul, deşi era aşa de „uşor". Tata nu se îndurase niciodată să-mi cumpere o bicicletă (chiar după ce-şi luase el maşină). Ce-aş mai fi suferit să-mi dispară, dacă o aveam!

Orbu, un individ scurt şi gras, cu ochelari negri (avea albeaţă la un ochi şi nu-i plăcea să se vadă), şedea turceşte la sfat. Cînd mă văzu apropiindu-mă cu Muscă, lansă salutul lui tradiţional:

— Ciau şi sictir!... Apoi spre Negricios: Asta-i bengănitor? Vezi să nu, că-i vai de tine! Pe cinstite!

— Fără grijă, Orbule! Verificat de Lord în persoană.

Pe urmă nu se mai uită la noi, ca şi cum nici n-am fi existat. Tocmai venise Miţa şi se-aşezase în cerc, după ce depusese cutia deschisă în faţa şefului.

— Cît?

— O sută douăzeci şi trei şi ceva bănuţi.

— Slab. Foarte slab. Iar ai pus deoparte, neam de pupăză. Să te caut, ţfă?

— Poţi să mă cauţi! scînci Miţa (eram sigur că ascunsese bani pe-afară: lipseau de pildă două hîrtii de cinci lei pe care le văzusem în cutie...). Adăugă: Dacă nu era dumnealui — arătă spre mine — îmi lua Boxerul totul.

— Aşa-i, confirmă Muscă. Pramatia a vrut să-i fure cutia

Orbu sări în picioare.

— Să fi ştiut eu cînd a fost p-aci. Ciulama îl făceam. Trebuie pedepsit. Coajă şi Fane : Mîine-l pîndim pe la şapte seara, la vadul lui, pe Laborator. Îi troznim oasele, bre !

Se aşează iar la loc.

— La Orbu toţi sînt hoţi şi cerşetori, îmi explică Muscă. Dar nu aşa, oricum. Coajă-i cu bicicletele. Jimmy fură din piete. Sile şuteşte de prin curţi şi are o grroază de plasatori. Pungă mîngîie poşetuţe şi subtilizează portofele. Reta culege lucruri uitate de oameni prin gări şi pe la poştă. Cioclu umblă la cules prin cimitire. Orbu e scamator la tot ce-i întins în faţa magazinelor. Să-l auzi cum spune : „Binecuvîntat să fie comerţul stradal !“ Cînd se dau, noaptea, lovituri prin alimentare şi centre de pîine, Cozonac-Şperachi deschide orice broască. Mai e şi lunganul ăla ştirb, cu mutră nevinovată, Fane. El ajută bătrînele să coboare din autobuz, pe aglomeraţie. Şi cînd au pus piciorul pe trotuar — se trezesc fără geantă sau sacoşe.

Urîtă colcăială ! mi-am zis. Poate ar fi fost mai bine să mă prindă razia. Numai că m-ar fi trimis la Piteşti ...

— Şi Ghiţă-Pumn ? am întrebat. Are şi el vreo specialitate ?

— Cum să nu ! Dar acum nu locuieşte la „hotel“. E cu o fată. El ţine vad la bufete ... Măi, Savantule, tare eşti clei în ale vieţii ! Pînda la chenzină e frişca hoţilor. După ce-şi iau banii de la casierie, bărbaţii se mai duc pe la bufet. Nu toţi, dar destui ! Iar la ieşire, se cam clatină. Pe urmă, e treaba noastră ... Pradă uşoară.

— Bieţii oameni ... Şi ăsta cine-i ? am întrebat, observînd că de Orbu se apropia acum, gesticulînd, un băiat.

— Ăsta ? O comoară ! mă lămuri Muscă vesel. Puţin strîmt la minte, dar nu-i nici un bai. E surdo-mut ! Uite-l cum dă, cuminte, raportul de ciordeală. Îl vezi ? Prin semne spune totul ....

— Şi care-i scofala ?

— E mare lucru! Surdo-muții minori sînt apărați de lege. Nu pot fi trimiși în judecată, orice ar face. Îi internează în spital și de-acolo fug, cum a făcut ăsta.

„Raportul" aproape se încheiase, dar între timp se aprinsese o altă discuție. Orbu se sculase iar în picioare. Se războia cu un băiat cu urechea crestată de o tăietură adîncă.

— Ești nebun, Bancherule! Tocmai tu să te dai?

— Nu te-nfuria, Orbule. Mă predau și gata. N-o să vă dau în gît, fiți pe pace. Dar e musai. Mă dau!

— Ce ți-a venit? Nu-ți merge din plin? Poate vrei să reduc tainul. Se discută. Ține! Treizeci la sută în loc de patruzeci. Bați laba?

— Nu de asta-i vorba! Mama-i înnebunită. Noaptea trecută a fost de trei ori miliția acasă. Credeau că m-ascund pe undeva prin cameră, prin pod, prin bucătărie. I-au speriat plozii ăi mici, de-au făcut pe ei în pat. Ziceau că-i pun sechestru.

Orbu începu să se plimbe în sus și-n jos, ca un leu în cușcă. Se opri în fața Bancherului și-l apucă de haină.

— Las-o pe mă-ta, bă. Și pe mucoși. Tu nu ești găinar, ca Sile. Cît aduci pe zi? Gîndește-te! De cît zulești, bă? M-auzi?!... Ziceți voi, cît aduce seara? se adresă Orbu celorlalți.

— În zilele bune, și cinci sute! spuse cu invidie vădită Cioclu, care era slab și foarte înalt (cred că avea aproape doi metri).

Orbu îi dădu drumul de haină Bancherului și deschise larg brațele:

— Trezește-te, mă! Acum ești în mînă, poți să și strîngi. Milionar ajungi, bre! Milionar! Trezește-te!

— Tocmai că m-am trezit! izbucni bancherul. Ce-i mama de vină? E o mamă bună, nu ca altele. Din greu ne-a crescut pe toți șase. Noaptea lucrează în schimb la țesătorie, ziua spală rufele altora, numai să umple gurile noastre flămînde. Nici nu știu cînd doarme. Salariul la minim și ajutoarele de copii, totul merge pe noi. Că tata... Era masor la Baia Centrală și lua bacșișuri cît zece salarii, dar nu vedem banii p-acasă. Nici de caiete nu-mi dădea să-mi cumpăr. Nu-i plăcea,

ca altora, să bea la restaurant; venea cu sticlele și cu prietenii acasă, ne lua pe toți la bătaie și ne-arunca în stradă, chiar și pe-un ger de trozneau pietrele. Și-apoi se punea pe chef pînă la ziuă. Vecinii noștri, cum să ne primească pe toți șapte? Cîteodată ne mai lăsau să ne culcăm într-un pod sau o-ntindeam noi pînă la gara Filaret! Odată, tata a venit acasă cu prietenii și cu sticlele. Era criță; băuse de dată asta zdravăn și pe drum. Mama tocmai ascuțise cuțitele și el a început să arunce cu ele după noi. Încuiase ușa, să nu putem ieși. O ținea mai ales pe soru-mea, Veta, aia de-o iubesc cel mai mult. M-am aruncat asupra lui să-i smulg un briceag din mînă, dar el mi-a răsucit mîna la spate și mi-a crestat urechea. Fiară, nu alta! Vă amintiți că la început îmi și spuneați „Crestatule"?... Pe urmă, tata a dispărut. A plecat la Iași cu o manichiuristă și mamii i-a fost frică să-l dea în judecată pentru pensie alimentară. Își amintea mereu de cuțite, săraca.

Se făcuse tăcere în „Hotel Termoficare". Bancherul continuă:

— Și noi, cum am răsplătit-o noi pe mama? Tase a înjunghiat un om, ca să-l jefuiască. L-a omorît. Nu vede cerul la penitenciar și ea-i aduce pachet în fiecare lună. Eu m-am făcut hoț, ca și voi. Veta tot rămîne repetentă la școală. A fugit acum o lună de acasă, vagabondează cine știe unde. Au rămas ăi mici. Și-acum îi calcă mamei miliția casa pentru mine.

— De ce nu-i dai tu din banii tăi? spuse încet Coajă.

— Am vrut să-i dau, dar nu primește. Știe că-s de furat. Și-atunci, uite că nu „strîng", Orbule, îi toc astă-noapte la pocher cu Doagă și ai lui. De necaz! Nu mă fac eu milionar din hoție. Nici unul din noi nu se-mbogățește.

— Asta așa-i, zise Cioclu, cel mai înalt dintre toți. Pe el punea cel mai ușor mîna miliția.

Tăcerea se așternuse iar, apăsătoare. Orbu se așezase la loc, turcește. Simțea că omul lui cel mai de nădejde îi scapă printre degete. Și se gîndea că și alții îi vor urma exemplul.

— Eu n-am omorît, ca Tase, continuă Bancherul. Nici n-am tîlhărit. Patru clase tot am. M-or da la şcoală specială pentru reeducare sau la vreun şantier, că-s minor. Asta şi vreau. Îndemînatic sînt. Mi-a spus un băiat că mă aleg cu meserie. Să mă califice zidar şi, cînd o să ies, îi fac mamei casă.

— Mare fraier mai eşti, şopti, vînăt, Orbu. Nu te mai plimbi tu pe Calea Victoriei, Crestatule! S-a zis cu Dunhill şi Camel. Adio la dive cu pleoape violete. Cerul îl vezi după garduri înalte şi-ţi dă de mîncare balast şi conducte. (Muscă îmi explică: era vorba de orez şi macaroane). S-a zis şi cu motorina (asta însemna cafeaua). Şi dacă sări gardul, te ciuruiesc cît ai clipi.

De undeva, din spatele nostru, se ivise, ca o arătare neaşteptată, Tinca. Din făptura ei, năpăstuită şi firavă, iradia parcă o rază subţire de lumină. Vorbea tot cîntat, dar parcă un hohot de plîns i se pusese acum în gît:

— Bine faci că te dai, Crestatule! O să-ţi fie greu la început, şi mai greu pîn-o să ajungi acolo. Garduri înalte nu-s, cum spune Orbu ca să te sperie. Nici nu te asupresc înadins cei de-acolo. Se mai nimereşte şi-unu foarte rău. Dar noi cum sîntem? Îngeri? Şi, dacă fugi, să ştii că n-au voie să tragă în tine, că-i lege cu minorii. Cel mai rău te apasă porţile închise. Asta aşa-i... Dar zidar o să fii, să-i faci mamei tale casă...

O nouă criză de tuse îi întrerupse vorbele.

— Bancherul şi fata asta ne strică tot cheful! zise Coajă.

Pe Muscă îl înfuriaseră cuvintele lui Coajă. O „insultase" pe Tinca. „Universalul" lui Muscă, curbat ca un bumerang, îl atinse zdravăn în umăr, după care se întoarse la cel care-l aruncase. Coajă sări la bătaie, dar Orbu şi Bancherul se băgară între ei. Totul se petrecu fulgerător şi pacea fu restabilită în hotel.

... Eu n-aveam mama la care să mă-ntorc, mi-am spus atunci. Tata avea casă — şi încă ce casă! — dar nu pentru mine...

— Uite banii, zise Bancherul, fluturînd un teanc. Azi am scos patru sute. I-am luat de la un singur fraier. Ridicase de la C.E.C. douăzeci de mii şi-i număra pentru a treia oară, la masa unde se completează for-

mularele. I-au căzut patru bătrîne pe jos și nici n-a știut cînd le-am săltat. Poate să fi aflat cînd a numărat a patra oară, dar eu eram atunci departe.

Atmosfera se mai destinsese, mai ales că Bancherul îl imitase pe fraier numărînd, cu un talent care stîrnise rîsul tuturor.

— Mi-am numărat „captura". Ia-ți ultima dijmă, Orbule !

— Mi-e milă de tine ! zise acesta, așezîndu-și mai bine pe nas ochelarii negri. Ce-or să te-ntoarcă pe toate fețele, să spui de-unde ai tot șutit ! Și complicii, și ascunzătoarea ...

— Ce-am tot zulit eu, nu știe nici Dumnezeu din cer. Să mă dea la școala de meserii, asta o să le cer, oriunde-o fi. Toată lumea mă știe. Cît despre complici, n-am avut niciodată. Nimeni nu m-a văzut lucrînd altfel decît singur. Iar despre „Hotel Termoficare", pînă mîine dimineață am uitat totul ... Dar ia să mă duc acum la Doagă, fraților. Am auzit un „Plus", și asta înseamnă că s-a-ncins acolo un pocheraș și se joacă tare.

— Ce te faci fără pocher unde te-or da ? întrebă Muscă.

— Mă satur az-noapte. Și p-ormă, hîrtie să fie, că știe băiatu să fabrice cărți, dacă nu mai poate fără ele.

Bancherul plecă și Orbu își continuă sfatul. Se răstea la oamenii lui ca s-arate că autoritatea îi rămăsese neștirbită, deși din coroană lipsea acum piatra cea mai de preț.

Printre ultimii, ieșise Jimmy la raport.

— Două sute cincizeci, șefule, zise el. Mai mult nu s-a putut. Dau la vînzătorii din piețe, p-ormă la plasatori ... Las' că mîine o să fie zi mare, Orbule !

— Și tehnica, aceeași ? Nu s-a prins nimeni ?

— Cum să se prindă la atîția oameni care trec prin piață ? Totu-i să găsești momentul. Cînd își îndeasă cocoana cumpărătura nouă în sacoșă, pune de obicei geanta jos, pe tejghea sau pe ce-o fi acolo. Ăsta-i momentul, că sacoșele astea nu-s prea grozave și treaba durează. Trebuie să socotești bine cît va avea ea nevoie ca să-și aranjeze cumpărăturile — uneori le scoate mai

întîi pe cele făcute mai nainte — și de cît timp ai tu nevoie ca să dispari cu geanta sau să scoți din ea bătrînele. Uneori, cînd vezi una zaharisită rău, poți s-o dijmuiești chiar de geanta lăsată pe braț, că nici nu te simte. Dar poanta e alta : vînzătorul trebuie să fie omul tău. Tu ești față-n față cu el și dumnealui trebuie să se prefacă musai că nu te gînește, ba să o mai și ajute binișor pe cucoană la domolirea rînduitului.

— Îți știi meseria, Jimmy. Noroc că n-avem aici microfoane, ca la Watergate, în America. Ar fi jale mare pentru tine și pentru noi să afle cucoanele cum șuteși. Ce te-ar mai cafti !

Am plecat mai departe cu Muscă. Cu cît ne apropiam de sectorul lui Doagă, se auzeau mai bine vorbele jucătorilor :

— Cît ceri ? întrebă cu o voce subțire, spartă, Doagă.

— Douăzeci.

— Plătesc. Și mai pun tot atît.

— E rîndul tău, Cretule.

— Merg și eu. Deci — șaizeci. Al naibii pot... Dar mi-e frică de-o cacialma. Nu-mi place să fiu dus.

— Eu nu merg (era vocea Bancherului). Asta nu-i cacialma, Cretule. E întîlnire ! Tu nu cunoști la sticlirea ochilor ? Doagă și Guguman sînt amîndoi siguri c-au cîștigat... Și-acum, să vedem cărțile !

— Trei ași, spuse primul Cretu. El deschisese.

— Acu-i acu, comentă Bancherul. Hai, îndurați-vă, șmecherilor !

Urmară cîteva clipe de tăcere, în care se auzi limpede cum cineva își acorda o chitară. Apoi izbucni, clocotită, înjurătura :

— Mama mă-sii de viață !

Cărțile erau etalate pe masă și Guguman culegea radios banii. Careul lui de popi se întîlnise cu careul de valeți al lui Doagă. Ajunsesem lîngă jucători. Doagă avea o mutră galbenă, răvășită, o căutătură strîmbă, și acum se mai și perpelea de furie neputincioasă. Își pocni fruntea cu palma, încercînd să strivească un muscoi verde, dar acesta își luase de mult zborul.

— Puteam să nu merg cu un careu ? Ia ziceți, bă, cu toții !

Vocea îi avea ceva nefiresc.

Nimeni nu-i zise nimic. Răspunsul îl ştia fiecare. Cu careu se mergea, oricît s-ar fi cerut.

— Dar cine-i tînărul ? întrebă Doagă, arătînd spre mine.

O spusese într-o doară, căci gîndul îi era tot la „întîlnirea" pierdută.

— Ultima achiziţie a lui Lord Derby, observă Bancherul. Cîntăreţ de biserică să-l pui... Cine dă cărţile ? Eu ? Atenţie, Doagă ! Joc tare. Pînă mîine dimineaţă vă ţin. Urcăm şi deschiderea.

— Uşurel, mă ! zise Creţu. Ce, vrei să-ţi termini banii într-un ceas ?

Îşi lepădă haina. Atunci am observat că avea un tatuaj mare pe braţul drept. Ceva banal : un chip de fată şi dedesubt o inimă străpunsă de săgeată. Bancherul scoase un teanc de bancnote şi i le flutură pe sub nas :

— Miroase-le, Creţule ! Ajung pînă mîine dimineaţă ?

— Ajung ! spuse Gugumman. Dar eu te fac să joci şi ceasul şi haina şi tot ce mai ai tu pe tine. Nici cureaua nu ţi-o las.

— Toate le joc, Gugumane ! Nu-mi mai trebuie nimic.

Creţu îl privi dintr-o parte :

— Parcă ţi-a sunat ceasul din urmă.

Mă gîndeam că asta se potrivea cu una din cărţile pe care le citisem la Doru : „Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război" de Camil Petrescu. Şi chiar atunci ochii îmi căzură pe mîinile lui Doagă. Galbene şi ele, străbătute de vine şi vinişoare multe. Uneori tresăreau parcă fără voia stăpînului lor.

Chitaristul începuse să cînte. Şi el avea un tatuaj, pe piept. Probabil că fusese a patra mînă, dar Bancherul îl convinsese, cu-o bătrînă sau două — ce mai conta pentru Crestatu ? — să-i cedeze locul. M-am apropiat de el. Pe jos erau întinse caricaturile jucătorilor. Tot opera lui ? îl întrebai din priviri. Îmi făcu semn că da. Le nimerise bine trăsăturile. Talent, nu glumă ! Numai portretul lui Doagă avea ceva în plus, în afară de ce

vedeam eu acum la el. O privire năucă, pierdută în neant.

Brusc, jocul se opri. Fără să înţeleg de ce, pocheriştii îndepărtaseră masa de Doagă. Acesta şedea mai departe liniştit, dar îşi dusese o mînă la gît, unde mărul lui Adam începuse să zvîcnească.

— Criza ! şopti Guguman. Se apropie.

Ochii lui Doagă se deschideau tot mai larg şi priveau în acel nicăieri pe care îl sesizase aşa de bine caricaturistul. Creţu şi Muscă îl ridicaseră de pe scaun, fără ca el să se opună şi-l tîrîseră spre o saltea, lîngă care aşezaseră apoi încă una. El rămăsese cu mădularele înţepenite, în poziţia în care le modelase scaunul.

— Ţine-l bine, Muscă, zise Creţu. Dacă nu te simţi tare, lasă-l pe Guguman să te-nlocuiască.

Corpul lui Doagă se întinse apoi ca un arc şi îndată începură spasmele. Totul se cutremura în el. Picioarele îi jucau dezordonate. Dinţii îi clănţăneau şi balele începură să-i curgă. Din gură îi ieşea un fir de sînge : îşi muşcase limba. Iar ochii, ochii erau lucrul cel mai înspăimîntător, căci nu se mai vedea decît albul lor.

Departe de ei, chitaristul încetase de mult să mai cînte ...

Eu aş fi vrut să fug, dar eram pironit locului de o putere nevăzută. Ştiam : era o criză de epilepsie. Dar între a şti şi a vedea era o diferenţă ca de la cer la pămînt.

Dacă aş fi reuşit să-mi mut ochii de la Doagă ! Dar nu puteam, pur şi simplu nu puteam, ca ţăranii aduşi cu sila să privească supliciul lui Horia şi Cloşca. Doagă nu suferea acum. Nu ştia nimic. Tremura mai departe, membrele i se zbăteau, iar Creţu şi Muscă îl ţineau cu greu. Pe urmă, treptat, tremurăturile începură să se domolească, pînă se liniştiră cu totul, dinţii nu mai clănţăniră aşa des, pleoapele coborîră peste ochii orbi. Trupul căzu inert pe spate şi un sforăit ciudat, un fel de şuierat, începu să-i iasă din gură.

Cînd totul s-a terminat, am simţit că pot în sfîrşit să mă urnesc din loc şi am început să alerg. Parcă mă cufundasem într-un roman de Dostoievski sau vizitam un „azil de noapte“ ca al lui Gorki. Din „fascinaţia“

aventurii visate mai rămăsese doar o umbră. Muscă a venit la mine și, într-un tîrziu, m-a găsit cocoțat pe o conductă.

— Ce urîtă e uneori viața! i-am spus atunci. Oamenii și-o fac așa, ei sînt de vină.

— Lui Doagă, mă-sa i-a făcut-o! a venit, neașteptat, răspunsul. Nu l-a vrut, că mai avea doi copii, al doilea soț venise și el cu trei băieți și o duceau greu, mai ales că bărbat-su ba avea slujbă, ba era dat afară pentru tot felul de potlogării. Cînd s-a „anunțat" Doagă, mama lui a început să ia niște doctorii nenorocite de la o moașă, ca să-l lepede. Dar nu l-a lepădat. L-a născut. Și a ieșit așa cum îl vezi. Uneori, la cîteva luni, are și crize de nebunie. Vorbește aiurea, se crede împărat, lovește în dreapta și-n stînga.

— Dar crizele astea de epilepsie?

— O dată la cîteva zile.

— De ce îl țineți de mîini?

— Ca să nu-și rupă ceva. Odată a avut „fractură multiplă" — așa îi spune — și a fost nevoie să-l pună-n ghips.

— Dar cum a devenit șef, barosan? Asta-i un om sfîrșit. Bun de spital.

Muscă mă privi ca pe un naiv, clătinînd din cap. Parcă era o bătrînă care mă mustruluia.

— Degeaba ai carte, că la băieți nu cunoști. I-ai văzut ochii, Savantule? Nu la criză, ci mai înainte. Ochii ăia nițel aiuriți. Și vocea subțire, ca trecută printr-o cutie de tinichea. Și mișcările lui, cam nesigure. Totul, așa, cam zbanghiu, hai-hui.

— Ei și? Asta înseamnă că-i bun de șef?

Am aprins o țigară.

— Asta înseamnă că-i pentru ei „vedetă". Un gagiu care nu seamănă cu alții. Star — ca la Hollywood...

— Bine, dar e un fel de dement.

— Înainte îi și ziceau „Țicnitu". Dar nu în batjocură, ci cu un soi de invidie. El a preferat „Doagă".

Acum înțelegeam. Și în antichitate, mă învățase profesorul de istorie, preoții le propovăduiseră cîndva oamenilor că prin gura nebunilor vorbește înțelepciunea

zeilor. Ce inepție !... Deci, Doagă își exercita atracția fiindcă era „într-o doagă“ ...

— E deștept măcar ? am mai întrebat.

— Deștept foc. Și organizează toate mișcările la fix.

M-am scuturat, ca de-un vis urît. În drum spre sectorul oamenilor lui Lord, am mai trecut o dată pe-acolo. Doagă continua să doarmă, împăcat. Chitaristul îi luase locul la masa de pocher. Îmi întinse zîmbind o caricatură a mea, în haine de cîntăreț la biserică.

... Tinca ne aștepta șezînd tăcută pe pat și arătă spre gustare. Lîngă ea, două pahare.

— Ordin, pune și-al treilea pahar ! zise Muscă și o mîngîie iar pe părul negru și lung.

Ridicarăm paharele.

— Nu știu pentru ce să-nchin, zise Muscă. Apoi oftă din greu.

Se uită drept la Tinca și ea înțelese că el *știa*, fiindcă de Muscă nu-ți puteai ascunde gîndurile nici în mormînt :

— Cînd te dai ?

— Mîine ! răspunse ea simplu.

— Te bagă la mititica pentru cel puțin zece zile. Vai de tine ! Nu te pricep și pace. Ești tu de croitoreasă ? Ai uitat ce fericită erai ieri seară la bar ? Ziceai că așa ceva n-ai mai văzut în toată viața ta nenorocită. Și cînd termini acolo, crezi că te trimite la „casa de mode“ să-ți dea doamnele bacșiș, ca să le faci rochia ca la Paris ? Pe naiba ! La banda rulantă te pune, ca-n filmele lui Chaplin. Țac-pac-țac-pac-țac ... Și repede ! Ca o pațachină o să fii !

Dar cu cît vorbea mai mult, își dădea seama că se străduiește de prisos.

— Ce ziceam ? Aha, mă întrebam pentru ce să închinăm. Uite, am găsit : Pentru frumoasa mea croitoreasă !

Ciocnirăm, începurăm să bem și să mîncăm.

— Înainte de ne culcăm, zise Muscă, să-mi faci o gargară fainâ, că nu mă mai vrea Lord așa răgușit. Și-acum, ia spune-mi : eu, bărbat-tu, te-am supărat, de te dai așa netam-nesam ?

— Tu nu m-ai supărat. Ai fost bun cu mine, zise fata. Dar am hotărît să mă predau. Ca să mă ducă înapoi de unde-am fugit. I-adevărat, cînd am evadat, credeam că-i pentru totdeauna. Şi, cînd te-am cunoscut, şi mai mult am crezut.

Tinca tuşi iar şi iar, apoi i se aruncă în braţe dintr-un singur salt şi atunci mi s-a părut că revăd un crîmpei din „Lacul Lebedelor" cu Galina Ulanova, aşa cum îl urmărisem cu mătuşa Ileana, la televizor. Cred că dacă mătuşa ar fi văzut-o, ar fi spus că fata asta trebuia să urmeze şcoala de coregrafie.

Muscă îi dădu părul la o parte şi o sărută pe ochi.

— Nu-i aşa că o să mă aştepţi, Muscă? zise ea.

Se pitise în braţele lui.

— Într-o zi, cînd eu o să lucrez la „bandă", cu ţac-pac, cum spui tu, poate că noi o să fim împreună. Şi nu aici, nici într-o cocioabă, ca aia în care m-am născut eu, mirosind a scutece nespălate, cu un singur geam mic şi murdar. O să avem o cameră cu ferestre multe şi mari, la bloc, o să fie şi apă curgătoare...

— Eşti ca o lebădă, Tinco! O lebădă neagră, cum am văzut într-un album! am spus eu atunci.

Amîndoi m-au privit miraţi. Pe urmă, Muscă a zis:

— Vezi deosebirea, Savantule? Ţi-am spus că mi-e „nevastă", nu „gagică". Asta nu înseamnă numai gofend, mai e ceva: şi-a făcut cuib în inima mea. Şi-acum... i-a venit să zboare... Ca mîine, eram toţi la mare! De ce pleci? Doar asta să-mi spui. Te dai: ai zis-o, ai s-o faci. Muscă cunoaşte la oameni. Nici nu te-mpiedică. Dar ce ţi-a venit? Dă-i drumul, „Lebădă neagră"! Spune-mi cum de i se urăşte omului cu binele.

Tinca i se desprinse din braţe şi se aşeză pe pat:

— Cu ce să-ncep? La vorbă nu mă pricep... Am avut o bunică. Era tare bună cu mine, m-a învăţat să cînt de-ale ei, din Gorj. Dacă n-ar fi fost aşa săracă, m-ar fi luat la ea. Dar bunicul murise de mult şi locuia într-un şopron părăsit, gata să se dărîme. Îi aduceau vecinii de mîncare, de milă. Bunica m-a înscris la şcoală. Ea mi-a citit primele poveşti, ale lui Ispirescu. Ce departe erau fiii şi fiicele de împărat, Făt-frumoşii

și Cosînzenele de viața mea ! Și, totuși, cum îmi plăceau !

Mama făcuse an de an cîte un copil, și eram nouă. Tata suferea că nu putea să ne dea tot ce ne trebuie. Se speteau muncind și el și ea, dar nu aveau calificare. Tata era muncitor la terasamente. Mama — femeie cu mătura la o școală. Și cînd el a avut accidentul, fiindcă-l lovise o basculantă pe șosea, i-au dat pensie mică, de boală, și a fost și mai greu. Pe urmă — după vreun an sau doi — a murit. „Încurcătură de mațe", ne-a spus mama, dar unii au zis că era tot de la accident. S-a stins și bunica, de inimă rea, că-i era singurul băiat. După moartea lui, mama s-a făcut rea. Nu știu de ce. Poate de amar. Tot timpul dădea în noi, ba cu mătura, ba cu fărașul. Ne fugărea pentru nimica toată prin casă, prin curte, pînă în stradă. Pe urmă doi dintre frații mei, ăi mai mici, au murit. Nu știu ce-au avut. Li s-a-ntins pe tot corpul un fel de lingoare, au făcut fierbințeală mare. Degeaba au venit doctorii, că s-au prăpădit. De înmormîntare și de popă a strîns toată strada, că noi n-aveam. De-atunci, mama s-a întunecat și mai mult. Cînd începea să bată pe unul, fugeam toți, pe unde apucam. Și s-a pus să bolească. Slăbea de se făcuse scîndură. Dar de mătură și fărăș tot mai avea putere. La servici mergea cîteodată, dar aducea puțini bani, că avea mereu concedii medicale. Făceam foame și-am început să fur de-ale mîncării. Prima mea hoție a fost un covrig. Bătrînul care vindea m-a văzut, dar m-a iertat. Mi-a lăsat și covrigul.

Tinca se opri ca să-și tragă răsuflarea, apoi continuă, cu vocea ei cîntată :

— Mama știa că furăm. Ne lăsa, ba cîteodată ne și întreba dacă ne-am săturat sau nu, că ea nu mai are ce să ne dea. Continua să slăbească. Și într-o primăvară s-a-ntins în pat și a rămas nemișcată acolo. Cu ochii la tavan. Iar a strîns strada pentru înmormîntare. Mai rămăsesem pe atunci șase copii, că unul murise în toamnă. Era prin 1966. Și-au venit de la consiliu de i-au luat pe doi frați mai mici. Pe noi ne-a risipit. Eu am fost trimisă la o școală a Ministerului Muncii. Dar nu m-am putut obișnui cu „disciplina". Ziceau că-s „re-

calcitrantă". Cînd mi-au pus prima dată o periuță de dinți în mînă, am aruncat-o cît colo. Credeam că-și bat joc de mine. Pe urmă, am văzut că și celelalte au periuță. Mîncarea era mult mai bună ca acasă, dar după un an am fugit.

— Nu povesti mai departe! zise Negriciosul. Te rog!

— De ce să nu mai spun? Se supără prietenul tău?

— Destul! gemu surd Muscă, dar știa că nu mai poate s-o oprească. Ochii ei scînteiau ca doi cărbuni aprinși.

— Ai vrut să-ți spun de ce mă dau. Știai tu de mult că așa o să fie. Dar nu voiai să mă pierzi... Da, am fugit. La București. Am cunoscut la gară un băiat care lucra la o fabrică. Îl chema Dan. M-am dus cu el. Trei luni am stat împreună. Se îngrijea de toate, mă ducea și la salon, să dansăm, la restaurant sîmbăta, și zicea că mă iubește. Mai tîrziu o să se însoare cu mine. Pe urmă mi-a spus să plec. Mi-a dat și ceva bani. Își găsise alta. „Așa e viața, ca o barcă. Una suie, alta coboară" — mi-a zis la despărțire. Nu știam ce să fac și m-am dus la cinema. Acolo s-a legat un bătrîn de mine. Nu mi-a vorbit urît. Mi-a zis să vin la el, c-o să fie bine. Îmi amintea de bunica și m-am dus cu el. Avea încredere în mine. Vecinii de bloc știau că-s „nepoata" lui. Îi și găteam... Dar, după un timp, el a plecat la Arad și eu a trebuit să-mi iau iarăși tălpășița. Mi-a dat ceva bani de buzunar. Pe urmă...

— Oprește-te măcar acum! o imploră Muscă.

— Ce, ți-e rușine cu mine? întrebă Tinca. Și mie mi-e rușine, dar ce să fac? Ce-a fost a fost, nu se mai schimbă. Pe urmă, am ajuns și mai rău. Voiam să plec înapoi la Dumbrăveni, la școală, poate mă primește, dar în gară am întîlnit o fată care locuise în curte cu bunica. O chema Victoria. Viky, așa îi ziceau toți. Mi-a spus să vin la ea, ce-mi trebuie școala aia unde te ține închis ca la „Ferească-mă Doamne"! Ea este, cică, măritată, are copii și o să pot locui cu ea. Nu m-am gîndit mult. „Casa ei" era o singură cameră, cu pămînt pe jos, așternut cu hîrtie, ca acasă la mama. Copiii — erau doi — murdari ca vai de ei, într-un pat, după un pa-

ravan. Pe unu-l mai alăpta. Dincoace de paravan era un divan dublu, mai acătării, două fotolii, cîteva scaune, o masă și un dulap. Pe o măsuță se lăfăia un televizor. Viky a pus pe masă de mîncare, a deschis o sticlă de vin, a dat drumul la televizor. Am întrebat-o unde lucrează, dar nu mi-a răspuns. Mi-a spus să fumez, că asta „maturizează". A doua zi, a început să aducă oameni ...

Tinca se uită la mine, care nu pricepusem, și adăugă :

— Adică bărbați. Făceam cu schimbul. Ba ea, ba eu. Luam de la douăzeci și cinci la o sută de lei. Avea Viky un carnețel cu adrese și telefoane. Cînd nu culegea nimic de pe stradă, telefona „domnului" cutare sau cutare. Cînd intrau „oamenii", Viky lega copiii de pat, ca să nu deranjeze. Ajunsesem rău. Bărbatul Victoriei știa. Nu locuia cu ea. Venea doar să ia bani, din cînd în cînd, și dădea ceva și proprietăresei, ca să nu ne spună la miliție. Mi-era scîrbă de mine, Muscă ! Pînă la urmă tot ne-au prins. Aveam cincisprezece ani și m-au judecat. S-a hotărît trimiterea mea într-un centru de reeducare. Dar mai întîi a trebuit să stau la spital. „Oamenii" lui Viky mă îmbolnăviseră.

La Centru era mai aspru decît la școala Ministerului Muncii. Și multe fete rele. Program strict. M-au pus să termin clasa a șasea de școală generală și m-au dat la croitorie. Aveam și film și televizor, ba și brigadă artistică, unde le-am zis și eu o dată cîntecele învățate de la bunica. M-au aplaudat. M-am învățat și cu curățenia. Dar nu mă puteam obișnui cu „zidurile". Neavînd familie, nu primeam pachete, ca alte fete. Cînd veneau rudele în vizită, pizmuiam îmbrățișările părinților. Alte eleve căpătau învoiri acasă, în vacanțe. Pe mine, cine să mă ceară ? Am auzit că vara se face tabără la mare. M-am pus să învăț de mă dureau ochii. Nu văzusem marea. Dar cu învățătura mergea greu, n-aveam „bază" de la clasele mai mici, ziceau profesorii. Am promovat doar undeva pe la mijloc : și nu m-au trimis la mare, nici în vreo altă tabără. Vara, în vacanța mare, centrul aproape că se golise : tabere, învoiri la familie. Era mare zăpăceală. Plîngeam mereu și într-o bună zi m-am hotărît să fug singură la mare. Cînd ne-au dus să aju-

tăm la strîngerea recoltei, am şters-o cu ce aveam pe mine. Nu era pază cine ştie ce. Ziceam că la mare o să găsesc ceva de lucru. Aşa mă învăţase o fată care tocmai se libera, o pramatie. Am furat ceva bani de la o doamnă care adormise, cu geanta lîngă ea, pe o bancă a peronului. Dar nu mi-au ajuns decît pînă la Bucureşti.

Aş fi putut să fac rost de bani de la „domnu" sau de la „domnu"... Dar n-am mai vrut. Rătăceam, aşa, pe străzi, cînd m-ai întîlnit tu, Muscă. M-ai ghicit, cum te pricepi întotdeauna, şi mi s-a părut că eşti altfel decît Dan şi decît bătrînul acela şi decît toţi domnii ăia ai lui Viky. De-atunci au trecut două luni. Ţi-am fost nevastă. Nu m-ai pus să fur, nici să cerşesc, nici nu mi-ai adus „oameni". Deşi îţi povestisem totul.

Muscă şopti :

— Mi-eşti dragă, Tinco, ca ochii din cap. Şi apoi, repetă : Ţi-ai făcut cuib în inima mea.

— Acum, dacă mă dau — continuă ea — o să învăţ bine croitoria şi o să rabd tot ce-o fi de răbdat. Cînd o să ies, îmi dă diplomă şi repartiţie. O să-mi caut fraţii şi surorile, că doar pe ei şi pe tine vă am. Şi tu o să te dai într-o zi... sau o să te prindă. O să te aştept, sau o să mai aştepţi — cum o fi să ne fie zilele. O să ne întîlnim. Şi-o să ne dea cameră la bloc...

Glasul se frînse.

— Lebădă neagră, ai dansat vreodată ? Vrei să dansezi pentru mine ? Dar nu ca la salon, ci cum îţi vine ţie ? am întrebat-o.

M-a privit la început năucită. Am desfăcut valiza şi-am scos casetofonul „Aciko", primit în dar de la mătuşa Ileana. Am pus „Dansul săbiilor" de Haciaturian. Atunci a înţeles. Şi-a scos pantofii şi, în picioarele goale, s-a urcat pe conducte. Şi feeria a început, neaşteptată pentru Muscă. Nu era un balet clasic, ci un dans înfocat, cu unduiri şi sărituri repezi, dar pline de graţie, ca dansurile africane de nuntă. Tinca avea picioare subţiri, care se mişcau fără greş în ritmul fierbinte al muzicii, mîini frumoase, care desenau în aer bucle mici şi curbe largi sau arătau spre o ţintă pe care numai ea o zărea. Arta o transfigurase cu totul.

Atunci mi-am dat pentru prima dată seama că nu există om care să nu poată fi salvat. Muscă plîngea, el care încercase să-i fure bătrînului şiragul cu bilete de loz în plic.

5.

BIŞNIŢĂ MARE

Era zece dimineaţa. Vreme însorită. Tinca plecase şi Muscă era trist. Şedeam pe o bancă-n Cişmigiu. Un fotograf se plimba pe la intrarea în parc, încercînd zadarnic să găsească clienţi. „Instructajul" nu era greu. Pentru trei spectacole de cinema aveam să primesc în total cinci sute de bilete. Film căutat : „Pe aripile vîntului". Un om de-al lui Lord luase biletele de la nişte casierite. Primeau, firește, partea lor — „cinstit", cum zicea Muscă.

Eram „machiat" şi arătam foarte serios, mai ales cu pantofii noi şi geanta „Diplomat" în mînă.

— Ascultă, Savantule ! Să nu mă faci de rîs la sectorul E ! Respecţi întocmai instrucţiunile. Totul să meargă la fix, după schemă ...

Lebăda neagră era acum sigur la miliţie, m-am gîndit. Poate chiar în drum spre şcoala ei de croitorie.

— Şi dacă mă prinde miliţia ? am întrebat.

— N-o să te prindă. Eu o să fiu peste drum. Dacă-i primejdie, o să auzi cîntînd piţigoiul. Uite aşa ! ... Dar n-o să fie nimic. A avut Muscă grijă. La fiecare spectacol eşti în faţa altei săli unde rulează filmul.

— Şi dacă nu vin clienţi ?

— La filmul ăsta ? American, cu dragoste şi lacrimi ! Năvală, Savantule ! Ăsta ţine două săptămîni la centru, pe-urmă o lună la cartier. Uite ce e : ştie Lord ce alege. E-he-he ! ... Azi, mîine, te mai păzesc. Pe-urmă, o să te descurci tu şi singur. Înveţi să ghiceşti sticleţii chiar în civil ... Acum, intră pe turnantă ! Mai ai jumate

oră pînă la primul spectacol. Gagiii încep să vină... Baftă, mă! Bișniță mare! Dacă merge totul bine, diseară ne ducem la lumini. Joacă tare, Savantule!

Inima-mi bătea să se rupă. Nici nu l-am mai întrebat ce înseamnă „la lumini".

Îi învățasem lecția pe dinafară, dar știam că una e lecția și alta aplicarea ei. Mi s-a părut deodată că sînt mic, teribil de mic pentru „bișnița mare" pe care o puseseră ei la cale. Auzisem, firește, de băieții care te îmbiau la „un bilet în plus". Cumpărasem și eu. Dar nici nu bănuiam că „piesa"-i așa de complicată. Un Lord care dirija de la „Intim", un Negricios care stătea „de șase", niște casierițe care vindeau biletele cu kilogramul unui intermediar, sticleți care puteau să răsară ca din pămînt și să te-nhațe... Am ajuns în fața cinematografului. Biletele mi le aranjase — „pentru început" — Negriciosul, în diferite buzunare, învățîndu-mă cum să fac „transferul" de la „depozitul mare" din buzunarul interior al hainei, la „depozitele mici" din celelalte buzunare, garnisite cu cîte două, cîte trei și cîte un bilet.

Mi-am făcut, în sfîrșit, curaj și am scos primele hîrtioare. Mîna dreaptă, în care le țineam (în stînga era geanta), îmi tremura, dar pînă la urmă am izbutit să-mi stăpînesc frica și tremurul a încetat. Doar inima-mi ciocănea, ca o limbă de clopot, în haină. Biletul costa cinci lei. Casierița îl dădea „delegatului" lui Lord cu șapte lei, iar eu trebuia să-l vînd cu zece. Un domn înalt, cu o fetiță de mînă, se ivi și întrebarea căzu pentru prima dată:

— N-aveți un bilet în plus?

Nu trebuia, deci, să ofer eu! Mi se adresase chiar respectuos, nu ca unui bișnițar, ci ca unui tînăr care nu mai poate să meargă la film din cauza vreunei trebi urgente și deci... Pînă aici, „schema", cum spunea Muscă, funcționase impecabil. Dar surpriza veni. Domnul, care îmi și luase biletele, după ce eu dădusem din cap, se uită calm la ele, mormăi „cinci lei", și-mi dădu, pentru două, zece. Exact costul lor. Îi făcusem o impresie... prea bună. Așa nu mergea. Eram în pierdere. Aici se ivea deci complicația și Negriciosul nu mă avertizase, probabil fiindcă el știa pe dinafară cum să procedeze.

În momentul în care eram întrebat, trebuia deci să intercalez „cuvîntul magic", cel care însemna totul.

O tînără înaltă, care aştepta probabil pe cineva, se apropie de mine :

— Aveţi cumva două bilete ? întrebă ea. E o coadă la casierie, de-ţi vine să renunţi. Nu pot s-aştept atîta ...

Am tras adînc aer în piept. Acum, bătăile inimii îmi ridicau ritmic haina şi mi se părea că privirile tuturor erau pironite asupra mea. Împleticindu-mă puţin, am zis repede :

— Douăzeci !

Fata nu a spus nimic. Mi-a întins cele două hîrtii roz, dar a privit cam miratâ spre geanta „Diplomat". Reuşisem !

Am luat în mînă următoarea pereche de bilete :

— Aveţi bilete-n plus ? întrebă un alt domn. Poate chiar şase ? Îmi faceţi un mare serviciu. Sînt cu familia, din Bîrlad.

— Şaizeci de lei ! îmi ieşi răspunsul din gîtlej — cam răguşit, e drept.

Bîrlădeanul luă biletele şi mă contemplă mirat, parcă nemulţumit (de ce oare ?), ţuguindu-şi buzele. Simţeam că totul se prăbuşeşte în jurul meu. „S-a dus dracului ! Asta a ghicit toată tărăşenia, ca Muscă ! Gata, se termină «acţiunea» înainte de-a începe. O să cheme un miliţian !", îmi şoptea ceva în mine. Sîngele îmi năvăli în obraz. Domnul zise :

— Păi, mi-ai dat doar două bilete !

Asta era va să zică ! Răsuflai uşurat. Nu mai mă aflam la marginea prăpastiei.

— Iertaţi-mă de o mie de ori ! i-am spus şi i-am mai dat încă două perechi.

— Eu trebuie să-ţi mulţumesc, veni răspunsul.

Iată-mă deci binefăcătorul bîrlădenilor. Şase oameni fericiţi, graţie mărinimiei mele.

— ... Douăzeci ... Treizeci de lei ... Zece, doamnă ... Douăzeci de lei ... Douăzeci ... Patruzeci de lei ... Douăzeci ... îmi ieşea acum ritmic din gură, fără dificultate.

Cei mai mulţi veneau în doi. Îmi era mai uşor. La un sfert de oră înaintea începerii spectacolului, se făcuse coadă la mine, aproape ca la casierie. Oamenii se-n-

ghesuiau și se certau. „Eu am fost înainte!“, „Ba eu“. La un moment dat, am și încurcat lucrurile, băgînd banii într-un „depozit“ de bilete dintr-un buzunar interior, apoi totul s-a aranjat.

— ... Douăzeci ... Douăzeci ... Douăzeci ..., rosteam ca un papagal.

Broboane de sudoare mi se adunaseră pe frunte, deși soarele se ascunsese între nori. Operasem, după „schemă“, mai multe transferuri din „depozitul principal“ spre „depozitele mici“. Tot mai îmi era rușine, dar cu timpul operația se automatiza. Oare și la Tinca fusese așa? Domnu Nică ... Domnu Tănase ... 25 ... 50... 100! „Giuvaerul de sînge“ din „Rada“ lui Arghezi. Dar ăsta era noroi, nu giuvaer ... .

— Douăzeci ... Patruzeci ... Douăzeci ...

Răspundeam acum tot mai sigur de mine. Mă „țineam tare“, cum îmi ceruse Muscă. Ce-o fi însemnînd „la lumini“? Pițigoiul nu ciripi.

Pînă la începerea spectacolului vîndusem o sută șaizeci de bilete.

— Ești valoros! mă întîmpină Muscă; aceleași cuvinte cu care răsplătise doborîrea neașteptată a Boxerului. Te fac o cinste la două halbe. Nu la Gambrinus, că-i țigănie acolo.

M-a dus la „Intim“. Masa Lordului era goală. Purta inscripția „Rezervat“. Muscă a comandat un prînz copios. Povara banilor străini mă stînjenea. I-am descărcat într-o geantă ponosită a Negriciosului.

Cînd am ieșit afară, eram ușor aprins la față. Băusem halba de bere cu coniac, după „rețeta“ lui. Nu eram obișnuit. Intrarăm într-un gang, Muscă îmi dădu două sute de bilete și mi-am încărcat singur „depozitele“, supravegheat de el. Alcoolul îmi dăduse o oarecare siguranță și-mi mai amorțise rușinea. Am pornit spre al doilea cinematograf.

— Intră pe turnantă! zise Muscă. Fără grijă, stau de șase. Bișniță mare, Savantule! Vezi să meargă șnur ...

La despărțire, printre aburii alcoolului, i-am mai spus:

— Eşti grozav, Muscă, dar să ştii că ai uitat ceva în instructajul tău. M-a costat zece lei, dar era să mă coste totul ...

Credea că glumesc şi se-ndepărtă zîmbind. Nu glumeam. Puţin ar fi lipsit să dau toată marfa la preţul înscris pe ea.

A mers „şnur". De astă dată, două sute de bilete în jumătate de oră. Începusem să fac gesturi ca la banda rulantă. Rosteam cifrele fără să clipesc, ca şi cum ar fi fost firesc ca biletele să-i coste pe amatori dublul preţului înscris pe ele. Şi de multe ori clienţii mă şi răsplăteau cu un călduros „mulţumesc". Decît să stea un ceas la coadă şi biletele să se termine cu cinci persoane înainte de ajungeau la rînd, mă preferau pe mine. Eram pentru ei samariteanul cel milos, „norocul" care le ieşise-n cale.

A treia turnantă a fost cea mai „valabilă". Mă specializasem în toată regula. Doar la sfîrşit a survenit un incident. Nu mai aveam decît patru bilete, cînd a răsunat cîntecul piţigoiului. Mi s-au tăiat picioarele. Aveam consemn şi pentru această împrejurare. În nici un caz nu trebuia să fug. Am intrat la spectacol, aşa cum mă învăţase Muscă s-o fac. N-am avut răbdare să văd tot filmul şi-am ieşit cam la vreo jumătate de oră. După colţ, la locul convenit, l-am întîlnit pe Negricios.

— Scuzele mele, Savantule! Alarmă falsă. Am văzut un sticlete, dar nu umbla după bişnitari. Era de la circulaţie şi nici n-a ajuns pînă la cinematograf. Ai rămas cu restanţă mare?

— Patru bilete!

— Asta-i nimic! Îţi merge mîna tot mai repede, aşa-i? Uite ce e, începutul e greu, totdeauna-i greu. Prima fluturare la inimă ... Dar ce-ai vrut să spui cu instructajul meu? Ce i-a lipsit?

Am dat explicaţia cuvenită. A rîs cînd i-am povestit de primul client.

— Ce veste-poveste! De unde să-mi treacă prin cap că unul ca tine, tobă de carte, îşi pierde graiul cînd trebuie să zică „douăzeci". Păi tocmai asta-i cheia, preţul nostru! Auzi unde s-a-mpiedicat băiatu!... Să-ţi dau o veste bună. L-au prins pe Ghiţă-Pumn. Ajunge

sigur la zdup. Seara ne ducem, bine garnisiți, la Lord Derby... Uite ce e, eu mai am o trebușoară. I-am scris Tincăi și vreau să expediez recomandata. S-o găsească ea cînd ajunge la școală. Măcar să nu fie singură cu ațele. Păcat că n-o s-o pot vizita fără să mă dau de gol. Dar pachete îi trimit. Mîine primul. ... Pe urmă, mai am să-i transmit ceva unui gagiu de la Lord... Ne vedem la „Intim".

I-am predat banii și iar m-am simțit ușurat. El s-a dus la telefoane pentru scrisoare, eu am pornit-o agale pe Calea Victoriei. Deodată, m-am auzit strigat :

— Nu îți mai cunoști prietenii ! Mama mia !

Era Cristea Străulescu, un coleg de la Pitești. Îmi strînse mîna, apoi mă privi de aproape.

— Ia te uită ! Încotro, premiantule, la nuntă sau la-nmormîntare ?

— Mă plimb, Cristinică !

— Te plimbi cu folos. Te-am ginit, de departe, în fața cinematografului. Lucrezi bine, Paganini.

Paganini... Mă lovise mai tare decît credea. M-am posomorît.

— Bine-ai făcut ! parcă mi-a răspuns el. Asta viață : filme, distracții... Și eu am fugit de-acasă.

— Tu, Cristinel ! ? am spus uluit.

— Da, Sorine. Eu, în carne și oase. Ce te miri ?

Îl știam elev mediocru, dar niciodată nu-i lipsise nimic acasă. Tatăl lui era inginer, mama medic. Se topeau după unicul lor copil. Să-l bată ? Doamne ferește ! Pînă la zece ani avusese chiar bonă.

— Și de ce-ai fugit de-acasă ? Doar nu te prigonea nimeni.

Treceam acum prin fața Romartei. Cristinel rîse :

— Să mă prigonească ? Atît le-ar fi trebuit. Nu era dorință să nu mi-o împlinească. Am fugit de plictiseală, Sorine ! Prea mult mă tot povățuiau. Cu duhul blîndeții, dar fără-ncetare. Nu mă lăsau deloc singur. Tot grijă și dragoste, de mă sufocam... Într-o bună zi, m-au trimis după sifoane, că le veniseră musafiri. Și sifoane m-am făcut. Drept la gară m-am dus. Îmi dăduse un gagiu o adresă pe-aici. Acum sînt în „sfoara" lui Caramitru. Aveau nevoie de unul cu aspect de băiat

subțire, care să intre oriunde fără să trezească bănuieli. Că, printre ei, nu-s băieți mai de soi. Toți zurbagii cu mutre de pungași. Unul ca mine e pentru ei mană cerească. Fac legături, stabilesc locul unde se preia o marfă, mai circul pe la autorități. Și pe urmă, tu știi talentul meu la limbi.

— Cum să nu. La engleză și italiană aveai singurele medii de zece. Și ce-i cu asta?

— Cum ce-i cu asta? Contactul cu străinii! Ce, numai pe-ai noștri să-i fraierim? Nu vin destui proști și de-acolo? Îi vezi cu miniumbreluțe, cu blugi, cu bricege elvețiene sau chiar cu echipament de camping pe la un colț — și începi să-i tromboneşti pe limba lor: „Ce ghinion pe dumneavoastră! Pînă acum o lună aveau căutare! O să le plasați cam greu!" Îndată te întreabă dacă știi pe cineva. Și-i mulgi — la jumătate de preț.

— De furat, furi, Cristinel?

Întrebarea nu l-a supărat, dar cred că l-a surprins. A simțit că mie nu-mi place așa ceva.

— Cînd e cazul, mai fac și asta. Ce-s domnișoară? Dar numai la marea artă. Nu ca găinarii. Îmi place „studiul pregătitor", cum spunea profesorul nostru de fizică. Totul e să stabilești dinainte punctele slabe ale obiectivului. Alaltăieri seară am consumat la un lacto un Cico nevinovat și am „studiat" atent toată amplasarea. Pe urmă, planul a fost o nimica toată, și la unu noaptea am pătruns înăuntru, cu fratele lui Caramitru. N-a durat mai mult de zece minute și am ieșit cu ceva bani. Nu prea mulți, e drept, mă cam păcălisem la aprecierea sumei din casă.

N-am zis nimic. Eu n-aș fi făcut așa ceva. Cuvîntul „cinism", ne spusese un profesor, vine de la cîine. I-am mai pus o întrebare:

— Și unde locuiești?

— Mama mia! Are case Bucureștii, slavă celui de sus! De un băiat ferchez ca mine se lipesc pușcancele ca mușchii de hîrtie. Locuiesc ba la una, ba la alta.

Și la Pitești, lui Cristinel îi spuneam în clasă „Don Juan". Făcea furori la ceaiuri. Fetele erau moarte după el și toți îl invidiam.

— La toamnă te-ntorci acasă?... Pe mine mă prigoneau, de-aia am fugit. Mă băteau. Ba mă și reclamau la școală pe degeaba.

— Pisălogeala e și ea o prigoană, Sorine. Și noi, băieții, vrem să trăim, nu să ne dădăcească. Aici, la București, e altfel. Mă descurc de minune... Dar acum trebuie să ne despărțim. Am agățat ieri o tipă teribilă și se impune să-i dau papucii predecesoarei. Iar seara ne întîlnim, toată sfoara, în Balta Albă, acasă la un fante. Părinții lui sînt plecați și locuința e a noastră. Relații, frate! Ăsta-i secretul. Ciau!

Don Juan se depărtă fluierînd și eu o luai agale spre „Intim", după ce mă oprisem îndelung pe la afișele de concerte de la Ateneu. În localul discret luminat, Lord Derby era la masa „rezervată". Muscă venise înaintea mea și-i dăduse raportul.

— How do you do, Arhimede? mă întîmpină șeful. Te-ai descurcat binișor, aud!

Ochii lui reci parcă spuneau: „De-acum te-avem la mînă, pișicherule"!

— Deci ai vîndut cinci sute treizeci de bilete. Cîștig net trei lei de bilet. După regula noastră, ție, ca plasator, îți revin douăzeci la sută. Restul e pentru mine, pentru Muscă, pentru tipul care le ridică de la casierițe. Deci trebuie să-ți dau trei sute optsprezece lei. Numără-i trei sute cincizeci, Negriciosule. E bine, Arhimede?

Am dat din cap. Și el a continuat:

— Cred și eu că-i bine. Noi te învățăm meserie! O săptămînă stai pe postul ăsta. Nu-i bine să devii o „figură cunoscută". Pe urmă, vedem noi.

Îmi surprinse privirea neliniștită.

— Am înțeles. Furt nu vrei. Ți-am mai spus că n-avem de gînd să te punem la subtilizat. Domnul are mînă bună de arcuș și... de bilete! Găsim noi ceva distins. La noi, totul e „fin", ți-am mai spus. Și acum, după tradiție, „la lumini". Ținuta e-n regulă! Unde zici să mergem? La „Melody"?... Nu te speria că-ți cheltuiești money-ul, Arhimede. Astă-seară plătesc eu.

Vorbea pe același ton rece ca de obicei. Porniram toți trei spre barul de noapte. Admiram ca niciodată

luminile orașului, vitrinele. Pentru prima dată în viață „cîștigasem" — e drept, nu onorabil, prin muncă, cum voiserm — cîteva sute de lei. Familia de la Pitești, care mă repudiase, se afla foarte departe. Eu devenisem un cetățean, clandestin, firește, al Capitalei. Și a doua zi va fi tot atît de bine, poate chiar și mai bine. Peste o săptămînă un „altceva", care nu-mi fusese încă dezvăluit... Am coborît pe scara care ducea „la lumini", unde un chelner ne-a invitat ceremonios la o masă din față.

— Trei sticle de șampanie! Sec! comandă Lordul Derby. Să fie reci, frate!

Programul artistic începuse și dansatoarele se apropiau mereu de masa noastră. Nimeni nu-mi spunea aici că sînt „țînc", iar orga de lumini revărsa un potop multicolor peste noi. O pocnitură... și prima sticlă de șampanie începu să-și arate spuma albă. Chelnerul, cu șervetul alb pe braț, umplu cupele. Lord ținu un toast scurt, ceva despre „cucerirea vieții". Apoi am dat băutura pe gît și Muscă a făcut semn să mi se umple iarăși paharul. Acum nu-mi mai era rușine, ca atunci cînd rostisem pentru prima dată „douăzeci", la intrarea cinematografului. A început dansul. Lord a făcut semn unei individe cu pleoapele tare albăstrite să vină la masa noastră. Pe urmă mi-a zîmbit și mi-a făcut semn să nu mă sfiesc. Dădusem peste cap multe cupe de șampanie, așa că îndrăzneala nu-mi mai lipsea. Pe podium, tipa s-a băgat în mine și mi-a șoptit: „Vai, ce temperament ai!" Mi-a dat și o adresă, dar nu am reținut-o. Nu i-am răspuns nimic, dar îmi plăcea. Apoi m-am dus singur la o masă vecină și am invitat o domnișoară. M-a privit mai întîi dintr-o parte, apoi a consimțit. Și m-am întors la masa lui Lord, am aprins a nu știu cîta țigară și am golit încă o cupă. „O să fie bine, cum nu se poate mai bine!" rostea în mine un glas interior. În ce fel? Asta era mai greu de spus...

Am început să sughit, pe urmă mi s-a făcut greață. La următorul dans, partenera mi-a șoptit: „Abia te mai ții pe picioare". Călcasem din greșeală pe pantof o altă dansatoare, care a țipat. Începusem să vorbesc vrute și nevrute, iar cînd am ridicat un toast pentru

„Hotel Termoficare", Lord a plătit consumația și i-a făcut un semn Negriciosului că petrecerea trebuie încheiată. Băuseră și ei cît mine, dar nu se cunoștea. În aerul proaspăt de afară, m-am simțit pe urmă mai bine.

— Încă nu ții la băutură, Arhimede. Mai trebuie exerciții! a spus Lord și, cu toată amețeala mea, am simțit iar asprimea glasului său.

Două pipițe așteptau în fața barului. Nu ne-am oprit. Muscă mă ținea strîns de braț. Ne-am despărțit de Lord și am luat un taxi, care ne-a dus pînă aproape de un cîmp. Pe drum l-am zărit, din fuga mașinii, pe Orbu. Era în acțiune, cu Cozonac Șperaclu, la un chioșc de răcoritoare, pe o stradă lăturalnică.

După bătăile convenite, am coborît în „Hotel Termoficare". Eram vesel și mi se părea că-n fața mea se desfășoară un covor argintiu pe care sînt invitat să pășesc. M-am băgat în pat și am pornit casetofonul. Am dat puțin înapoi și am ascultat din nou „Dansul săbiilor" de Haciaturian. Parcă o vedeam iar pe Lebăda neagră dansînd desculță pe conductele de termoficare, transfigurată de puterea artei. Și parcă luminile barului și bubuiturile sticlelor de șampanie care se deschideau erau în jurul meu. Conu Valerică, Amalia, Jeny rămăseseră undeva departe, înfrînți. M-am sculat, am încercat să mă urc și eu pe șerpii groși ai conductelor, ca să dansez. Dar, deși mă dezmeticisem, nu prea eram sigur pe picioare. M-am culcat la loc și am apăsat iar clapele casetofonului. Am adormit buștean, în timp ce răsunau acordurile Simfoniei numărului 2 în do major de Haydn. Doar primele note le-am auzit. M-au legănat în armonia lor suavă și m-au purtat de-a dreptul spre vise. Am visat că sînt Lord Derby. Dar un alt Lord, care era mereu alături de oamenii lui, care ținea de șase și le indica fiecare mișcare. Și pe urmă, l-am visat pe Doagă, cu ochii lui rătăciți. Avea iar o criză și nu era numai a lui, ci a tuturor celor din jur. Toți se scuturau ca străbătuți de un curent electric, iar din ochi nu li se vedea decît albul. Numai eu priveam înspăimîntat, pînă am simțit că spasmele mă cuprind și pe mine. Și încercam să mă țin de mîini, de picioare, de față, ca

să nu-mi tremure. Zadarnic. Dinţii îmi clănţăneau, pînă ce mi-am muşcat limba şi atunci am simţit gustul sîngelui. M-a zguduit pînă ce am căzut de pe pufoaică şi m-am trezit din vis. Doar pentru cîteva clipe, căci somnul care a venit pe urmă a fost fără vise ... Spre dimineaţă, am simţit că cineva îmi mîngîie faţa. Am întredeschis ochii. Era Reta, puştana blondă din banda lui Orbu.

— Vrei ? m-a întrebat.

I-am zîmbit şi a venit lîngă mine. Pe la orele nouă dimineaţa, cînd m-am trezit, nu mai era acolo. Îmi lipseau două sute de lei şi Muscă şi-a exersat toată gama de înjurături de care dispunea. A plecat s-o caute în hotel, dar n-a mai găsit-o.

— Las' că pun eu mîna pe muiere. Ce, asta nu ştie de cinstea hoţilor ?

— Şi zi, n-a făcut de două sute ? a rîs Orbu.

— I-a dijmuit primul pot ! Asta-i o porcărie, a spus Muscă.

Era mai amărît decît mine.

... Peste o săptămînă, Muscă m-a anunţat că deocamdată s-a terminat cu cinematograful, pentru o vreme. Unii clienţi mă cunoşteau acum şi nu-mi era nici mie plăcut să-i aud zicînd „Tot tu ?“ Ba un moşuleţ mă şi admonestase : „Tot aici, taică ? P-acasă nu mai dai ?“ Dacă aş fi avut părinţi ca Don Juan, poate l-aş fi ascultat. Dar eu nu aveam părinţi. Eram orfan...

În numai cîteva zile strînsesem o „avere“, o sumă măricică. Cheltuisem mai mult de jumătate din bani, căci trăiam pe picior mare. Îmi plăcea să am mereu buzunarul plin, să pot intra în orice local, să-mi cumpăr ce vreau din magazine. Nu mai fumam decît ţigări străine, mă-nvăţasem şi cu coniacul. Îmi plăcea să dau şi altora. O mulţime de bani cheltuiam la jocurile mecanice, deşi numai o dată cîştigasem. Ba, într-o seară jucasem şi pocher, la Doagă. Mă făcusem c-un ceas de mînă „Poliot“, nou (cumpărat, bineînţeles), şi cu o ediţie de lux din cartea mea preferată : „Don Quijotte“. Nu-l lăsasem pe Muscă s-o bată pe Reta. Dar degeaba mai încerca ea să se lipească de mine, eram mîndru, şi fete fără căpătîi se găseau, slavă Domnului, destule.

Tocmai devenisem „șomer temporar", pînă la „viitoarea schemă", cum zicea Negriciosul, cînd Muscă îmi dădu de veste că Lord ne convoacă la o „Preluare Neckermann". Nu știam ce-nseamnă asta, așa cum nu știusem că „sectorul E" însemna bișniță la cinematografe. Eram neliniștit. Cine știe ce trafic murdar sau ticălos, de pildă vreun furt de copii, urmat de șantaj, ca-n filme.

— Nici vorbă de-așa ceva, mi-a spus Muscă. Noi sîntem curați ca lacrima. Nu te-ai convins ?

Ce-i drept, nu mă convinsesem. Diferitele „sectoare" comandate de Lord erau strict separate unul de celălalt, pentru ca, în cazul unei arestări, să nu se destrame toată rețeaua. Iar șeful, pe care Muscă îl adora, nu-mi inspira nici o încredere. O javră cu mănuși, care profita de noi toți.

— Nu pot să-ți spun mai mult, dar nu-i nimic care să-ți strice firma. E ordin să afli doar cu o jumătate de oră înainte de operație. Numai Lord și cu mine știm despre ce este vorba.

— Și cîți sîntem ?

— În total patru. Și am făcut rost de un ARO pentru jumate de zi.

Un ARO ? Deci era vorba de „marfă" ? Cumva de furat ? Urma să ajutăm la evadarea unor criminali periculoși ? Pentru un stoc nenorocit de țigări americane nu era doar nevoie de un întreg stat major. Muscă mergea înaintea mea și fluiera vesel. În dimineața aceea sosise (la un prieten „curat", unde dăduse adresa) confirmarea că Tinca primise pachetul. Îi venise, sigur, și scrisoarea lui. Curînd îi va răspunde. Muscă fluiera îngrozitor de fals, dar mi-am dat seama că intenția lui era melodia pe care dansase Lebăda neagră. Bietul Haciaturian !

— O „intermediară", pricepi, așa spunem noi unei acțiuni scurte, care se face între altele două care țin mai mult. De mîine, începi noua operație și rămîi pe ea două săptămîni. Îți predau, ca la „Sectorul E", schema. De data asta o să ai totul pe mîna ta, nici nu mai depui zilnic încasările. Ești liber ca pasărea... Dar uite-i pe ceilalți. Îndată îți potolim nerăbdarea.

Lord venise cu o fată în pantaloni, drăguță și elegantă.

...Nu era nerăbdare, ci neliniște. Nu voiam să mă afund și mai adînc în mlaștină. Citeodată îmi și aminteam că, de fapt, venisem la București ca să găsesc de lucru. Muscă îmi ghici frămîntările :

— Tu n-o să fii niciodată cu totul al nostru, Sacîz ! (era a treia mea poreclă) — zise el. Te-ai rătăcit printre noi. Îmi venea să-i spun : „Nu eu, ci alții m-au rătăcit". Dar ce rost ar fi avut ?

Ce-mi spunea mie numele acesta : „Neckermann ?" Îmi amintea ceva din lumea cărților sau a revistelor. Și, deodată, mi se păru că văd un fel de revistă mare și groasă, plină de anunțuri și reclame. Asta era : un catalog uriaș, în limba germană, unde se vorbea despre tot felul de produse, de la pantofi și conserve de langustă, pînă la medicamente și cosmetice, de la mulinete de ultimul tip și pînă la lenjerie de damă ultralux. Tata îl adusese dintr-o călătorie. Acum ghiceam ce o să ne spună Lord. Doar tehnica „preluării" nu o cunoșteam încă.

Și într-adevăr, Lord începu să vorbească, precis și concis, cum obișnuia :

— Avem de preluat un transport important. Numai marfă străină, cumpărată de la turiști, la Arad și prin localități învecinate. Acolo nu se mai poate plasa la prețuri convenabile. Piața-i suprasaturată ; recolta a fost proastă prin regiune și oamenii n-au bani. Aici și pe litoral e întotdeauna vad mare. Lucrurile ni le aduc niște gagii, în mai multe geamantane mari. Îi întîmpinăm la gară. Suim totul în ARO, ne urcăm și noi, o pornim spre Bucureștii Noi. În față rămîne șoferul — cu Muscă. Noi facem controlul mărfii, la spate. Dacă e-n regulă, plătim cinstit. Dacă nu, o pățesc. Cu noi nu le merge.

— Cît plătim ? am întrebat.

Lord s-a enervat nițel de întrebarea mea și a dat un răspuns din care n-am priceput nimic.

— Canalele pentru desfacere le stabilim după ce totul e depozitat în siguranță, la hotel, a zis pe urmă. Și cum Lord îmi surprinse privirea, adăugă : Fii sigur că n-o să te punem la vîndut rujuri și chiloți extrafini.

Preferi probabil compase „Richter" originale, magnetofoane, truse de stilou elveţiene, bibelouri de porţelan Rosenthal ? Fiecare cu ce i se potriveşte...

Cine era fata ? Iubita lui Lord ? Nimic din atitudinea lui nu lăsa să se întrevadă. Trecurăm repede prin sala de bilete a gării, unde Orbu o ajuta pe Reta la trenul rapid, cum îmi spuse în treacăt Negriciosul. Am înţeles dintr-o privire. Oamenii aşteptaseră aproape o oră să se dea bilete la un tren cu rezervare. Erau nervoşi şi bombăneau. Aproape toţi îşi lăsaseră geamantanele într-o grămadă imensă, păzită de copii şi rude vîrstnice. Orbu şi Reta se amestecaseră printre aceştia din urmă. Memoraseră cui aparţineau cîteva bagaje mai arătoase, lipsite de paznici. Dacă vreunul din proprietari va zăbovi mai mult la casa de bilete, cerînd lămuriri peste lămuriri sau chiar certîndu-se cu casieriţa, însemna că sosise ceasul lor...

Trenul nostru sosi cu întîrziere, şi cu el cei doi tineri din Arad, cu geamantanele promise. Muscă îi ajută să coboare marfa, căci încărcătura era grea. Cîteva minute mai tîrziu, eram în ARO — care porni îndată — şi „recepţionarea" începu. Nu se putea număra şi preţui totul — ar fi durat prea mult — trebuiau însă făcute „probe cantitative şi calitative". Principala sarcină îi revenea lui Lord Derby. Eu îi dădeam la mînă, mai număram cîte-un set, abţinîndu-mă de la comentarii. Fata verifica articolele de damă. Maşina alerga acum pe şoseaua Străulești şi, curînd, de o parte şi de alta a drumului am zărit cîmpul şi grupuri răzleţe de pomi. Mai rar cîte-o casă mică, cu o grădină în jur sau cu o curte pustie şi un gard pe jumătate căzut.

Eram spre sfîrşitul operaţiei, cînd a explodat un cauciuc. Şoferul l-a înlocuit repede, cu ajutorul lui Muscă, dar abia pornisem şi un al doilea s-a lăsat pe jantă. Probabil că nişte copii de pe-aproape presăraseră cuie. De data aceasta, operaţia devenea mai anevoioasă. Lord se făcuse cam palid.

Incidentul era destul de grav. Şoferul trebuia să ducă peste un ceas maşina la ganaj. „Furnizorii" propuseră să le plătim marfa şi să-i lăsăm să se ducă. Ei îşi făcuseră doar „datoria". Atunci, pentru întîia dată, l-am vă-

zut pe Lord pierzîndu-şi cumpătul. I-a repezit de nu s-au mai văzut. Pe urmă, i-a tăiat-o scurt şoferului, care susţinea că nu mai are timp să ducă marfa la hotel. Dar necazul cel mai mare abia îl aştepta, şi eu eram cel care aveam să i-l pricinuiesc, printr-o întîmplare cu totul neaşteptată.

Un echipaj al miliţiei a trecut pe lîngă noi. Emoţii mari, dar nu ne-au controlat; pentru ei, eram o maşină oarecare, în reparaţie. Sau poate se grăbeau spre alte obiective şi de-aceea nu ne-au întrebat nici ce transportăm. Terminasem verificarea şi îi plătisem pe băieţii care aduseseră marfa. Plecaseră mulţumiţi, pe jos, căci eram aproape de oraş. Am coborît cu toţii să vedem cum se termină, în sfîrşit, reparaţia pneului şi să înlăturăm cuiele care într-adevăr se mai zăreau, ici-colo, pe şosea. Şoferul asuda şi continua să bombăne.

Chiar atunci a răsunat vaietul acela stins, dar îngrozitor. Şi printre variaţiile lui nenumărate, care-ţi sfîşiau inima, se auzea din cînd în cînd, vag, un strigăt articulat, de copil. Am rămas cu toţii încremeniţi, cu excepţia şoferului, care trebăluia mai departe. La un moment dat, strigătul s-a prefăcut în cuvînt. Era un glas de fetiţă şi cuvîntul era „Ajutor !“...

Venea de la o casă mică, izolată, aruncată în mijlocul cîmpului, la vreo sută de metri de şosea. Fără nici un acaret. Doar haznaua se vedea undeva, în fund, aproape de şarpele sinuos al Colentinei.

Muscă a fost primul care s-a precipitat. Dar Lord l-a oprit. Şoferul montase în sfîrşit roata cu pneul reparat şi şeful socotea că trebuie neapărat să plecăm.

— Ajutor !... Ajutor !... Ajutor !..., răsuna acum tot mai des, deşi fără multă putere, de parcă fetiţa ar fi simţit că e cineva pe-aproape. Uşa casei avea un lacăt mare şi în dreptul zidului care dădea spre noi se zărea, mi se părea mie, o pată neagră, mică şi rotundă.

— Fără sentimentalisme ! a zis Lord, şi s-a urcat în ARO. De sufletişti n-am nevoie.

Muscă, e drept, cam abătut, şi fata, indiferentă, îl urmară. Şoferul era în cabină. Auzise pînă la urmă şi el strigătele mocnite de „Ajutor !“, dar puţin îi păsa. Claxona nervos.

— Nu-i dăm drumul odată? zise tare șoferul și ambală motorul.

— Stai, mai e unul jos! observă Muscă... Hai, Savantule!

Lord mă privea mut. Știa oare că-n creierul meu vaietele și strigătele se zbăteau înnebunite, amestecîndu-se cu „douăzeci... douăzeci... douăzeci...", ca la cinematograf, și cu „douăzeci și cinci... cincizeci... o sută...", din amintirile Tincăi cu „oamenii" aduși de Viky și cu țipetele copiilor ei legați de pat, ca să nu deranjeze.

— Vino odată! zise tăios, cu glas rău, Lord. Ce mai stai? Dă-o dracului pe cretina aia...

Acolo, în mașină, erau „luminile" multicolore ale barului de noapte, aburii coniacului, țigările fine, hîrtiile de o sută care foșneau așa de plăcut printre degete și deschideau toate porțile. Iar aici era un singur lucru: chemarea deznădăjduită a fetiței.

— Vino! spuse, pentru o ultimă dată, neînduplecat, Lord. Altfel plecăm și te descurci pe urmă cum știi.

Adio „la lumini"! mi-am spus. M-am întors pe călcîie și am pornit-o spre casa părăsită. Nici n-am întors capul cînd am auzit mașina pornind. Dac-am fi fost în altă parte, prin Kansas, probabil că Lord Derby m-ar fi lichidat cu o rafală de pistol automat. Dar la noi, vagabonzii nu purtau arme de foc. Cele mai fioroase erau șișurile. Dealtfel, nici nu l-aș fi conceput pe Lord mînjindu-se cu sînge. El era un „dirijor".

Zgomotul mașinii se îndepărta mereu. Undeva, dinspre oraș, suna sirena unei „Dacii" a miliției. Nici asta nu era, probabil, pentru noi — vreun bezmetic depășise poate viteza permisă. Sau... cine știe? Am ajuns la casă. Ceea ce mie mi se păruse o pată, era de fapt o gaură. Fusese făcută pe dinăuntru, căci pe pămînt se vedea tencuiala căzută. Am dat ocol locuinței. Nici o ușă în afară de cea zăvorîtă cu lacătul cel mare, ca de magazie. Fetița nu mai striga „Ajutor". Doar vaietele se auzeau, tot mai vag.

M-am apropiat de gaură:

— Cine ești? Ce-i cu tine?

Un timp n-a venit nici un răspuns. Iar am întrebat. În sfîrșit, primele cuvinte:

— M-a încuiat în cămară. Şi iar m-a opărit.

— Cine ?

— Mama a murit. M-a încuiat femeia nouă a tatii... Şi el ştie.

— Ei unde-s acum ?

— Au plecat amîndoi. Ea vinde plase prin piaţă. El e la un bufet... Mai adăugă, aproape stins : Scoate-mă de-aici ! Vor să scape de mine... Eu am făcut gaura, ca să strig.

Simţeam că ceva mă gîtuie. Se întorsese Lord ca să pedepsească neascultarea mea ? Nu. Era o mînă nevăzută, o mînă tainică, a mea sau a destinului. Ghiceam, dincolo de zid, o fetiţă mică, poate de vreo cinci-şase ani. Acum plîngea cu sughiţuri, dar nici pentru plîns nu prea mai avea putere. Şi mie-mi venea să plîng. Pentru ea. Dar şi pentru mine, pentru Muscă, chiar şi pentru Lord. Pentru toţi oamenii care sufereau pe acest pămînt, chiar şi pentru cei care nu ştiau că se scufundă.

— O să te scot de-acolo, n-ai grijă, am zis. Fii liniştită. Cum te cheamă ?

— Viorica, a spus.

În aceeaşi clipă am auzit, aproape de tot, sirena miliţiei, mi-a venit să fug spre Colentina. să mă ascund printre tufişuri, ca să revin pe urmă la „acţiunea de salvare". Dar după ce vor trece, voi reuşi oare singur să sparg zidul sau să scot lacătul ? Nu eram nici Ghiţă-Pumn, nici Cozonac, cel care deschidea jucîndu-se casele de bani, şi n-am stat mult pe gînduri. M-am repezit spre şosea şi am oprit maşina miliţiei. Erau în ea doi miliţieni de la circulaţie, dar tot au venit. Au meşterit la lacăt, fără succes, pe urmă au smuls belciugele. Cînd s-a deschis uşa, ne-a întîmpinat un groaznic miros de împuţiciune. În casă, nici un pat, nici o masă, doar un scaun, nenorocit şi acela. Nişte rogojini întinse pe jos.

Pe urmă au forţat şi uşa cămării. Peste cîteva clipe, unul dintre miliţieni scotea de-acolo, pe braţe, o fetiţă albă ca hîrtia, cu pielea acoperită de băşici şi bube. N-am mai văzut în viaţa mea o asemenea făptură, ceva între om şi hoit. La început, nu putea ţine ochii deschişi, orbită de lumină...

— Mă opărea în fiecare zi, ca să mor ! gemu Viorica...

Unul dintre miliţieni m-a bătut pe umăr :

— Bravo, băiete ! Tu ai descoperit-o ?

— Eu. N-o puteam scoate singur. Altfel nu v-aş fi cerut ajutorul.

— Foarte bine-ai făcut că ne-ai chemat. Ai salvat o viaţă de om. O să spunem şi familiei tale, şi la şcoală ! Pe ea o ducem la spital, pe tine acasă...

Am îngheţat.

— Pot... să mă duc... şi singur, spusei eu, foarte nesigur, fîstîcindu-mă... Doar nu-s olog.

Mă poticnisem rău de tot. Şi dinţii au început să-mi clănţăne. Miliţianul a bănuit ceva, pe urmă a înţeles totul :

— Orice va fi, să ştii că ai făcut o faptă frumoasă. Să nu o uiţi toată viaţa ta !

Din maşină, fetiţa se uita acum la mine. Mi-a făcut chiar un vag semn cu mîna. Pe urmă, faţa miliţianului s-a întunecat. Mi-a cerut actele. Parcă-i părea rău. Era de prisos să mint. Nesiguranţa mă dăduse de gol. Devenisem un „suspect“ şi m-au dus la secţie, ca să lămurească lucrurile. Am spus totul, luînd însă pe cont propriu faptele mele.

„Bişniţa mare“ luase sfîrşit ! La miliţie, nu le-am povestit nici de Lord, nici de Muscă, nici de „Hotel Termoficare“. Poate că am făcut rău pentru ei. Aşa am simţit atunci, aşa am făcut, chiar cînd au încercat să stoarcă totul de la mine, la interogatorii lungi şi istovitoare.

Acolo, la arest, l-am cunoscut pe „Radiofonist“, pe numele lui adevărat Mihail Vintilă. Să fi avut vreo şaisprezece ani. Nu era pentru prima dată la miliţie. Mi-a spus ce noroc aveam că sîntem numai noi doi la celulă. Nenorocirea-i cînd nimereşti printre cuţitari bătrîni. N-am înţeles bine de ce a ajuns la „faptele“ lui, cum se spunea mereu la miliţie. Avea părinţi buni şi de-acasă nu-i lipsea nimic. De la unsprezece ani începuse să vagabondeze. Se înhăitase cu o gaşcă din cartier şi-l învăţaseră să spargă becuri cu praştia, să bea, să

fumeze, să doarmă noaptea prin podurile caselor. Împreună mergeau cu fete la film. Începuse prin a fura obiecte uitate prin tramvaie și autogări, sacoșe lăsate la intrarea în autoserviri. Cîteodată făcea scandal prin localuri cu „băieții", ca „să sperie babalîcii, nu de alta".

L-am întrebat de ce avea nevoie să fure dacă avea acasă tot ce dorea. Mi-a spus că-i plăcea să fie „independent". Să se distreze cît vrea și să nu „buchisească" la școală...

Pe urmă, s-a specializat în furturi de aparate de radio mari și tranzistoare, a cîștigat mulți bani. A pătruns și într-un cerc de radioamatori de la o casă a pionierilor și a furat piese, din care a construit un aparat de emisie. Nu ca să-l vîndă, ci de astă dată pentru „plăcerea" lui. Din cînd în cînd, venea acasă și atunci începea „morala".

Acum o făcuse însă lată. Pătrunsese la un vecin, prin geamul uitat deschis, și furase bijuterii de treisprezece mii de lei. Le plasase cu ajutorul unui băiat mai mare ca el. Acela le dădea printr-o vînzătoare de la o cofetărie din centru, o fată care se ocupa de comenzile torturilor pentru acasă. Dar Radiofonistul își uitase mîncarea la locul furtului și pe pachet erau și amprentele, aceleași amprente care existau și la miliție.

— Mă, ce ghinion am avut eu ! se plîngea el mereu. Dar poate că scap. Plătesc ei, babacii, și la proces mă dă în „libertate supravegheată" părinților.

Nu știam ce-i aia „libertate supravegheată", dar nici n-am întrebat. Îmi plăcea întotdeauna mai mult să ascult decît să vorbesc — așa eram eu. Doar un lucru am vrut să știu :

— Și pe urmă, ce-o să faci ?

A rîs :

— Pe urmă fug iar, a zis Radiofonistul. Și o să fiu din nou plin de bani...

Să fi avut eu „babacii" lui !... Nu știam ce o să se mai întîmple cu mine. Dar după două zile de arest, am ajuns la „Centrul de primire minori" din apropiere de cheiul Dîmboviței, undeva pe la Podul Mărășești. Mă aștepta vreun proces ? a fost prima mea întrebare. Mi s-a spus că nu. La o zi după „internarea" mea, în fața porții s-a găsit o valiză cu numele meu pe ea. Era și

casetofonul acolo. Cu ani mai tîrziu, aveam să aflu că o adusese Muscă, de la „hotel". Nu-mi dau seama cum de-a ştiut că am ajuns acolo. Dar m-am bucurat, nu atît de valiză, cît la gîndul că nu mă uitase. E-aşa de bine să ştii că nu eşti singur, că Universul nu te-a lăsat şi el orfan !

6.

BÎTA NOASTRĂ SĂ FIE CUVÎNTUL

Nu-s deloc talentat în mînuirea plivitoarei. La altele sînt mai priceput. Mă străduiam totuşi să fac faţă cît mai onorabil. Eu şi încă vreo şase fuseserăm aleşi de şeful de centru — un bărbat mijlociu la statură, cu o privire care te cerceta mereu — pentru plivit. Grădina de zarzavat şi legume era mîndria lui : un teren mare din spatele centrului, abandonat de proprietarul său şi pe care tovarăşul Dragu — aşa îl chema — îl „luase în folosinţă", trecînd peste multe forme birocratice care ar fi tărăgănat lucrurile. Ne explicase scopul lui :

— Măi, copii ! Voi toţi veniţi cam prăpădiţi aici. Alocaţia nu-i grozavă. Vreau să fac masa mai bogată în vitamine. Şi dacă lucrurile merg cum am plănuit eu, într-o lună-două vă mai introduc o gustare, la patru după-amiază.

Eu dădeam acum cu plivitoarea, mai şi smulgeam buruienile cu mîna. El şi cu un profesor discutau, venind la vreo cîţiva metri în urma mea.

Şeful de centru avea o voce moale, parcă legănată de valuri — îmi amintea de Tinca — pe care nimic n-o putea tulbura. Şi, lucru aproape de neînţeles ţinînd seama de „cazurile" pe care le avea în primire, nimeni nu-l auzise ridicînd glasul, chiar atunci cînd dojenea. Profesorul, dimpotrivă, era nervos, gesticula tot timpul, protesta vehement, ne arunca priviri rele. Aveam un

auz foarte fin, poate şi fiindcă făceam muzică şi astfel prindeam crîmpeie ale discuţiei lor, din care, e drept, nu înţelegeam totul.

— Nu-s aşa răi cum îi vezi dumneata, profesore Mocanu, tocmai spunea Dragu. Şi cei mai mulţi nici nu-s ei de vină. Exemplul rău al părinţilor, apoi influenţa cîte unui grup stradal nenorocit. Cîteodată îmi spun că nici nu puteau ieşi altfel. Noi, oamenii din jurul lor, n-am făcut destul pentru ei.

— Nu se poate lucra cu asemenea specimene! Nu ascultă, sînt murdari, răi. Umblă cu minciuni. Una-două se-ncaieră. M-am săturat pînă peste cap! Nu se poate, şi pace!

— Şi ce-ai vrea? Să-i împuşcăm?... Să-i omorîm în bătăi?

— Eu îi mai pocnesc cînd mă exasperează. Altfel nu merge.

— Rău faci. Bîta noastră trebuie să fie cuvîntul. Altfel totul e zadarnic.

— Am hotărît să renunţ, tovarăşe Dragu. Ce facem noi aici nu-s lecţii. Tot timpul mă lupt cu ei să fie atenţi, să asculte; îşi rîd de străduinţa mea. Ba se fac cu toţii că strănută, ba aruncă cu pietricele în tablă, ba răsună pocnitorile. Ieri, cînd am intrat în clasă, făceau concurs de scuipat la ţintă. Nişte derbedei. V-am lăsat o hîrtie pentru transfer.

— O să ţi-o aprob, zise Dragu, dar nu faci bine. Cine fuge de greu, fuge de viaţă...

Ni se adresă nouă:

— Atenţie, copii! Pliviţi buruienile, dar aveţi grijă de roşii. Pentru voi faceţi treaba asta. Pentru „potol", cum obişnuiţi să-i spuneţi.

Un băieţel pricăjit se apropiase de el şi-i şopti:

— Tovarăşe şef! Iar ne-a cerut azi Crăinicescu să-i dăm felul trei.

— Aşa? Şi i l-aţi dat?

— I l-am dat, că altfel ne rupe noaptea în bătăi, la dormitor.

— Păi, eu zic să nu-i mai daţi! Şi stau eu de vorbă cu Crăinicescu. Iar peste două zile, îmi zici cum stau lucrurile.

— Dar să nu mă spuneți ! se rugă copilul.

— Se poate ? Tocmai eu să umblu cu pîra ?

— Și-o să-l bateți ? zise cel mic, cu o voce din care răzbătea o speranță.

— Am zis eu că-l bat ? Stau de vorbă cu el.

— Cu unul ca el altfel nu se poate, zise convins băiețelul.

— Vorba e darul omului cel mai de preț, așa că eu tot o să-ncerc, zîmbi Dragu.

Mi-am amintit ce frumoase lecții făcea Dragu. Mai și glumea. Nu se auzea șoaptă în ora lui, și-i sorbeam vorbele de pe buze. Mocanu, în schimb, era poreclit „Flașnetă spartă".

Am întors capul și i-am văzut zîmbetul. Acum se adresa profesorului :

— O lume necăjită. Dacă în oră răsună pocnitori, înseamnă că nu te-ai apropiat îndeajuns de ei. Trebuie să le vorbești despre ce îi interesează, să pornești de la preferințele lor. Nu există materie plicticoasă, numai expuneri plicticoase, să știi asta... Zici că-s niște „specimene" imposibile. Dar în primul rînd sînt oameni. Niște oameni mici, năpăstuiți de viață, care s-au răzbunat pe ei înșiși. Dar să știi că fiecare, absolut fiecare are cîte o preocupare, cîte o pasiune, o năzuință, un talent. Unul meșterește cine știe ce aparate, altul desenează frumos, altuia-i place să organizeze el toate. Trebuie să-i iubim, să descoperim *firul* interesului, pasiunii, de care să ne legăm și...

— Care fir? Niște păcătoși, asta sînt, cu toții ! La mine-n clasă se tot denunță unul pe altul. Fură pînă și obiectele de artizanat cu care le decorăm dormitoarele. Le dau părinților să le ducă acasă sau să le vîndă.

N-am înțeles ce spunea mai departe. Era foarte cald și transpirasem. Ar trebui să mai stau o dată de vorbă cu Dragu. Ce aveau de gînd cu mine ? Altora le spuseseră mai mult. În jurul meu coborîseră o perdea a misterului.

— Ce te-ncrunți așa ? chicoti lîngă mine o puștancă. Ai înghițit sticlă pisată ?

Un fel de sticlă pisată. Într-adevăr. Mă gîndeam la revederea cu tata. O revedere probabilă. Așa se întîm-

pla adesea la centrul acesta de „primire". Se anunțau părinții, ca să-și ia acasă odraslele fugite. Numai copiii cu situații familiare „neclare" rămîneau mai mult sau porneau spre alte destinații. Or, eu eram de două săptămîni și nimic, absolut nimic... .

Din nou, convorbirea șefului cu Mocanu îmi ajunse la ureche :

— Uite-l pe ăsta, pe Sorin Roșca. Tăcut, închis în el, adesea recalcitrant. Îi place însă muzica, cea clasică. I-am studiat înregistrările de pe benzile din valiză. Poate că ăsta-i „firul" lui. Dacă mai rămîne, îl folosim la orchestră.

— Mie nu-mi place. E încrezut și încăpățînat, observă profesorul Mocanu.

— Am studiat datele care au venit despre el. N-o să mă crezi : un caz tipic de justițiar. A salvat o fetiță de la înec, pe alta închisă într-o cămară, a bătut un huligan care voia să jefuiască o cerșetoare. Iată deci chiar două „fire" : muzica și spiritul de dreptate.

— Slăbănogul ăsta ?

— Așa cum îl vezi.

— N-am nici o încredere în el. Un bișnițar cu fumuri !

— Așa nu poți ajunge la inima lor, Mocanule ! Devii și tu un înrăit, ca și ei.

— Ca mîine fuge și Roșca ăsta, iar noi rămînem cu „firele" în mînă. Ne coace el ceva ! ...

— Dacă fuge, o să-l aducă miliția înapoi.

Tocmai atunci o fată a început să rîdă, lîngă mine, și n-am mai înțeles ce spunea șeful, ca să dezleg „misterul" meu.

Da, la fugă îmi fusese adesea gîndul. Unul îmi și arătase pe unde-i mai ușor de fugit — peste un acoperiș înclinat, care cobora pînă în incintă.

Aveam aici ore de școală (separat pe clase de fete și băieți), activități productive, unecri și distracții, dar mă simțeam în cătușe. Zidurile de împrejmuire mă asfixiau. Visam un berbece de luptă imens, ca cel descris în cărțile de istorie, cu care să ne năpustim cu toții spre poarta de fier și s-o năruim, apoi să ieșim afară, în stradă, în oraș, liberi.

— Trebuie convinşi că tot ce se face e pentru ei, în folosul lor, continuă Dragu. Ştiu, există la mulţi un şoc de detenţie. Disimulează, se opun regulilor noastre. Să-i ajutăm să treacă peste asta.

— Uşor de spus.

— Trebuie tact, talent pedagogic şi mai ales multă dăruire. Fără idei preconcepute, fără etichete. Nu îi cunoaştem destul! Dacă au la dosar o „anchetă socială", vin aproape toţi cu acelaşi diagnostic stereotip: „tulburări de comportament". Ei şi? Asta ştim şi noi. Iar adesea „tulburările de comportament" sînt mai ales ale familiei. Acolo-i buba cea mare. Nu zic întotdeauna... Doar în vreo optzeci la sută din cazuri.

Mocanu îl asculta plictisit, lovindu-şi ritmic, cu un băţ, pantoful. Şeful continuă:

— Familii dezbinate, restructurate sau cu unul sau doi părinţi foşti condamnaţi. Părinţi decăzuţi, descompuşi moral, care nu se interesează de copii nici după ce au ajuns aici. Ai văzut-o pe mama aceea de ieri? Erai la mine cînd a venit. Mă ruga... să-i iau şi al doilea copil la centru. Cu două luni în urmă, miliţia ni-l adusese pe băiatul ei de zece ani. Furase de pe balcoanele vecinilor. Am chemat mama — taxatoare la I.T.B. A sosit. Mi-a zis că nu-l poate lua imediat, trebuie să plece la o rudă bolnavă, la Tulcea. Doar pentru o zi-două. Şi pe urmă, după două luni, a venit şi cu fetiţa ei de trei ani. Auzise că avem şi copii mici. Nu vrem s-o luăm şi pe ea?... Şi-apoi şcoala. Nu-şi face totdeauna datoria. Nu dă atenţie micilor furturi din clase, le muşamalizează, nu-i urmăreşte pe cei doi-trei repetenţi. Deriva începe.

— Ştiu, zise Mocanu enervat. Am teoretizat şi eu lucrurile astea la ultimul simpozion: „Infracţiunea — începu el parcă să declame — o rezultantă a interacţiunii dintre disfuncţionalităţile structurilor social-familiale şi sfera motivaţională a tînărului...", „Microgrupul stradal". „Cauzele ereditare ale devierilor", „Exacerbarea tutelei"... Le-am teoretizat pe toate.

— Păcat că numai le-ai teoretizat, zise Dragu, fără ca glasul său să-şi schimbe tonalitatea. Totul se poate

teoretiza. Explici că băiatul, fetița au suferit, din cauza conflictelor grave din familie, un „dezechilibru de afect“ — așa-i zicem noi științific șocului acestuia — care i-a dus la deviere. Demonstrezi preponderența cauzelor familiale, apoi a anturajului negativ din afara casei... Mai greu e să te-apropii de ei, să-i iubești. Să le cîștigi încrederea. Să-i reechilibrezi. Să te aliezi cu părinții lor — atunci cînd ai cu cine.

Glasul lui Dragu devenise cald. În centru, copiii îl porecliseră „Tăticu“.

— La noi, e mai mult un loc de trecere, de orientare. Mare lucru nu izbutim să facem. Dar totul se imprimă în sufletele lor sensibile, care înregistrează ce nici n-ai crede.

— „Sensibile“, ați spus? Tonul lui Mocanu era ironic. Și Verzea, tot sensibil este? Ăla de-i izbea noaptea pe cei mici cu capul de perete, pînă le dădea sîngele pe nas? Abia după o săptămînă am aflat și noi.

— Știu. M-am îngrozit. L-am recomandat pentru o școală-spital, Mocanule. Poate că-l vor recupera. Noi n-am reușit nimic cu el. Doar un lucru. Am aflat, în ultima zi, că-i place să facă fluiere și să joace baschet... Sînt iarăși două „fire“, Mocanule. Poate că alții vor ști să se lege de ele... Rîse, apoi adăugă: Uneori îmi zic că „derbedeii“ ăștia sînt copiii mei.

Și iar nu se mai auzi nimic din conversație. Rămăseseră în urmă. Știam că există fizică, matematică, istorie, psihologie. Dar o știință specială despre noi, băieții „ajunși rău“, nu știam că există. Cu termeni „radicali“, cum ar fi spus Muscă, cu teorie, statistici, explicații savante. Și, dincolo de teorie, „Tăticu“ ăsta, cum îl poreclisem, îmi dovedea că mai există aici și oameni. Lord era ahtiat după banii cîștigați ușor. Boxerul rînjea de bucurie cînd îl lovea pe-unul mai slab. Șeful de centru avea altă pasiune: „copiii lui“, „derbedeii ăștia“ — noi, adică.

Undeva, prin fața mea, un țigănuș, Lae, bombănea:

— Nu să mai termină, bă! Uf! Și văd o foame de trei persoane. Fac io aripioare d-aci...

— Că acasă te-așteaptă friptura la tavă, îi zise altul.

Se auziră rîsete.

— Nu mai rabd! Acu' m-au făcut şi ţăran. Iote-mă tot scobind pămîntu' ca rîma.

Fata din stînga mea, Mirela, se amestecă şi ea.

— Eu zic c-au fost buni de m-au adus aici. Eram în gară, singură, vagaboandă. De două zile nu băgasem nimic în gură şi-mi chiorăiau maţele.

Avea o privire nevinovată, ca Dulcineea din visele lui Don Quijotte. Cuvintele ei nu sunaseră tocmai sincer — aşa mi se părea. Ce se ascundea în spatele lor? Am tot văzut-o fumînd prin locuri ferite, deşi era grozav de slabă. De unde îşi făcea rost de ţigări?

— Ce-i mă-ta? întrebă Lae, cel cu „foamea de trei persoane".

— Mama vinde sticle şi borcane, zise Mirela. Şi adăugă: Tata-i mare hoţ. Ne aduna cîteodată seara şi ne povestea, ţanţoş, isprăvile. Dar n-aducea banii acasă. Zicea că fiecare să se descurce cum s-a descurcat şi el, încă de mic. Şi sîntem şapte surori, numai fete. Mama m-a gonit, la doisprezece ani. M-a agăţat unul şi mi-a făcut un copil care-a murit. Aici am ce mînca. Mă-nvaţă să citesc şi-mi place şcoala.

— Ai zece ani şi-abia-nveţi literele, se-amestecă unul cu părul roşcat (îi ziceam „Roşcovanul"). Şi zici că ştii ce-i aia învăţătură! Ăsta-i începutul, toanto! Pe-ormă vine greul. Toceală, toceală şi iar toceală. Mie pe-o ureche-mi intră, pe alta-mi iese. Şi ordine şi disciplină: Linie toată lumea! Las' că vă ştiu eu pe puştoaicele astea care ziceţi că la doişpe ani v-aţi şi „măritat". Vi s-a făcut de „cămin", de cărţi şi de călduricâ?

— Şcoala-i frumoasă dacă şi-acasă-i bine, m-am trezit şi eu vorbind.

— Pe naiba! se răsti Roşcovanul. Ţi-o bagă pe gît cu de-a sila. Şi-acasă!... Acasă la mine e iad.

Iarăşi se auzea ceva din spate. Mocanu citea dintr-o hîrtie:

— Vagabondajul exprimă starea celui ce rătăceşte fără un scop precis, fără voinţa de a reveni la un domiciliu stabil, contaminat de gustul aventurii...

— Bine, bine! zise șeful de centru. Și așa mai departe. Bine că avem acest „Deux ex machina": gustul aventurii! Ultima ta lucrare, pe care o prezinți mîine, va fi sigur „apreciată". Dar n-ai și ceva aplicativ? Vreun leac pe care l-ai încercat...

— Voi da cîteva exemple din experiența mea.

— Ia să le-aud! Vreau să știu cum te-ai apropiat de ei, ți-am mai spus.

Vorbele se pierdură iar. Bănuiam dezlegarea „misterului" meu. Îi scriseseră, cred, tatii, de la miliție sau de la centru, și el, pur și simplu, nu venea să mă ia. Poate că plecase în concediu.

Ne apropiam de sfîrșitul terenului. Era penultima fîșie pe care o aveam de plivit.

— Bravo, băieți! zise Tăticu. Acum, pe ultima turnantă, stînga-mprejur!

„Turnantă". Așa zicea și Muscă cînd începea o nouă fază la bișniță. Și mi-am amintit: „Douăzeci... douăzeci... douăzeci..." Și-apoi, buzunarele pline de albastre. La magazinul de cosmetice: „Dați-mi, vă rog, o colonie *Tabac*. De-aceea *Hélène Rubinstein!*" Țigările străine. Coniacul și simțămîntul pe care mi-l dădea, că viața-i veselă și că totul se poate. Noaptea, la „lumini". Și-acum, închis între ziduri și, ce era mai rău, așteptîndu-l pe tata.

— Nu mai pot, Tăticule, pardon. dom' șef, mă trezi din visare vocea lui Lae. Mă doare burta.

Dragu îl privi zîmbind.

— Bine, du-te și trimite-l în locul tău pe Oană. Să nu-ți rămînă culoarul nefăcut. Dar să știi, s-a zis cu suplimentul pe care... voiam să ți-l dau la masă.

Doi ochi de păcură sclipiră:

— Aoleu? Suplement ați zis? Rămîn, dom' șef, rămîn. Să aștepte burta, că n-o să crape.

— Dacă-i urgent, du-te! zîmbi iar Tăticu.

— „Urgent". Păi dar suplementu' cum e?

— Bine, dar mai e ceva de lucru, să știi. Mai întoarce-te nițel pe brazda ta. Ai cam dat rasol. Smulge, cu mîna, toate buruienile. Una să nu mai rămînă...

— Se face, dom' șef, se face...

Intrasem de mult pe ultima turnantă. Tăceam. Ceilalți vorbeau, chicoteau. Mi-am amintit de primele cuvinte ale șefului. Va să zică, eu eram un „caz tipic de justițiar".

Mă durea mijlocul de-atîta aplecat. Tot mai anevoie ridicam plivitoarea. Dar nu voiam să cer „scutire". Nu pentru supliment. Aveam mîndria mea.

Dragu observa totul cu ochi de uliu. Mi-a văzut, cred, mișcările, nu tocmai sigure. Mai ales că rămăsesem în urmă.

— Măi, Sorine, dacă nu mai poți, spune-mi. Te-nlocuiesc.

— Merge, tovarășe Dragu! i-am răspuns, începînd să lucrez mai repede. Puțină oboseală, atît.

Simțeam palmele ca niște răni.

— Bine! Cum vrei tu... Și, ca să mă-ncerce, cred, a mai adăugat: Nici nu știu dacă tu o să mai fii pe la centru cînd om ajunge să dăm gustarea de la ora patru. Am auzit că acasă ai un tată cu o stare materială bună.

Nu-mi plăcea ideea cu tata, dar tot l-am privit zîmbind pe Dragu. Îi pricepusem gîndul.

— Eu poate n-oi mai fi, dar alții sigur or să fie. Că nu se termină-n 1969 cu vagabonzii ca noi — am zis.

— Al naibii bișnițar, îi șopti, răutăcios, Mocanu. Asta-i și periuță. Cine știe ce-o să vă ceară mîine.

— Nu-l cunoști, Mocanule! îi spuse, în șoaptă, Dragu. Nu cunoști copiii! Nu-mi va cere nimic. Chiar dacă-i dă sîngele în mîinile lui neobișnuite cu munca asta, tot își termină culoarul. Și ia uită-te cum plivește. Nimic nu lasă în urma lui... Încă un „fir": e ambițios, o ambiție pozitivă.

— Prea ușor vă încredeți în ei!

— Ce-ți spun acum despre Roșca, e sigur. Ce-o să facă peste zece zile, nu știu. Și-apoi, una din cheile succesului nostru, ți-am mai zis asta, e s-avem încredere în ei. Și să le-o arătăm. Altfel nu sîntem pedagogi, ci cîrpaci.

... De unde să știe că-l auzeam? Îl ascultam și mi-era drag de el. Așa tată și mamă să fi avut eu, că nu mai fugeam în vecii vecilor de-acasă.

Acum, plivitoarea se ridica și cobora parcă singură. Mă dureau palmele de-mi ieșeau ochii. Și brațul drept. Capu-mi zvîcnea... Strașnic om! Oare avea și el copii? Norocul lor... M-am simțit apucat de braț. Era Tătucu.

— Gata! Uite, îți termin eu culoarul. Ai lucrat frumos... Puțină gimnastică nu-mi strică nici mie.

Pe coada plivitoarei mele se prelingea un firicel subțire de sînge. Îmi curgea din palma dreaptă. El îl văzuse. Eu nu, că prea mă durea totul.

— Te duci la cabinetul medical și spui că te-am trimis eu. Să te dezinfecteze asistenta și să te panseze cu grijă. Astăzi sînt mulțumit de tine...

I-am dat unealta și am plecat la cabinet. Curtea cea mare, cu clădiri scunde jur-împrejur, era aproape goală. Internații, minori de toate vîrstele, erau la diferite „activități", cum se spunea pe-aici. Pavilionul de intrare, unde se făcea primul control corporal, apoi prima evidență. O „carantină", unde eram sub observație primele zile. Bucătăria și cantina, mici săli de clasă, ateliere, dormitoare. O încăpere cu copii mici, abandonați. Și o modestă sală cu televizor.

În cămăruța de așteptare dinaintea cabinetului, a trebuit să aștept cam multișor. Erau mulți la rînd înaintea mea. Medicul lipsea. Asistenta era o fată tînără, care mă privi mustrător.

— Te-ai bătut, hai? Dacă sîngerezi, puteai să vii peste rînd. Se consideră „urgență"! Nu știi atîta lucru?

Știam. Dar nu mă băgam peste rînd. Nu-mi plăcea să mă-nghesui. N-am vrut să-i spun că m-a trimis șeful de centru, c-o roagă să aibă o grijă deosebită. I-am arătat și mîna cealaltă, care era foarte roșie. A înțeles singură.

— Ai fost la plivit! De ce n-ai spus de la început? Erou al muncii, va să zică? a glumit ea. Las' că ne vindecăm noi repede.

Întîi m-a pus să mă spăl bine, apoi mi-a dat cu alcool, pe urmă cu încă ceva, pe amîndouă mîinile, iar pe palma dreaptă mi-a stors dintr-un tub o pastă galbenă și m-a bandajat. Tocmai termina, cînd a intrat șeful de centru în cabinet.

— Ţi-a spus că l-am trimis eu? a întrebat.

Asistenta m-a privit, mirată.

— Nu mi-a spus nimic. Mi-a arătat doar mîna şi m-a rugat să-l pansez.

— Măi Sorine, ce porecle ţi-au dat ţie în gaşcă?

— Fel de fel: „Savantul", „Sacîz", „Arhimede".

— Eu o să-ţi spun Sacîz. Ţi-am ascultat benzile din valiză. Nu te superi de indiscreţie, dar nu ştiam ce ai pe-acolo. Unii imprimă porcării şi glume urîte. Cînd vrei, vii la mine, îţi dau casetofonul şi benzile. Poate le ascultăm odată împreună.

Atunci m-au podidit lacrimile, ceea ce mi se întîmpla foarte rar în faţa altora. Şi-am spus, cu voce tare, deşi aş fi vrut să tac, ceea ce gîndisem înainte, la plivit:

— De ce nu mi-aţi fost dumneavoastră tată?

M-a privit uimit. Nu ştia dacă să-mi răspundă sau nu. Pe urmă, s-a hotărît să-mi spună doar atît:

— La masă, Sacîz! Cu supliment.

Cînd ieşeam, am auzit-o pe asistentă întrebîndu-l:

— Cum e cu repartiţia? V-au dat pantofi pentru internat? Papucii ăştia de pîslă se rup foarte uşor. Răcesc copiii, şi nici aşa nu-s prea zdraveni.

— Nu mi-au aprobat încă. I-aş lăsa în pantofii lor, dar pe destui îi culegem cu picioarele goale. Şi pe urmă, trebuie să fie uniform încălţaţi.

— Mai faceţi încă un referat.

Prin uşa închisă, am auzit replica lui Dragu:

— Am tot făcut. Cremă de ghete mi-au repartizat de la înfiinţarea centrului. Şi la fiecare trei luni, primesc un stoc nou. Dar pantofi la care s-o folosesc — nici gînd. Să turbezi, nu alta.

— Sună ca la o rubrică de satiră a televiziunii.

— Mai avem şi noi lipsurile noastre, tovarăşă, glumi Dragu. Ce mai e nevoie de inimă şi de cap, dacă ştampile sînt cîte vrei?

Tocmai traversam curtea spre cantină, cînd s-a făcut mare hărmălaie dinspre carantina fetelor. A ieşit şi Tăticu. S-a dus repede într-acolo, cu un paznic. Au chemat şi pe unul de la evidenţă, să facă proces-verbal. După masă, Mirela ne-a povestit totul, înaintea orelor

de atelier. O aduseseră, noaptea, pe o prietenă de-a ei, Filomela. Un timp fusese internată la un sanatoriu pentru debili mintali. Auzise că acolo-i mai bine și „se făcuse" nebună, mai ales că așa arăta. Uneori o și apucau niște tremurături, o scuturau un fel de friguri, dar nu era cine știe ce. Pînă la urmă, se plictisise printre oamenii „în cearșafuri albe", cum le zicea ea, și le spusese adevărul. O cam dibuiseră dealtfel și ei. Au dus-o la București, dar la gară „s-a ușchit", după cum povestea Mirela. Au prins-o repede, după vreo cîteva ceasuri de vagabondaj și, pe la miezul nopții, au adus-o la centru. La poartă nu era însă nici o femeie care să-i facă percheziție la piele. Și-au plasat-o drept la carantină. Iar acum îi găsiseră pitit, în cele mai ascunse locuri, un teanc mare de bătrîne. Îi furase în orele de fugă.

— Ăsta talent! comentă Roșcovanul.

— Și i-au luat tot? întrebă cu regret Lae.

— Nimic nu i-au lăsat! zise Mirela.

— Maică precistă! o compătimi și Roșcovanul. Așa se irosește munca omului!

Roșcovanului i se deschisese cămașa la piept, lăsînd să se vadă un tatuaj verde: o broască grea cu șperaclu în ea. Îl auzisem zicînd: „Nu ești bărbat, dacă nu ai tatuaj".

— Să fi făcut și ei juma-juma cu „vinovata", zise Roșcovanu. Și mai vorbesc de cinste! N-au obraz, bă! De-aia nu-mi place să stau aici. Și iar o să fug. A cincea oară, lume! Să vază ei!

— Și iar or să te prindă, zise un băiat.

Roșcovanu știa, ca și noi dealtfel, că centrul ăsta nu avea decît doi paznici. De la ultima fugă, îl aduseseră după trei zile, cu bani doldora în buzunare. Vînduse „Săptămîna" și „Flacăra" la suprapreț, făcuse bișniță cu țigări Dunhill, apoi mai furase de la garderobă într-o discotecă. Îi confiscaseră și lui toți banii.

— Și eu sînt hoț, și voi sînteți hoți! continuă Roșcovanul, neconsolat la gîndul pierderii suferite de Filomela, pierdere care i-o reamintea pe a lui. Cine-i om, înțelege. Nu se face așa ceva. E jaf, dom'le! Escrocherie. Și ne învață pe noi cum să ne purtăm...

7.

TATA E LA PUȘCĂRIE, MAMA E LA CIMITIR

Pe urmă a fost ora de vizită. Părinții și alte rude puteau veni oricînd, te chema la camera-vorbitor să te vadă. Dar acum veneau deodată mulți, de umpleau curtea. Erau părinți care-și îmbrățișau odraslele, alții care le înjurau că i-au făcut de ocară. Cu tot controlul sacoșelor și pachetelor la poartă — care nu putea fi prea sever, altfel ar fi durat prea mult — tot se introduceau în centru pachete de țigări și rachiu.

Cîțiva internați umblau stingheri prin centru. La ei nu venise nimeni. Roșcovanul, singur și el, s-a apropiat de o fată nouă, Vasilica.

— Singură, fă ?

L-a săgetat cu o privire aspră, de parcă ar fi spus cine știe ce. Ochii i se făcuseră de piatră.

— La mine n-are cine să vină, zise apoi fata.

— Cum asta ? Eu sînt nimeni ? Ia te uită ce băiat ferches !

— Mor fetele după tine ?

— Și tu, singurică-singurea, amărîtă turturea !

Fata a sărit de pe bancă și a ridicat pumnul ei mic spre el. Nu înțelegeam de ce. Parcă era un iepure năpustindu-se asupra unui urs.

Roșcovanul i-a prins mîna din zbor și a coborît-o încet, apoi i-a apucat și cealaltă mînă, ca să se asigure. Ea nu s-a lăsat și a încercat să-l izbească cu piciorul. Atunci m-am băgat între ei și i-am despărțit cu binișorul, tocmai cînd el voia s-o pocnească. Tot n-am înțeles de ce se purtase ea așa. Vreo zece copii se adunaseră în jurul nostru.

— Ce-ți veni, fetițo ? a întrebat, de la distanță acum, Roșcovanul. Eu știu de ce sînt singur. Nu vor s-audă de mine, că-s hoț. Dacă mi-ar da drumul, nici nu mă pot duce acasă. Mă omoară tata-n bătăi. Sorin ăsta, cam tot așa, ba el cred că nici n-ar dori să-i vină babacii.

Şi ce-i dacă te-am întrebat de ce eşti singură ? Te-am înjurat de mamă, te-am bușit ?

Un timp, Vasilica n-a spus nimic, doar privirea ei era foarte ciudată şi printre noi s-a aşternut o linişte de nu se auzeau decît vorbele vizitaţilor şi vizitatorilor.

— De-acum să fii cuminte, Cornel ! zicea o mamă. Ciung cum eşti, or să te dea la o şcoală ajutătoare. Să ajungi cu meserie, cu ce s-o putea. Harnic să fii, că nu mori de foame în ţara asta. Şeful vostru e om bun. Şi eu o să am grijă de tine, o să-ţi trimit pachete. Fraţii tăi ...

Restul nu se mai auzi.

Vasilica vorbi în sfîrşit. Furia i se mai potolise :

— La mine n-are cine să vină, Roşcovanule. De-aia m-am înfuriat cînd m-ai întrebat dacă-s „singură".

Presimţeam, nu ştiu de ce, ceva îngrozitor, ceva cum fusese criza de epilepsie a lui Doagă, cu spasmele acelea pe care nu le poţi uita niciodată. Faţa Vasilicăi rămînea imobilă. Ochii priveau însă spre o imagine de coşmar, aflată undeva dincolo de noi şi de clădirile „centrului de primire". Şi-apoi, au venit cuvintele acelea înfricoşătoare :

— Tata e la puşcărie, mama e la cimitir ... De aia-s singură, Roşcovanule. Asta-i !

Pe urmă ne-a istorisit tuturor povestea ei, nu ca să ştim, dar ca să mai scoată din veninul adunat în ea. Era o poveste care semăna cu aceea a multor copii de la centru ...

O familie cu patru fete şi un băiat. Mama era necalificată, la construcţii, tata, hoţ şi beţiv, de nu-şi mai amintea nici el ultima dată cînd fusese treaz. L-au arestat, după o lovitură care se lăsase cu sînge şi a intrat la răcoare pentru tîlhărie.

— Mama şi-a găsit pe altul şi a avut cu el un copil. Noul nostru tată cîştiga frumos — era instalator pe şantier, dar lucra şi particular — şi ne-a mers mai bine. Dar l-a lovit o basculantă şi l-a omorît. Acum eram şapte în casă, cu fratele vitreg. Cînd a ieşit tata de la „azil", i-au spus vecinii totul încă înainte să deschidă uşa casei. A intrat şi era tare băut. Îl cinstise zdravăn un prieten. A pocnit plodul cel mic de-a ră-

mas fără răsuflare. Apoi a luat cuțitul mare de bucătărie și l-a vîrît în mama. Ea a icnit numai o dată, scurt, că tăișul se repezise în sus, spre inimă. Noi, în schimb, urlam din rărunchi, de s-au strîns vecinii. Taică-meu a tîrît-o afară pe mama moartă, a zvîrlit plodul „străin" peste ea, apoi și-a făcut smerit cruce. Ne-a scos pe toți cinci din casă și a pus sigiliu de ceară la poartă. Se clătina, cu mințile pierdute de rachiu, dar făcea toate ca după un plan de om nebun. Vecinii își făceau și ei cruce.

Pînă să vină miliția, eu și cu frate-meu, copiii mai mari, am fugit. Pe tata l-a luat iar între gratii, pe cei trei copii mici i-au înfiat — așa am auzit — niște familii din cartier. Frate-meu avea paisprezece ani și l-au angajat, de milă, la șantierul unde lucrase mama. I-au dat și loc la cămin de nefamiliști. Dar a murit, ca și tatăl meu vitreg, într-un accident, că umbla pe schele înalte, și una s-a lăsat cu el cu tot. Eu m-am dus la o verișoară, Olimpia, care m-a trimis să vînd semințe și plase. O credeam binefăcătoarea mea, zicea c-o să-mi găsească de lucru. Pe urmă mi-a dat să vînd săpunuri străine „Lux", pe care nu știu de unde le avea, și alte lucruri. M-a învățat să și fur. Cînd ne mergea bine, seara făceam chef. Dar într-o zi ne-a prins, la magazinul „București". Ei i-a făcut proces și pe mine m-a dat aici...

Aș vrea să uit cuțitul acela al lui taică-meu, dar nu pot. Aș vrea să mă dea la o școală, că am numai două clase. P-oromă să-nvăț meserie.

Vasilica tăcu. Acum răzbătea spre ei glasul unei mame. Îl văzuse pe șeful de centru traversînd curtea și se pusese de-a curmezișul drumului său. Parcă nu mai știa să vorbească. Striga:

— ...Am auzit că vreți să mi-l trimiteți acasă. Nu cumva să vină, că-l nenorociți! Îl omoară taică-su în bătăi, c-a rămas repetent.

— Dar de-acasă cum de a fugit? o întrebă Tăticu, cu vocea lui potolită.

— Are suflet de hoinar, tovarășe șef. Noi am făcut tot ce-am putut. L-am luat și cu binele și cu răul. Cînd simțeam că vrea s-o șteargă, îl legam, noapte de noapte, de pat. Dacă-l puneam la foame, fura de la vecini.

— Dar de ce voia să fugă? Trebuie că s-a întîmplat ceva. Se temea de ce a făcut? V-a jefuit de bani, a ridicat mîna asupra dumneavoastră, şi-a bătut sora cea mică?

— Nu, tovarăşe şef, pe soră-sa o iubeşte. Numai pe ea o vede în casă, de noi a uitat. Şi ce n-am făcut pentru el! Doamne, Dumnezeule!

Dragu o privea atent. De ce evita să răspundă întrebării lui? În sfîrşit, femeia se hotărî şi continuă, cu aceeaşi voce stridentă, făcută să spargă timpanele:

— Eu zic că de frică s-a dus. A spart cu mingea geamul ăl mare de la intrare. Mare şi scump. Abia îl pusesem. L-am bătut cu o nuia cît am putut. Că am zis, mai bine să-l bat eu decît tată-său, că el e bolnav: scoate coada groasă de la lopată şi dă cu aia pînă nu mai poate să lovească. Să nu facă moarte de om, asta mi-am zis...

Şeful de centru se stăpînea, dar nu-i venea uşor. Eu n-aş fi putut să rabd. O pocneam. Dar el n-a făcut-o. De aia e el Tăticu şi eu... I-a zis liniştit, ca şi cum discuţia ar fi fost mai mult decît firească:

— M-ai convins, femeie! Coada lopeţii e grea de-ţi frînge şalele. Fac pe dracu-n patru şi nu ţi-l trimit acasă. Chiar mîine o să stau de vorbă cu el. Acu, am şi eu o rugăminte. Dacă mai vii la vizită, aici sau unde-l trimitem noi, adu-i şi surioara... Se poate? Altfel, nu mă ţin nici eu de cuvînt şi ca mîine-l ai acasă...

Nu aşteptă răspunsul femeii şi plecă mai departe. Spre dormitorul celor mici de tot. Într-adevăr, de acolo se auzea acum scandal mare. Dragu fusese chemat mai demult. M-am luat după el. Cînd m-a observat, mi-a pus mîna-n creştet.

— Eşti cam certat cu pieptenele, Sacîz! Nu-i frumos... Palma te mai doare?

— Abia mai simt.

— Dar braţul şi mijlocul, vai de ele! Aşa-i cînd eşti începător la plivit. Trece. Şi te obişnuieşti cu toate...

Dac-aş fi putut să rămîn undeva la umbra lui, să mă pună la muncă! N-am îndrăznit să i-o spun... A intrat în camera celor mici, îl urmam. Erau vreo douăzeci de fetiţe şi băieţi, cel mai mare de vreo şase-şapte

ani și, firește, o educatoare în halat. Întotdeauna mă tulbura privelișteа acestor copii mai nimănui. De data asta, parcă năvăliseră asupra lor niște păsări răpitoare. Două femei se drăcuiau și se blestemau pentru un copil de vreo patru ani, o fetiță drăgălașă care plîngea amarnic.

— E-a mea, spurcato!

— Ba a mea, ducă-te pe pustii!

— Auzi, nenorocita, vrea să-mi fure copilul!

Erau gata să se-ncaiere. Un gest al șefului domoli repede țipetele.

— Și dumneata de ce stai așa? se adresă el educatoarei. Liniștește fetița! Nu vezi ce speriată e?

Apoi luă femeile la o parte:

— Ați reclamat amîndouă dispariția?

Nici una nu răspunse și el continuă:

— Cînd ați pierdut fetița?

— Acu fro zece zile, zise una.

— De o lună, spuse cealaltă.

— Fetița asta e aici de trei luni. Așa că nu e nici a uneia, nici a alteia... Dar, ia să vedem ce zice fetița.

Copilul nu mai plîngea. Era o fetiță mică, mult prea mică pentru vîrsta ei și avea trăsături gingașe. De sub genele lungi, niște ochi mari, căprui, cu irizații verzi, încercau să cuprindă lumea. Ca și ceilalți copii, arăta palidă, dar era cea mai frumoasă.

— Să-i scoți mai des la aer, spuse Tăticu educatoarei, cu glasul lui liniștit, dar de astă dată sever. N-au ce căuta în casă decît cînd plouă sau cînd dorm. Grădina din spate e destul de mare!

Apoi luă fetița în brațe și ea îi surîse ca unui vechi prieten.

— Ia spune, Carmen, care e mama ta?

— Nici una, zise copilul, și simțeam că-i gata să se pună iar pe plîns.

— Cuminte, Carmen! Lacrimile te fac urîtă și e păcat.

Făcu semn femeilor să iasă afară. Le spuse din ușă:

— Rușine să vă fie! Acum știu ce-ați vrut! Ar fi fost bună pentru cerșit, fetița. Afară din centru, pînă nu vă dau pe mîna miliției!

Şi apoi, către educatoare :

— Aşa-ţi faci dumneata treaba ? Nu vezi cum arată copiii ? De ce îi ţii aici ?... Să-mi dai în scris ce mai ai nevoie...

Am mai rămas cîteva minute acolo... Educatoarea ştia că iubesc copiii şi mă lăsa întotdeauna să-i privesc cum se joacă. Odată am ajutat-o să facă baie celor mici. Acum îi îmbrăca să-i scoată afară. Pereţii camerei erau plini de tablouri cu poveşti. Pe măsuţe şi pe jos se aflau o mulţime de jucării, multe făcute chiar de educatoare. De ce nu eram bogat, ca acum zece zile, să le cumpăr bomboane ?

— Şi dacă-i dau lista cu ce mai am nevoie ? Parcă el obţine ceva ! mormăi educatoarea, nervoasă.

Ştiam povestea fiecărui copil în parte... Abandonaţi de mame prin gări, prin parcuri, la intrările blocurilor. Erau aici şi trei surori despre care se ştia ale cui sînt. Mama lor, din Slobozia, pe care tatăl o părăsise pentru altă femeie, se afla internată la spital. O boală grea, fără vindecare. Tatăl ei, bunicul, încercase să crească fetiţele, dar era peste puterile lui. Se străduise să convingă autorităţile să le ia în grijă, dar la consiliul popular i se spusese să aducă certificate peste certificate despre boala mamei, apoi să-l caute pe tatăl copiilor. Dar tatăl era plecat cu noua lui femeie pe un şantier, nimeni nu ştia precis unde. Şi bunicul venise la Bucureşti cu cele trei fetiţe, nu reuşise să se descurce nici pe la autorităţile din Capitală şi le lăsase la CEC-ul mare de pe Calea Victoriei. Pînă la urmă, de la centru urmau să ajungă la o casă de copii orfani.

Se mai întîmpla ca o mamă care-şi abandonase copilul să fie descoperită şi atunci era obligată să-l ia (nu cred că era bine !). Alteori ajungeau însă la centru copii care se rătăciseră de părinţi şi pe care aceştia erau fericiţi să-i regăsească.

— Unde e mămica mea adevărată ? Nu o puteţi găsi ? întreba fetiţa care iscase cearta celor două false mame.

— Nu ştim, dar o căutăm ! îi spuse educatoarea, tot supărată din pricina muştruluielii încasate.

Apoi ieşi, cu tot stolul, afară. Nu-i făcuseră plăcere observaţiile şefului de centru, în faţa mea şi a copiilor, ba chiar şi a pretinselor mame. Cred că avea dreptate. Mă şi mira că Tăticu putuse s-o jignească. Nervii, probabil.

În urma lor, camera rămăsese pustie. Mă simţeam aproape de vieţile acestea plăpînde, care nimeriseră atît de curînd în nenorocire. Am ieşit şi eu afară. Vizita era pe sfîrşite. Strîngeri de mînă, îndemnuri, îmbrăţişări. Oare mătuşa Ileana ştia că sînt aici? Cu neputinţă! Altfel ar fi venit încă din săptămîna trecută să mă vadă.

— M-am luat după alţii, mamă. De-acum n-o să mai fac niciodată, spunea tocmai un băiat înalt şi blond, smulgîndu-se din braţele mamei sale.

Şi femeia fu ultima care părăsi curtea centrului, după ce-şi mai sărută o dată feciorul.

De ce n-am avut şi eu parte de părinţi buni? Nu-i meritam oare?

Venise momentul acalmiei care urma întotdeauna vizitei. Copiii erau prin dormitoare şi săli de clasă, ca să-şi desfacă pachetele şi, cîteodată, să le împartă cu prietenii. M-am trezit deodată singur în toată curtea şi m-am aşezat într-un ungher ascuns al incintei. În faţa mea era carantina, decorată la exterior cu o frumoasă frescă în mozaic, parcă prea luxoasă pentru centrul acesta. Fusese făcută cu prilejul unui simpozion internaţional ţinut la Bucureşti, cînd delegaţii vizitaseră „Primirea". Costase o mulţime de parale. În schimb, nu se aprobau alocaţii mai urgente, de pildă repararea sobelor. E drept, de foame nu răbda nimeni. Trei mese pe zi, la prînz trei feluri, dormitoare cu paturi ordonate şi curate, pijama, prosop şi săpun pentru fiecare, duşuri şi spălătoare — cum numai cîţiva avuseseră pe-acasă. Dotări în clase, la ateliere. Părinţii nu plăteau nimic. Dar mai erau şi destule nevoi neîmplinite, pentru care Tăticu se canonea zadarnic.

Îmi plăcea singurătatea. Mai mult să ascult şi să privesc decît să vorbesc. Ce-ar fi să-i cer acum lui Dragu casetofonul? Mai era vreo jumătate de oră pînă să intru la atelier, puteam să ascult puţină muzică.

Simţeam nevoia să aud ceva liniştitor, de pildă Corelli. Mă pregăteam să mă ridic, cînd s-a ivit, nu ştiu de unde, lîngă mine, Vasilica — cea cu tatăl la puşcărie şi mama la cimitir. Mi-a întins o ciocolată „amăruie". Nu uitase că o scăpasem de palma Roşcovanului...

— De unde o ai, Vasilica? am întrebat-o. Pe noi doi doar nu ne-a „vizitat" nimeni!

— Mi-a trimis pachet un vecin. Ştia că-s aici şi l-a dat unei femei care are doi copii la centru. De milă.

— Vezi că nu eşti părăsită de toţi? am spus eu, fără prea multă convingere.

Nu mi-a răspuns şi am mîncat cu poftă ciocolata, în faţa ei. S-a bucurat.

— Ai fost bun cu mine, a spus.

Şedeam acum unul lîngă altul, doi „copii fără părinţi". Asta ar putea fi şi titlul unui roman — mi-am zis. Dar cine să-l scrie? Ştiam că sîntem puţini faţă de masa uriaşă a copiilor ţării, pe care părinţii îi iubesc „ca pe ochii din cap", cum spune românul. Vasilica îşi aşezase o mînă pe bancă, şi i-am luat-o într-a mea. Simţeam nevoia să-i dau puţină căldură, căldura care-i lipsise şi-i va mai lipsi, sigur, multă vreme. Nu s-a ferit, mi-a aruncat doar o privire rugătoare. Parcă spunea: „Nu încerca mai mult. Nu mă înşela, cum a făcut verişoara-mea Olimpia. Fii mereu bun cu mine, ca Tăticu".

O ghicisem oare?

— Te-am auzit ieri cîntînd la orchestră, a spus ea. Mi-a plăcut.

Din locul ascuns unde ne aflam, am zărit deodată două umbre furişîndu-se. Veneau dinspre atelier. Purtau ceva greu, învelit într-o pătură. I-am recunoscut şi eu şi Vasilica. Erau Roşcovanul, înalt şi voinic, şi Lae, ţigănuşul, mic şi slab. Nu ne-au văzut şi au crezut că toată curtea-i goală. Ce să fie acolo, în pătură? Întîi m-am gîndit c-o fi un copil părăsit. Dar ce să facă cu el? Treptat, se apropiau de „Prag". Aşa denumeau băieţii locul pe unde se evada cel mai uşor, fiindcă acolo acoperişul unei clădiri cobora oblic spre curte. Mi-am ţinut răsuflarea. Vasilica şi ea. Dac-ar fi fost acolo fără curioasa lor încărcătură, nu mi-ar fi păsat

prea mult. Nu eram paznic la centru. E drept, Dragu s-ar fi necăjit de fugă. Dar nu pentru prima oară. Care era însă „prada" lor? Îmi frămîntam mintea și fără să vreau am strîns-o pe Vasilica mai tare de mînă.

— Tu ce zici? i-am șoptit. Ce-or fi avînd acolo?

— Nu te băga! mi-a spus. Treaba lor.

Totul se petrecea foarte repede. Acum, Lae se urcase pe umerii Roșcovanului și se săltase, elastic, pe acoperiș. Cel de jos se opinti să ridice încărcătura, apoi renunță și o lăsă jos. Îi șopti ceva lui Lae și scoase din buzunar o frînghie. O legă de încărcătură și-i dădu un capăt lui Lae, apoi încercă din nou să o ridice. Cu forțe unite mergea — greu, dar mergea. Roșcovanul era aprins la față, ca un măr ionatan.

Dădusem drumul mîinii Vasilicăi. Mă necăjea ce se întîmplă. Dar nici nu voiam să pîrăsc.

— Nu te băga! îmi zise încă o dată fata. Roșcovanu ăsta i-a tăiat pe mulți cu șișul.

Ea ghicise acum ce aveau acolo, și tocmai în clipa cînd obiectul din pătură ajunsese pe acoperiș, mi-a zis:

— E electromotorul nou de la atelier.

Știam, de la băieți, după cîte cereri și alergături îl procurase Dragu, în locul unei rable vechi și nenorocite care se strica mereu. Și în timp ce Roșcovanul încerca să-l salte pe acoperiș, am simțit iar cum sîngele începe să fiarbă în mine. Eram eu învățat la rele, dar așa ceva nu puteam îndura...

M-am aruncat spre Roșcovan, tocmai cînd izbutise să urce încărcătura pe acoperiș și era gata să se cațere și el. L-am prins cu mîna stîngă (dreapta îmi era bandajată) pe după gît și l-am doborît. Lae încremenise. Roșcovanul s-a ridicat neașteptat de repede și am văzut sclipind lama șișului (mai tîrziu am aflat că și-l făcuse la centru, din metal, profitînd de neatenția unui maistru). Era furios că-l întîrziam, dar nu se îndoia de superioritatea lui fizică. N-aveam armă și mă puteam servi de-o singură mînă. Încă o fracțiune de secundă și avea să lovească. Vasilica era gata să strige. Dar, în aceeași clipă, neprevăzutul se amestecă în bătălia noastră. Lae, speriat, scăpase electromotorul în-

velit în pătură și acesta începu să alunce în jos pe acoperiș. Țigănușul apucă de frînghia care ajutase la ridicarea poverii, dar aceasta se rupse sub greutatea metalului. Roșcovanul întîrziase cu cîteva clipe lovitura, acum însă repezi șișul spre mine. Aș fi putut să mă feresc, aruncîndu-mă într-o parte. Dar m-am aruncat spre electromotor și l-am prins în brațe. Știam că dacă ajunge să cadă pe ciment, praful se alege de el. Greutatea m-a doborît la pămînt și apoi am simțit împunsătura șișului în coapsă.

Abia atunci Vasilica a început să strige „Ajutor!" și copiii au venit puhoi. Lae rămăsese cățărat pe acoperiș, ca un huhurez. Șeful de centru m-a zărit cu electromotorul în brațe (se vedea acum printr-o căscătură a păturii) și a spus:

— Nu m-așteptam de la tine, Sacîz!

Credea că eu am vrut să-l fur. Apoi a observat că aveam sînge pe pantaloni și a zărit șișul din mîna Roșcovanului. N-a mai priceput nimic. Vasilica și-a luat inima-n dinți. I-a zis:

— Roșcovanul și Lae au vrut să fure electromotorul. Sorin a încercat să-i împiedice. Eu i-am spus să nu se bage!

Pe jos se strînsese o mică băltoacă de sînge și doi băieți m-au ridicat de m-au dus repede la infirmerie. Abia acum simțeam o durere ascuțită în coapsă. Amețeala mă cuprindea. Am mai întors o dată capul. Profesorul Mocanu îi zicea lui Dragu:

— Am văzut și eu ultima parte a incidentului. Vasilica spune adevărul.

S-a luminat atunci fața lui Tătucu. Parcă îl răsplătise cineva cu mielul cel gras.

În cap mi se roteau vîrtejuri. Unul din băieți a șoptit:

— Să-l ducem mai repede. S-a făcut lămîie! Ăsta o mierlește.

Mi s-a pus un fel de grătar în fața ochilor, apoi totul s-a întunecat. Dar m-au mîngîiat ultimele cuvinte pe care le-am mai auzit, venind de undeva, de foarte departe. Era vocea lui Tătucu:

— Ei, ce zici, Mocanule, de „bișniţarul“ nostru ? Dar de cererea ta de transfer ?...

Nu mai ştiam unde sînt. Cineva mi-a dat jos pantalonii şi m-a legat strîns cu un cauciuc peste rană (un „garou“, aşa-i spunea, iasta ştiam de la lecţia de prim-ajutor, învăţată de mult, în tabără). Am simţit că încep să mă rostogolesc spre o prăpastie fără fund şi mi-am pierdut cunoştinţa.

... M-am trezit într-un pat, în cămăruţa de lîngă cabinet. Pe măsuţă, o vază cu flori. Şi casetofonul. Asistenta mi-a dat să beau o cană cu lapte :

— Nimic grav. Eşti doar foarte slăbit. Ai pierdut cam mult sînge, dar se reface el. Ai şi o coastă ruptă, de la electromotor.

— Lapte ? am întrebat. Dimineaţa ne dă ceai.

— Cîteva zile de „alimentaţie specială“. Uite şi-un tub de miere. Soarbe din el. Şi cătărătorii pe Everest folosesc, pe ultima porţiune, miere.

Eram convins că Tătucu dăduse din buzunar pentru „alimentaţia specială“. Dacă s-ar fi apucat să aştearnă la referate, să aştepte rezoluţii, răspunsuri...

Asistenta plecă. Am rămas singur, sorbind din miere. Straşnică ! Pe urmă, m-am ridicat şi m-am dus, şchiopătînd, să-mi iau casetofonul. Muzica lui Corelli, deşi în surdină, a învăluit toată încăperea. După Corelli, am pus Enescu. Dar mi-am adus iar aminte de „acasă“ şi de Boxerul şi de Roşcovanul, apoi de suferinţele cumplite ale Tincăi şi Vasilicăi. Dacă muzica era aşa de frumoasă, de ce era uneori viaţa aşa de rea ?

Iar mi s-a pus grătarul în faţa ochilor, apoi a coborît pînza neagră. N-am mai auzit muzica şi am leşinat pentru a doua oară...

*

— Vino şi tu la întrebări ! mi-a spus un băiat, cîteva zile mai tîrziu.

Şedeam, într-o pauză, pe o bancă, aceeaşi unde-mi adusese Vasilica ciocolata. Bandajat cum eram, toţi mă iscodeau cu privirea. Nu-mi plăcea rolul ăsta de vedetă, de erou. Unii mă admirau că-l înfruntasem pe Roşco-

vanul, alții aveau necaz pe mine că-i stătusem în cale; dar „interesant" eram pentru toți. Roșcovanul și Lae ajunseseră la arest, anchetați de miliție pentru „tentativă de furt din avutul obștesc".

Am pornit-o după băiatul care mă chemase. Într-o cameră, se adunaseră trei băieți și patru fete. Împreună cu noi, nouă copii. Era și Mirela. De alături, se auzea un dialog, căci ușa nu se închidea bine.

— Interogatoriu? am întrebat. Miliția?

— Nu, mi-a zis unul, dar seamănă. Ne-ntreabă verzi și uscate. Să știe, cică, ce e cu fiecare. Te trage de limbă pînă-ți verși fierea din tine și umple hîrtiile cu răspunsurile noastre.

— „...totul e spre binele nostru", zise ironic un șmecher

— Ca să știe ce să facă cu noi. Cîteodată te mai și omoară cu sfaturile... Și pe urmă se întîlnesc toți deștepții și despică firu-n patru că ce-au aflat despre „minori".

Acum vorbeau destul de tare ca să deslușim fiecare cuvînt.

— Aha, tu ești deci cel nou. Ieri te-au adus. Din Comarnic, văd.

— Da.

— Cîți ani ai?

— Cincisprezece. Tocmai i-am împlinit.

— Dar alaltăieri ai fost la școală?

— Nu.

— De cînd nu te mai duci?

— De-o săptămînă... E o poveste mai lungă. Părinții au hotărît că trebuie să-și termine studiile, tata la subingineri, mama la Institutul de Petrol și Gaze. M-au dat doi ani la un unchi bătrîn, tocmai la Bacău. N-avea el timp, nici putere de mine. În primul an, am rămas corijent, dar am trecut toamna. Anul trecut am rămas repetent. Mă împrietenisem cu niște băieți cam plimbăreți. Aduceau coniac în parc și-l dădeam pe gît. Pe urmă am aflat că-i de furat, de la autoservire... Tata s-a înfuriat cînd a auzit că am pierdut anul. Zicea că m-omoară-n bătaie dacă mai iau vreo notă rea.

— Și-atunci ai fugit de la unchiu-tău, din Bacău...

— Nu, v-am spus, povestea e mai lungă. După anul cu repetenția, m-am întors la Comarnic. Mama terminase studiile, era ingineră. Eu am mers mai departe la școală. Dar iar m-am legat, cu niște băieți, din Brașov. Gașca „La Oase !", știți. Am intrat într-un magazin universal și-am șterpelit fiecare cîte ceva. Eu mi-am luat niște blugi, că de mult îi tot visam. Nu m-a prins. Dar i-a prins pe ei altădată și m-au dat și pe mine. Tata m-a bătut de mi-a fracturat o mînă. Am dat blugii înapoi, s-a rugat mama, tata, au zis că-s la „prima abatere", dar de miliție și proces n-am scăpat. M-au dat în „libertate supravegheată" părinților. Eram cu mîna-n ghips și tocmai cu dreapta. Am rămas în urmă la școală, fiindcă nu puteam să scriu. N-am mai furat de-atunci, dar nici poftă de învățat nu mai aveam... Acum vreo două săptămîni, mi-a scos ghipsul, și după aceea au început să plouă tezele. Și-am luat trei de patru. Caietele trebuia să le dau acasă, la semnat. Le-am ascuns în dulap, sub rufe. Mama le-a găsit. A văzut trei de patru, mari, fiecare cît o mînăstire. Și-ncepe bătaia. Numai în cap mă lovea, cu cratița. Dar asta nu era încă nimic, că seara trebuia să pice tata.

— Și tu de ce nu învățai ? N-o fi fost numai mîna de vină !

— Nici n-aveam chef, v-am spus.

— Și-atunci, ai fugit ?

— Da, am plecat. La țară, la bunicul. Într-un sat de-i zice Stîlpeni.

— Voiai să rămîi acolo ?

— Pînă mă fac șofer.

— Are bunicul mașină ?

— Nu, dar are C.A.P.-ul două autocamioane... Bunicul s-a bucurat că am venit. I-am spus că tata-i prea aspru cu mine, și el știa asta. Mi-a promis c-o să scrie și acasă. A mers cu mine la cooperativă și a rugat un șofer să mă-nvețe. Dar n-a ieșit nimic... Trebuia să urmez școala de conducere, și așa ceva nu există la Stîlpeni. Numai în orașele mari.

— Și ce-ai hotărît atunci ?

— Mi-a dat bunicul ceva bani și am venit la București. Am aflat unde-i școala de conducere. Eram sigur pe mine. Aveam și buletin. Dar nu m-au primit.

— Ce-au zis?

— Că n-am vîrsta. Și nici clase destule. Trebuiau p-ormă o mulțime de acte, consimțămîntul părinților... M-am lăsat păgubaș. Am pornit-o aiurea pe străzi. L-am întîlnit pe un coleg din Comarnic, plecat și el de-acasă. Ne-am dus la un bufet de-am mîncat ceva, pe urmă la circ. Ne-am culcat în spatele circului, pe iarba parcului. Dimineața, cînd m-am trezit, el nu mai era. Îmi șterpelise și geanta, cu toate lucrurile. Ba și banii, că ne-nțelesesem să-i punem împreună acolo.

— Va să zică nu ți-a mers bine la București.

— Nici bine, nici rău. Decît bătaia care mă aștepta acasă, tot era mai bine.

— Și cum te-au prins?

— În tren, fără bilet.

— Dar unde voiai să pleci din București? Acasă, să te ierte?

— Tata nu iartă pînă nu bate de rupe. Nici mama... Am vrut să plec în munți. Să mă tocmesc la un cioban. Am auzit eu de un băiat că așa a făcut.

— Spune, ai mai fugit și înainte de-acasă?

— De mult, cînd eram mic. După ce a plecat frate-meu mai mare la armată. Că atunci am rămas singur. Adică numai cu părinții... Cînd frate-meu a terminat cu armata, s-a însurat și s-a mutat la Zărnești. De acolo-i era nevasta. L-am rugat să mă ia și pe mine. Ar fi vrut, dar nu s-a putut.

— Acum vor veni să te ia părinții. Ce o să faci?

... Am tresărit, de parcă-mi pusese mie întrebarea...

— Nu știu, a răspuns el. Poate o să fug iar. I-am scris lui frate-meu, la Zărnești. Dacă mă ia la el, e bine. Și-n bucătărie să dorm. Mă fac cuminte, învăț, n-o să mai fur. Numai acasă să nu mă dea. Oriunde în altă parte...

De afară se auzea zgomot. O mamă plîngea de bucurie. Își găsise la centru băiețelul de trei ani. Îl pierduse în aglomerație, la Piața Obor... „Puișorul meu!... Scumpul meu!... Comoara mea!... Mă omoram dacă

nu te găseam ...", striga ea printre lacrimi. Băieţelul începuse şi el să plîngă, tot de fericire : „Mămico ! Unde-ai fost ?" Femeia voia să şi plece cu băiatul, dar au chemat-o mai întîi la evidenţă, să dea toate datele. Trebuia să facă forme.

Mă răscolise grozav „convorbirea". Mai ales tot ce privea întîmplările de „acasă" şi întoarcerea „acasă" ... Acum, mă gîndeam eu, or să ne cheme pe fiecare la rînd. Şi ce auzisem nu fusese decît o parte din interogatoriu. Cine ştie de cînd îl ţinea în focuri. Ce dracu ! Eu le dădusem doar date pentru „fişă". Dar n-a fost aşa cum credeam. Ne-a chemat pe toţi odată. Eu şedeam mai aproape de biroul tînărului aceluia — să fi avut vreo douăzeci şi cinci de ani — cu mustaţă, sprîncene stufoase şi ochii vii, toate aşezate într-un cap prea mic pentru trupul lui. După voce, îl crezusem altfel, mai masiv. Abia cînd a început să vorbească, am simţit cît este de hotărît în urmărirea scopurilor lui.

Pe birou, chiar lîngă mine, era un text dactilografiat, prins cu o clamă. Mă distrasem mai demult să citesc pagini întoarse cu susul în jos şi, pînă să-şi pregătească „schema" — cum ar fi spus Muscă — am început să urmăresc frazele. Mai întîi era vorba de părinţii prea buni, care fac totul pentru copilul lor, nerefuzîndu-i nimic, iertîndu-i de fiecare dată cînd greşea, evitînd să-l solicite vreodată. Iar copilul devenea capricios, obraznic, neajutorat. Apoi, în text scria despre părinţii care-şi exploatează copiii, îi bat fără vină, îi învaţă să mintă, să înşele, îi trimit să facă speculă. Cu nume, vîrste, exemple. Cîte ceva despre formele mai frecvente de deviere : vagabondajul, furtul, prostituţia. Ceva mai departe, cîteva cuvinte subliniate : „*Vagabondajul la copiii mici. Cauze, tentaţii, remedii*". Pe urmă : „Sînt familii unde venitul e de 300 lei de persoană ..." „Problematica şi aspectele degringoladei ..." Am sărit cîteva rînduri şi am dat peste nişte fraze care sunau cam încurcat pentru mine : „Adolescentul oscilează între răzvrătire şi conformism, între însingurare şi solidaritate socială. Este ispitit de aspiraţia spre perfecţiune, dar şi de aventura decăderii morale. Schimbă o sută de măşti pînă se decide asupra atitudinii sale ..."

— Citeşti invers, bravo ! îmi zise tînărul rîzînd. Nu-i nimic. N-am nici un secret. Nici tu să n-ai faţă de mine !

Apoi ni se adresă tuturor :

— Eu sînt cercetător. N-o să vă ţin mult de vorbă. Doar cîteva întrebări. Răspundeţi repede, fără să vă gîndiţi mult. Să ştiţi că răspunsurile sincere, fără ocolişuri, mă ajută, dar vă ajutaţi şi pe voi.

— Sînteţi de la miliţie? întrebă Mirela.

— Nu. De la un institut de pedagogie şi psihologie ... adică un institut care cercetează sufletul vostru şi metodele cele mai bune pentru a vă educa.

— Şi putem să spunem chiar ce n-o să vă placă ?

— Tot ce gîndiţi voi.

Dădu drumul magnetofonului, puse prima întrebare şi microfonul circulă apoi repede din mînă în mînă printre noi. Întrebările erau toate foarte interesante şi mi s-a părut curînd că iau parte la un joc. Răspunsurile mă impresionau uneori, alteori erau stîngace sau păreau date în batjocură. Eram încă slăbit după „accidentul" meu, şi nu reuşeam să mă concentrez tot timpul, aşa că multe replici au trecut pe lîngă mine ca şi cum nici n-ar fi fost rostite. Voi încerca să înşir acum ce mi-a rămas în minte, fără să arăt însă care au fost răspunsurile mele ...

CE ESTE VIAŢA ? — Un timp în care îţi faci necazurile şi bucuriile ; — Nu ştiţi nici dumneavoastră, dar noi ; — Tot ce avem mai scump şi nu ştim să preţuim ; — Un început frumos, cu sfîrşit tragic ; — Pedeapsa lui Dumnezeu sau poate a dracului.

CUM AI DORI SĂ FIE VIAŢA ? — Veselă ; — Cît mai mişto ; — Cu mai mulţi oameni buni ; — Mai multe distracţii, mai puţină foame ; — Lungă de tot, dacă a ieşit bine pasienţa ; — Tot ce visez, să se-mplinească.

EŞTI MULŢUMIT DE PROPRIA PERSOANĂ ? — Cum să fiu, dacă am ajuns aici ? ; — Pe naiba ; — Eu n-am făcut bine. Dar mama e de vină. Mi-a mîncat viaţa şi soarta. Dacă nu era ea aşa, poate că eram şi eu la şcoală sau la un servici ; — Pînă acum, am sfeclit-o.

CU CINE AI DORI SĂ SEMENI ? — Cu Tătucu, numai cu el ; — Cu mama, că e frumoasă şi deşteaptă ; — Cu Mannix sau cu Sfîntul ; — Greu de răspuns ; — Cu Păcală, să-i duc pe toţi ; — Cu orice fată cuminte, care învaţă şi nu fură.

DE CE MINŢIŢI ? — Noi minţim c-aşa ne-am învăţat ; — Ca să nu intrăm la apă ; — De sanchi. Eu am zis de exemplu că Roşcovanu mi-e frate. Şi nu era. E bine ? ! ; — Ca să semănăm cu cei din jur ; — Cine nu minte, să ridice mîna ! ; — Minciuna e o faptă urîtă, dar fără ea nu merge ; — Împinşi de nevoi, dar şi din plăcere.

CE NU-ŢI PLACE LA TINE ? — Mie nu-mi place de mine c-am ajuns ce am ajuns ; — Nu-mi place că fur şi-s vagaboandă, dar nu pot altfel ; — Mă uit în oglindă şi nu văd ce să-mi placă.; — Că nu mă pot schimba ; — Nu-mi place că nu mă pot stăpîni şi sar la bătaie ; — Nimic nu-mi place.

CUM AI DORI SĂ FII ? — Un copil bun, într-o familie bună ; — Eu aş dori să fiu la fel cum sînt acum, dar să nu mai fug de-acasă ; — Să mă admire toţi prietenii ; — Aş vrea să fiu om mare, cu maşină şi bani ; — Să ascult părinţii, să fiu ordonată ; — Eu aş vrea să fiu mai frumoasă, toţi băieţii să mă invite la dans ; — Să am tot ce-mi trebuie, ca să nu cer nimănui nici un capăt de aţă.

CE ÎNSUŞIRE A TA O PREŢUIEŞTI MAI MULT ? — N-am însuşiri. Defecte o groază ; — Că mă pricep la toate ; — Ochii mei frumoşi ; — Să fac dreptate altora ; — Pumnul. Cine nu-i tare, îl doboară alţii ; — Că-s băiat de comitet ; — Veselia. Cine-i mahmur, moare repede ; — Eu mă consider şi bună şi rea.

CARE A FOST CEA MAI TRISTĂ ZI DIN VIAŢA TA ? — Cînd mi-a murit sora cea mică ; — Atunci cînd i-am văzut pe mama şi pe tata cum se bat ; — Cînd m-a exmatriculat de la şcoală ; — Ziua cînd m-a prins miliţia şi m-a adus aici, între ziduri ; — Cînd sorumea cea mare a plecat de-acasă, de-am rămas fără apărare. Şi m-a pedepsit tata, de mi-a tăiat cozile ; — Cînd a murit băieţelul meu, la două zile de la naştere ; —

Cînd frate-miu mai mare mi-a zis : Hai, că-i frumos să furăm amîndoi fraţii ! Ne facem hoţi.

CARE A FOST CEA MAI FERICITĂ ZI DIN VIAŢA TA ? — Cînd am fost prima dată la mare ; — Nu-mi amintesc. Dar pe toate le-au stricat altele rele ; — Cînd m-a dus mama la grădiniţă ; — Cînd am ascultat prima dată Bach ; — Prima zi cu buzunarul plin şi fără foame ; — Cînd am luat premiu în clasa a doua... Sau poate cînd m-a bătut tata şi m-a gonit, de m-a ţinut diriginta două zile în casa ei frumoasă.

CE SAU CINE TE-A ÎNDEMNAT LA FAPTA CARE TE-A ADUS AICI ? — Alţii m-au învăţat. Am început furînd iaurt şi lapte, apoi am trecut la portofele... ; — Bătaia de-acasă, după ce-au aflat că-s repetentă ; — N-aveam bani de mîncare, de încălţări. Şi mi-am zis : Unde ajung, tot e mai bine ca acasă ; — Am vrut să-mi trăiesc viaţa. Sînt tînără, am tot dreptul ! ; — Una ne spunea la şcoală, alta era în viaţă ; — Pofta să colind lumea, c-acasă aveam de toate ; — Băutura şi prietenii din cartier.

CE-ŢI PLACE CEL MAI MULT ? — Muzica uşoară şi dansul ; — Cînd zice tovarăşul Dragu : Bravo, băiete ! ; — Ceva ce nu se poate : să mă iubească părinţii ; — Să uit ce-a fost rău, să visez la ce-ar putea să fie bine ; — Un cîntec popular despre un băiat luat la armată, pe care l-a aşteptat fata lui ; — Barurile, filmele, discoteca ; — Un prieten de credinţă, frate de cruce.

CE-AI VREA SĂ AJUNGI ? — Haiduc, s-omor toţi tîlharii ; — Femeie la casa mea, cu bărbat bun şi copii ; — Eu vreau să mă fac coafeză în centru ; — Om bun, ca Tătucu ; — Dentist, chelner de lux sau recepţioner la hotel ; — Om aşezat, orice-ar fi, numai vagabond şi hoţ să nu rămîn.

— Şi-acum, ce-o să faceţi cu astea ? am întrebat eu.

A clătinat capul lui prea mic, rîzînd :

— Mă uit şi-n fişele voastre, pe urmă fac ceea ce se numeşte „profil psihoindividual“. Mai vorbesc şi cu alţi minori, aici şi-n alte locuri, ca să întocmesc o lucrare ca aceea la care-ai tras cu ochiul. Şi lucrarea o

să ajungă pe la şcoli, ministere, poate chiar la Academie. Să se ştie mai bine care-i situaţia şi ce-i de făcut.

— Lucrarea o să fie cu numele noastre adică? întrebă Mirela, îngrijorată.

— Fără nume. Cu multe fapte şi cifre. Uite, de pildă aşa: Motive invocate de minorii delincvenţi — 37,8 la sută au declarat că au fost influenţaţi de alţii; 20,7 la sută că le lipsea hrana şi alte lucruri de primă necesitate; 18,7% că au fost beţi, altfel n-ar fi comis fapta; 9,8% că nu şi-au dat seama ce fac.

— Să ştiţi că noi n-am prea priceput de ce ne-aţi întrebat tocmai lucrurile astea, a spus Mirela.

Cercetătorul nu i-a răspuns. S-a sculat în picioare şi ne-a zis:

— Vă mulţumesc! Acum puteţi să vă duceţi.

Îşi făcuse treaba, dar oare se va alege ceva din ea? Arăta a om cumsecade. Cînd stătea în picioare, părea şi mai caraghios. Avea un corp aproape cilindric, răsucit într-o parte. Braţe prea lungi, gît de barză. Şi ce palid era! Cred că şedea prea mult prin birouri. L-aş fi sfătuit să-şi cumpere o bicicletă, să facă mai multă mişcare.

Am plecat spre ora de clasă. Nu prea se făcea aici mare lucru cu învăţătura, fiindcă nu stăteau copiii decît puţină vreme. Mai mult stabileau ce ştiam, pentru ce şcoală eram buni, pe ici pe colo se mai împrospătau cunoştinţele. Eu eram un fel de stea luminoasă faţă de alţii. Dar nu făceam caz de asta, nici nu ridicam mîna ca să arăt mereu ce ştiu. Mă tot întrebau şi aşa destul profesorii. Uneori nici nu răspundeam. Şi clasa asta îmi aducea în gură gustul amar al reclamaţiei mincinoase pe care o făcuse mama mea vitregă la Piteşti şi pe care diriginta şi directoarea o crezuseră atît de uşor.

... Cînd am auzit că mă cheamă Tăticu, am avut o presimţire rea. Nu făcusem nici un pocinog. Deci nu putea fi altceva decît venirea tatei, a conului Valerică Roşca! N-o să mă lovească în faţa şefului de centru. În biroul modest al acestuia o să fie cît se poate de manierat, o să joace rolul „tatălui bun", care-a sacrificat totul pentru mine. Dar pe urmă, poate chiar după

colț, o să mă sminteasc㠍 Și nu era numai asta. Bătaia o să treacă, dar o să vină iar chinul, pe care nu-l mai puteam îndura. Conu Valerică și Jeny o să-și dea iar drumul. Și iar o să fug de-acasă. Nu era mai bine la „Hotel Termoficare“ decît acasă? Și îi spusesem doar lui Dragu! Orice — dar nu înapoi în iad! Tocmai el să mă trădeze? Traversam curtea, cînd un băiat a strigat la mine:

— Predă efectele și ia-ți tot ce-i al tău! Pleci, mă norocosule!

Ce mai „noroc“! Tata ședea acum singur în fața șefului de centru și se plîngea de mine, iar Tăticu îi povestise poate figura cu electromotorul. Mi-am luat la revedere de la prieteni și prietene, de la maistru, de la profesorul Mocanu (rămăsese pînă la urmă la centru), de la asistenta sanitară. Am și lăcrimat puțel — nu știu dacă pentru că îi părăseam sau fiindcă îmi plîngeam propria soartă. De la magazie mi-au dat valiza. Am pornit-o apoi spre poartă, ca un cîine plouat. Vasilica și Mirela m-au condus. Hohoteau amîndouă. Multe mi-au mai spus, dar nu auzeam nimic.

Cînd am intrat în micul vestibul care dădea în camera Tăticului, simțeam în spate o povară cît Palatul Telefoanelor. Dacă voi avea curajul, o să mă omor! Auzisem odată pe un vecin, bolnav de cancer, care spusese că viața e suportabilă numai fiindcă are întotdeauna o ieșire. Și deodată, totul s-a schimbat, ca prin farmec, și m-am simțit nespus de fericit: din odaia de alături se auzea vocea subțire a mătușii Ileana! A ei și a lui Tăticu. Am tras atent cu urechea. N-o fi și tata acolo? Dar n-ar fi tăcut el...

— E cam nervos, spunea Dragu. La început. a fost recalcitrant. Dar e un copil bun, uneori generos, săritor, tocmai zicea Tăticu. Sînt sigur că este o victimă, nu un vinovat. Băiatul ăsta trebuie ajutat! Mai ales după ce a cunoscut tentațiile astea păcătoase...

— Dacă s-ar putea, l-aș înfia! spunea mătușa Ileana. Dar legea nu îngăduie, fiindcă are tată și mamă. Eu mai sînt și tare bolnavă, am o pensie mică. Dumnezeu m-a pedepsit, nu știu nici eu de ce.

Parcă o vedeam acolo, în fața lui Tăticu, măruntă, puțin zbîrcită, cu mîinile de copil pe care le ținea una-ntr-alta fiindcă-i tremurau.

— Vă înțeleg prea bine. Băiatul e cam tăcut, nu mi s-a destăinuit. M-a implorat doar să nu-l dau iar acasă. Ar trebui să existe o lege care să ia copiii de la astfel de părinți, iar ei să fie aspru pedepsiți. Să poți să-l înfiezi dumneata, să-ți plătească tatăl pensie alimentară... Există și familii care nu pot avea copii și vor să adopte, dar e tare greu să-i obțină. Reguli greoaie, birocrație sufocantă. Asta în timp ce atîția copii mici sînt împinși de părinți-neoameni spre delicvență... Dar și dumneata și eu sîntem prea mici ca să schimbăm lucrurile. Or să fie schimbate cu timpul, că eu cred în dreptate.

Cunoșteam boala mătușii-mi. Mi-o destăinuise odată tata, seara, la beție, cînd venisem tîrziu de la ea:

— Ce te tot duci la soru-mea, ca turcii la Mecca? O mironosiță bisericoasă. Se curăță ea curînd. Are „Parkinson", știi ce-i aia? Nu se mai vindecă!

Nu știam ce-i aia „Parkinson". Dar am citit într-un dicționar de medicină, un „A.B.C." al sănătății. M-am dus de atunci și mai des pe la ea.

Ușa s-a deschis și Tăticu m-a chemat înăuntru. Am îmbrățișat-o pe mătușa Ileana — aproape am doborît-o la pămînt. Apoi i-am cerut voie lui Dragu să-l îmbrățișez și pe el. Mi-a îngăduit — regulamentul nu prevedea nimic în această privință. Și-apoi i-am mai spus doar „Mulțumesc", dar am rostit cuvîntul din adîncul inimii, ca o rugăciune de recunoștință. „Ce-ar fi lumea asta, mi-am zis eu, dacă n-ai mai întîlni și oameni în ea?" Am plecat. Cînd porțile grele s-au deschis în fața mea, am simțit o mare ușurare.

Era tocmai ziua mea și mătușa îmi luase cadou o carte.

— Nu-i pentru vîrsta ta, dar totdeauna ai fost mai bătrîn decît numărul anilor tăi, mi-a zis ea. O să-ți placă. Era „Ion" de Liviu Rebreanu.

Vara aceea a fost cea mai frumoasă din toată copilăria mea. Tata nici n-a vrut să mă vadă. I-a dat ceva bani mătușii, nu prea mulți, și am locuit la ea. O în-

grijeam și mă îngrijea, cîntam la vioară. Făceam, în cămară, experiențe de chimie și un băiat m-a învățat să construiesc case și mobile miniaturale din bețe de chibrituri. Atîrnasem pe un perete diploma mea de la „Minitehnicus". Am fost într-o excursie pe Făgăraș, cu un prieten, apoi și în Ciucaș. Îmi plăcea să colind.

La școală aflaseră ce făcusem. N-au vrut să mă ia în tabără la mare. Am fost cuminte, ca să n-o necăjesc pe mătușa. N-aș fi răbdat ca tocmai ea să sufere din cauza mea. Numai la biserică nu-mi plăcea să mă ducă. M-am lăsat și de fumat. I-a dat o dată și tovarășul Dragu telefon, să întrebe de mine. Și m-am umflat în pene ca un curcan. Un prieten organizase un cerc de șah prin cartier și jucam ore întregi. Mizar, cîinele, crescuse. M-a recunoscut de cum am venit. Mă iubea și pe mine, și pe mătușa, iar eu îl plimbam în fiecare zi măcar un ceas, că asta era bucuria lui cea mai mare.

Dar ce-avea să se întîmple mai departe? Pe dirigintă am întîlnit-o pe stradă. Abia mi-a răspuns la salut. Vecinii tatii nu-mi răspundeau deloc la bună-ziua. Mă-ncondeiaseră, desigur, și el și Jeny a lui. Doar cu frățiorul vitreg m-am întîlnit o dată pe stradă, un băiețel de cinci ani. Era cu mamă-sa, și a vrut să vină la mine cu brațele deschise. Dar Jeny nu l-a lăsat, l-a tras înapoi de mînă și mi-a întors spatele ...

Pe urmă însă, lucrurile s-au întors spre rău. M-au dat la școală, la Cluj, ca să fiu cît mai departe de ei. S-a nimerit tare prost. Școala avea un internat într-o fostă mînăstire, pe o stradă lăuntrică. Urît și murdar. „Centrul de primire minori" de lîngă cheiul Dîmboviței era un palat pe lîngă el. Iar peste ani, cînd aveam să-l compar cu „Centrul de reeducare minori", unde ordinea și curățenia erau exemplare, nu am putut să spun decît că internatul semăna cu unele cabane murdare din munții noștri, mult prea frumoși pentru ele. Profesorii nu erau răi, dar pedagogii din internat parcă fuseseră recrutați de la „Hotel Termoficare". Unul din ei venea mereu ametit, celălalt avea pasiunea cărților de joc. Apărea noaptea într-un dormitor de băieți dintr-a opta și juca pocher pînă tîrziu. Am început iar să fumez, ba, cînd mă cinstea cîte un coleg, să și beau.

Și-mi aduceam aminte de Lord și ai lui, de parcă o prăpastie îmi făcea cu ochiul. Mîncarea era proastă și foarte grasă, încît mulți se îmbolnăveau.

A mai venit apoi o vacanță mare, tot la mătușa, că tata se lepădase cu totul de mine. Atunci am cunoscut, cu niște prieteni mai mari, frumusețile crestei de argint a Pietrii Craiului. Și cele două cabane care se deosebeau ca de la cer la pămînt : „Curmătura", dărăpănată și murdară ca un grajd, și „Plaiul Foii", de partea cealaltă, frumoasă și îngrijită. Bine zice românul că „omul sfințește locul".

Mătușa Ileana era tare slăbită. Abia dacă o mai plimbam, din cînd în cînd, de braț, prin Parcul Trivale. Așa de rău tremura, că nu mai putea să cînte la pian. Pe Mizar îl învățase să-i facă cumpărături și toată lumea îl cunoștea în cartier. Pleca cu banii-n coșuleț și venea cu tîrguielile. Numai tata îl drăcuia cînd îl vedea. Nu știu ce avea și cu el.

Și a urmat încă un an în exilul meu clujean. Mai corespondam uneori cu Tinca, pînă s-a eliberat — croitoreasă. Pe urmă, i-am pierdut urma. În ultima misivă, mi-a scris că Muscă și Lord au fost prinși și „hotelul" descoperit.

Apoi, încă o vacanță, așteptată cu un dor firesc. Dar n-am mai găsit-o pe mătușa. Era într-un spital, la Brașov. Pe Mizar îl lăsase la o vecină. Tata a trebuit să mă ia la el. Și iar a început totul ca mai-nainte. Persecuții, bătăi — tot tacîmul. De copii, care mă iubeau, nici n-aveam voie să mă apropii, de parcă aș fi fost lepros. Jeny devenise stăpîna absolută a casei și cu mine se purta mai rău decît cu o slugă. Eram sigur că pregătea ceva contra mea. Tot timpul se plîngea la vecini. Într-o seară, am auzit-o zicîndu-i tatii :

— Îmi lipsește broșa mare de Toledo, pe care mi-ai adus-o tu din străinătate. Aia de aur. Peste tot am căutat-o. Hoțul de fi-tu a luat-o ! Dacă tu te porți cu mănușă, a ta e vina ! Aici trebuia să ajungem.

— I-arăt eu lui ! a zis tata. Numai să-mi beau cafeluța.

Avea nevoie de cafea ca să se desmeticească, venise clătinîndu-se acasă. Iar eu mi-am amintit de hoinăre-

lile mele între barul „Intim“ și Cișmigiu. Mi-am făcut repede valiza și am scris iarăși un bilet în care le-am spus că n-am luat eu broșa și că plec, de astă dată pentru totdeauna. Mai bine mor decît să mă-ntorc la ei. Și am fugit la București, mai înainte ca tata să-și termine cafeaua. Orice să se întîmple cu mine, numai acasă să nu mai ajung!

Mai întîi l-am căutat pe tovarășul Dragu, ca să-mi dea un sfat. Dar nu l-am găsit. Era în concediu. Și-atunci m-am dus iarăși în sala de așteptare din gară. Acum aveam buletin, zece clase — deci școala generală — și aproape șaisprezece ani. Sosisem la București într-o joi. Poate că mîine voi găsi, în sfîrșit, de lucru. Nu eram însă sigur că asta voiam. Iadul de la conu Valerică cerea răscumpărare și uitare.

Dar „mîinele“ acela a venit cu totul altfel decît mi l-am închipuit, cu totul altfel. A venit odată cu vraja și cu umbra lui Subțirelu...

8.

NU RUPE VRAJA!

Mă așezasem pe același loc ca atunci, cu doi ani în urmă, în 1969. Mi-am amintit de toate. De „familia fericită“, cu gemenele, și de rotocoalele mele de fum, de Mița, cerșetoarea cea strîmbă, de Muscă și cum venise el să-mi spună „îmi place de tine“. Apoi de Bițu zis Bill, cel cu fișul negru și pantofii dați cu lac, care își pregătea mica lovitură. Mă gîndeam la locurile pe care le colindasem, la paisprezece ani fără două luni, ca să mă angajeze cineva, orișiunde. Mîine dimineață voi începe iar — cu șanse mai mari, firește.

Dar ce păcat că nu-l întîlnisem pe Tățicu! Nu m-ar fi lăsat el, deși nu mai intram în „atribuțiile lui“ de serviciu. Și dacă Dragu, întîmplător, lipsea, de ce naiba nu exista o autoritate — printre atîtea autorități ale

căror firme, cu inițialele lor, se lăfăiau pe străzi — unde și eu și alții ca mine să ne ducem, să explicăm situația noastră, să cerem să ni se dea ajutor? Noi, „orfanii cu părinți", care nu aveam unde să ne întoarcem „acasă", noi, cei cu toate ușile închise.

Acum îmi aminteam tot mai des de săptămîna cînd „lucrasem" în gașca lui Lord, îmbogățit peste noapte, de la primele „turnante" reușite, satisfăcut de „independența" pe care mi-o cucerisem, înveselit de cîte-un păhărel de coniac sau de-o bere cu rom — și totuși, dezamăgit că nu găsisem ceea ce doream : munca.

Undeva, într-un spital, mătușa Ileana se gîndea, desigur, la mine. Undeva, la Eforie sau la Sovata, tovarășul Dragu poate că nu mă uitase. Dar cît de departe erau ei acum! Degeaba făcea individul acela cu capul mic studii peste studii, care puteau să ajungă „chiar la Academie". Era nevoie de altceva, de un ajutor imediat. Nu de gratii. De o mînă întinsă cu căldură.

Viața atîrnase de mine o greutate imensă, care mă trăgea la fund — unde credeam uneori că văd pietrele lucind, ca becurile colorate de la „Melody".

Deodată, am auzit un glas cunoscut, care venea dintr-o altă lume, uitată.

— Iote, mă! Să vezi și să nu crezi. Să-mi pleznească inima dacă nu ești tu!

Lîngă mine s-a așezat Cioclu, băiatul acela slab și foarte înalt din banda lui Orbu.

— Tu ești, bă, Savantule! Ce te-ai schimbat! a mai zis. Arăți fain, douăzeci de ani să-ți tot dea omul.

Ne-am strîns mîinile.

— Tot mai plimbi casetofonul ăla cu muzică pentru morți? m-a întrebat.

Am dat din cap și am zîmbit.

— Acum arăți a băiat cuminte, ba chiar a student. Cine-ar zice că atunci l-ai doborît pe Ghiță-Pumn? Te-ai muiat, mă?

— Nu știu. Nu prea am mai încercat. Dar ție cum îți mai merge? La cimitire, ca atunci?

— Nu mai ține — figura i se trase în lung. Se băgaseră și alții, mulți. Au pus pază tare și s-a zis cu pomana noastră. Să-ți mănînci singur coliva, nu alta.

Am trecut la autoserviri, la uscat buzunare... Peste cîteva zile, plec la Paradis, la mare adică.

— Şi-ţi merge, Cioclule?

— Îmi merge, Savantule. Nu grozav, dar scot. Pe litoral o să scot bine de tot, să mă garnisesc pe-un an.

— Şi pe urmă?

Asta n-ar mai fi trebuit să-l întreb! Nici nu mi-a răspuns. Pentru el nu exista un „pe urmă".

— De la Bancherul mai ştii ceva?

— Crestatul s-a liberat de la reeducare. A făcut stagiu scurt. E zidar, cum a vrut el. Stă cu mă-sa şi a pus cruce la hoţie.

Dar glasul lui Cioclu suna cam trist. Nu ştiu de ce. Mi-a venit ceva în gînd şi i-am cerut adresa Bancherului. O avea la el şi mi-a dat-o. Am început să ne spunem ce mai ştiam şi ce făcusem fiecare.

— Ai zece clase! Eşti doctor, mă! Nu degeaba ţi-a ticluit Muscă porecla — a conchis el.

De Muscă ştia că a ajuns la un centru de reeducare pentru minori, unde făcea un curs de tinichigerie. Lord, în schimb, o încurcase rău. Fusese condamnat la închisoare; se descoperiseră în seama lui mai multe tîlhării, dintre care una cu „rănire gravă". Era bănuit şi de un omor, însă nu putuse fi dovedit. Mi-am amintit de privirea lui tăioasă şi rece. Asta era poate „misterul" ei. Şi-am început să mă gîndesc mai mult la Crestatul şi cum să dau de el.

— Fane, cel cu bătrînele-coborîre-tramvai şi Cozonac-Şperaclu s-au ars şi ei, povesti Cioclu. Proces, condamnare. Vai de ei... Dar nu pe specialitatea lor au intrat, ci pe-o poştă...

L-am privit nedumerit

— Am uitat că eşti boboc. N-ai stat decît o săptămînă cu noi. Cum să-nveţi toate fentele? „Poştă" înseamnă, la penal, „viol în grup".

Îmi era scîrbă. Înainte să mă pot stăpîni, am zis:

— La zid i-aş fi pus pe toţi!

Cioclu mă privi nedumerit.

— Uşurel, Savantule, doar eşti de-ai noştri...

Mi-am muşcat buza de jos.

— Nici măcar nu era fată mare, încercă să mă convingă el.

— Dar femeie era? Om era? Ea singură, și ei — o turmă ...

— Lasă și tu, Țepeș! chicoti Cioclu. Nu știi ce-i aia. Ești la-nceput ...

Am tăcut, și pe urmă el mi-a povestit cum s-a terminat cu „hotelul". Într-o seară, Reta și Mița cerșetoarea s-au îmbătat rău. Au venit spre „Termoficare" cîntînd în gura mare. Un milițian le-a luat urma, pînă au ajuns la gura canalului. Le-a văzut cum dau semnalele. A fluierat după ajutoare și au venit imediat încă doi. Coajă, aflat în urma lor, a văzut toată scena. Dar n-a avut timp să dea alarma. Au năvălit jos și-a început cursa. I-au prins pe cîțiva, lîngă intrare, din banda lui Lord — cei care dormeau. Ăilalți au scăpat, prin altă gură de canal. Au găsit și marfă destulă.

— Ăsta ghinion! zicea Cioclu. Ce-au înghițit a doua zi Mița și Reta, de la Orbu și de la Cozonac (că și pe ele le-au scos băieții prin ieșirea a doua), ce să-ți mai spun! Le-au caftit de-au rămas late. Dar frumusețea de hotel se dusese pe apa sîmbetei. Soarta ... După vreo lună, a zis Doagă să mai încerce o dată. Poate că sticleții au uitat. Și s-a dus cu pufoaica și pătura de și-a luat locul. Dar nu știa că miliția pusese semn la toate gurile de canal. Au venit și l-au umflat cînd îi era somnul mai dulce. L-au legat cum trebuie, duba aștepta afară. Credeau că prind mai mulți. La arest, Doagă a zis că are fișă de alienat. L-au trimis la spital, la Mangalia. Și-a fugit de acolo, cum mai fugise ... Așa că s-a zis cu Hotel Termoficare! Nu-mi vine să-l uit, bre!

Nici eu nu-l puteam uita. Dansul Lebedei negre pe conducte și criza lui Doagă. Raportul dat de specialiștii lui Orbu și mărturisirea patetică a Bancherului, care se hotărîse să „se dea". Pocherul cu miză mare, bombele cu rom și, printre ele, plutind deasupra lor, muzica „de înmormîntare", cum zicea Cioclu, din casetofonul meu ...

Nici n-am observat cînd s-a ridicat în picioare. Cred că mai cresc̆use, avea peste doi metri. Mare neajuns în meseria lui!

— Mă duc, Savantule! La casele de bilete. Vine diagrama la rapid. Figură clasică. Fraierii stau la coadă și m-așteaptă să le salt boarfele... Mă găsești din cînd în cînd la Milogu, dacă ai nevoie.

Pe atunci nu știam unde e „Milogu", dar nici nu l-am întrebat.

Cînd a ieșit pe ușa sălii de așteptare, a intrat o fată, cu o geantă și două geamantane destul de grele. Cioclu s-a întors nițel după ea, apoi a plecat la treaba lui. Ea s-a uitat de jur-împrejur, și-a ales în grabă un loc unde nu era multă lume și s-a așezat, obosită. Trecuse pe lîngă mine și i-am văzut — ca Muscă, altădată — etichetele de la valiză: „LAURA VĂLEANU — Piatra Neamț". Se vedea cît de colo că nu se număra printre călătorii obișnuiți să aștepte în gări. Era foarte îngrijit, dar nu luxos îmbrăcată și parcă se ferea de cei din sala de așteptare, dar nu ca o ciută speriată, ci ca o pisică sălbatică, gata să sară. Privirea ei n-a căzut decît cîteva clipe asupra mea, parcă mirată, apoi și-a scos din geantă o carte și a început să citească. Era „Intrusul" lui Marin Preda. Avea ochi negri, învăluiți în ape adînci, trăsături mici, delicate. Nici un pic de culoare pe pleoape, cum era acum moda la fete. Nu-și revenise încă de la căratul valizelor și pieptul i se ridica și cobora ritmic. Cînd și-a aruncat părul negru pe spate, gestul îngemăna o grație aproape copilărească cu o ciudată forță interioară.

Am observat-o îndelung, ca și cum nimeni altcineva n-ar mai fi fost în sala de așteptare. Rareori ridica privirea de la carte. Întorcea paginile repede, sigur, ca un om care știe ce vrea. Îi urmăream ochii parcurgînd egal rîndurile. Uneori se oprea, dar mi se părea că nu o face ca să se gîndească la cele citite. Odată, cînd a ridicat ochii, am avut impresia că sînt ațintiți foarte departe, spre o priveliște care o înspăimînta. Dar i-a coborît repede și a început să parcurgă rîndurile febril, parcă fugind de un lucru care o ur-

mărea. Lăsase geamantanele cam departe de ea, spre dreapta, și aș fi vrut să-i spun că nu e prudent.

Atunci am observat o mișcare printre oamenii din sală. Era Bițu-Bill, hoțul de valize, cel pe care-l arestaseră în seara cînd îl cunoscusem pe Muscă. Nu observasem cînd intrase în sală, dar acum se apropia, tiptil, de Laura, cu ochii la valize. Era la doi pași de ea, gata să se așeze, cînd i-am tăiat calea. M-a privit uimit, fără să înțeleagă. Laura a ridicat capul și cartea i-a căzut din mînă. I-am șuierat lui Bill în ureche :

— Afară, Bițule, geamantanele astea nu-s pentru tine ! Șterge-o, că altfel pățești ca atunci, la razie...

S-a uitat la mine ca la o stafie. De unde știam ? Pe urmă, poate și-a amintit că mă văzuse cu Muscă. În orice caz, n-a zis nici pîs, a făcut doi pași înapoi, apoi încă doi și s-a răsucit pe călcîie. Dus a fost... Numai Laura observase și poate auzise cîte ceva. Restul sălii dormita. I-am ridicat cartea, m-am dus să-mi iau valiza și m-am așezat lîngă ea. Continua să mă privească mută, uluită.

— Nu te teme, Laura, acum s-a dus, nu se mai întoarce el.

Ochii exprimau spaimă, dar și îndîrjire. „Ce-a fost asta ? Cine ești tu ?“ mă întrebau ei. Dar prima întrebare rostită a fost alta :

— De unde știi că mă cheamă Laura ?

Întocmai cum îl întrebasem eu pe Muscă. Istoria se repeta, dar într-alt fel. Am dat explicația : etichetele de pe geamantane. Avea vorba molcomă, dulce, de moldoveancă. I-am explicat că în gară sînt mulți hoți de geamantane, că trebuie să fie foarte prevăzătoare.

— Îți mulțumesc, a zis.

Vocea ei avea ceva de mîngîiere. Nu se parfuma s-o simți de la o poștă, ca alte fete, dar parcă dinspre ea venea o boare care mă amețea. Îmi aducea aminte de petuniile acelea, de un albastru profund, ca din mătase fină, de pe balconul mătușii Ileana. Și-a pus cartea în geantă, după ce a făcut, cu grijă, un semn.

— Pe tine cum te cheamă ?

— Sorin Roșca. Sînt din Pitești.

— Mi-ai inspirat încredere de cînd te-am zărit. M-a cam speriat „Bițu“ ăla...

A spus asta simplu, deschis. O fată cu sufletul pe palmă. Știam că inima îi bate cu putere... Dar ce căuta ea pe aici? Trebuia s-o ocrotesc și eram mulțumit că-mi va îngădui s-o fac...

— Eu nu mai stau mult în gară. Vreun ceas și mă duc...

Am simțit că totul se năruie în mine, apoi că un clește mă strînge de gît. Deci pleacă! O s-o conduc la tren, îi găsesc locul, îi așez geamantanele și gata — spre Moldova ei, probabil la familie. N-o să mai aibă nevoie de mine. „A fost odată ca niciodată o petunie albastră“... Acum, totul trebuia să se termine ca și cum n-ar fi fost decît o nălucire.

Am întrebat-o atunci tocmai ce-mi stătea mai puțin pe inimă — sau poate așa mi se părea:

— Îți place muzica?

— Da.

Am știut, nu știu de ce, că nu poate fi vorba de muzica ușoară, în orice caz nu numai de ea.

— Cînt și la pian, a mai spus. Dar n-am putut să-l aduc aici. E prea scump transportul de la Piatra-Neamț și casa bunicii mele e cam mică. A trebuit să-l vînd după ce... Mai departe n-a zis nimic, n-am înțeles despre ce era vorba și nici n-am întrebat-o. Am scos casetofonul și am pus — încet, ca să nu deranjăm pe nimeni — o sonată de Beethoven.

O vreme a tăcut, apoi a început să mi se destăinuiască, șoptind, pe fondul armonios al melodiei, cu vocea ei delicată. Și pe măsură ce ascultam, mă revolta, ca de atîtea ori, cruzimea și absurditatea vieții. Povestea Laurei nu era mai veselă ca a mea. Dar suferința venise într-alt fel. Avusese părinți de treabă, o casă îndestulată. Fusese și ea întotdeauna un copil bun. Doar prea voluntară pentru gustul părinților. Ei ar fi vrut-o ca un cățeluș, să-i urmeze în toate: la teatru cu ei, la plimbare cu ei, tot cu ei și cînd erau invitați; în tabere, bineînțeles, niciodată. Fără prieteni, doar cu prietene alese de părinți, care să n-o ducă la „pierzanie“. Nici cînd își serba cîte-o colegă onomastica, nu voiau s-o

lase. Laura nu suferea însă laţul, şi de aici conflictele. Pînă la urmă biruise ea, cînd îi ameninţase că-şi ia lumea-n cap. După aceea, pacea se restabilise în casă. Părinţii se convinseseră că unicul lor copil tot bun rămînea, chiar dacă se plimba seara cu un băiat pînă sus pe dealul Cozlei, de unde se vedeau aşa de frumos luminile oraşului, oglinda lacului şi umbrele înalte ale munţilor. Iar la şcoală era mereu în frunte.

Nenorocirea venise din senin. Cu o lună în urmă, părinţii plecaseră într-o excursie în străinătate, iar pe ea o dăduseră de astă dată într-o tabără. Se întorsese la Piatra Neamţ chiar în ziua cînd trebuiau să se înapoieze. Dar nu se mai înapoiaseră. Luaseră la întoarcere un avion „Sabena", că e „mai sigur" decît „Taromul". Dar nu fusese „mai sigur". Un scurt-circuit, o explozie în aer, undeva deasupra Vienei, şi pasagerii fuseseră proiectaţi în toate direcţiile, apoi căzuseră spre pămînt, ca nişte saci de balast zvîrliţi din nacela unui balon de altădată. Comunicatul glăsuise sec: „Nici un supravieţuitor. O anchetă este în curs..." Nu avea rude la Piatra Neamţ. Un coleg al tatei o ajutase să vîndă lucrurile. Venise acum la bunica, la Bucureşti, unde urma să-şi continue liceul. Dar trenul cu care trebuia să călătorească fusese anulat din cauza unei surpări de teren şi ea sosise abia a doua zi. La bunica găsise pe uşă un bilet cum că e plecată la o prietenă bolnavă şi se întoarce la ora zece seara. Bunica Eliza locuia pe bulevardul Nicolae Titulescu, într-o casă veche, întunecoasă. Şi-a zis că cel mai sigur lucru este să revină la gară şi apoi să plece înapoi.

... Deci nu părăsea Bucureştiul! Simţeam o mare uşurare, o nespusă bucurie. Poate că aştepta ca acum să mă destăinui eu. Dar i-am spus că două poveşti triste sînt prea mult pentru o singură seară. A dat din cap, fără să obiecteze. Mă întrebam ce-ar fi spus dacă ar fi ştiut totul despre mine. Eram sigur că dispreţuieşte făpturile decăzute; ghiceam în ea o mîndrie şi o dîrzenie care nu îngăduie compromisurile.

Ce puteam să fac? Să renunţ la orice revedere cu ea numai ca să nu o mint? N-aş fi putut îndura aşa ceva. Am schimbat banda şi am pus muzică de Ceaikov-

ski. Pe urmă, am plecat cu ea spre casă. Eu îi duceam geamantanele, ea valiza mea. Pe Griviței, spre nord, apoi am cotit la dreapta, spre casa bunicii. Cînd ne-am apropiat, i-am văzut pentru prima dată surîsul : zărise lumină la o fereastră a casei. Ne-am înțeles să mai vin, chiar a doua zi, pe seară ; apoi ne-am despărțit. Nu mai eram atît de singur, dar nu știam deloc cum o să mă descurc.

Noaptea am dormit pe aceeași stradă cu ea, într-o casă părăsită, probabil evacuată pentru demolare, căci în jur se ridicau blocuri noi. Era cald și în jurul meu zumzăiau țînțarii. M-au pișcat de m-au înnebunit. A doua zi, în zori, am pornit spre adresa pe care mi-o dăduse Cioclu, la Crestatul. Mă va ajuta, sigur, să mă angajez pe un șantier, mă voi înscrie și la ceral și... asta voi putea să-i spun Laurei ! Dar nu l-am găsit. Era plecat, detașat pe două săptămîni la Galați, cu toată echipa. M-am dus la Brațele de muncă. Am așteptat vreo două ore pînă am intrat într-un birou mic. La masă ședea un funcționar cu creionul după ureche și cu mînecile protejate de un fel de manșoane negre — pe urmă am aflat că li se spune „mînecare". Nu mi-a plăcut. M-a întrebat ce vreau, i-am explicat, mi-a cerut actele, i le-am dat. Părea mulțumit, mai ales cînd a văzut notele. Din zece ani, nouă fusesem premiant. Ultimul an, 1971, îl încheiasem cu 9,62.

— Și zi, vrei pe șantier ? m-a întrebat cu o voce monotonă.

— Vreau să muncesc. Într-un loc unde am dormitor și cantină. O să mă calific la locul de muncă.

— Se poate. Dar să știi : orar zece ore. Așa e-n construcții... Bine. O să se găsească ceva. Pe șantiere e mereu lipsă de oameni. Am cereri cu duiumul de la toate întreprinderile. Numai să te ții de treabă. Să nu mă pomenesc peste o lună că ți s-a năzărit de altceva.

Am crezut că-s foarte aproape de țintă. În momentul acela am remarcat că nu eram singuri în încăpere. Din colțul cel mai întunecos, un bărbat mărunțel mă privea cu niște ochi care numai binevoitori nu erau. L-am recunoscut : fratele profesorului Mocanu, de la

centrul de primire. Venise o dată pe-acolo și eram sigur că-și amintea de mine.

Ei și ? Aproape că aveam repartiția în mînă. I-a făcut un semn funcționarului, apoi au ieșit amîndoi afară. Cînd ușa s-a deschis iar, a revenit numai funcționarul. Mi-a spus :

— N-avem locuri acum, băiete !

— Păi mi-ați zis că aveți cereri cu duiumul.

— Ce-am zis, am zis atunci ; acum am primit un telefon care-a schimbat lucrurile. S-au blocat toate posturile libere. Asta-i !

— Chiar cele de necalificați ?

— Dar ce, credeai că te trimit inginer-șef ? Mai treci peste-o lună, două. Nu-s locuri și pace.

Se vedea cît colo că minte. Și-a dat seama că pricepusem și mi-a spus-o verde :

— De buclucuri și reclamații sînt sătul. Unul ca tine n-are ce căuta aici. Am aflat tot...

„Unul ca tine“ — asta m-a durut rău. Sigur, aș mai fi putut să-i spun multe. Despre dreptul la muncă pe care îl asigură tuturor Constituția noastră și Codul Muncii. Despre faptul — de asta ne vorbise odată tovarășul Dragu — că și celor care ispășiseră pedepse grele în pușcărie, pentru omor, el, acest om din fața mea, trebuia să le ofere o posibilitate de a-și cîștiga cu sudoare pîinea. Despre primejdia pe care refuzul lui o crea pentru mine și pentru societate. Dar eu nu eram nimic, iar el... un fel de rege peste hîrtii. Am tăcut, învins. Omul care aplica legea se credea mai puternic decît legea și o călca în picioare. Eu eram cel cu „stigmatul“ și el nu-mi acorda nici o șansă să mă îndrept.

— Dacă vrei, te repartizez la un șantier, dar le spun totul despre tine. Dacă ei te primesc... Dar nu cred... Sînt și-așa destule furturi pe șantiere.

Te cred ! Cum să mă mai vrea, după o asemenea „pregătire de artilerie“ !

— Du-te acasă, la Pitești, ăsta e sfatul meu, zise la urmă, cu aer de povață.

Mi-am luat actele, m-am întors pe călcîie și-am ieșit trîntind ușa. Nu mă pricepeam în științele juridice, dar ceva era strîmb aici. Ar fi trebuit să existe o lege

sau un articol de lege care să pedeapsească oameni ca aceştia sau măcar să-i condamne la o amendă usturătoare... Oare omul cu mînecare negre avea copii?

Am rătăcit multă vreme pe stradă. M-am oprit în Grădina Icoanei şi m-am aşezat pe o bancă. Ce mai puteam să fac? Lîngă mine se jucau copii, treceau femei elegante care-şi plimbau cîinii, aşa cum îl plimbam şi eu pe Mizar la Piteşti. Una din ele avea doi cîini, care-o trăgeau zdravăn de lesă, aşa încît făcea din cînd în cînd salturi caraghioase, ba înainte, ba înlături. De ce nu eram şi eu un cîine dintr-ăştia?! O duceau, neîndoielnic, mai bine ca mine... Eram un cîine vagabond... Nu mai aveam bani şi mi-era foame. Dar soarele începutului de iulie mă toropea. Am adormit. Şi-am visat cum fratele lui Mocanu şi funcţionarul erau traşi pe roată, ca Horia şi Cloşca. Iar eu priveam din mulţime şi-am început să strig:

— Iertaţi-i, că nu-s ei de vină. Pe ea s-o trageţi pe roată.

Supliciul a fost oprit şi m-au întrebat:

— Cine-i vinovatul, mă, borfaşule?

— *Neomenia*. Călcarea legilor celor bune...

Au rîs şi supliciul a continuat. Sîngele curgea şiroaie. Şi am simţit că ajunge pînă la mine.

— E prea multă suferinţă. Opriţi-vă odată!

Dar nu s-au mai oprit. Sîngele îmi umezea acum picioarele. Am strigat şi m-am trezit.

— Dixi, ce faci, scumpo! Nu ţi-e ruşine! îşi apostrofa o doamnă dalmaţianul, un cîine nu prea înalt, dar elegant în mişcări, alb cu pete negre.

Era prea tîrziu. Dixi expediase un jet puternic spre pantalonii mei.

— Îmi pare foarte rău, băiatule! Foarte rău! Vino la mine să te curăţ puţin!

— Nu-i nimic, doamnă! Iubesc animalele. Şi-apoi, m-a trezit dintr-un vis atît de îngrozitor, numai spaime şi sînge.

S-a uitat curioasă la mine, dar a insistat atît de mult, încît m-am dus la ea acasă. Avea nişte spray-uri cu care mi-a curăţat miraculos pantalonii, în timp ce eu o mîngîiam pe Dixi. Apoi am început s-o scarpin pe ceafă,

acolo unde ea nu ajunge niciodată, ceea ce a făcut-o de-a dreptul fericită.

Pe urmă, mi-a servit o gustare. Cînd a remarcat băşicile pe care le aveam pe piele, provenite de la ţîntari, mi-a dat o sticluţă plată de amoniac, cu miros înţepător :

— Dacă te dai cu asta, nici nu se mai apropie de tine.

M-am dus. Am depus valiza în casa părăsită de pe bulevardul Nicolae Titulescu şi am plecat spre Laura. Mă aştepta în prag şi am pornit să colindăm împreună străzile. De ce nu erau toţi oamenii ca ea ? Mi-a spus ce frumos o primise bunica, m-a întrebat dacă nu am nevoie de ceva. Am trecut pe lîngă Arcul de Triumf şi ne-am aşezat pe o bancă în Parcul Herăstrău. Îmi era de-ajuns să şed lîngă ea, fără să rostim un cuvînt, ca să fiu fericit... Totuşi, gîndurile continuau să mă frămînte. Astăzi dădusem greş. Dar mîine ce va fi ? Ce voi mînca ? Să mă destăinui Laurei ? Ce rost ar fi avut ? Ce putea face pentru mine o fată de şaisprezece ani, aflată în grija unei bunici ?

Era unsprezece noaptea cînd ne-am întors, prin Parcul Domeniilor, spre casa ei.

— O să te certe ? am întrebat-o.

— Nu. Bunica e tare bună. Cred că de-aia s-a şi îmbolnăvit de inimă cînd a aflat de moartea părinţilor mei. Ea are încredere în mine, aşa cum am eu în tine, chiar dacă nu ştiu nici de unde vii, nici cine eşti. Sînt sigură că eşti un băiat bun, plin de omenie. Doar prea ascuns.

Am simţit că un nod mi se pune în gît.

— Nu eşti cumva pripită cînd judeci oamenii ? Nici nu mă cunoşti...

— Vorbele tale arată că nu greşesc.

Tăcerea mea devenea o infamie. O înşelam. I-am spus :

— Adevărul este că sînt un om de nimic. Nu merit preţuirea ta. Poate că viaţa m-a împins la rău. Poate că n-am ştiut s-o înfrunt. Dar dacă ai şti ce-am fost în stare...

Mi-a pus palma pe buze :

— Taci, Sorine ! Nu rupe vraja...

— Poate că vraja e o minciună, Laura.

— Undeva, în străfundul ei, vraja aceasta nu poate fi decît adevăr.

Ce ciudat sunau cuvintele Laurei! Nu voia deci să ştie... „În străfundul ei, vraja aceasta nu poate fi decît adevăr...“ Asta simţeam şi eu. Dar cum să mă ascund mai departe? Şi tocmai de Laura! Trebuia să îi spun: poate că avea să mă înţeleagă, să mă ierte că tăcusem pînă acum. Atunci s-au ivit, la o încrucişare pustie de străzi, într-o mică piaţetă, trei umbre. Două au rămas acolo, cea de a treia a înaintat spre noi:

— Vă salut şi stop! Pe loc mergătorii, amigos, şi gata promenata.

Individul avea o voce aspră, hîrîită. Am lăsat braţul Laurei şi i-am spus:

— Nu-ţi fie teamă, eşti cu mine!

Umbra se apropia tot mai mult, apoi se arată în lumină. Era un individ masiv, urît, cu un cap ciudat, ţuguiat, cu „vîrful“ în sus, de unde se revărsau smocurile de păr. Ne-am oprit. S-a oprit şi el la cîţiva metri de noi. Îşi freca mîinile şi rîdea. Celelalte umbre rămîneau nemişcate. Unul era înalt şi gras, celălalt mijlociu şi cu braţele scurte. Acum nu-mi mai păsa de mine, numai de Laura.

— Avem de discutat, amigos...

Auzisem cîte ceva despre astfel de atacuri în noapte.

— Las-o pe fată să se ducă, am spus. Cînd ajunge la staţia de tramvai, discutăm tot ce vreţi.

— Nu vreau să rămîi singur cu ei! spuse Laura.

— Vezi, şmechere? Fetii i-a plăcut de noi... Trebuie să daţi porţia de barosan! Ştii ce-i aia barosan? Barosanul e ăla din fund, şeful nostru. Lîngă el e ciumecul lui. Un băiat mai mic, dar cu pumnul de fier.

— Ce vrei? am întrebat.

Nu mi-a răspuns, dar a scos şişul; iar cele două umbre au făcut cîţiva paşi spre noi. Nu trebuia să-mi pierd cu nici un preţ cumpătul.

— Vrem banii tăi şi să ne laşi fata, a spus cel cu şişul. O plimbăm prin parc, nu-i facem nimic. Avem şi noi dreptul la distracţie... Dacă strigi sau strigă ea, te tai...

Aha ! Banii mei. Nu mai aveam nici cinci lei în portofel. Dar Laura ...

— Uite ce zic — adăugă — să te grăbești. Altfel facem noi operația, la cald. N-ai șanse : tu ești cu o fată, noi sîntem trei gagii zdraveni.

Îl știam de undeva ! Mi-am amintit brusc. Venise o dată la „hotel" să trateze o afacere cu Doagă. El nu mă văzuse, dar eu le urmărisem discuția, din umbră.

— De ce nu ești om, bre, Morcov ? i-am spus. Mă, Țuguiatule !

A tresărit, gata să-i cadă șișul. Acum nu mai era deloc sigur pe el. Laura a întors capul spre mine, uimită.

— Ascultă, Țuguiatule — am continuat eu — ție ți-ar place să mergi cu fata ta și să tabere trei pe tine ? Ia zi ? Așa se poartă o haită de cîini, nu niște băieți destepți, ca voi.

Avea și el un „călcîi al lui Ahile", de aceea fusese în spital cu Doagă ; Muscă mă inițiase : făcea alergie nervoasă, isterică, la mirosuri puternice. Iar eu aveam amoniac ...

— Ei, ce spui, Morcov, nu vrei să fii, măcar o dată, băiat de treabă ? Să ai mulțumirea că n-ai făcut o ticăloșie. Și eu și fata asta am avut necazuri mari în viață, cum n-ai avut tu niciodată. Gîndește-te c-ai fi în locul nostru, „fără șanse", așa cum spui tu. Ce zici, ți-ar place ?

Vorbisem tare, să audă și indivizii care rămăseseră în umbră. Unul dintre ei, Barosanul, spuse grăbit :

— Hai, Morcov, dă-i drumul odată ! Ce-aștepți ?

— Eu zic să dai banii ! mormăi, într-o doară, Țuguiatul. De cînd aflase că-l cunoșteam, își pierduse insolența de la început. Trebuia acum să lovească drept la țintă.

— Uite, Morcov, recunosc : n-am șanse ! Îți dau banii, o să vă las și fata — deși nu-i frumos ce faceți. Nu-i frumos deloc ...

A făcut ochii mari. Am dus mîna spre buzunarul interior, ca și cum aș fi vrut să scot banii, am destupat sticla de amoniac pe care mi-o dăduse femeia cu cîinele, și i-am aruncat-o drept în față. Efectul a fost fulgerător. Șișul i-a căzut din mînă, și-a dus mîna la gît

și a început să zbiere. Apoi a căzut pe spate, urlînd mai departe, ca un porc înjunghiat. La cîteva ferestre s-au aprins luminile. Barosanul și celălalt s-au repezit la el, i-au ars la pumni pînă n-a mai avut putere decît să geamă și l-au tîrît departe de noi...

Pe Laura o simțeam tremurînd în brațele mele, unde se cuibărise.

— Ești un om și jumătate, Sorine! a spus. Să rămînem mereu împreună!

De data asta i-am acoperit eu gura cu mîna:

— Laura, ne cunoaștem abia de ieri. Tu nici nu știi cine sînt!

— Oare nu mă iubești cum te iubesc? Eu simt pentru prima oară ce înseamnă dragostea. Iar tu... Oare ochii tăi m-au înșelat?

I-am mîngîiat părul negru:

— Te iubesc mai mult decît orice pe lume... Dar nu te merit. Sînt sigur că nu te merit.

Am pornit spre autobuzul 110, după ce l-am liniștit pe un domn care coborîse alarmat în stradă, îmbrăcat doar în pijama. Laura s-a oprit să-și curețe rochia. Morcov o împroșcase, în cădere, cu noroi. Atunci s-a ivit lîngă mine, în umbră, un individ mărunt, cu niște ochelari rotunzi, avînd lentile foarte groase.

— Te-am văzut, tinere! Bine lucrat!

Am tresărit. Lîngă el era alt băiat, înalt și neverosimil de subțire. Nu îi deosebeam chipul. A șoptit și el:

— Lovitură de maestru, Savantule! Joci tare!

Pînă să vină lîngă mine Laura, pieriseră amîndoi. Existaseră oare în carne și oase? Poate că oboseala și emoția îmi jucaseră o festă. Nu credeam în stafii, dar citisem o broșură despre năluciri. Eram aproape de stația lui 110, cînd iar mi s-a părut că aud din spate o șoaptă:

— Pe mîine, Arhimede! Te găsim noi...

Nu era vocea lui Lord Derby și nici nu putea să fie! Probabil că totul se petrecea numai în mine. Mai ales că cele două apariții fantomatice semănau teribil cu Don Quijotte și Sancho Panza, eroii la care țineam atît de mult.

9.

„BUN VENIT, SAVANTULE, PRINTRE HOŢI !“

...Cînd m-am trezit, a doua zi, în casa părăsită, mi-am numărat în primul rînd banii. Averea mea se reducea la trei lei şi şaptezeci şi cinci de bani. Am făcut un duş — nu demontaseră încă instalaţia — m-am dus la un „Lacto“ să beau un lapte bătut cu două cornuri. Apoi, aşa cum mă înţelesesem cu Laura, i-am lăsat valiza în păstrare, spunîndu-i că „s-a ivit o defecţiune“ în ce priveşte cazarea mea, ceea ce nu era deloc inexact. Bunica Eliza, o bătrînică simpatică şi vioaie, m-a invitat la dejun, dar i-am zis că mîncasem. Tot adevărat. Şi am pornit iar colindul. Tramvaiul e ieftin şi cu 3 am ajuns la Podul Izvor, pe cheiul Dîmboviţei. De acolo, pe jos, am fost în jumătate de oră la „Centrul de primire“. Ieri întrebasem numai de Tătucu. Astăzi am întrebat de Mocanu şi de maistrul meu. Aveam însă ghinion. Pînă la urmă, Mocanu tot se transferase, iar maistrul era la un schimb de experienţă.

Am pornit-o spre Doru, prietenul meu din blocul turn. Părinţii lui nu erau acasă. M-a primit bine, dar nu mi-a mai propus să locuiesc la el. I-am explicat că şi de astă dată voiam să găsesc ceva de lucru. Mi-a dat cîteva numere din „România Liberă“. La „Mica Publicitate“ erau o mulţime de anunţuri. „Întreprinderea cutare caută...“ M-am dus la cîteva dintre adresele indicate. La Serviciul Personal, pretutindeni aceeaşi placă: „Te duci, băiete, la Oficiul de repartizare a forţelor de muncă, îţi dă repartiţia şi gata. Aşa e regula... Nu-i prea uşor, că ai buletin de Piteşti. Încearcă pe la construcţii, acolo e nevoie mare. Primesc de oriunde, dar tot prin oficiu...“

Greu se mai aplica pentru mine Constituţia !

Se făcuse iarăşi seara cînd am ajuns în Piaţa Romană. Trecusem pe lîngă magazinul de unde îmi lua-

sem acum doi ani ceasul, pe lîngă autoservirea „Lido", unde mîncam bine și pe săturate cînd eram grăbit, pe lîngă magazinele de cosmetice. Foamea mă chinuia aprig, dar nu mai aveam un ban. Îmi aminteam de cîteva cuvinte citite în lucrarea tînărului aceluia cu cap prea mic, care ne luase la întrebări. Un titlu suna acolo : „Problematica și aspectele degringoladei". Asta era ! Eram în plină degringoladă. Aș fi putut să scap. Dar niște suflete moarte refuzau să aplice cel mai sfînt drept al omului, dreptul la muncă. Ce-mi rămînea de făcut ? Mă dureau tălpile de atîta umblat și cred că ciorapii îmi erau ferfeniță în pantofi.

Atunci am auzit deodată cîntecul pițigoiului, cam așa cum „semnaliza" Muscă la cinematografe. Am întors repede capul, dar nu era el. În barul „Turist", la o masă, trei băieți. Doi dintre ei erau „Don Quijotte" și „Sancho Panza", „stafiile" de ieri seara ! Deci existau, în carne și oase. Mi-au făcut semn, poftindu-mă la masă. M-am dus. Voiam cumva o cafeluță ? Am zîmbit amar și-au înțeles : mi-era foame. Au comandat vreo zece pateuri și o limonadă.

— Ce decădere, dom'le ! Mă mir și eu ce mai vor, zise băiatul înalt și foarte subțire. Acum doi-trei ani sugeai aici, la Milogu, un vermut Campari a-ntîia. Cerea-i whisky „Queen Ann" și venea pe tavă. Acum, le-au scos pe toate. Poți să ai sacul plin cu bani, tot degeaba. Ca mîine scot cafelele și țigările. Atunci să vezi consumație la bar : acadele, biscuiți și rahat, specialitatea casei și-a bucătarului-șef.

I-am întrebat de unde mă cunoșteau. Se întîlnise unul din ei cu Muscă, la o anchetă, și Negriciosul le povestise totul despre mine : familia, alergăturile în căutare de lucru, pînă și întîmplarea cu Boxerul și cu Mița, apoi finalul cu fetița care strigase „Ajutor !" și cum ajunsesem la „Primire". Îmi știau chiar și poreclele. Dar pînă nu mă zăriseră ieri „la lucru" în afacerea cu Morcov, crezuseră că Muscă a luat-o razna. Cînd au văzut operația cu ochii lor și m-au recunoscut după descriere, n-au mai avut nici o îndoială.

— Ia vorbește, spuse cel înalt, căruia ceilalți îi ziceau Subțirelu, de ce ai mergătorii așa prăfuiți ? Iar cauți la cîmpul muncii ? Ți s-a făcut de greu, ai ? Păcat ! Ai stofă. Te-am văzut ieri. Au vrut să te-nnebunească-n bătaie și să-ți ia fata, dar tu...

— Dac-ai văzut, de ce n-ai intervenit ? am întrebat.

— Se face, Arhimede ? Să mă bag peste alții ? Ăia cu treburile lor, noi cu ale noastre. Numai că eu nu mă țin de găinării...

— Tu ești aici „barosanul" ?

— Chiar io, ăsta, băiatul lui mama, spaima proștilor și a fraierilor.

Au rîs toți trei. I-am privit atent, căci ieri seară abia îi zărisem, și numai pe cei doi care aduceau cu eroii lui Cervantes. Subțirelu — am aflat pe urmă că-l chema Costel Rotaru — părea un chibrit îmbrăcat în haine. Avea niște ochi foarte vii și totul în el respira un mare dinamism. Era destul de bine îmbrăcat, deși fără rafinament, dar trăsăturile lui aspre, parcă ciopli-te-n lemn, indicau, ca și vorba, o făptură rudimentară. Cel mărunt, căruia i se spunea Buche-Ceasornic, de fapt Răzvan Todea, era elegant și cu gust îmbrăcat ; un obraz mic, rotunjor, cu ochi inteligenți, ten alb și vorba îngrijită — părea „băiat de familie". Totul în mișcările lui indica ordinea și precizia. În sfîrșit, al treilea aducea întrucîtva cu Roșcovanul. El era sigur „cel tare". Îi ziceau Bilă, și nu întîmplător, căci avea un cap rotund ca o minge, fără păr, uns cu un ulei care-l făcea să lucească. Cîteva tăieturi adînci pe față și pe gît îmi arătau că se bătea în cuțite. Nu părea inteligent, mai curînd un executant gata la orice, chiar să dărîme o ușă cu umărul.

— Va să zică mata ne studiezi ! zise Buche-Ceasornic, în timp ce înfulecam ultimul pateu. Și noi pe tine, Savantule. Îți cunoaștem autobiografia de la Muscă, tot de la el am auzit ce poți. Ieri-seară ți-ai arătat talentul. Asta-i mare lucru. Știi multe, de aia ai tot fost premiant — ca și mine — nici asta nu-i rău. Mai ești îndrăgostit lulea, asta nu-i așa bine, dar nici n-o să-ți

strice prea mult. Omul trebuie să fie și romantic, să aibă un ideal în viață, să viseze, nu-i așa ?

Vorbea ironic, dar pe limba mea.

— Dacă tragi tare la o gagică, are pretenții, se amestecă Bilă. Pe gagică o ții cu ristorante și toale, pentru alea ai nevoie de pițule — adică de bătrîne, dacă nu știi ce-i aia.

— Taci, bă, interveni Subțirelu. Lasă-l pe Buche-Ceasornic să-i zică. El are papagal de aur, nu-i clei ca tine.

— Deci, continuă Buche-Ceasornic, noi te-am plăcut. Nu ne ținem de mărunțișuri, asta ți-a spus barosanul nostru, Subțirelu, nici de tîlhării la drumul mare, de șișuri nici nu vrem s-auzim. Cel mult ne apărăm. Dreptul oricui. Nu ne prefacem că sîntem apostolii dreptății, ca tine. Facem bani prin inteligență. Culegem ce-a lăsat prostia altora. Și, pînă la urmă, trăim bine. Ce zici, te legi cu noi ?

Aveam de ales ?

— Îngăduie-mi o singură întrebare, Buche, am zis. Ce cauți tu în sfoara asta ?

— „Uite ce e" — cum zicea mereu Muscă — îți înțeleg întrebarea. Tu, dacă vii în sfoară, e fiindcă n-ai mai avut alt drum. Viața ți-a trîntit porțile în nas. Eu vin fiindcă-mi place. Uite-așa ! Mama a murit, dar tata-i director la o bancă. Cînd nu-i la birou sau la ședințe, e în deplasare. Muncitor, așezat, om al cifrelor și al preciziei. Să-i tai o mînă și tot n-ar schimba ceva într-un registru. Umblă să ajungă mai sus, la minister, deși nu-i lipsește nimic la bancă. A adus pentru mine în casă o vară bătrînă, ca să mă supravegheze. Face ce poate, dar e cam ramolită și ușor de păcălit. Bolnavă, zace mai mult prin sanatorii.

Nu-l înțelegeam ! Dacă aș fi avut eu un tată ca el ! Sau măcar o mătușă Ileana care să fie zdravănă și nu așa de pîrlită...

— Ce te-a adus în sfoară ? Zici : „Mi-a plăcut". Cunosc și eu atracția asta... Dar tu aveai de toate acasă !

Subțirelu și Bilă se uitau ca niște străini la noi.

— Mi-e teamă că n-o să înțelegi, Savantule, observă Buche. Poate că vei pricepe după ce o să mă cunoști. Am fugit de o existență prea îmbelșugată, prea prozaică, prea banală. Am vrut să trăiesc ca-n filme, să nu mă curteze fetele fiindcă-s băiatul lui tata, ci fiindcă le ofer eu tot ce vor. Că altfel, nu-s eu chiar Făt-Frumos, să se lipească ele ca mușteleie.

Adevărat, nu prea era frumos.

— Ai fugit de-acasă ?

— Nu, nici gînd. Ar fi incomod. Duc o existență dublă. O să-ți folosească și ție. Am și o cămăruță la mansardă, unde intri prin grădină, pe o scară secundară : acolo o să locuiești.

Simțeam o ușurare, căci mi-era groază de casa părăsită. Azi-mîine o demolează. Și pe urmă ?... O să stau deci cu Buche... pînă găsesc o slujbă. Pe urmă...

— Eu sînt barosanul, preciză încă o dată Subțirelu, dar nea Buche e boss-ul. Casă, acoperire, depozit — e clar ?

— Sînt cu voi, am zis. Dar tot mai speram să mă strecor cumva spre vreo muncă cinstită.

— Atunci să rostim legămîntul, zise Buche.

Comandă trei cafele mari, turnă în ele zdravăn coniac „Carmel" scos din geantă — dar lui nu-și turnă nici o picătură — și făcu spre Barosanul un semn ca și cum l-ar fi desemnat drept maestru de ceremonii :

— Oficiază, Subțirelule !

Costel Rotaru arătă spre mine :

— Pe cinstea mea, ăsta-i omul tău, din bătături pînă-n claia creață. Mă, Buche, ți-a venit vremea să oficiezi tu, Premiantule. Eu cu Bilă sîntem niște veterani de azil — acolo ne-am și legat pe viață. Voi doi sînteți „băieți de lume".

Buche ridică solemn ceașca de cafea :

— Rostiți odată cu mine, de trei ori : VIAȚA ÎNCEPE LA MILOGU...

Și pe urmă a fost „proclamat" cel de al doilea „principiu" : SFÎNTĂ ASCULTARE BAROSANULUI...

Cînd s-au golit cești, Subțirelu a turnat și el o dată coniac (dar iarăși deloc lui Buche). A zis :

— Daţi pe gît repede! Să nu ne prindă aici cu alcoolul!

— Dar ţie, Buche, cum de nu ţi-a turnat? Eşti bolnav? am întrebat.

— El e „şofer" zise Subţirelu. O să vezi tu la moment.

Ameţeala m-a cuprins repede. Vedeam totul în roz. Buche mi-a dat două albastre, ca altădată Muscă. De cînd nu mai avusesem parte de ele! Cum îi zisese odată trebii ăsteia Dragu? Ah, da! „Deriva". Mîine o să pot intra iar ca un domn prin magazine: „Daţi-mi, vă rog..." Dar care era oare preţul? Undeva, departe, tremurător, mi-a apărut chipul Laurei, cu ochii ei care mă priveau din adîncul apelor şi al cerurilor. Dar de ce să nu trăiesc şi eu „ca-n filme", cum zicea Buche-Ceasornic? N-avea el dreptate?

Am spus, într-o doară:

— De ce-i ziceţi... lui Costel... Subţirelu? Mie mi-ar place să-i spun Costi.

Limba mi se împleticeà puţin. Buche a zîmbit, dar mi-a răspuns:

— Subţire cum e, pătrunde prin orice ochi de geam. Un mare avantaj! Ştii, noi nu comitem „spargeri". Ar fi vulgar. Ne „strecurăm".

Bilă îl privea prostește. Îmi mai comandă o cafea, „de limpezire".

— Cît e ceasul? întrebă Buche. Aproape c-am întîrziat la „Acţiunea Pădure"... Mai bea o cafea, Arhimede, ca să te pui pe picioare. Avem o treabă de vreo două ore, pe urmă te duc acasă, la nani. Ai bagaje?

— Le-am lăsat la fata mea... Dar nu mă duc astă seară să le iau. Prea miros a coniac.

— Păi gagicile crezi că nu trag la măsea? zise Bilă. Şi încă cum!... Sugative!

Nu i-am răspuns.

— Trebuie să ne facem de-o maşină, îmi explică Buche. Nu te speria. N-o furăm. O „împrumutăm" şi-o aducem înapoi. Dacă vrei, lăsăm şi bani pentru benzina consumată. Ai sticla cu cerneală roşie, Bilă?

— Nici o grijă.

— Și cu Mimi ai vorbit ? Dar cu Haşcă ?

— Ne aşteaptă acolo, îl asigură Bilă.

Cafeaua îmi ajutase. Mă simţeam mai stăpîn pe mine.

— Cum o să faceţi cu maşina ? am întrebat eu.

— Un fleac. Ştii, oamenii sînt „neglijenţi". Maşinile-s de obicei parcate în stradă. Mai uită unul cîte o uşă descuiată. Dacă nu, le forţăm noi. Străzile sînt prost luminate...

— Şi contactul de pornire ?

— Copil eşti ! Două sîrmuliţe puse unde trebuie ajung. O să mă întrebi şi de permise : am vreo şase. Cînd urcăm, completez numărul cu o cerneală pe care-o şterg după aceea.

— De ce nu luăm un taxi ?

Buche rîse :

— Şi cum vrei să aducem strugurii ?

Pe drum, Subţirelu mi-a demonstrat măsura „talentelor" lui. Şterpelea cu o dexteritate de scamator tot ce se mai etala, la ora aceea, pe stradă, în faţa prăvălioarelor care nu-şi „făcuseră planul". Vînzătorii nici nu observau. Articole mici, parcă mai mult ca să se distreze. Aici un pieptene, dincoace o băsmăluţă sau un pachet de ciocolată, nişte butoni de manşetă. Mă gîndeam că vînzătorii ăştia nu-s cine ştie ce pricopsiţi : la socoteală aveau să se trezească cu lipsuri, pe care numai din buzunar le puteau acoperi... Pe urmă, am pornit-o pe nişte străzi dosnice. În frunte, Subţirelu „mirosea" maşinile. Nu trecuseră nici zece minute şi un Fiat 2300 ne ducea spre „Acţiunea Pădure", rulînd pe asfalt. Mimi şi Haşcă ne-au aşteptat la trecerea peste un pod, lîngă o alimentară. Buche-Ceasornic conducea, calm şi sigur de el.

— Peste zece minute sîntem acolo ! Mimi, Haşcă, ştiţi ce aveţi de făcut ? i-a întrebat Buche, sever.

Mimi se răţoi :

— Da' ce ne crezi ? Nişte căscaţi ? Ne-ai pus doar să-nvăţăm lecţia pe dinafară, ca la şcoală... Mai bine vezi dacă ţi-ai făcut plinul la benzină !

Subţirelu interveni aspru :

— Bă! Să nu clipiți strîmb, c-ați înțărcat bălaia. Totul la secundă!

Buche a oprit mașina pe o alee dosită a pădurii, nu departe de restaurant Hașcă și Mimi o porniră înainte, noi eram la o oarecare distanță de ei. Pe urmă, nu-i mai văzurăm. Buche se uită după o vreme la ceas și spuse: „Acum trebuie să..."

Dar nu terminase, că răsunară strigătele lui Mimi:

— Ajutor! I-e rău! Oameni buni!

— Acum lui Hașcă îi curge „cerneala roșie" pe gură și pe nas, mă lămuri Buche. Săracul de el!

— Ajutor! Ajutor! Ce mă fac! Un doctor..., zbiera Mimi.

Mesele din fața restaurantului se goliseră. Nici clienți, nici chelneri. În schimb, o lumină discretă.

— Dați-i drumul, zise Subțirelu. Aveți doar cinci minute. Nici o boarfă. Poșete de damă și portvizite. Atît. Pe urmă, veniți la mașină, îi luăm și pe ei...

Strigătele deznădăjduite ale lui Mimi continuau. Nu se găsise nici un medic pe-acolo. Dar mulți își dădeau cu părerea: „Congestie cerebrală, dom'le"... „Ce congestie, atac de inimă"... „Ba l-a lovit damblaua". „Și eu cred — «apoplexie», cum se zice". Și fiindcă doctor nu se găsise, Mimi a început să strige, după planul ticluit:

— O mașină, să-l ducem la spital!

Portbagajul nostru era acum plin. Îl umplusem cu ce ne ceruse șeful.

— Bună fată! zise Buche. La fix, Barosanule!

Ambală motorul. Cînd am ajuns lîngă „victimă" mi-a revenit mie să spun ceva:

— Îl ducem noi la spital. Repede! Dați-l încoace.

Se oferiseră și alții, dar... nu știu cum s-a făcut că Mimi ne-a preferat. S-au urcat amîndoi și Buche a pornit în mare viteză, ca o „Salvare". Chefliii s-au zgîit mult timp după noi. Subțirelu i-a dat lui Mimi un praf care ștergea cerneala, ca să-l curețe pe Hașcă. Cînd păgubașii au descoperit lipsurile de pe la mese, eram departe. Și mai întîi s-au gîndit, mai mult ca sigur, că le-or fi luat chelnerii.

— Vezi, Savantule? mi-a spus Buche. La noi nu se poate spune că începutul e greu. Am „culeș", asta-i tot. Și nu de la niște prăpădiți, ca atunci cînd a vrut s-o jefuiască Ghiță-Pumn pe Mița și ai sărit tu, atletul lui Hristos. De la cheflii.

Nu mă convinsese.

— Decît să cari cu targa pe șantiere, e mai bine-așa, a spus și Subțirelu.

Am oprit în spatele casei lui Buche-Ceasornic și am intrat într-un chioșc din grădină. Subțirelu a luat de acolo un sac și a încărcat lucrurile în el. Pe urmă a început număratul. „Cinstit, hoțește", cum spunea Bilă. Mimi avea însă mîna repede și își mai strecura cîte-o broșă sau un inel în geanta ei. Barosanul vedea, dar o lăsa. După numărat, a venit împărțeala. Subțirelu avea dreptul la jumătate din bani. Restul s-a împărțit egal, între noi ceilalți. Am lăsat o sută și-n mașină, pentru „benzină". Așa, „de mascota noastră", cum zicea Bilă. Mai greu a fost cu obiectele. Cele mai mari le-a luat Mimi să le vîndă. Buletinele le-am strîns toate într-un săculeț, să le-aruncăm lîngă o secție de miliție. Poșetele le-am pus într-un sac, împreună cu portvizitele golite, am așezat un bolovan peste ele și am legat totul bine. Hașcă urma să le arunce în lacul Tei.

Ne-am urcat toți în mașină. Pe Mimi am lăsat-o în apropiere de casa ei, nu chiar în față, că așa era mai prudent. Lîngă apă, Hașcă a coborît, a aruncat sacul cu poșete și portvizite în lac. Nu s-a mai întors în automobil, că locuia prin preajmă. Am lepădat apoi și săculețul cu acte, lîngă o miliție. Pe urmă, l-am lăsat pe Subțirelu lîngă odaia unde îl aștepta Tanța lui. Bilă avea culcuș la două străzi mai departe, așa că a coborît și el.

Rămăsesem eu și cu Buche în Fiatul 2300. M-am lăfăit pe pernele din spate, ca un pașă, pînă a lăsat mașina aproape de locul de unde o luasem. Nici o alarmă pe-aproape. Am pornit spre casa „gazdei" mele. Era tîrziu și autobuzele nu mai circulau. „Culesul" ăsta nu-mi era deloc pe plac. Asta se chema — o știam de la tovarășul Dragu — „furt din avutul personal". Ne vor-

bise și de un articol din codul penal, dar l-am uitat. Simțindu-mă parcă, Buche-Ceasornic mi-a dat să trag un gît de coniac și îndată am văzut totul altfel. Strada și casele se zbenguiau în fața mea, ca niște copii gălăgioși.

— Ești mulțumit de partea ta? m-a întrebat Buche, zîmbind.

— Mulțumesc, am spus. N-am avut niciodată atîția bani.

Mă gîndeam, printre aburi, la „chefliii" de la restaurantul din pădure. Poate că unii abia strînseseră banii pentru masă, ca să serbeze cu familia o aniversare. Doar nu erau toate familiile păcătoase, ca a mea sau a Tincăi. Buche-Ceasornic îmi mai dădu să beau, apoi îmi oferi o țigară superlong. Nu nimeream cu chibritul s-o aprind. Mi-a dăruit, galant, o brichetă. Coniacul își făcea efectul și judecata mea cotea în alte direcții:

— Cînd mergem la „Melody"? am întrebat, împleticindu-mă iarăși. Acolo-i pe cinste!

— „Melody" nu-mi place, zise el. Te duc la „Atlantic". E mai select. Și tipe mai stilate.

— Tipele nu mă interesează, am spus. Am pe cea mai dulce fată din lume. Și cea mai bună. Eu sînt un ticălos, ea o zînă... Mă interesează luminile și programul și băuturile fine — toată ambianța!... Buche îți zice fiindcă ești tocilar la școală, ca mine, dar de ce și Ceasornic?

— Îmi place precizia. Totul să fie plănuit și executat la minut.

— Subțirelu e aspru?

— Oho! Să-l vezi cum mai strigă: „Sluj! Pliscul! Executarea!"

Mă clătinam și Buche m-a luat de braț. Am zis:

— Bilă ăsta e cel mai necioplit din gașca noastră.

— Cam așa e. Dar barosanul ține la el... Mîine seară să nu-ți faci plan cu Laura. Pornim într-o plimbare lungă cu taxiul. Toți patru. Îi place șefului. Cheltuiește și două sute...

Ajunsesem acasă la el. M-a dus în camera care-mi era rezervată, o odăiță mică, dar curată. Pe masă, o vază de flori, iar rezemată de ea o inscripție : BUN VENIT, SAVANTULE, PRINTRE NOI ! Deci știau dinainte că or să mă convingă !

— Trebuie să te ajut la dezbrăcat ? m-a întrebat Buche, surîzînd.

— Nu-i nevoie, mulțumesc.

— Ai tot ce-ți trebuie. Pijama, prosop, săpun, apă rece și caldă la chiuvetă. Dușul e dincolo de ușa aceea. E odaia de „oaspeți" pe care mi-a făcut-o tata... Nici nu mă-ntreabă cine vine. Deocamdată o duc bine cu el. Vede că-nvăț, crede că-s un „copil model". Odată, cînd m-a prins cu bani mulți, i-am spus că am cîștigat la loz în plic. Se mai și burzuluiește : „Totu-i să nu mă faci de rîs !" spune mereu. M-am uitat lung la Buche :

— Nebun ești, mă ! Numai ca să trăiești „ca-n filme" faci toate astea !?

— Ce știi tu, mi-a zis el, ce-i aia o „existență dublă". Farmecul ei. Acasă și la școală — băiat model. În rest... viața începe la Milogu.

— Și unde se termină ? Tot acolo ?... Tatăl tău, directorul, nu bănuiește nimic ?

— Absolut nimic ! Și ăsta-i un farmec în plus. M-ascund de el, de mătușă. Mister, lovituri, lucruri pitite aici, în casă, unde nimeni nu s-ar gîndi să le caute...

— Ți s-a suit fandaxia la cap, Buche !

— Unde-ai fi dormit tu dacă nu eram eu ?

— Ce-i drept e drept... Dar tot nu văd cum „începe viața la Milogu". Îmi explici și mie ?

— Lasă filozofia ! mi-a tăiat-o scurt. Mai bine culcă-te. Noapte bună !

A rîs cam acru și a plecat. De multă vreme, de la ultima vacanță la mătușa Ileana, nu mai dormisem într-un pat moale. Florile de pe masă îmi zîmbeau. Le-am zîmbit și eu. Eram gata să adorm cînd, deodată, un gînd a început să mă scormonească. Mi s-a părut că-l văd pe Tăticu șezînd înaintea mea. Întîi m-a mustrat doar cu degetul, fără să rostească vreun cuvînt. Apoi a vorbit :

— Bine mă, Sacîz, așa te-am învățat eu? La mine ai venit numai bișnițar, acum te-ai făcut hoț în toată regula. Rău ai ajuns! Poate că-i și vina mea: n-am știut să te educ cum trebuie.

Amețit cum eram, am început să plîng. Și, printre sughițuri, spuneam:

— Nu ești tu de vină, Tăticule! De vină e tata, e mama, e funcționarul acela, sînt eu. Dar de ce ai plecat tocmai acum în concediu? Aveam atîta nevoie de tine!

Și mi s-a părut că inscripția de pe masă suna acum altfel: BUN VENIT, SAVANTULE, PRINTRE HOȚI!

...Așa a început viața mea dublă. Seara, cînd nu eram „ocupat" — cu Laura. Restul timpului — în „acțiuni", cu Subțirelu. Variațiuni între divinul Haendel și demonicul Wagner din Walkiria, între liedul schubertian și muzica atonală, între harfă și tobă de jazz. Mai aveam, e drept, și alte cîteva trepte de coborît. Unde voi ajunge: la tîlhărie, la viol, la omor? Voi deveni „fostul caz tipic de justițiar"?

Viața mă smulsese de la malul rîului ca pe un arbore tînăr și fără putere. Mă tîra tot mai departe, mă cuprindea în valuri și spume, asemenea unui torent umflat de ploaie, îmbîcsit de noroi și putregai. Nici eu nu bănuiam încotro mă purta. Laura nu aflase nimic. Dar nici n-o mințisem vreodată, afară doar dacă tăcerea mea nu era și ea o minciună. Înțelesese ceva încă din seara aceea, cînd îl recunoscusem pe Morcov și o dată mi-a spus că prinsese cîteva cuvinte și din șoaptele băieților care semănau cu cei doi eroi ai lui Cervantes. Nu făceam, față de ea, caz de banii mei și nu i-am luat niciodată vreun cadou din ei. Cel mult îi plăteam o plăcintă cu carne la patiserie, o prăjitură, o plimbare cu barca. Nimic care să provină din „bătrînele" acelea dubioase nu trebuia să o pîngărească. Chiar flori mi-era rușine să-i cumpăr din banii de la *sfoară*.

Într-o seară, cînd ne întorceam din obișnuita noastră plimbare în parc, am simțit că trebuia măcar să-i explic de ce ajunsesem aici. Nu mi-a mai pus, ca altădată, palma pe gură. I-am povestit toată viața mea.

Chinul din familie, prima fugă la București, cu toate peripețiile ei, centrul de primire, vacanțele la mătușa Ileana, dar și internatul acela sordid, apoi începutul ultimei vacanțe la tata și la Jeny a lui, a doua fugă de acasă, căutarea disperată de lucru și refuzul funcționarului cu mînecare negre de la brațele de muncă, goana de a doua zi pe traseul anunțurilor de la „Mica Publicitate". Cînd i-am povestit de micuța încuiată în cămară și-a acoperit ochii cu mîinile. N-am ascuns nici bișnițele, nici pipițele de la „Melody", nici istoria cu „Preluarea Neckermann", nici lumea „Hotelului Termoficare", în care trăisem o săptămînă. I-am spus și de Reta, cea care se „lipise" o noapte de mine, iar apoi mă furase. M-am oprit doar cînd am ajuns la cîntecul piți-goiului — nu cel de la cinematograf, ci chemarea care răsunase în fața Milogului, în Piața Romană...

„Am pierdut-o", gîndeam. Și mi-am zis că e drept să o pierd, că n-aveam dreptul la ea. M-am întors apoi iar pe firul întîmplărilor, istorisind pe larg cele mai urîte episoade, de la criza de epilepsie a lui Doagă și pînă la alcoolul pe care îl căutam acum tot mai des. Chiar în cazul întîmplărilor unde avusesem un rol „demn de laudă", încercam să minimalizez, ca totul să se-ntoarcă în defavoarea mea, fără să-mi dau seama că istorisirea începea să sune fals.

Treceam tocmai pe lîngă un părculeț și ne-am așezat pe o bancă. A tăcut multă vreme. Așteptam sentința. Eram sigur de ea.

— Unde zici c-a fost internată Lebăda neagră? a venit prima întrebare.

— De ce Laura?

— Vreau să-i scriu, să-i fiu prietenă. Are nevoie de cineva pînă iese Muscă... Ce spui, nu-i așa că Muscă n-o s-o dezamăgească? Nu-i ca Boxerul sau Roșcovanul. O să-i trimit un roman care m-a tulburat profund: „Idiotul" lui Dostoievski. L-ai citit?

— Da, Laura. Dacă în locul funcționarului aceluia ar fi fost cneazul Mîșkin...

— Fiecare dintre noi poate încerca să-i semene! a zis ea.

Inima parcă mi se oprise să bată. Ce o să spună mai departe? A continuat să vorbească, aparent fără legătură cu cele povestite de mine :

— Aveam un profesor minunat de latină la Piatra Neamț. Cînd a intrat în clasă pentru prima dată, ne-a scris pe tablă maxima lui preferată : „NIHIL HUMANUS MIHI ALIENUM EST". Și ne-a tradus-o : „Nimic din ce e omenesc nu mi-este străin"... Îți spun asta fiindcă ai încercat să mă sperii, Sacîz ! E adevărat : nici n-am bănuit că există asemenea grozăvii. Dar mi le-ai povestit... ca să mă scapi de tine. Ca să mă „izbăvești". Nu-i așa ?

Și-a rezemat capul de pieptul meu și a adăugat :

— Tocmai acum, cînd ai mai multă nevoie de mine ? Acum, cînd falsele copii ale lui Don Quijotte și Sancho Panza au pus sigur mîna pe tine ?... Dacă mi-ai fi spus că te-ai îndrăgostit de alta, că mă urăști — tot nu te-aș fi lăsat singur. Nu fiindcă te iubesc, Sorine. Fiindcă ești o făptură sărmană, nefericită și ai nevoie de ajutor !

Ceva asemănător îi spusese și Tăticu mătușii Ileana : „Băiatul ăsta trebuie ajutat". Dar Laura nu era decît o adolescentă de vîrsta mea. De unde această energie ? Această vibrație a omenescului ? Părinții ei fuseseră buni, cumsecade, dar oameni oarecare. Cine o învățase ?

— Cînd se întîmplă o nenorocire — a spus ea mai departe — fiecare om apropiat trebuie să se gîndească la partea lui de vină. Iar eu îmi dau seama că cea mai vinovată sînt eu. Îți amintești de seara cînd ai vrut să-mi spui totul și eu ți-am acoperit gura cu palma, cînd ți-am cerut să nu rupi vraja pe care-o trăiam pentru prima dată, fiindcă în adîncul ei simțeam că este nu numai frumoasă, ci și adevărată ?... E drept, atunci n-am știut cît de adînc te scufunzi. Bănuiam eu niște lucruri nu tocmai la locul lor, niște abateri mărunte, care te făceau să crezi, scrupulos cum ești, că „nu mă meriți". Și pot să-ți spun și de ce am greșit : am fost egoistă, Sorine ! Am iubit vraja mai mult decît te-am iubit pe tine. Nimic nu-i mai hidos în om decît egoismul...

— E un păcat c-ai crezut în iubirea noastră ?

— O iubire care orbește se întoarce împotriva ei. Nu-i decît un instinct viclean.

— Ești nedreaptă. Eu am fost și sînt ticălosul. Nici nu trebuia să mă apropiu de tine.

— Cînd? La început de tot, cînd ne-am cunoscut în gară și tu... căutai de lucru? Sau mai tîrziu, cînd au venit cei trei care ne-au amenințat, iar tu ai refuzat să mă lași pradă lor?

— Sînt un hoț, Laura! am izbucnit.

— Dacă ai ajuns să furi, e îngrozitor. Dar și hoții sînt oameni. Lebăda neagră a fost prostituată. Și pe urmă s-a luptat să devină om... Eu și egoismul meu sîntem marii vinovați.

— Te minți pe tine însăți. Ce-ai fi putut face?

— Totul, Sorine! Dar am preferat adevărul profund al vrajei, adevărului și mai profund al omului... Trebuia să te las atunci să vorbești. Să-mi spui tot ce mi-ai spus acum. N-aveai unde să dormi, erai flămînd. Credeai că „fugiseși" de-acasă; de fapt, ei te goniseră. Și nu i-ai găsit pe nici unul din oamenii care ar fi putut să te ajute...

— Numai munca, numai o slujbă mă puteau salva, tu nu mă puteai ajuta.

— Trebuia să vorbesc cu bunica. Să-i spun că te-au gonit de-acasă. Ar fi găsit ea un loc unde să dormi la noi. Eu îi gătesc și ei, ți-aș fi gătit și ție. L-ai fi așteptat pe Tătucu sau pe Crestatul să se întoarcă și unul dintre ei te-ar fi ajutat, sînt sigură. Asta trebuia să fac.

— Nu te dezgust? am întrebat.

Ochii Laurei m-au învăluit în mantia lor catifelată.

— Te iubesc, Sorine, dar îți promit că niciodată iubirea mea n-o să mai fie oarbă. O iubire adevărată trebuie să fie puternică și clarvăzătoare... Acum nu mai ai decît o singură cale.

S-a oprit cîteva clipe, m-a sărutat și apoi a spus, simplu:

— Trebuie să te predai. Ca Lebăda neagră. Pentru tine, pentru mine, pentru toți oamenii cinstiți și curați din jurul nostru. Nu-i ușor. Iar eu o să te aștept, așa cum Tinca îl așteaptă acum pe Muscă.

— Nu se poate, Laura! Nu pot să-ți fac ție asta. Pînă și Centrul de primire m-a însemnat cu fierul roșu în ochii neoamenilor. Acum, delictele mele sînt mai grave și nici nu mai am paisprezece ani fără două luni. De ce să porți și tu stigmatul meu, Lebădă albă?...

— Cu cît te afunzi mai adînc, cu atît va fi mai greu și mai rău, pentru tine și pentru mine. Una e dacă te predai tu, alta dacă te prind ei.

— Uită-mă! Am fost un laș! am izbucnit, aproape violent. Nu mai trebuia să vin niciodată la tine după ce m-am înhăitat cu ăștia. Dar acum sînt de-ai lor! Știu ce am de făcut! Laura, nu mă căuta zadarnic...

Și am început să fug, ca un nebun, lăsînd-o singură pe bancă.

...La barul de noapte, Buche-Ceasornic ședea la o masă, într-un colț. Fum des. Miros de alcool. Multe fete tinere, nu numai pipițe. Cîteva la masa unui italian. Visau oare să se mărite cu el? El se gîndea, desigur, la cu totul altceva.

— Ce-i cu tine? Te-ai certat cu fata? m-a întrebat Buche de cum mi-a văzut fața răvășită.

Nu i-am răspuns. A continuat:

— Nu știam unde să te găsesc. Mîine în zori plecăm la Timișoara. Am și luat patru bilete clasa întîi.

— Ce bine că plecăm! am spus din adîncul inimii... Tatăl tău știe?

— E în deplasare la Barcelona...

...Chiar de a doua zi Laura avea să mă caute pretutindeni, eram sigur. Ce bine că nu-i dădusem nici o adresă precisă! Am băut pînă am simțit că totul se învîrte în jurul meu. Chelnerul ne-a întrebat:

— Bani aveți, băieți?

Se vede că nu arătam tocmai „maturi". Ceasornic a scos cîteva sute și i le-a fluturat pe sub nas.

— Ajunge? Nu cunoști oamenii...

Ceasornic a dansat de cîteva ori cu o fată, pe urmă a venit la mine:

— Nici nu m-ai întrebat de ce plecăm acolo.

— Nu mă interesează. Numai să rămînem cît mai mult.

M-a privit mirat.

— E deci grav cu Laura!

— Cred că tu nu poți înțelege. Ceva fără nici o legătură cu fuga ta din viața banală, de care mi-ai vorbit în prima seară.

— Așa va să zică, a observat el ironic. Grozav aș vrea să știu și eu ce-i cu minunea aia de Laura. Poate-i chioară sau bîlbîită și de-aia o tot ascunzi de noi.

Eram gata să mă scol și să-l lovesc. Dar m-am oprit. Nu merita nici atîta. De ce-i vorbisem de ea?

— Știi ce mi-a spus astăzi Subțirelu? a schimbat vorba Buche. Bănuiește că în sfoara noastră e un ciripitor.

— Deci mă bănuiește pe mine, care-s cel mai nou.

— N-am zis asta. Tu ai mai curînd aer de fraier... Și pe urmă noi, cei patru din „statul major", sîntem mai presus de orice bănuială. Lucrăm însă cu atîția auxiliari... La „Acțiunea Pădure", din prima zi, erau doi, Mimi și Hașcă. La vadul din Piața Națiunii sînt vreo opt. Și la „Consignația" am avut, slavă domnului, destui.

...„Trebuie să te predai!" Cuvintele Laurei îmi răsunau mereu în minte. Avea dreptate. Dacă n-ar fi fost ea, m-aș fi predat chiar a doua zi. Dar Laura nu m-ar fi părăsit nici atunci. Ar fi rămas alături de mine. O elevă cuminte de liceu, pe care toți ar fi știut-o „prietena delincventului minor". O dirigintă înțepată i-ar fi recitat într-o bună zi proverbul „Vezi cu cine te-nsoțești, și-o să-ți spun cine ești". Ea ar fi înfruntat-o, mîndră, și nici pe bunica Eliza n-ar fi lăsat-o să spună nimic rău despre mine. Trebuia să fug, cît mai departe! Să dispar din amintirile ei, să nu mai exist pentru Laura...

Buche-Ceasornic a oprit chelnerul să îmi mai toarne. Nici el n-a mai băut. Era ametit, dar nu chiar ca mine. Am ieșit în stradă.

— Ar trebui să mă omor, Buche! i-am spus simplu. Ar fi singura soluție cinstită.

Mi-a tras, în glumă, o palmă:

— Auzi, pentru o fată! Știi doar vorba ceea: „Femeile sînt ca tramvaiul. Nu te necăji cînd pierzi unul, vine următorul..."

Nu era el de vină că nu pricepea. Pentru Buche, viața însemna altceva. De aceea nu-i plăcea nici Bach, nici Oedip de Enescu, de aceea nu înțelegea melancolia unei doine și deznădejdea tragică a unui blues — și se omora în schimb după pastișa unei romanțe ieftine sau după un cîntec cu „la-lai-la".

— Te-a părăsit, continuă Buche. Ei și?

— Nu m-a părăsit, tocmai asta e... Degeaba vorbim, Buche! Limba noastră nu e aceeași.

— Bine, Savantule, bine! Hai acasă la nani, că mîine te scoli devreme și nu vreau să te vadă Costi, cum îi zici tu, mahmur... Nici nu se poate: Arhimede nu e consemnat de istorie amețit. Dacă ar fi trecut și el prin baruri, poate mai descoperea încă un principiu. Al imponderabilității terestre.

— Eu mă simt acum mai greu, nu mai ușor...

— Las' că-i bine așa! Paharul vieții trebuie băut pînă la fund. Asta-i principiul meu.

Iar a vrut să spună ceva despre Laura, dar a renunțat. Am oprit un taxi și m-a dus la el acasă. Am urcat cu greu scara spre camera mea.

Îmi aminteam, nu știu de ce tocmai acum, ce ne povestise odată Bilă despre ai lui: „Tata a fost mare escroc. Și de tîlhării se ținea. Dar mama era bună. Doar că bea mult. Cînd tata a intrat la pîrnaie lungă, mama l-a divorțat. Și-a luat altul. Pe mine m-a dat la bunici, că eram singurul plod. Nici n-a spus ăluia nou că mai are copil. Au murit bunicii și-am venit acasă. Mama i-a spus lui tatăl al doilea că-s nepotul ei. Cînd a aflat adevărul, ne-a gonit pe-amîndoi. Avea sînge rău..."

Și nu știu de ce, mi-am adus aminte și de istorisirea primei arestări a lui Costi, așa cum ne-o relatase el. Avea doisprezece ani și fura de mic, nici el nu știa de cînd. Așa învățase de la frații lui mai mari, că tată n-a știut niciodată cine i-a fost. Odată s-a îmbolnăvit rău sora lui. A furat de la un magazin de copii din Timișoara cea mai mare și mai frumoasă păpușă și i-a adus-o

la spital. A recunoscut-o însă vînzătoarea, care venise și ea, la alt bolnav. Așa l-au prins. Dar nu l-au ținut atunci decît o zi la arest; au zis că e prea mic. Păpușa a fost restituită magazinului, au chemat-o pe mă-sa și i-au „dojenit" pe amîndoi. Mama a promis că o să-l țină din scurt. Au anunțat și la școală, dar Costel nu mai dăduse de mult pe-acolo. A doua zi, a început să fure iar. L-au prins vecinii cu niște rufe sustrase din curți, l-au dezbrăcat, l-au uns cu păcură pe piele și au lipit pe el pene de păsări. L-au plimbat așa prin mahala, să țină minte. „Grozav m-a ars asta!" zicea Costi. Un an mai tîrziu, s-a „specializat" în furt de mașini. Mai întîi a furat un autocamion, că îl învățase un prieten să conducă. Dar n-a avut ce să facă cu el. L-a abandonat. Și fratele mare i-a spus: „Nu așa se face! Măcar să fi luat un Renault". Pe urmă, ucenicise la o autobază și învățase multe și-acolo...

*

Două zile mai tîrziu, patru adolescenți turiști, pe biciclete, cu pantaloni scurți și rucsacurile aproape goale, străbăteau dimineața o potecă de lîngă panglica unei autostrăzi. Erau cei patru membri ai „statului major", în frunte cu Subțirelu. Din cînd în cînd, o mașină cu număr neobișnuit, alcătuit din cifre și litere, venind din sens opus, oprea. Bicicletele opreau și ele. Urma tîrgul, operat mai ales de Subțirelu și Buche. Eu vorbeam bine engleza, franceza și germana, așa că mă foloseau ca interpret. Noi dădeam bătrîne, ei își mai ușurau port-bagajul. Rucsacurile se umflau treptat. Alteori, schimbul se făcea numai între portvizite, valută contra lei. Cînd rucsacurile s-au umplut, am pornit în sens invers. Subțirelu și Bilă erau de prin locurile acelea. Cunoșteau satele și tîrgurile. Băteau pe la cîte o poartă și ne primeau pe toți patru în casă. Cînd aflau despre ce e vorba, fiecare voia să cumpere ceva. Ba mai chemau și din vecini „oameni de încredere". Intram prin case de săteni mai cu stare și erau multe pe-acolo. Ne și găzduiau noaptea.

Două-trei vizite de-acestea pe la „gospodari" și rucsacurile se goleau. Pe urmă, eu și cu Buche, cu mustață

aplicată, pantofi bărbăteşti cu tocuri înalte, costume în dunguliţe, din cele de pe alte meleaguri şi cîte-un aparat fotografic japonez atîrnat de gît, ne duceam în oraş, la shop. Şi-n portvizite nu aveam bătrîne, ci alte hîrtii, şi puteam cumpăra ce voiam. Nu articole artizanale, nici ţuică învelită în împletitură de papură, ci din celelalte. Iarăşi ne întorceam la Costi şi Bilă, care ne aşteptau în cîte-o casă de ţară, unde masa era întinsă în cinstea noastră. Aveam doar şi noi ce oferi în schimb !

Afacerea mergea ca pe roate şi oamenii aveau vin bun, făcut în casă. Cetăţeni primitori, fete vesele, cu obraji rumeni. Şi Buche mi-a spus că Subţirelului aproape că-i ieşise din cap bănuiala cu ciripitul. Numai o dată era să iasă foarte rău. Ne-au păcălit nişte străini şi ne-au vîndut bijuterii false, pe bani grei. Noi am „plasat" sticlele lor, dar cumpărătorii le-au verificat la specialişti şi au venit cu o falcă-n cer şi alta-n pămînt, învinuindu-ne că i-am înşelat. Dar Buche s-a descurcat foarte bine. Le-a spus cum au stat lucrurile şi le-a dat toţi banii înapoi, pînă la centimă, pe urmă le-a cerut scuze, ba i-a şi liniştit cu nişte daruri de soi.

...Nu o uitasem. Nu o putema uita. Aş fi vrut să creadă că am murit ! Ce-ar fi să-l pun pe Buche să-i dea de veste, printr-o scrisoare ? Nu l-ar fi crezut ! Ştia să citească printre rînduri, să descopere trucurile. Era hotărîtă să-mi „mîntuiască sufletul" şi eu nu voiam să mă las salvat. Probabil că a simţit nevoia să se sfătuiască cu cineva. Pe Crestatul nu avea cum să-l găsească, dar de Tăticu — care desigur venise din concediu — putea să dea. Îi spusesem cam pe unde era „Centrul de primire". Eram convins că dăduse de el. Şi se înţeleseseră fără îndoială de minune, ca doi oameni făcuţi din acelaşi aluat. Ea îi povestise desigur despre necazurile mele la internat şi pe urmă acasă, apoi despre disperarea mea cînd nu îl găsisem şi nimeni nu-mi oferise de lucru. Îi spusese, fără îndoială, şi cum mă purtasem cu ea, îi lăudase faptele mele de „justiţiar" (eu îi deslusisem termenul). Şi acum mă căutau amîndoi. Cu toată discreţia, dar insistent. Tovarăşul Dragu era desigur revoltat că devenisem o victimă a „stigmatului".

...Cum aş face să rămîn aici, în Banat ?...

Chiar atunci s-a apropiat Buche de mine :

— Ai auzit ? Mîine plecăm la București. Am ales cu Barosanul un geamantan de obiecte care nu sînt de nasul ăstora. Abia aștept să mai cobor și eu la „subterane". (Așa numea el barurile.) Una-i provincia, alta-i Capitala... Nici aici nu ne-a mers rău. Mulțumiți ăia cu mașinile, mulțumiți cumpărătorii, mulțumiți și noi. Totul curat, ca lacrima. Fruncea, ce vrei...

Parcă mă lovise cu o măciucă în creștetul capului. București însemna Laura !

— Ce v-a venit ? Dacă aici ne merge așa de bine...

— Acolo o să ne meargă acum și mai bine. Subțirelu are planuri mari. Pe urmă, poimîine se-ntoarce și tata. Vrei să nu mă găsească ? Am și rezervat două compartimente cu paturi, el cu Bilă, eu cu tine. La ora unsprezece fix, „recepție" la barosan, în tren, prezentarea și dezbaterea publică a noilor proiecte. Aici ne moleșim. La București, te duc eu la niște case să-ți descrețească frunțile. Se joacă „tare" acolo și găsești fete mai drăguțe ca la bar. Albume cu poze, filme aduse de peste granită, unde arată tot, absolut tot. Viață, nu glumă !

„Papagalul de aur" al lui Ceasornic nu-mi plăcea acum deloc. Mă dezgusta, ca atîtea altele din lumea lor... și a mea.

— Viață sau mai curînd moarte în viață, mă Buche !

*

Eram iarăși toți patru la Milogu. Îl așteptam pe Oliver — probabil o poreclă — cu care să punem la punct plasarea mărfii de lux aduse în cele două geamantane, aflate bineînțeles acasă la Buche-Ceasornic. Toți trei erau veseli nevoie-mare. Eu — posac. Oliver întîrzia.

— Ce-o fi cu el ? se mira Buche. De cînd îl știu, și-a respectat întotdeauna cuvîntul.

După un timp, Subțirelu a început și el să se neliniștească :

— Să nu fi dat de bucluc gagiul !

— Nu-i fraier să se lase legat, l-a contrazis Bilă. O fi avînd vreo pană de cauciuc. Știi doar că umblă pe limuzină.

— Îi convine, comentă Buche. Nu lucrează decît la bișnițe prima.

Buche mai comandă un rînd de cafele și niște pateuri, ca atunci, în seara inițierii mele.

— Acum o să pice, sînt sigur ! zise el, optimist.

Minutele se scurgeau fără ca nimic să se întîmple. Un domn cu monoclu, din alt secol parcă, intră pentru a nu știu cîta oară și zise scandalizat :

— Nu mai eliberați odată masa ? Halal tineri, toată ziua prin cafenele !

— Dacă nu mai sînt „șantane", ca pe vremea dumitale, cu french-cancan și dantele negre, observase Buche, făcînd cu ochiul.

...Cînd ieși domnul, intră Laura. Se apropie hotărîtă de masa noastră. Dacă pămîntul s-ar fi căscat să mă înghită, ar fi fost mai bine.

— Sorine, vino, te rog, cu mine afară !

Vocea suna acum dîrză, ca o poruncă. Se adunase în ea multă suferință. Înghețasem. Subțirelu, Buche și Bilă căscaseră larg ochii și gura. Așa voce nu mai auziseră la o fată.

...Dar după ea intrase miliția. Mai rău nu se putea întîmpla. Au venit drept la noi. N-am auzit nimic din ce spuneau, eram ca ametit. Mi-a povestit Buche, la arest. Aveau mandat de arestare preventivă. Subțirelu a încercat să se „strecoare", dar l-au „asigurat" repede și s-a potolit. Știam, firește, că într-o bună zi o să se întîmple. Ulciorul nu merge... Dar tocmai acum ! Cînd mîna grea a milițianului mi s-a așezat pe umăr, apoi cînd m-au „asigurat" și pe mine, i-am zărit ochii Laurei, mai mari ca niciodată, cu o spaimă fără margini în ei.

În minte îmi răsunau cuvintele pe care mi le spusese atunci, la ultima întîlnire : „Una e dacă te predai tu, alta dacă te prind ei... Cu cît te afunzi mai adînc, va fi mai greu." Și acum parcă-mi zicea : „De ce nu m-ai ascultat ! ? Tot ce ți-am spus era doar pentru binele tău și al nostru." Privirea Laurei avea ceva fix, sticlos, nefiresc, aproape dement. Simțeam cum o lume se prăbușește în ea, cum vine năpasta asupra ei ; mi-aș fi dat viața ca să mă nimicească numai pe mine.

Ceilalți clienți plecaseră. Ea rămăsese, stană de piatră. Ofițerul de miliție a întrebat-o : „Prietenă cu ei ?“ A răspuns, cu o voce stranie : „Cu unul din ei.“ „De faptele lui știai ?“ „Bănuiam. Am făcut tot ce-am putut să-l opresc.“ „Ai luat parte vreodată la faptele lor ?“ „Niciodată. Dar sînt vinovată că nu l-am oprit.“

— N-are nimic cu gașca noastră, a zis Subțirelu și Buche a confirmat, dînd din cap.

Prin ceea ce spusese, Laura se dăduse însă pe mîna lor, cel puțin pentru interogatorii. Pe urmă, ofițerul de miliție a legitimat-o. A notat numele și adresa ei într-un carnet și i-a spus simplu : „Dumneata poți să pleci ! O să te mai chemăm, pentru informații...“.

Ea tot nu s-a urnit din loc.

— Dumneata poți să pleci ! a repetat ofițerul.

Totul se năruia în jurul meu. Lovisem în Laura, în ce-mi era mai drag și mai sfînt pe lume ! Mi-a mai aruncat o privire. Parcă erau ochii bolnavi ai lui Doagă, cu orbitele lor albe.

A pornit, în sfîrșit, ca un robot, spre ușa barului. Și de-acolo a început goana ei nebună de-a curmezișul Pieții Romane. Fuga unui om înfrînt, deznădăjduit. A urmat sorîșnetul unei mașini care frîna brusc. Apoi bufnitura. Țipătul ei. Strigătele oamenilor. Am încremenit cu toții. Un bărbat s-a repezit după ea. Era Tătucu. Cu ajutorul lui mă descoperise deci aici și el mă așteptase afară, pentru ca amîndoi să mă „convingă“ ! Dar ce mai conta asta acum ?

Acolo unde începea strada Căderea Bastiliei, se adunase lume multă. Miloși și curioși, ca la Hașcă, în pădure. Am vrut să fug și eu la ea, m-am smucit, dar m-au ținut în strînsoare de fier. N-au trecut decît puține minute și s-a auzit sirena Salvării. L-am rugat, cu glasul slab, pe ofițerul de miliție să dea un telefon bunicii ei. Vocea îmi suna spartă.

Pe Bilă l-au scos primul de la Milogu. A ieșit afară cu un milițian. L-au urcat într-o mașină. Pe noi ne-au dus la o altă mașină ; un milițian s-a urcat și el în ea. Buche a conchis prozaic :

— Odată și-odată orice sfoară e făcută să se rupă.

Subțirelu n-a zis nimic. Eu nu mă mai gîndeam decît la Laura. Mașina a pornit cu o smucitură. Printr-o ferestruică zăream defilînd luminile străzii. Și-am început să privesc altfel lumea, printre gratii.

10.

DOSAR DE URMĂRIRE PENALĂ

Celula de la arestul secției era de opt persoane. Ușă de metal cu vizetă, care făcea „clic" cînd ne priveau. Pe-acolo ne dădeau și mîncarea. La început, a fost rău de tot. Era aglomerație la arest. Ne puseseră pe toți trei într-o celulă cu niște zdrahoni, pușcăriași aprigi, cu căutături rele. Aveau multe pe conștiință : hoți și tîlhari recidiviști. Fuseseră prinși din evadare și urmau să fie transportați a doua zi la închisoare. Socotind că au ceva de împărțit între ei, săreau tot timpul la bătaie. Erau patru, doi contra doi. Mai era și un al cincilea, un bărbat de vîrstă mijlocie, dar acela ședea pe pat nemișcat, indiferent la toată hărmălaia. Era bănuit că-și ucisese nevasta fiindcă o prinsese cu un altul ; la asta îi era gîndul. Poate îi părea rău de ea, poate de el, n-aveam de unde să știu. Pînă la urmă zdrahonii au găsit o altă distracție : „să bușească mucoșii", adică pe noi. Ne-au ținut în pumni vreun sfert de oră, după ce unul s-a rățoit la Subțirelu :

— Ce te zgîiești la noi, bă, scîndură ? Crezi c-aici e teatru ? Da' voi, tăntălăilor ?

Nu dădeau cu toată forța, doar așa, ca să-și facă gustul. Cu ăștia nu prea mă puteam măsura. Subțirelu și Buche au răbdat fără să crîcnească. Eu am încercat la început să-i înfrunt, l-am și dat pe unul peste cap, cu o „piedică subtilă", dar au venit doi la mine. Unul m-a apucat în clește, celălalt lovea. Și-a tot lovit, pînă a simțit că slăbesc. Nu izbea chiar cît putea, că, pasămite, nu voia să-și încarce și mai rău dosarul. Dar durea al naibii, mai ales la plex. Am răbdat cum răbdaseră și

ceilalți doi. Brutele dădeau și rîdeau. Pe urmă, s-au oprit. Lui Buche îi spărseseră ochelarii.

— Ce ziceți, bă, prăpădiților, e bine la azil? Astea au fost șuturi moi. Bă, tu ăla cu fitilu chibrit (pe urmă am aflat că „fitil" însemna degetul mic), nu răspunzi?

— Nu-i bine, a zis Costi.

— Păi vezi? Cin' te-a pus să te bagi în coasta noastră? Și-acum, burta la pămînt. Tîrîș toți!

— Fă cum îți spun ei! mi-a șoptit Subțirelu.

El și cu Buche au început să se tîrască. Gorilele rînjeau. Ba unul s-a și urcat pe Buche, să-l „danseze ca pe scenă". Eu nu m-am mișcat. Una-i să-nghiți pumni, alta să te tîrăști. Al mai bătrîn a zis:

— Umflați-l!

Și au venit spre mine trei. Atunci m-am repezit la ei năuc și am lovit unde nimeream, cu ultimele puteri. De jos, Subțirelu mă privea speriat. Buche era prea miop ca să vadă ceva. Auzea numai. M-au doborît și au început să dea în mine. Toți trei deodată. Am simțit că-mi curge sîngele pe nas și pe gură. Un dinte din față pocnise. Și ei tot mai loveau, cu sete.

— Te pui cu noi, neisprăvitule, jigodie! Tîrăște-te acum! a zis ăl mai bătrîn, care-i comanda. Că de nu...

— Omorîți-mă! Nu mă tîrăsc! le-am zis, cu glasul slab.

— Ține ambiție băiatu! a spus ăl bătrîn.

Și iar s-au năpustit. Atunci, omul despre care se zicea că-și omorîse nevasta a strigat. Au venit paznicii. Zdrahonii au zis că noi am sărit la bătaie. Omul care era bănuit că ucisese a povestit totul. Se și vedea, pe fața noastră. Le-au pus cătușe. Pe mine m-au întins Buche și Subțirelu pe pat și m-au oblojit cît au putut. Ucigașul ședea acum iar nemișcat, cu ochii pierduți. I-am mulțumit; nu m-a auzit parcă. Am încercat să dorm, dar n-am putut. Tîlharii sforăiau în cor. Și Subțirelu a dormit, ba chiar și Buche-Ceasornic.

A doua zi, dimineața, au urmat primele interogatorii, la cercetare. Pe urmă, am rămas numai eu din sfoară la arest. Pe Subțirelu l-au dus la penitenciarul de minori, că avea și multe fapte din trecut. Pentru Buche-Ceasornic a procurat tatăl lui niște certificate de la școală, a

făcut ce-a făcut şi a obţinut să fie anchetat şi judecat în libertate. La minori se mai obişnuieşte, aşa am aflat. Am rămas eu, dar m-au dat la altă celulă, unde mai era un minor, un băiat de cincisprezece ani, acuzat de „furt din avutul obştesc", o spargere la o alimentară. Mi-a povestit ce greu l-au prins : „I-am alergat două săptămîni", zicea mîndru. Se afla de cîteva zile acolo şi-mi dădea tot felul de sfaturi. De pildă, să mănînc orice mi-or da. Dar cînd a venit terciul de arpacaş, n-am putut înghiţi nimic. Parcă şi mirosea. Unde era mîncarea de la Tăticu ? Am vrut să înapoiez farfuria plină, dar mi-a cerut-o el şi a golit-o :

— Nu merge să faci pe boierul aici, mi-a zis. Crezi că eşti la nea Dragu al tău, cu trei feluri şi supliment ?

De unde ştia că fusesem acolo ? Probabil că bănuia sau întîlnise pe vreunul care mă cunoscuse la centru şi acum auzise cînd mă strigau pe nume. Mă obosea cu vorbăria lui neîntreruptă. Tot ce se petrecea cu mine mi se părea un vis urît. Singurul lucru real era gîndul la Laura şi numai viaţa ei conta. De altceva nu-mi păsa. La fiecare interogatoriu, la fiecare confruntare, îl imploram pe anchetator să-mi spună dacă trăieşte, ce i s-a întîmplat. Să fi aflat că a murit, n-aş mai fi răbdat să trăiesc. M-aş fi dat cu capul de zid pînă mi-aş fi sfărîmat ţeasta. După trei zile, care au fost cele mai îngrozitoare din viaţa mea, mi-au spus că fusese operată. Mi s-a făcut rău şi am leşinat.

Cînd l-au adus pe Buche la confruntare, l-am rugat pe anchetator să mă lase să-i spun ceva numai lui. N-a vrut : îşi închipuia că o să ticluiesc vreo minciună despre „faptele" noastre, ca să-mi uşurez situaţia. Atunci i-am zis, faţă cu el, să se ducă s-o viziteze la Urgenţă. Să-i ceară iertare. Să ştie că mă consider un ticălos nedemn de ea, dar că-i doresc tot binele pe care-l mai poate avea. L-am rugat să-i ducă şi o floare ; nu ştiu ce i-a spus Buche, dar a fost la ea. Pe Subţirelu îl aduceau în haine vărgate la anchetă, în timp ce Buche venea în haine de oraş.

Eu n-am ascuns nimic din ce făcusem. Am spus şi de valiza ce-o aveam la Ceasornic, să înapoieze păgubaşilor tot ce era în ea. Numai de casetofon şi de benzi îmi părea

rău. Buche ascunsese valiza, dar, după mărturia mea, a trebuit s-o dea.

...Mă socoteam mai ticălos decît ucigaşul învinovăţit că-şi spintecase nevasta adulteră. Dacă unul din zdrahonii aceia m-ar fi ucis cu un pumn, n-ar fi făcut decît să împlinească o sentinţă dreaptă. Orice pedeapsă îmi vor da, va fi prea uşoară.

„Dosarul de urmărire penală" se îngroşa cu declaraţiile mele, cu „ancheta socială" (nu ştiam ce scrie în ea), cu expertiza medicală, acte de la şcoli, consemnarea mărturiilor unor păgubiţi şi multe altele. Şi Laura trimisese o declaraţie, de la spital. Nu ştiu ce conţinea. Am aflat că nu era scrisă de ea. Cînd un anchetator a parcurs-o în faţa mea, s-a uitat foarte nedumerit la mine.

— Şi zici că tu ai nenorocit-o ? a întrebat.

La urmă, îmi spusese tovarăşul meu de arest — Creţu îl chema — va veni ultima piesă, „referatul de terminare a urmăririi penale". El avea experienţă, era recidivist, ştia pe dinafară pînă şi articolele din codul penal care mi se potriveau. Tata n-a venit să mă vadă. Nici mătuşa Ileana, căci era tot la spital. M-au tot întrebat şi de fapte pe care nu le comisesem — le aveau într-o listă de „nelămurite" — dar n-am recunoscut decît ce făcusem. Aşa păţise şi Creţu, dar nu se lăsase nici el, deşi revenea răvăşit de la interogatorii :

— M-a ţinut să dau toate faptele, şi făcute şi nefăcute... Dar nici cele făcute nu le-am spus toate ! mi-a mărturisit el, satisfăcut. În trei ani de hoţie, am şi eu un „palmares", cum se zice în sport.

Învăţase un termen radical, şi-l rostea ţanţoş. Acum fusese prins cu o faptă mai gravă şi era în primejdie să fie acuzat de tîlhărie. Ademenise, împreună cu un tînăr major, pe un student, pretextînd că vor să-l ducă la ei în apartament, să bea şi să asculte muzică de jazz. El pornise cu „victima" în ascensor, o ameninţase şi-o jefuise de-un ceas şi de bani ; nu găsise decît treizeci de lei. Recoltă, după vînzarea ceasului : 350 de lei. Cumpăraseră cu ei ţigări Pall-Mall de la un străin şi le speculaseră. Nici nu-şi cunoştea complicele major. Numai el fusese prins. Cel păgubit îl recunoscuse, peste cîteva zile,

în Grădina Botanică şi-l dăduse pe mîna miliţiei, cu sprijinul cîtorva cetăţeni.

— Asta-i, Sorine! Am fost huligan mare... M-au prins, acum mă anchetează... Poate că mă lasă acasă pînă la proces. Pe urmă, vine citaţia de la miliţie pentru tribunal. Şi...

După vreo cîteva zile, am început să gust din mîncare, de nevoie. Mai tîrziu mi s-a spus că am avut un noroc nemaipomenit în ce priveşte durata cercetărilor şi procesului. Nu au durat mult. La alţii ţineau şi luni de zile — la tribunal se amîna mereu pentru „procedură incompletă". Mare nenorocire, mai ales pentru minori.

Mereu mă interesam de Laura. Singurele veşti le aveam acum prin Buche, care o mai vizita din cînd în cînd. Mi-a explicat că va trebui să poarte un timp — nu se ştia cît — proteză la un picior. Mai suferise şi un şoc nervos. Abia putea să vorbească, slăbea şi nici medicamentele, nici mîncarea pe care i le aducea bunica n-o ajutau. În ce priveşte relaţiile dintre Buche şi tatăl său, se stricaseră, aşa cum era de aşteptat. Directorul era furios că băiatul îi strica numele, ba-i şi periclita „poziţia". Cît despre Costi, cînd l-am văzut la ultima confruntare arăta tare galben. Nu-i pria deloc penitenciarul.

Prima scrisoare mi-a venit după vreo lună, de la mătuşa Ileana. Era tot în spital. Nişte specialişti veniţi tocmai din Suedia îi făcuseră o operaţie grea şi riscantă; mai avea mult de stat la pat. Conu Valerică nici n-o vizitase măcar. Doar nişte prietene. Cu puţină vreme înainte de proces, mi-au propus să mă libereze pînă la judecată. Grozav aş fi vrut să respir iarăşi aerul de afară, chiar dacă pe Laura n-aş fi îndrăznit s-o vizitez. M-aş fi plimbat în faţa spitalului, s-o ştiu aproape. Dar am refuzat. Încotro s-o iau? Nu aveam unde locui. La tata nu mă duceam nici mort, Buche nu mai avea voie să mă primească, de case părăsite mă săturasem. Şi cine să mă întreţină?

— Tatăl tău! mi-a zis procurorul.

— N-am tată. Îl găsiţi doar în acte, i-am explicat şi lui. Iar de lucru, acum abia n-o să-mi dea nimeni.

— Ştim că ai căutat de lucru. S-a consemnat şi la dosar. A dat mărturie şi tovarăşul Dragu.

Oare știa și de individul cu mînecarele negre și cu creionul după ureche? De „sfatul" pe care-l primise de la fratele lui Mocanu? Fără ei doi, n-aș fi fost aici. L-am întrebat, dar nu mi-a răspuns. Avea dreptate: acum nu eram eu cel care să ceară socoteală, ci el. Eu eram pus să fac relatarea infracțiunilor, să dau pentru fiecare cîte o declarație precisă și la urmă venea formula despre care am aflat că suna la toți cam la fel: „...Regret faptele pe care le-am comis și pe viitor nu voi mai face astfel de fapte. Menținînd declarațiile de la primele cercetări. Nu mai am nimic de declarat și nici probe de cerut." Am iscălit o asemenea hîrtie. Adevărat: regretam și voiam să mă îndrept. Mai știam acum că mirajul banilor însușiți prea ușor era o minciună care se întoarce, mai devreme sau mai tîrziu, contra ta și că singura cale ducînd spre scăpare era numai munca, sfînta muncă...

Dar numai eu eram de vină? Eu, care fugisem din iadul de acasă și de două ori venisem la București să-mi caut de lucru și să continui liceul la seral? Pe banca acuzării nu mai erau locuri și pentru ceilalți vinovați?

Îi știam și eu, și anchetatorul de la miliție, și procurorul. Atunci, de ce „Dosarul de urmărire penală" îi omitea? Centre de reeducare pentru părinți denaturați, pentru diriginți indiferenți și fără suflet, pentru funcționari negri la inimă nu se puteau face? Ei nu trebuiau pedepsiți? Tata era doar puțin „mustrat" în ancheta socială. Și atît.

Dacă Laura ar fi fost lîngă mine, poate că m-ar fi dojenit: „Caută-ți partea ta de vină..." Așa cum își descoperise ea „egoismul".

...De la Laura nu mai venea nici un semn. Nici nu îl meritam...

Mi-au împlinit dorința neobișnuită și m-au menținut în arest preventiv. Cu cîteva zile înainte de proces, s-a arătat, într-o zi, bunica Laurei. Zîmbetul îi pierise de pe buze. Mi-a adus un pachet cu mîncare și două cărți. Nu mi-a spus nimic. Arăta foarte rău, poate din cauza bolii de inimă. O trimisese Laura sau venise ea, din milă? N-am găsit cuvintele potrivite să i le spun. Poate nici nu existau. Doar atît:

— Se cuvine să mă urîţi amîndouă toată viaţa!... Îi doresc sănătate Laurei... Vă mulţumesc.

A dat din cap. Apoi mi-a aruncat o privire pe care n-am putut-o uita. În ea era şi durere şi imputare şi spaimă. Dar ură cred că nu era. Deloc. Pe urmă a venit un pachet de la mătuşa Ileana, altul de la Doru şi încă unul — dar nu mi s-a spus de la cine. Eu îl bănuiam pe Tăticu.

Şi, după multe „forme", a sosit ziua procesului, într-un tribunal cenuşiu, pe strada Ştirbei-Vodă, aproape de clădirea modernă a unei poşte. Ne-au introdus într-o sală mică, pe jumătate goală. Înaintea mea îl judecaseră pe Creţu. Scăpase uşor : „libertate supravegheată" la părinţi. Se rugaseră ei, garantaseră în faţa judecătorului.

...Eram toţi patru, cei din „statul major". Şi cîţiva „auxiliari". Subţirelu şi Bilă, aduşi de la penitenciarul de minori, prinşi în cătuşe, tunşi amîndoi, cu miliţianul lîngă ei. Curaţi, dar supţi la faţă, amîndoi „la zebră". Tot Creţu îmi explicase de ce se uitau mereu spre judecători. La sală nu aveau voie să privească, nici să facă semne, c-aşa era regula şi dacă o încălcau nu era a bine. Lîngă ei, eu şi cu Buche-Ceasornic. Aveam avocat din oficiu — tare grăbit mai era şi parcă abia atunci răsfoia prima dată dosarele ; doar Buche avea avocat angajat. Noi patru eram „învinuiţii, inculpaţii". Mai erau şi „părţile vătămate" — o droaie.

Cînd m-am uitat în sală, l-am văzut şi pe tata. Îl aduseseră cu citaţie, altfel nu se ostenea el. Era „civilmente responsabil" — asta învăţasem tot de la Creţu.

Nu de tata, de ceilalţi îmi era ruşine. Nu aveam în faţa mea, ca pînă acum, doar un anchetator de la miliţie sau un procuror. Oamenii aceia din sală erau poporul întreg. Îi făcusem de ruşine. Îmi venea să intru în pămînt. Mai bine muream decît să fac ce-am făcut! mi-am zis atunci şi aş fi dat orice să se termine.

Creţu mă pregătise în ce priveşte „tehnica" procesului. Îmi spusese, de pildă, că la minori „se pun concluzii" de achitare, de internare în centre de reeducare sau la penitenciarul de minori. Un rol important revenea autorităţii tutelare, reprezentată aici de procuror. În faţa mea era completul de judecată. În centru, judecătorul prin-

cipal, în stînga lui, încă unul, iar mai departe, la stînga, grefierul care nota totul. Procurorul — o femeie — în partea cealaltă. În spatele completului, pe perete, stema țării.

Judecătorul principal era un bărbat mic de statură, cu ochii vii. Aproape chel, avea un tic : mereu își trecea mîna peste capul chel, ca să-l lustruiască parcă. Cînd a început să vorbească, mi-am dat seama că ținea bine frînele în mînă. Știa cum să întrebe, cum să-i ajute pe oameni să treacă peste poticniri, îndruma pe grefier cum să consemneze, ba și pe avocați îi corecta cînd încurcau, din grabă, articolele de lege.

Grefierul a dat mai întîi citire actului de acuzare și de trimitere în judecată, întocmit de procuratura de sector. În sală au răsunat numele noastre și ale părinților. Apoi datele personale. Faptele săvîrșite, descrierea lor pe larg, cu încadrarea penală. Detalii multe și obositoare, că le știam pe dinafară. Extrase din declarații, mărturii, expertize. Apoi : „A cerut în mod expres să fie reținut în stare de arest pînă la proces, fiindcă nu are unde să se ducă“ — suna o frază. Era vorba de mine.

Din sală am auzit vocea ipocrită a tatei :

— Auzi obrăznicie ! Parcă n-are casă, pezevenghiul...

Se cam împleticea și judecătorul l-a admonestat :

— Cum vă permiteți să întrerupeți ? O să vă dăm cuvîntul la timpul potrivit.

Erau destule fapte, fiecare cu toată desfășurarea lor, în cele mai mici detalii. Nu mai ascultam. Mă gîndeam la viața mea irosită. Și, mai mult decît la ea, mă gîndeam la Laura. Cu ce drept mă așezasem de-a curmezișul drumului ei curat ? Acum nu mai puteam face nimic pentru ea. O și schilodisem !

Mi-am auzit numele. S-a făcut „identificarea“.

— Menții la proces declarațiile date la cercetare ? m-a întrebat judecătorul.

— Le mențin, am zis.

Judecătorul a spus grefierului :

— Consemnați ! Vă rog să bateți totul fără greșeli și nesubliniat...

Apoi m-a întrebat pe mine :

— Ce părere ai de faptele dumitale ?

— N-am nici o scuză, domnule judecător. Fapte urîte. Am păgubit oameni nevinovați.

— Dar cum a fost posibil? De ce ai ajuns la ele? Un elev bun, o casă cu de toate...

Mă privea mirat.

— Spune de influența filmelor polițiste, de mirajul aventurii, de grupul stradal — mi-a șoptit avocatul din oficiu.

— N-aveți cuvîntul! l-a admonestat sever judecătorul. Deci, cum a fost posibil, Sorin Roșca? Văd în dosar că-ți place muzica simfonică, mai scrie că citești mult. Ai citit, desigur, „Crimă și pedeapsă". Ți-a plăcut?

— Firește... Dar „Idiotul" m-a cutremurat. Fiindcă nu e idiot, cum cred cei care-i cunosc numai titlul. E om.

— Aha. Năzuiești la puritate... Atunci ce cauți aici?

— Vedeți, domnule judecător, e o poveste lungă și nimeni n-are timp de ea. Aici, alături de mine, nu trebuiau să fie numai acuzații din actul citit de domnul grefier. Lipsesc niște inculpați. Doi părinți, cîțiva profesori, un pedagog de la internat, cîțiva funcționari care puteau, dar n-au vrut, să-mi dea locul de muncă cerut, deși aveau datoria s-o facă. Eu cred că sînt vinovat, dar nu m-am aruncat singur în prăpastie. M-au zvîrlit alții. Și nu numai pe mine. Pe mulți. Nu sînt și ei „complici", cum se spune la judecată?

În sală se așternuse tăcerea. M-am uitat la tata. Se făcuse mai mic. Cred că judecătorul era de părerea mea. Dar mi-a dat replica cuvenită:

— Aici eu întreb, nu dumneata. Așa se cade. Pe undeva ai dreptate — a adăugat totuși. Dar nu de asta e vorba acum. Trebuie să aplicăm legea... Inculpat Sorin Roșca, aici judecăm faptele tale... Pe urmă i-a zis tatei: Vreți să-l întrebați ceva pe fiul dumneavoastră?... Sculați-vă în picioare!

Conu Valerică s-a sculat, nu tocmai sigur.

— Numai eu știu cît m-am chinuit cu el.

— Atîta aveți de spus?... Bine. Ședeți! Ancheta socială spune cu totul altceva despre condițiile din familie... Încă un lucru: cînd sînteți chemat la tribunal, mai ocoliți bufetul. E vorba de soarta copilului dumneavoas-

tră... Și către grefier : După ședință, evacuați sala și aerisiți... Ați notat totul exact ?

— Da, a confirmat acesta.

La început, îmi fusese rușine numai de sala aceea. Pe urmă de stemă. Acum, omul acesta mic, judecătorul din fața mea, mă tulbura peste măsură. Avea și minte și suflet ; amîndouă din belșug. Și o autoritate care impunea de la primele vorbe.

Au urmat alte interogatorii, ale celorlalți inculpați. Răspunsurile curgeau stereotipe... Toți „regretau". Unii „n-au știut ce fac", alții au fost „băuți".

A început perindarea martorilor. Judecătorul continua să oficieze :

— Numele dumneavoastră ?

— Gheorghe Varlam.

— Locul și data nașterii ?

— M-am născut la Vaslui, la 15 octombrie 1926.

— Căsătorit ?... Ce vîrstă aveți ?... Ce ocupație ?... Domiciliul actual ?... Repetați după mine : „Jur că voi spune adevărul și nu voi ascunde nimic din ceea ce știu". Vă atrag atenția că legea pedepsește de la unul la cinci ani declarația mincinoasă...

Martorul repeta formula...

— Vă mențineți declarația dată la cercetări ?

— O mențin.

— Recunoașteți pe vreunul dintre inculpații aici de față ?

— Pe mai mulți. Acela gras făcea pe rănitul. Lîngă el e fata care striga după ajutor. Băiatul înalt cu ochelari (de mine era vorba) a venit cu alții într-un automobil Fiat mare și s-a oferit să ia rănitul.

— Pe alții-i mai recunoașteți ?

— Era în mașină și ăla cu un cap ca o bilă și cel subțire ca o scîndură, și ăla mai mărunt, cu ochelari groși...

— Mențineți pretențiile dumneavoastră materiale ?

— Sigur că le mențin. Geanta soției, portvizitul meu, cu tot ce era în el.

— La cît apreciați prejudiciul ?

— Opt sute de lei.

— Notează totul, îi spuse judecătorul grefierului. Pe cine-a recunoscut, evaluarea prejudiciului, absolut tot.

A depus și tovarășul Dragu, în favoarea mea, istorisind cum mă purtasem la centru.

— Atunci cum explicați aceste noi abateri ? l-a întrebat judecătorul principal.

— În primul rînd datorită atitudinii de repudiere a familiei...

S-a citit și o depoziție a Laurei, luată la spital, nu știu de cine. Tot în favoarea mea, dar foarte scurtă. Și Mimi a avut o martoră, care a vrut să-i ușureze situația. O vînzătoare.

— ...Cum era minora cînd a fost prinsă, după furtul de la magazinul de cosmetice ? a întrebat-o judecătorul.

— Era speriată. A recunoscut imediat.

A intervenit și avocatul (Mimi avea și ea un avocat angajat) :

— Ce a spus că va face, dacă va fi dusă la Miliție ?

— Toată lumea în jurul nostru a auzit. A zis că se sinucide.

Judecătorul, către grefier :

— Consemnează exact. Minora a spus...

— Dați-mi voie să depun o caracterizare de la școala minorei, a intervenit iar avocatul.

I s-a îngăduit, firește, și a dat hîrtia judecătorului, care a trecut-o procuroarei și celuilalt judecător, s-o citească.

Audierea martorilor a durat aproape trei ore, apoi judecătorul a spus, după ce s-a consultat cu colegii săi :

— Instanța declară terminată cercetarea judecătorească. Are cuvîntul reprezentanta procuraturii.

Procuroarea s-a ridicat și a început să expună rechizitoriul. Era o femeie voinică, cu mult mai înaltă decît judecătorul principal. Vorbea calm, ponderat, sigură de ea.

— Inculpații, cu toții minori — ne-a spus numele și vîrsta — au fost trimiși în judecată pentru infracțiunile de furt calificat în dauna avutului personal, furt în dauna avutului obștesc, vagabondaj, speculă, trafic de valută...

A urmat o nouă prezentare a faptelor, destul de asemănătoare cu cea din actul de punere sub acuzare, totuși diferențiată pe fiecare dintre noi și cu o seamă de apre-

cieri privitoare la încălcările comise. Se arăta amănunțit și situația de acasă, de la școală.

— ...În sentință — a continuat procuroarea — să aveți în vedere că toți inculpații au discernămîntul vîrstei, așa cum rezultă din examenul psihiatric, să luați în considerare gravitatea faptei, periculozitatea ei pentru societate, factorii care au determinat-o și condițiile în care a fost săvîrșită. Propun, pentru minorul Costea Rotaru, aplicarea măsurii educative de internare într-un centru de reeducare pentru minori, pe baza...

Urma, pentru fiecare dintre noi, pedeapsa pe care o cerea procuratura. În majoritatea cazurilor, asta reprezenta pe atunci „măsura educativă a internării în centre de reeducare pentru minori". Dar nu era unica propunere. Un tînăr și o tînără erau propuși să fie încredințați părinților în „libertate supravegheată", alți trei, printre care și Bilă, erau propuși la detenție în penitenciar, fiindcă aveau la activ tîlhării. În ce privește prejudiciile cauzate...

Au urmat alte considerente, foarte precise. Nu mai ascultam. Rechizitoriul s-a încheiat și judecătorul a chemat pe rînd părinții în fața completului.

— Ce să facem cu băiatul dumneavoastră ? l-a întrebat el pe tatăl lui Buche. L-ați scăpat din mînă, a comis infracțiuni grave, v-a transformat casa în depozit de obiecte sustrase de infractori.

Tovarășul Todea era înalt, masiv. Avea ochelari fini, cu ramă aurită.

— L-am lăsat prea de capul lui, e drept. V-aș fi rugat să mi-l dați în „libertate supravegheată", dar sînt detașat pentru doi ani în străinătate. Singura soluție e un Centru de reeducare pentru minori. Cel mai sever cu putință ! Să deprindă o profesie practică și, acolo sau mai tîrziu, să-și termine liceul.

— E singurul dumitale copil, tovarășe Todea. Nu poate pleca altcineva în locul dumitale în detașare ?

Mi s-a părut că-n privirea tatălui lui Buche am deosebit o sclipire mînioasă. Poate că spera să se întoarcă din noua deplasare cu un Chrysler... A răspuns :

— Cu neputință. E o problemă de competență.

Judecătorul a înțeles și el. A spus doar atît :

— A fi părinte e tot o problemă de competenţă... Totul e foarte clar pentru mine. Mulţumesc.

A venit la rînd mama lui Mimi. Nici n-a aşteptat să fie întrebată şi a început să vorbească ca o morişcă. Judecătorul a zîmbit, dar a lăsat-o să spună :

— Ea nu-i de vină cu nimic. Alţii au nenorocit-o. Uitaţi-vă la ei, de pildă la ăia doi în cătuşe. Încredinţaţi-mi-o mie, o s-o supraveghez mai bine, să nu mai încapă sub influenţa derbedeilor. La noi în familie nimeni n-a mai avut de-a face pînă acum cu tribunalul.

— Mai aveţi copii ?

— Încă o fată, mai mare, sora ei. Uitaţi-o în sală, aceea în mantoul bleu-gri. Căsătorită, cu copil...

— Ştiţi ce răspundere aveţi ? a întrebat judecătorul. Dacă în decurs de un an săvîrşeşte încă o infracţiune, situaţia e foarte serioasă. Şi asta depinde de ea, de dumneavoastră.

Pe urmă a venit rîndul lui conu Valerică. Se dezmeticise de băutură şi înfrunta, senin, privirea inteligentă a judecătorului, care iar îşi lustruia chelia cu palma.

— E vorba de singurul dumneavoastră fecior, tovarăşe Roşca. Ce facem ? Dacă dumneavoastră promiteţi să vă ocupaţi de el, să vă purtaţi omeneşte — nu cum scrie în ancheta socială că aţi procedat — poate că vi-l încredinţăm în „libertate supravegheată", deşi s-a propus internarea într-un centru de reeducare.

— Vai de mine ! a protestat tata. Mi-a stricat prima căsnicie, să mi-o strice şi pe-a doua ?

Cu greu m-am abţinut să strig că minte cu neruşinare, să povestesc cum se bătea cu Amalia. Şi tata a continuat, repetînd aproape aidoma cuvintele rostite altădată :

— E-o pacoste, domnule judecător ! Daţi-l la corecţie ! Asta nu-i băiat de casă. Vedeţi doar ce-a făcut.

— „Corecţie" nu mai există. Sînt centre de reeducare pentru minori. Oricum, cred că aveţi dreptate. Nu îl iubiţi ca un părinte...

— Cum aşa ? Numai binele lui îl vreau.

— Şi mai e ceva. Acasă are nevoie de exemple bune. Dacă dumneavoastră nu respectaţi nici instanţa, arătîndu-vă aici bun ca să înverziţi fiola, mi-e teamă că nu

exercitați o influență prea fericită. Nu i-o fi lui degeaba groază de casă... Mulțumesc.

Tata s-a îngălbenit și a vrut să plece.

— Măcar stați pînă la sfîrșit ! i-a spus judecătorul.

Au fost chemați și alți părinți în față. Mulți cereau să li se dea copilul acasă, dar erau și destui care se lepădau de odrasla lor, cum făcuse tata, sau ziceau că degeaba îl iau — tot o să fugă și iar o să fure. Ba a fost și-un tată care-a spus : „Ce corecție, domnule judecător, dați-l la penitenciar. Asta-i tîlhar mare. Numai acolo îl mai cuminteşte." S-a dat apoi cuvîntul avocaților. Cel angajat pentru Buche pleda cu iscusință, dar foarte afectat. Buche avea dosar mult mai încărcat ca mine, era în primejdie de penitenciar : „Deriva lui spre delincvență, explica avocatul, pornise de la depresiunea produsă de moartea mamei. A început pentru el o existență dramatică, de frustrare, tatăl fiind peste măsură de ocupat, cu importante sarcini profesionale. Ruda cea vîrstnică, anume adusă în casă, nu și-a făcut datoria, mai ales că era aproape tot timpul bolnavă. Copilul o iubea, dar nu simțea sprijinul moral de care avea nevoie. Excelent elev, Răzvan Todea nu a putut scăpa de «tentația străzii». Fantezia lui bogată îi aducea în față pe eroii romanelor de aventuri. S-a lăsat prins în marea capcană a grupului stradal, unde el a fost întotdeauna victima, executantul. Un făptaș nevinovat, onorată instanță ! Cu sensibilitatea lui aproape patologică..."

— Cicero ! mi-a șoptit Buche. Se stăpînea să nu rîdă.

Judecătorul l-a întrerupt pe avocat :

— Mai scurt, mai concret ! Treceți la concluzii.

Avocatul a continuat însă, etalînd nenumărate argumente...

— Cereți deci achitarea ? a întrebat, obosit, judecătorul.

— Nu, domnule judecător. Aceste minunate centre de reeducare pentru minori sînt cele mai potrivite...

— Pentru „nevinovați" ? a întrebat ironic judecătorul, întrerupîndu-l din nou. Așa l-ați calificat doar.

— Convingerea mea, ca și a tatălui său, este că internarea într-un centru de reeducare va face din el un

alt om. Rog onorata instanţă să ţină seama de excepţionala lui dotare la învăţătură...

Atunci mi-am dat seama că cea mai meşteşugită pledoarie nu-i totdeauna cea mai bună, căci totul sunase teribil de fals. Pînă şi procuroarea zîmbea.

A urmat avocatul din oficiu, care a pledat pentru mine, Costi şi Bilă. Era teribil de grăbit, confunda între ele capetele de acuzare, atribuia unuia faptele celuilalt. Judecătorul şi-a pierdut pentru cîteva clipe calmul :

— Dumneavoastră n-aţi studiat dosarele ? Faceţi-vă cum trebuie meseria ! Au şi ei dreptul la apărare. Nu sînteţi la maraton... Continuaţi, vă rog ! La problemă !

Şi avocatul a continuat să bată cîmpii. Nici nu-mi dădeam seama dacă pleda pentru sau împotriva mea. Nu făcuse nici un efort ca să ne cunoască. Despre Subţirelu a spus că a fost premiant la şcoală, despre Bilă că a manifestat „o mare sensibilitate sufletească". Probabil că nici nu ştia care din noi este Bilă, căci dacă s-ar fi uitat la el...

— Ăsta-i circ ! i-am şoptit lui Buche.

Grefierul îşi sufla zgomotos nasul ca să nu rîdă. După pledoarii, a urmat „ultimul cuvînt". Judecătorul evita, pe cît se putea, formulele stereotipe. Spunea cam aşa :

— Costea Rotaru, ai ultimul cuvînt. Ce vrei să ne spui ? Ce proiecte ai, cum vezi viitorul tău ?

Subţirelu a răspuns :

— Îmi pare rău de ce-am făptuit Dacă mă daţi la reeducare, o să învăţ o meserie, că de carte nu-s eu.

— Îţi place ceva anume ?

— Mecanica auto, domnule judecător.

— Dar trebuie să termini şi şcoala. Măcar şcoala generală. Ce te faci fără matematică? Altfel nu merge nici la profesională, care e tot la centru.

Judecătorul secund tocmai primise o hîrtie şi i-o trecu judecătorului principal. Acesta-i spuse :

— Iarăşi nu putem judeca procesul următor ! Trebuie făcută adresă către secţia de miliţie : „Înaintaţi mandat de aducere cu însoţitor pentru Vartamian Ştefan, împreună cu mama lui, Vartamian Maria." Era vorba de un alt proces, care se tot tărăgăna.

Cînd mi s-a dat mie ultimul cuvînt, am spus că sînt hotărît să-mi cîştig existenţa prin muncă cinstită, să învăţ o meserie şi, cînd se va putea, să-mi termin şi liceul. Apoi să-mi întemeiez un cămin.

— Frumos, a spus judecătorul. Şi altceva ?

— Să semăn a om.

— Oameni sîntem cu toţii, a zis zîmbind judecătorul.

— Ar trebui să fim ! am spus destul de tare şi m-am uitat la tata şi la avocatul meu.

Nici unul, nici altul n-au clipit măcar. Oare nu exista şi la ei un „fir", cum spunea tovarăşul Dragu ?

Apoi şedinţa a fost suspendată pentru deliberare. Completul de judecată s-a sculat în picioare, de asemenea şi cei din sală. După o jumătate de oră s-a dat sentinţa, citită de judecătorul principal : „În numele legii... pe baza articolelor..." Am fost condamnat la „măsura educativă a internării într-un centru de reeducare pentru minori". Buche-Ceasornic şi Subţirelu la fel. Dar pînă să ajung la reeducare, trebuia să trec prin „Purgatoriu".

— Gata, s-a zis cu noi, a şoptit unul din „auxiliari", condamnat şi el. De-acum, „între ziduri" ! De multe ori am înregistrat de-atunci expresia aceasta, şi am înţeles-o foarte bine. Nu era uşor „între ziduri", chiar dacă multora le-a folosit.

*

Primele cuvinte pe care le-am auzit după ce am fost adus la „Centrul de primire, observare şi repartizare a minorilor Bucureşti", la „Purgatoriu", a fost întrebarea unui băiat. Să fi avut vreo cincisprezece ani. Era mic şi puţin cocoşat :

— Tovarăşe educator, mai am mustrarea aia la dosar ?

Educatorul, un bărbat între două vîrste, cu o mustaţă mică sub nas, i-a răspuns grăbit :

— Am scos-o de vreo săptămînă. Te-ai mai îndreptat tu...

— Şi o să am iar voie la film ?

— Sigur că da.

Atunci s-a deschis o uşă şi un băiat l-a strigat :

— Hai odată, Cămilă ! Nu putem face nimic fără tine.

Tot acolo s-a ivit pe urmă și silueta unei femei :

— Vino, Lambă ! Ai uitat că mîine avem serbarea ?

Lambă, zis Cămilă, s-a supus și a pornit spre încăperea de unde veniseră aceste apeluri de neînțeles pentru mine. Cînd am trecut mai departe pe coridor, am aruncat o privire înăuntru. Lambă își trecuse cureaua acordeonului pe după gît și primele acorduri au răsunat, acompaniate de bătăi, într-un tact aproximativ, ale unui toboșar. După ce ușa s-a închis, am auzit cum a pornit și corul, iar la urmă a intervenit și solistul : „Sînt român și-mi place viața, ca soarele dimineața..." Grozav m-am mirat. Va să zică chiar aici, „între ziduri", se organiza „un spectacol" în toată regula, ca într-o școală. Ba mai înainte văzusem într-o clasă și o mică expoziție de desene ale băieților. Cu toate acestea, aici te simțeai mult mai ferecat decît la „Centrul de primire" de lîngă cheiul Dîmboviței. Ușile dormitoarelor erau, la „Purgatoriu", metalice, ca la arestul miliției și aveau aceeași vizetă rotundă.

— Dă-i drumul mai departe ! mi-a zis subofițerul care mă însoțea.

Și am pornit-o repede pe coridor, spre comandant, „la prezentare", cum mi se spusese. Coridorul era lung, nu se mai sfîrșea, cu uși multe de o parte și de alta. Dintr-o încăpere se auzeau ciocănituri, probabil că acolo era un atelier. Dintr-alta, răzbătea un zgomot nedeslușit, un fel de vîjîit ciudat.

— Acolo-i ia la examinare cu testuri, a zis subofițerul, care îmi observase mirarea. N-am înțeles ce voia să spună, dar nici n-am întrebat. Tot aveam să aflu. Știam că mă găsesc într-un centru intermediar între tribunal și centrul de reeducare. Asta era doar „Purgatoriu".

Autobuzul călătorise mult cu noi, cei cîțiva băieți, din centrul orașului și pînă aici, în sudul Bucureștilor. La urmă, trecusem peste un cîmp înnoroiat și chiar în apropierea incintei zărisem o casă mică și neîngrijită care mi-o amintea pe aceea din care salvasem fetița opărită. Bănuiam înăuntru, nu știu de ce, un pîlc de copii, uitați de părinți, din cei care aveau să ajungă ca mine și ca ceilalți de aici.

...Subofițerul m-a dus pînă într-un birou pe care scria „Secretariat" și m-a lăsat acolo. Secretara, o femeie înaltă,

fără vîrstă, mi-a făcut semn spre un scaun. Drept în fața mea era un alt birou, unde se intra prin încăperea în care mă aflam. Curînd aveau să înceapă întrebările. Ca la anchetă : „Spune acum, fără ascunzișuri, toate faptele tale" ; „Cine te-a îndemnat ?" ; „Ce mai ai de spus ?"...

Cînd avea să se termine oare calvarul acesta ?

Soneria a țîrîit și secretara a intrat la șeful ei. Cînd a ieșit, mi-a spus :

— O să ai de așteptat. E altul înăuntru la discuție...

Va să zică aici așa se chema : „discuție" nu „interogatoriu". Aceeași cumătră, altfel pieptănată ?... Cred că secretara lăsase special ușa întredeschisă, ca să aud. Îl vedeam din spate pe „internat", un băiat solid ca un bivol, cu un cap care-mi amintea de Bilă. Și „dialogul" începu să se desfășoare, dar altfel decît îl așteptam eu. Mai întîi se auzi vocea fermă, cam monotonă, a comandantului, apoi răspunsurile sau întrebările noului venit :

— Ocupă loc, Raldu Sima, pe scaunul ăla. Știi unde te găsești ?

— La școala de reeducare Jilava.

— Denumirea exactă e alta : „Centrul de primire, observare și repartizare a minorilor, București". Pe aici trec cei pe care tribunalele au hotărît să-i trimită în centre de reeducare, ca acolo să se îndrepte și să învețe o meserie... Ai priceput ? De unde ești ?

— Din Bolintin Deal.

— Sat de oameni harnici, vestit pentru meseriașii săi, mai ales constructori, a observat comandantul.

...Acum va începe scormonirea păcatelor, îmi spuneam. Dar lucrurile au luat o altă cale...

— Bănuiești cine sînt eu ?

— Da, domnul comandant.

— Aha, vii de la penitenciarul de minori ! Cei mai mulți vin aici din arestul preventiv al miliției sau de acasă, cînd îi anunță sectoristul. Toți însă ajung aici după ce s-a dat sentința judecătorească, după ce tribunalul a hotărît măsura educativă... Ai fost la penitenciar, de aceea spui „domnule". Aici se spune „tovarășe". Nu îți imput asta, înțelegi ? Dar trebuie să știi.

— Da, tovarășe comandant !

— Așa ! Uite, vreau să te pun la curent, în linii generale, cu disciplina centrului nostru. Știm pentru ce ești aici. Vagabondaj, furturi de la vecini, două spargeri la magazine, un viol. Nu mai discutăm despre problema asta, nici nu ne interesează trecutul tău. Vrem să vedem ce o să faci de acum înainte. Prezentul și viitorul tău, asta e problema. Înțelegi ?... Aici te adresezi exact ca într-o școală : „Tovarășe profesor !“, „Tovarășe maistru“. Sau spui : „Tovarășe subofițer ! Sînt elevul așa și așa. Vă raportez că...“ Dacă ești chemat, iarăși îți spui numele : „Sînt elevul Radu Sima. La ordinele dumneavoastră...“ E limpede ?

— Am înțeles.

— Or să ți se dea o mulțime de lucruri. Pentru îmbrăcat, pentru igiena personală. Aici ai pijamaua ta, prosopul tău, pantofii tăi, pantalonii și o cureа, cămașă, haină. Trebuie să le păstrezi. Altfel, ești pedepsit. Nu cred că va fi cazul... Mai întîi rămîi trei săptămîni la carantina medicală. Ca să știm cum stai cu sănătatea și să nu aduci boli în centru. Dacă se constată vreo maladie, ți se face tratament. Pe urmă, o să fii repartizat la o grupă. Ai îndatoriri, dar ai și drepturi. În primul rînd, trebuie să respecți programul și disciplina centrului.

— Și cît rămîn aici ?

— Depinde. Uneori două luni, alteori trei, cel mult șase. Stabilim pentru ce meserie ești bun. Bineînțeles, o să ne spui ce te atrage... Acum ai vreo preferință ?

— Aș vrea să devin electrician auto.

— Am notat. Să vedem la ce ai aptitudini. Avem probele noastre.

— Dar învoiri acasă pot să capăt ?

— Aici nu se dau învoiri ; numai la centrul de reeducare, dacă înveți și te porți bine acolo. Acum ascultă-mă atent : O să te întîlnești aici și cu elevi mai cuminți și cu alții mai nedisciplinați. Caută să-ți alegi prietenii dintre cei mai buni. Sfătuiește-i pe cei răi să se cuminţească. E spre folosul lor... Să fii mereu curat, ordonat. Dacă încalci disciplina, ești sancționat. Există aici și izolator. Știi ce-i aia ?

— Mititica...

— Așa-i ziceți voi. Sînt și alte pedepse restrictive...

Dacă sare unul la bătaie în dormitor, te adresezi educatorului de serviciu. Şi la mine poţi să vii... Noi am şi scris acasă totul despre situaţia ta. Familia poate să te viziteze, să-ţi expedieze pachete.

— Scrisori pot trimite ?

— Bineînţeles.

— Şi abia peste şase luni plec de aici ?

— Ţi-am spus, poţi să pleci şi mai curînd. După ce s-a stabilit unde te dăm şi ce meserie îţi recomandăm. Ai vrea probabil să ajungi la un centru de reeducare aproape de casă... Numai să fie acolo ateliere pentru profesiunea potrivită... Ce şcoală ai ?

— Opt clase de generală. Pe urmă, am început la un liceu. Dar n-am stat decît o lună şi jumătate. Nu mi-a plăcut. Am lucrat ca zilier şi de-acolo m-au tras alţii la rele...

— Sau tu pe ei... Acum o să te îndrepţi. Să nu discuţi despre faptele tale. Şi nici să nu te intereseze faptele celorlalţi. Ce-a fost a fost. Să fii de-acum încolo om întreg !

Mi se părea că discuţia alunecă undeva la suprafaţa dramei noastre. Dar aflam totuşi o mulţime de lucruri.

— Ce gînduri de viitor ai ? întrebă comandantul.

— Să am aici purtare bună — veni răspunsul stereotip. Să învăţ bine. La şcoală, la atelier. Pe urmă la corecţie, adică la reeducare, să fac faţă... Cînd ies, mă angajez şi eu, să lucrez într-o întreprindere... Poate termin şi liceul, dar e cam greu...

Îmi aminteam goana mea după un loc de lucru, cu prilejul celor două fugi la Bucureşti. Cred că Radu Sima ăsta abia aştepta să scape „dintre ziduri" ca să o ia din nou razna. Nu ştiu de ce, dar nu îmi inspira încredere. Mai ales că auzisem despre viol.

— Ce-ţi place mai mult ?

— Dansul la discotecă. Filmele. Am văzut unul cu un poliţist la Hong-Kong, nu-i ştiu precis titlul. Dar era de groază. ...Adică grozav, vreau să spun. Ce de lume şi ce de firme luminoase ! Cînd nu te aşteptai, atunci începea hărmălaia pe stradă. Şi din nimic săreau la...

Se opri brusc, dîndu-şi seama că tonul fusese admirativ. Comandantul trecu peste comentarii şi spuse :

— Am uitat să discut o altă problemă, aceea a fugii... Mai rar să reușească aici. Să știi asta. Cu toate acestea, unii mai încearcă. Dar tot ei pierd. Lipsesc de la școală, de la atelier. Și de prins, tot îi prindem. Atunci îi pedepsim.

— Dar la centrul de reeducare cum o să fie ?

— O să vezi atunci. Acolo se poate cere prelungirea internării pînă la vîrsta de douăzeci de ani, ca să pleci cu meserie bună. Dar pînă atunci, mai ai.

Cînd Sima a ieșit din biroul comandantului, i-am văzut fața. Un nas gros, imens, doi ochi mari, ieșiți din orbite, o tăietură adîncă pe obrazul stîng. A trecut pe lîngă mine și, fără nici o provocare, mi-a ars un cot în șale. Dar cu mare dibăcie, să nu se observe. Dacă aș fi răspuns — și îmi venea s-o fac — s-ar fi crezut că eu sînt agresorul. M-am abținut, ca să nu cad prost de la început, dar nu mi-a fost deloc ușor. După aceea a venit rîndul meu la comandant.

— Ai auzit discuția ?

— Am auzit-o, tovarășe comandant.

— Și-ai înțeles ce trebuie să faci, cum să te porți ?

— Da, tovarășe... Dar cînd o fi cu alegerea centrului de reeducare, nu vreau să fie aproape de casă... Mai vreau să vă întreb ceva : pot scrie încă din carantină ?

— Sigur că da.

— Oricui ?

— Adică cum ? Vreunui „barosan", cum îi spuneți voi.

Pe fața inflexibilă a ofițerului apăruse o mimică aspră.

— Vreau să aflu ce s-a întîmplat cu o fată. E bolnavă, în spital. Îi pot scrie bunicii ei ?

— De ce nu fetei direct, Roșca ?

— Mi-e greu să vă răspund... Știți, din pricina mea e acolo.

— Ai băgat cuțitul în ea ?

— Cuțitul nu. A fost altceva.

— Bine, bine, păstrează-ți secretul ! Poți să scrii... Dar și acasă, firește.

— Acasă nu am cui. Din pricina lor sînt aici.

— Nu și a ta ?

— Ba da. Dar mai puțin... Vreau să scriu și unei mătuși, care e tot în spital. Are Parkinson și a fost operată.

— Bine. Scrie-i şi ei. Ce vrei să mai întrebi ?

Mai aveam multe de întrebat, dar discuţia devenise obositoare. Mi se părea că omul din faţa mea o purta de zece ori într-o zi, dacă nu mai des. Era bine intenţionat, firește. Am mai pus totuşi o singură întrebare :

— Aveţi bibliotecă ?

— Da. Cu şase mii de volume. Politică, tehnică, literatură. Poţi împrumuta, după primele zile de carantină, cînd s-a stabilit că nu eşti purtător de microbi. Organizăm şi concursuri. De desen, de recitări, tehnice, literare... Şi adăugă : avem băieţi între paisprezece şi optsprezece ani, nu ca la centrul de lîngă cheiul Dîmboviţei, unde ai fost. Acolo primeau şi copii mici. Aici sînt cei daţi prin sentinţă, ca tine. Se citeşte mult. De pildă „Groapa“ lui Eugen Barbu are mare succes.

— E o carte bună. Şi o să rămînă în literatura noastră.

Pe urmă m-a întrebat el despre intenţiile mele de viitor, despre meseria pe care aş fi preferat-o, cam tot ce-l întrebase şi pe Sima. Dar ultima întrebare a fost cea mai surprinzătoare :

— De ce nu mi-ai spus nimic despre ghiontul lui Sima ? Şi cum de n-ai ripostat ?

Credeam că nu observase nimeni. Muscă ar fi zis : „Cunoaşte la oameni, gagiul !“

— N-am vrut s-o încep rău p-aici. De aceea n-am răspuns.

La masa de prînz, s-a nimerit să fiu între Sima şi Ilă Tunsu. Ilă era un băiat mic, cu un cap parcă ieşit dintr-un coşmar. La început, am crezut că fusese opărit, ca fetiţa aceea din casa părăsită. Pe urmă, m-am gîndit că vreo boală de piele îl pocise aşa. O mare parte din carne era vineţie, fîşii întregi atîrnau, ochii priveau saşiu lumea. Vorba îi era greu de deslușit, fiindcă se bîlbîia. N-avea sprîncene şi era tuns chilug. Ajunsese aici fiindcă vîrîse un cuţit într-un borfaş care-l împroşcase cu vorbe batjocoritoare. Băieţii îl ocoleau, ca pe-un lepros. Şi eu a trebuit să-mi înfrîng o repulsie — nedreaptă, ştiam ! — ca să-i adresez primele cuvinte.

Masa nu era prea bine pregătită, totuşi destul de hrănitoare. Oricum, mult mai bună decît cea de la arest. Dar, după ce am mîncat supa, deodată am observat că

nu mai am furculiță pentru felul doi. Ilă a văzut și el. Mi-a făcut semn spre Sima. Mînca liniștit, dar parcă ședea cam ciudat. Am priceput că sub fundul lui era furculița mea.

— Dă-o încoace ! i-am spus. Altfel ajungi la mititica.

Glasul meu a sunat aspru. S-a supus. N-am vrut să mai mănînc cu furculița aceea. Mi-a dat-o Ilă pe a lui, după ce a terminat. Și-atunci am observat că aici, în sala de mese a carantinei, erau și băieți care nu cunoscuseră niciodată furculițele. Mîncau felul doi tot cu lingura de supă, ba unii foloseau mai mult degetele. Cu greu îi convinseseră să se spele pe mîini înainte de masă.

În dormitor, fiecare aveam sertarul nostru în dulap, cu prosop, săpun, periuță, pastă de dinți, pijama. Pat cu saltea, pernă, plapumă. Cînd au început să se dezbrace, am observat că mulți dintre băieți sînt tatuați. Urît ! Natura îl dăruise pe om cu un corp frumos, și el... Eram foarte obosit în seara aceea și am adormit repede. Doar de vreo două ori m-a trezit „clicul" vizetei, cînd subofițerul s-a uitat în încăpere. Dimineața, la șase, cînd s-a dat deșteptarea, am remarcat că perna și salteaua mea erau tăiate. Am înțeles. Patul meu era alături de-al lui Sima. Rînjea mulțumit, crezînd c-o să fiu numai eu pedepsit.

— Asta face pe tartorul ! mi-a șoptit Ilă Tunsu.

A venit și comandantul. M-a întrebat dacă eu am comis vandalismul. Am spus că nu. Mi s-a părut însă că ofițerul se uită la Sima. A fost percheziționat dormitorul, dar nu s-a găsit instrumentul tăios. Am fost însă toți pedepsiți. Ne-au tăiat de la recreativ. Niciodată n-am înțeles, nici aici, nici mai tîrziu, la centrul de reeducare, pedepsele astea. Nu făceau altceva decît să-i înrăiască pe băieți, că doar unul singur era de vină.

În dimineața aceea, elevii noi au fost luați în primire de cabinetul medical. Analize, examene medicale. La carantină exista și un sumar program educativ. Dar nu mare lucru. Educatorii ne luau la întrebări, ne explicau cum să salutăm și să păstrăm ordinea. Respectarea orarului și a disciplinei erau pe primul plan. Ne-au explicat drepturile și îndatoririle minorilor internați, ne-au citit Decretul 545 din decembrie 1972, valabil pe-atunci.

Într-un rînd, m-am încrucișat la closet cu Sima. Nu era nimeni, și i-am pus o piedică fulgerătoare, așa că a nimerit cu falca-n ușă, de-a făcut : bum ! A doua zi, l-am văzut cu obrazul vînăt. De-atunci m-a lăsat în pace. Dar pe ăi mici îi chinuia amarnic. Îi punea să facă partea lui de curățenie, ba să-i și spele rufele. Și îi tot înghiontea, pe ascuns.

— Al naibii tartor ! bombănea Ilă Tunsu mereu. Și lui îi era frică. Nimeni nu s-a mirat de vînătaia lui Sima. Băieții se băteau des.

Cele douăzeci și una de zile ale carantinei au trecut repede. Am intrat în „programul normal", mult mai variat — diferit în zilele lucrătoare față de sărbători. Deșteptarea era, în cele dintîi, la ora șase, apoi echiparea sumară, înviorarea și „programul administrativ" (spălat, curățenie etc.), prima masă, careul de dimineață, activitățile instructiv-educative. După masa de prînz venea „timpul liber supravegheat", apoi alte activități educative. Masa de seară era urmată de încă un program administrativ, apoi de stingere, care se dădea la ora 21. În zilele de sărbătoare se desfășurau activități sportive, audiții radio, vizionări TV, lecturi, efectuarea corespondenței. Mulți se adaptau cu greu sculării la șase dimineața, măturatului și datului cu cîrpa în dormitor, regulilor de igienă, orelor fixe, ordinii. Unii vedeau aici pentru prima dată o pijama și li se părea că n-are nici un rost. Alții nu împrumutau cărți de la bibliotecă decît ca să le rupă, pe ascuns, pagini.

La careu se prezentau evenimentele din ziua precedentă și se comunicau schimbări de program, se făceau evidențieri și se vorbea despre abateri, se anunțau pedepsele aplicate. Cîteodată, rar, mai ieșea cîte unul la raport, cînd se încumeta, spre pildă, să reclame fărădelegile unui tartor, să spună ce-i furase alt minor sau să ceară să fie trimis mai curînd la centrul de reeducare. De două ori pe săptămînă rula un film, într-o sală specială.

Îndată după scoaterea din carantină, ne-au repartizat pe clase. Aveam profesori și diriginți. Eu, cu cele zece clase ale mele, eram „rege", și nu știu cum mi se aflase și porecla, așa că-mi spuneau „Savantu". Aici, la clase, se

stabilea nivelul de pregătire, se împrospătau cunoştinţele, ca la „Primirea“ de lîngă chei. Se dădeau note, ca la şcoală. Profesorul îl lua pe fiecare altfel, după firea lui şi după cum era, începător sau avansat. Unii nu mai fuseseră de doi-trei ani la şcoală. Alţii — şi asta m-a uimit — aveau şaisprezece ani, dar nu ştiau nici să scrie, nici să citească ; de obicei erau şi cei mai înrăiţi de viaţă. Clasele de „alfabetizare“ erau cele mai păcătoase. Iar şi iar se auzeau de acolo strigătele furioase ale profesorilor, exasperaţi de scandaluri şi de indisciplina elevilor. Mustrările în faţa colectivului sau chiar în faţa consiliului profesoral nu ajutau prea mult. Nici izolatorul. Nici alte mijloace. Erau şi unii care ziceau pe faţă : „Ce-mi trebuie mie carte ? În *meseria* mea sînt doctor !“ Cei mai mulţi se alegeau totuşi cu scrisul şi cititul învăţate — mai cu binele, mai cu răul.

Existau şi ateliere. De lăcătuşerie, de tîmplărie şi altele. Toate cu un afiş pe uşă : „NICI MUNCĂ FĂRĂ PÎINE, NICI PÎINE FĂRĂ MUNCĂ“. Maistrul făcea la început expunerea tuturor meseriilor. Apoi ne punea să executăm diferite operaţii, cronometrînd timpul de care aveam nevoie. Atelierul de lăcătuşerie, unde am fost dat, avea o mulţime de materiale didactice, un strung şi o freză, cam tot ce trebuia pentru ca meşterul să te înveţe operaţiile de bază şi să se convingă dacă aveai aplicaţie pentru o meserie sau alta. Maistrul meu era un om foarte priceput şi îşi dădea multă osteneală. Om cumsecade, dar cam bătrîn ; nu ştia să fie destul de energic cu băieţii. Mereu trebuia să cheme subofiţerii în ajutor. Odată, cîţiva i-au stricat o mulţime de piese gata confecţionate şi iar am fost pedepsiţi toţi, cu ghiotura. Meşterul de la tîmplărie, aşa mi-a spus Ilă, era mai stăpîn pe situaţie. Nu se încumeta nimeni să-l înfrunte. Le vorbea băieţilor despre centrele de reeducare de la Păltiniş şi Alexandria, unde se executa mobilier de serie, adică te alegeai cu o „meserie pe cinste“, cum spunea Ilă. Mă obişnuisem între timp cu chipul lui pocit, ba şi cu bîlbîiala, ne şi împrietenisem. Într-o bună zi, mi-a spus, tare necăjit :

— Mi-a făcut fişă că nu văd bine. Vor să mă dea la o „Şcoală Ajutătoare“ a Ministerului Muncii. Au zis că-i mai bine. Să fiu cu alţii care-s ca mine, adică schilozi sau

urîți, să nu mai rîdă nimeni de mine. Și eu care aici am stat smirnă !

— Și tu ai zis ceva ?

— O să zic. Nu vreau „Școală ajutătoare". De ce să-mi aducă totul aminte că-s sperietoare ? Mă duc la comandant sau ies la raport în careu. Chiar mîine.

Și Ilă l-a înduplecat. Într-adevăr, nu vedea bine. Se chinuia și la învățat și la atelier. Dar silința îl ajuta. Și, la materiile mai grele, i-am fost și eu de folos.

...De Laura nu mai știam nimic. Lebăda albă avea aripile frînte. Tare mi-era teamă de-o veste rea. Nu credeam în presimțiri. Dar știam că tăcerea nu e niciodată bună...

Îmi plăcea cînd mă puneau la ceea ce numeau ei „teste". Erau de pildă niște probe de îndemînare care-mi aminteau de jocurile mecanice. Una din ele ne cerea să parcurgem, cu un fel de creion mecanic, un traseu, trecînd prin diferite puncte și ajungînd cît mai repede la destinație. Fiecare greșeală se înregistra automat ; de asemenea și timpul de care aveam nevoie. Existau probe de dexteritate, de atenție, de memorizare, de rapiditate. La unele eram supuși în grup, la altele individual. Ne spuneau, de pildă, douăsprezece cuvinte și trebuia să scriem apoi cele pe care le țineam minte. Eu am reușit să reții zece, alții abia trei. Era și un aparat care studia, cum ziceau ei, „rezonanța afectivă" a diferitelor cuvinte asupra noastră.

Odată ne-au pus pe toți să desenăm pe o foaie de hîrtie un pom, după un model. Credeam că vor să vadă dacă avem talent. Dar scopul era altul. Pe urmă, cînd au strîns foile, i-am auzit cum șopteau între ei. Un băiat acoperise tot spațiul hîrtiei cu desenul lui și unul dintre psihologi a spus atunci : „tipic extrovertit". Alții desenaseră pomul doar într-un colț, ca mine : „Ăsta-i un introvertit", a zis același. Uitaseră însă ceva. Mulți se uitau la vecini cînd desenau, se luau adică unii după alții.

Erau în total treizeci și patru de probe ! Și, cînd nu erau probe, erau discuții, cu întrebări, multe și neașteptate. Nu numai psihologii ne studiau, dar și sociologi, criminologi, medici. Purtarea noastră în centru era și ea înregistrată. Am văzut cum întocmeau elevilor cîte o „Fișă psiho-pedagogică" amănunțită.

Cîteodată îi auzeam vorbind despre noi. Sima nu era pentru ei un „tartor", ci „lider neoficial" sau „lider negativ". Discutau mult despre cunoașterea exactă sub aspect „medico-psiho-pedagogic", despre „șocul de adaptare", despre orientarea noastră școlară și profesională, despre necesitatea de „a se lucra" cu fiecare dintre noi „individual și diferențiat". Adesea dezbăteau „optimizarea repartizării" la centrele de reeducare, făceau „recomandări psiho-pedagogice". La unii constatau o „dezvoltare intelectuală sub nivelul vîrstei". Aveau o limbă a lor, așa cum o auzisem atunci, la plivit, în discuția dintre Tăticu și Mocanu.

Despre „faptele" noastre, într-adevăr, nu ne întrebau, dar știau sigur de ele. Odată l-am auzit pe unul din ei șoptind, după parcurgerea unor dosare : „...35 la sută dintre subiecți au motivat actul delincvențial prin influența microgrupurilor stradale. Alți 10 la sută, prin consumul băuturilor alcoolice... Am aici și situația a doi frați gemeni porniți pe căi cu totul diferite, unul infractor recidivist, altul elev model... Și mamele astea vitrege ! În 22 la sută din cazuri, minorii fug de acasă din cauza lor..." Restul n-am mai auzit.

Cei mai mulți eram vagabonzi și hoți, cîțiva internați pentru viol și tîlhărie. Înainte de a ne face „repartizarea", ne-au întrebat și pe noi ce am vrea să ajungem — așa cum m-a întrebat și în prima zi comandantul. Și au completat atunci rubrica „opțiunea minorului". Ne-au studiat în orice caz cu de-amănuntul, pe toate fețele, cît s-au priceput — nu ca acel „student grăbit" care a venit odată acolo.

Mă întrebam ce s-o fi întîmplat cu Subțirelu și cu Bucheș-Ceasornic. Ne dăduseră doar împreună sentința. Am aflat mult mai tîrziu : se mai descoperiseră noi fapte în seama lor și erau supuși unor cercetări suplimentare. Dar dacă soarta celor doi „colegi" de sfoară mă „interesa", gîndul la Laura mă tortura fără încetare. De ce nu mai dădea nici un semn de viață ? Ajunsese la convingerea că sînt un ticălos ? La proces trimisese totuși mărturie în favoarea mea. Nu cumva intervenise vreo înrăutățire în boala ei ? O infecție, poate o cangrenă. Scrisorile către bunica ei, Eliza, rămîneau fără răspuns.

Măcar atît să fi scris : „Nu mai vrem să știm de tine, dar Laura e mai bine.“ Aș fi vrut să o pot păstra undeva lîngă inima mea. Ultima scrisoare o expediasem, cu aprobarea comandantului, recomandată. Se întorsese cu o adnotare curioasă pe ea : „Adresantul absent“. Simțeam că totul se scufundă. Nu mai puteam să dorm și totul îmi devenea indiferent. Sima simțise și profita. Mă lovea pe ascuns, făcea tot felul de ticăloșii pentru care să fiu eu pedepsit. De cîteva ori i-a și mers. Am stat trei zile la izolator : spărsese un geam în așa fel ca vina să cadă pe mine. Nici nu m-am dezvinovățit. Știam că păcătuiesc greu. Nu cu geamul.

La urmă însă, iețele i s-au încurcat. Sima s-a strecurat în dormitor, după masa de seară, și a rupt toate periuțele de dinți, apoi a așternut sub perna patului meu cîteva sfărîmături. Iar am fost chemat la judecată, de data asta la comandant. De față erau și criminologul și psihologul și maistrul meu — bătrînul acela de care între timp mă atașasem.

— De ce-ai făcut asta ? m-a întrebat comandantul. Ce e cu tine în ultima vreme ?

— Pedepsiți-mă ! O merit ! am spus îndîrjit.

Nu știu de ce, dar eram tot mai sigur că Laura murise.

— Și ce pedeapsă ai propune tu pentru acest vandalism ?

— Dacă aș avea puterea s-o fac, l-aș pune pe Sorin Roșca la zid. E un asasin, tovarășe comandant.

— Oameni buni ! a intervenit maistrul, cu vocea lui molcomă, nu se poate și nu se poate ! Bate cîmpii, nu vedeți ? E cel mai bun băiat din atelier. N-a făcut el asta. În ultimul timp parcă l-a lovit ceva la moalele capului. Nici cu geamul acela spart nu-mi vine să cred. Se-ntîmplă ceva cu el. O fi bolnav. Vrea singur să se pedepsească..

— Abaterile astea nu se potrivesc nici cu caracterul lui de justițiar, nici cu concluziile noastre, a observat psihologul. Sorin Roșca e un sensibil, împins spre abateri de o familie dezmembrată. E singurul care s-a apropiat pînă și de Ilă Tunsu... Poate că are un sindrom astenic depresiv, cu elemente delirante...

— Ce-ai avut, de-ai spart geamul ? m-a întrebat, sever, comandantul. Dar periuțele ? Te crezi în codru, mă ?

— Și ce-i cu omorul de care vorbești ? a întrebat criminologul.

Am tăcut.

— Nu se poate și nu se poate ! a spus iar, îndîrjit, maistrul.

...Laura. Pedeapsa. De ce nu existau aici plutoane de execuție ? Eu aș fi strigat : Foc !...

— Nemernicule ! m-am trezit deodată spunînd.

Comandantul s-a făcut roșu ca focul.

— Cui îi zici tu asta, Roșca ?

— Mie ! Numai mie !

S-a uitat lung la mine. Apoi la ceilalți.

— La izolator cu el. Dar, între timp, urgent, supliment de anchetă. Aici miroase a altceva.

N-am stat decît o zi la izolator. Ilă mi-a adus prăjitura lui, că acolo nu se dădea. Pe sfărîmăturile de periuțe s-au găsit, pînă la urmă, amprentele lui Sima. Abia atunci am mărturisit totul.

— De ce nu ne-ai spus de la început ? a întrebat comandantul. Ai încasat degeaba pedeapsă peste pedeapsă.

— Un introvertit ! a șoptit psihologul, care era lîngă el.

— Peste o săptămînă pleci de la noi, a mai zis omul în uniformă. Ai recomandare pentru mecanică-lăcătușerie, dar și pentru terminarea liceului.

— Nu puteți afla ce s-a întîmplat cu Laura ? am întrebat. Dacă am ucis-o, n-am nici eu dreptul la viață.

— Chiar azi am telefonat la spital. Nu mai este acolo. S-a externat de cîteva zile.

Un val de căldură mi-a năvălit în obraz :

— Pe ea credeai că ai omorît-o ? a întrebat psihologul.

— Credeam c-am împins-o la moarte.

În aceeași clipă a intrat secretara și i-a șoptit ceva comandantului. Pe chipul lui mult prea sobru am văzut atunci, pentru prima dată, un zîmbet. Mi-a spus :

— Ai o vizită, Sorin Roșca !

Am zbughit-o din birou ca un bezmetic. Într-o sală mă aștepta Laura — parcă mai mică și mai slabă. A lăsat să-i cadă cîrjele, am cuprins-o în brațe. Miliția nul a tușit tare, gata să spună ceva — știa el să și zbiere uneori — dar pe urmă a tăcut. Am așezat-o pe bancă și i-am ridi-

cat cîrjele. Cînd Laura a rostit primele cuvinte, mi-am dat seama cît de greu vorbea. Șocul accidentului nu îi trecuse încă. Probabil că psihologii aveau și pentru asta un nume. „Terminologia asta e ca o mască a vieții, mi-am spus. Poate un machiaj modern...“ Aceeași voce melodioasă, dar se împleticea des și uneori cuvintele refuzau să treacă pragul buzelor. Atunci am văzut doliul, prins de reverul taiorului ei. N-am înțeles. Nici nu voiam să înțeleg. Purtase două luni doliu după părinții ei. Ce însemna fîșia aceea nouă ?

— Bunica, a zis ea, articulînd greu. „Atac de cord“ a fost diagnosticul medicilor. Acum două zile. Venisem de la spital cu mașina salvării și m-a întîmpinat în poartă. Cînd m-am dat jos și m-a ajutat șoferul să-mi pun cîrjele, am văzut-o cum se face albă, ca hîrtia. Și a căzut acolo, în prag... N-o să știu niciodată dacă de bucurie că venisem sau de spaimă că m-a văzut așa...

După o pauză, adăugă :

— N-aș vrea să mă iubești din milă, Sorine !

— Gata, ați discutat destul ! a spus milițianul.

— Vă rog, încă două clipe, i-am zis.

Și Laurei :

— Călăul tău îți cere iertare, Lebădă albă. Ești singura mea rațiune de a mai exista. O să devin om fiindcă te iubesc și fiindcă vreau să fiu demn de tine. Iar fără tine mă prăbușesc. Și tu o să te faci bine... Dar ce-o să faci singură, pînă ies ?

Atunci a zîmbit, ca altădată. A înțeles că nu o mint. În zîmbetul acela era gingășia, dar și dîrzenia ei, pe care le cunoșteam. Mi-am dat seama cît de puternică este. Și cît de mult crede în mine. Am sărutat-o și am plecat. Milițianul a strigat după mine :

— Ți-ai uitat pachetul, măi Roșca !

M-am întors și am privit iar în ochii Laurei, scăldîndu-mă în apele lor adînci. Mi s-a părut că văd oglindindu-se în ei blocurile acelea noi, înaintînd asupra cocioabelor și măturîndu-le din cale. Mi-am zis că așa voi îngropa și eu trecutul meu. Dar știam că nu numai cocioabele trebuiau măturate și nu numai trecutul meu, ci tot ceea ce fusese și mai era încă neomenie în mine și în alții. Și mi-am amintit de o reproducere după un celebru

tablou de Rafael, aflat la galeria din Dresda. Atîrna deasupra pianului mătuşii Ileana. Lumina din ochii Madonei Sixtine întruchipa puritatea, spre care năzuiau *oamenii* de care fugeau *neoamenii*.

Eram de partea celor dintîi. Eu şi cu Laura. Şi voiam să-i aducem pe toţi de partea noastră. Chiar pe „studentul grăbit". Şi, într-o bună zi, poate chiar pe Ghiţă-Pumn, pe Bilă, pe Muscă, pe Ilă Tunsu cel pocit, pe Lord, pe ucigaşul bănuit, tăcut şi încremenit, din arest, care mă scăpase de zdrahoni, şi pe zdrahonii înrăiţi, pe funcţionarul cu mînecare negre şi inimă de piatră. Numai conu' Valerică o să rămînă dincolo. El era cel care mă răstignise...

11.

FELUL TREI PENTRU O ŢIGARĂ

Cînd am ajuns la Centrul de reeducare pentru minori unde fusesem repartizat, eram îngrozitor de obosit. Ultimele zile la centrul de observare mă doborîseră. Emoţia reîntîlnirii cu Laura fusese atît de puternică, încît nu mă mai gîndeam decît la ea, la suferinţele şi la singurătatea ei. Noaptea, abia puteam dormi un ceas sau două şi ziua umblam năuc. O rugasem să-mi scrie, să-mi scrie cît mai des, să-mi spună cum se descurcă. Chiar în ziua plecării mele au sosit acolo Subţirelu şi Buche. Cu toate faptele noi care se descoperiseră în seama lor, nu le agravaseră pedeapsa, adică nu-i dăduseră la penitenciar. Acum veniseră la „Purgatoriu". Aş fi vrut să-i interneze pe urmă la acelaşi centru cu mine, dar m-am ferit să o spun : ştiam că se obişnuia „risipirea" celor care „lucraseră" împreună şi demersul meu n-ar fi avut decît un efect contrar celui dorit. Poate că dacă nu spuneam nimic, se uitau mai „pe deasupra" în actele noastre şi scăpau din vedere c-am fost împreună. Cînd m-a văzut (tocmai se ducea la comandant), Subţirelu s-a bucurat :

— Salve, Savantule ! Aşa-i reţeta în viaţă : unu' vine, altu' pleacă. Ca-n gară... Dar ce-i cu tine ? V-a dat aici marijuana ? Tare eşti pleoştit !

N-avea rost să-i povestesc :

— Chestiune personală, barosane. N-o mai răscoli.

Cred că şi-a închipuit el că-i vorba de Laura — am văzut tresărirea din ochii lui — dar n-a mai întrebat nimic.

— Las' că toate se aranjează pîn' la urmă, a spus el. Trăim, murim. Lumea rămîne şi merge mai departe.

Uite că ştia să facă şi pe filozoful ! Cu Buche n-am schimbat decît un „Bună ziua". Arăta foarte rău. Nu mai avea putere pentru nimic şi nu mai dorea nimic.

— Necazuri cu tat'su, mi-a şoptit Subţirelu. Ce om şi ăla !

Am înţeles. „Ceasornicul" se dereglase. Psihologul ar fi spus poate, ca la mine, „sindrom asteno-depresiv" (dar nu şi „delirant"). I-am avertizat să se ferească de Sima cînd vor ieşi de la carantină. Încă de dimineaţă ne-au pornit pe toţi băieţii destinaţi pentru noul centru, cel de reeducare, cu autobuzul. Dar, pe drum, maşina a avut un accident. Anchetă de circulaţie. Pe urmă, o pană de motor. Toate ghinioanele ! Am ajuns pe la şase seara, flămînzi şi obosiţi. Eu chiar mai istovit decît ceilalţi fiindcă în noaptea aceea nu închisesem deloc ochii. De aceea, tot ce s-a mai întîmplat cu mine în prima zi la centrul de reeducare a plutit într-un fel de ceaţă. Auzeam, vedeam, dar nu ştiam sigur dacă lucrurile se întîmplă cu mine sau asist la un spectacol cu totul străin. În autobuz, băieţii vorbiseră verzi şi uscate despre centru. Ce-o să fie, cum o să fie. Celor mai mulţi le era groază. Auziseră fel de fel de istorii. Că-i mult mai rău decît la repartizare, că rabzi de foame, că profesorii bat de rup în clasă, că unadouă te dă la mititica. „S-a zis cu noi", spunea unul mereu.

Şi iată-ne intraţi pe poarta centrului. La dreapta erau nişte clădiri mici, intrau şi ieşeau oameni cu hîrtii : desigur birourile. În stînga, o clădire mare, solidă, cu două etaje — un miliţian mi-a spus că-i internatul şi cantina. Peste drum de internat, nişte clădiri scunde, fără etaj, bine întreţinute. Mai mulţi băieţi în uniforme albastre,

cam ponosite, dar curate, dădeau cu mătura prin curtea imensă. Era și multă verdeață acolo, flori bine îngrijite. Și alte clădiri, destul de mari, dar numai parter. Tot milițianul m-a lămurit : „Sînt ateliere și săli de clasă, clubul, cabinetele...“ Cel mai frumos lucru erau pomii : niște plopi uriași, acum cu frunze ruginii, care înconjurau curtea principală. Frunzele cădeau bătute de vînt. După ce băieții măturau, se așternea un nou covor.

Atunci l-am văzut pentru prima dată pe profesorul Petre Grințescu, cu fața lui înaltă, osoasă și ochi adînci. Tocmai „planta“, cu băieții, niște tăbliță, nu departe de pavilionul de la intrare. Și-am citit : „TREI LUCRURI SÎNT NECESARE PENTRU A FI FERICIT : UN TRUP SĂNĂTOS, UN SPIRIT LIBER, O INIMĂ CURATĂ (Jean Domat)“. Ceva mai departe, alta : „CÎND UN GENIU ADEVĂRAT APARE ÎN LUME, ÎL CUNOȘTI DUPĂ ACEEA CĂ PROȘTII SE STRÎNG ÎMPOTRIVA LUI (Jonathan Swift)“. N-am mai înțeles nimic. Unde ajunsesem ? Ce mai era și asta ? Dar un milițian s-a răstit la mine și m-a trezit din visare :

— Mă, ăla ! Mișcă odată ! Ce, ai adormit ? Vrei să rămîi fără masă ?

Nu voiam, că mi-era tare foame. Pachetul Laurei îl împărțisem de mult cu ceilalți băieți. Au urmat formalitățile, predarea inventarului, întrebările de identificare, cam așa cum le cunoscusem și dincolo, la repartizare. Dar mai amănunțite. Aici veneam pentru mult timp. După o vreme, m-am trezit în camera căpitanului comandant.

Mi-a spus să iau loc. Era un bărbat înalt, cu fața rotundă și ochi mari, care te pătrundeau pînă în străfunduri. Știam că băieții îl porecliseră „Lună“ și curînd am aflat de ce. Nici el nu m-a întrebat nimic despre „faptele“ mele. M-a îndemnat în schimb să mă îndrept, mi-a vorbit de program, de disciplină, de recompense și pedepse. Și-aici eram „între ziduri“, dar parcă mai puțin strîns decît dincolo. Era și-o sală mare de sport, comandantul se lăuda — mai tîrziu am văzut c-avea dreptate — că-i cea mai modernă din județ. Dar, parcă din tot ce mi-a spus, cel mai la inimă îi stătea curățenia și ordinea.

— De la curățenie și ordine pornește totul, elev Roșca ! Cînd am venit comandant aici, la internat și la

clase mai erau femei de serviciu. Acum voi faceţi totul. Numai la bucătărie vă prepară alţii mîncarea. Dacă vă-nvăţaţi să curăţaţi totul lună, să strălucească, nu alta, dacă deprindeţi cum trebuie ordinea, la toate faceţi faţă. Ajungeţi oameni !

Mi-a spus că dacă voi fi disciplinat şi sîrguincios o să-mi dea şi învoiri acasă. Am zîmbit, trist — dar poate el a crezut că-i batjocoritor şi s-a încruntat.

— Iertaţi-mă ! Acasă m-aşteaptă numai bruftuluielile şi ciomagul tatii...

— Deci nu vrei nici o învoire ?

— Am o mătuşă. Cînd o ieşi din spital, la ea m-aş duce. Şi la încă cineva... Acasă nu, niciodată...

Mi-a luat dosarul şi l-a răsfoit. Cînd a ajuns la proces, s-a oprit mai pe larg la depoziţia tatei. Cred că s-a lămurit, fiindcă nu mi-a mai pus alte întrebări despre „acasă".

— Ai venit cu recomandare pentru „mecanică-lăcătuşerie, întreţineri şi reparaţii universale". În ce priveşte terminarea liceului, aici n-avem decît zece clase, pe care tu le-ai absolvit. Putem să te dăm la oraş, la seral sau chiar la curs de zi. Dar acum e noiembrie. Prea tîrziu. Elevii termină primul trimestru. Înţelegi ?... O să faci profesionalul, iar la şcoala generală îi mai ajuţi tu pe alţii la meditaţii. Şi de la anul, dacă te porţi cum trebuie, te dăm şi la liceu.

Aş fi vrut să-l înţeleg mai bine pe omul din faţa mea, să-i fac „fişa psihologică", ca la „Purgatoriu". Părea, după terminologia lor, un „extrovertit". Un om de acţiune, bun şi tare în acelaşi timp. Eram sigur că ştia să tune şi să fulgere, cînd era nevoie...

— Aici trebuie să munceşti zdravăn ! mi-a mai spus, răsfoindu-mi dosarul, aşa cum ai vrut tu. Avem scrisori de la unii care-au ajuns chimişti, ingineri, artişti.

— Vreau să devin un om folositor, să mă bucur de respectul şi dragostea celorlalţi...

Mă gîndeam în primul rînd la Laura.

— Frumos vorbit... Din ce produci la atelier, jumătate se reţine pentru cheltuielile centrului, jumătate ţi se depune pe CEC. Un CEC mare cu care ieşi la liberare, altul mic, din care-ţi poţi cumpăra cîte ceva. Văd că-ţi

place muzica, eşti chiar instrumentist ! Ce-o să se bucure profesorul Grinţescu !... Pe mîna lui ajungi pînă la urmă.

— Avem ferme de vaci, de porci. Şi teren pentru legume. Ca să facem masa mai consistentă. Avem şi seră de flori. Pe urmă : cercuri de artizanat, de foto, de legătorie, de radiotehnică, de lectură. Numai timp şi voinţă să ai...

— Dumneavoastră sînteţi şi profesor ? l-am întrebat. Vorbea ca un dascăl.

Mi-a spus că-i profesor de matematică. Mai era şi alt profesor de matematică, provenit dintre foştii elevi ai centrului ! Şi soţia lui Lună lucra la centru, la clasele unde băieţii abia începeau să înveţe carte. Deci şi aici ajungeau „analfabeţii".

— Acum, să-ţi mai spun ceva. Un lucru important. Sînt pe-aici şi băieţi răi. Pe unii îi ştim, alţii fac nişte ochi de înger şi-i descoperim mai greu. O să te asalteze direct sau prin trimişii lor...

— „Tartori", ca dincolo ?

— Chiar aşa. De obicei, ăia care sînt tari în pumn. Şi „ajutoarele" lor, „ciumecii". Nu te lăsa „recrutat", nici intimidat. O să-ţi ceară să-i asculţi, să le faci treaba lor, să le speli ciorapii. Nu îngădui să te-ncalece...

— Dar dumneavoastră nu puteţi ţine în frîu tartorii ? Am cunoscut şi eu unul la repartizare. Mare ticălos !...

Iar s-a încruntat. Nu admitea dojana şi glasul îi devenise aspru :

— Noi ne facem datoria, n-ai grijă de asta !

Eram aşa de sfîrşit, că dacă m-ar fi luat acum unul la pumni, nici n-aş fi crîcnit. Apoi, Lună mi-a mai spus de careu, de salut, de formulele de respect.

— La mine nu-i cu ore de audienţă, a încheiat el. La careu sînt şi eu de faţă, spui ce ai de spus. Dacă vrei să stăm de vorbă între patru ochi, anunţi secretara. Şi discutăm în aceeaşi zi.

Pe urmă m-a dat, împreună cu alţi doi băieţi care veniseră cu mine, pe mîna unui educator. I-a spus :

— Dă o raită cu ei prin centru. Pe urmă să ia în primire la dormitoare.

A adăugat, adresîndu-mi-se :

— Să știți că noi am construit clasele, atelierele, clubul, cu elevi ca voi... Dar ce-i cu tine ? Te clatini pe picioare. Nu ți-e cumva rău ?

— Sînt obosit, tovarășe profesor, azi noapte n-am dormit deloc.

— Așa ? De griji sau de spaima noastră ?

— De griji.

— Și-aici o să vă obosim. Asta să știți... Sînt multe de făcut, elev Sorin Roșca.

Am plecat să dăm „raita". Afară, plopii tot mai fosneau, maiestuoși ca niște falnici domnitori îmbrăcați în purpură. Și pe alei citeam, cu uimire, inscripțiile de pe tăbliță. Un om le semănase, cu sufletul lui și cu mîna noastră. Școala generală era mult mai bine înzestrată decît „liceul bacovian" de la Cluj. Material didactic bogat, laboratoare bine puse la punct, săli cu aparataj audio pentru limbi străine. Pentru sala de geografie elevii construiseră panouri speciale, hărțile României și ale continentelor, unde sute de beculețe mici, colorate, se aprindeau și se stingeau, dirijate de la un panou. În sala de istorie, tabele cronologice colorate. O sală de proiecție-cinematograf (mai mare ca la repartizare), bibliotecă, cabinet de lectură, o expoziție cu obiecte artizanale de toată frumusețea, făcute de elevii îndrumați de profesorul Grințescu, cameră de șah, cabinet de psihologie. Ba pe o masă am văzut și reviste editate de elevi. Educatorul ne dădea, destul de plictisit, explicațiile, și „raidul" nostru continua. Ateliere mari, cu obiecte foarte variate, realizate de elevi. Între altele, taburete, măsuțe, rame de fier forjat. Apoi, terenurile și sala de sport, bazinul de înot. În sfîrșit, ne-am întors la clădirea mare și „am luat în primire" la dormitoare. Dormitoarele nu aveau ușă metalică, nici vizetă, ca la „Purgatoriu". Paturi suprapuse, opt sau zece pe cameră. Mai curate și mai luminoase decît la internatul de la Cluj... Eram, e drept, „între ziduri", pentru mulți ani, și asta mă apăsa.

Am coborît, la cantină, pentru masa de seară. Nu era grozavă — pilaf și compot — dar te puteai sătura. Ba noi, cei aflați toată ziua pe drum, am cerut supliment și ni s-a dat. Comandantul a mai trimis vorbă să ni se dea și felul trei de la prînz, o prăjitură gustoasă, dar cam piper-

nicită. Un băiat, pe care nu îl cunoșteam, mi-a șoptit să nu o mănînc. De ce să n-o mănînc, doar nu avea cuie sau ace în ea ? Am mușcat cu oarecare teamă din aluat, dar nu i-am descoperit nici un cusur. Doar că nu avea destul zahăr. Abia mai tîrziu, în dormitor, aveam să aflu explicația îndemnului...

Terminam de mîncat, cînd un băiat de la altă masă a aruncat pe jos farfuria de pilaf și a strigat :

— Ce porcărie ! S-o mănînce cine-a făcut-o !

Un educator a venit la el și a strigat :

— Iar, mă Burtea ? Pune mîna pe cîrpă și șterge pe jos.

Burtea s-a proțăpit pe scaun, picior peste picior, de parcă se cufunda într-un fotoliu :

— Cu mine vorbiți ? a întrebat. Dumneavoastră mîncați lăturile astea ?

— Și eu am mîncat același pilaf. Strînge de jos ! Altfel, iar ajungi la izolator.

— Și ce-i rău acolo ? Sînt client vechi. Mă fac mozaicar de-atîta frecat la coridoare, noaptea...

Băieții se strînseseră în jurul lui. Cîțiva rîdeau. Educatorul ieșise.

— Acum mă toarnă la Lună ! zise Burtea, rînjind. Ăla vine cu sancțiunea-n mînă...

N-a sosit cu sancțiunea. Ne-a adunat pe toți la careu. Fără fanfară, ca dimineața. Au venit profesorii, educatorii, comandantul și ajutorul lui. Lună a început să vorbească :

— Acum o săptămînă, elevul Burtea a furat un cearșaf din dormitor, l-a tăiat bucăți și a făcut din ei zmeu. L-au înălțat cîțiva dintre voi în fundul curții, lîngă sala de sport. A fost pedepsit cu cinci zile de izolator și i s-a reținut contravaloarea pagubei din cecul mic. Și v-am făcut eu un zmeu de hîrtie, frumos decorat, mult mai bun, cu care v-ați distrat duminica. Așa-i ? V-a plăcut ?

— Da ! a răsunat din mai multe părți.

— Și-acum, Burtea zvîrle mîncarea pe jos... de parcă dintotdeauna n-a mîncat decît piept de pui, șuncă și

sardele fine... Așa să fi fost ? Ce zici, Burtea ? Numai delicatese ai mîncat în viață ?

S-a așternut o tăcere ciudată și comandantul a continuat :

— De ce faci, bre, pe nebunul ? Uite, o să fac ce n-am făcut niciodată. Mă obligi să citesc în fața tuturor niște constatări ale anchetei sociale. Să vedem dacă aici îți merge mai prost decît înainte...

— Nu, tovarășe comandant, nu faceți asta ! s-a rugat Burtea.

— Acum e prea tîrziu pentru regrete. Nu strică un minut al adevărului. Ascultați : „Zile întregi, copilul Tică Burtea nu primea de mîncare. Era nevoit să ceară de la vecini sau să cerșească prin restaurante. Alteori, pleca la furat...". Și din ancheta suplimentară : „Ne-am informat prin cartier. Minorul nu primea dimineața nimic de mîncare. La prînz, cîteodată, o ceapă și mămăligă uscată. Pentru seara, mai fura din piață cîte ceva...".

Burtea se făcuse parcă mic de tot. Cu bărbia în piept, arăta ca un învins.

— Și fiindcă de izolator aud că te-ai plictisit, nu te mai trimitem de astă dată acolo. Dar o lună rămîi fără filme și televizor. Învoirile în oraș și învoirea în vacanța de iarnă îți sînt tăiate. Și din cecul tău mic o să cumpărăm niște praf de curățat pentru sala de mese... Eu zic că-i drept... Ai ceva de spus ?

Burtea a tăcut. Se făcuse tîrziu și ne-am dus cu toții în dormitoare. S-a nimerit să ajung în același dormitor cu el. S-a așezat, un timp dus pe gînduri, apoi a rostit, sfidător :

— Nici nu-mi pasă ! M-am săturat de filmele lor tîmpite. De un an n-am văzut nici un western...

Atunci a răsunat lîngă mine o voce care avea să mă însoțească multă vreme aici, la centru. Era Gheorghe Dănilă, zis Gae, zis și Ciurumela, „veteranul", instituției, un țigănuș cu gura slobodă.

— Al naibii tartor ! Tot el face pe curcanu !

— Taci, Cioară, că te-ating la muie ! se răți Burtea, care-l auzise. Fac ce vreau cu bureții !

L-a lovit cu cotul pe unul pipernicit, care avea pat lîngă el. Era dintre băieții veniți odată cu mine.

— Ce dai ? zise Gae, căruia înfrîngerea tartorului în faţa careulul îi dăduse curaj. Ţie, dacă ai fi nou, ţi-ar place să te bată ?

Asta nu mai putea răbda Burtea. Se duse drept la uşă, pe care o acoperi cu spatele lui enorm. Acum era din nou „mare", nu mic, prăvălit în ţărînă, aşa cum îl văzusem în faţa careului. Ochii îi sticleau de furie. Se răsti la noi cu un glas de jandarm :

— V-aţi luat-o-n cap ? La zid, bă, alinierea ! Toţi în fund. Adunarea !... Marş !

M-am uitat la ceilalţi. Se plecaseră poruncii. Chiar „şeful de dormitor". Eram atît de istovit, încît m-am supus şi eu.

— Acum, tîrîş, înainte ! (... Mi-am amintit de zdrahonii din arest !) Aşa, băieţi, antrenaţi-vă ! Ia faceţi şi nişte flotări.. Şi-acum, nişte pompe... Fain !

Pe urmă i-a dat ăluia mic de lîngă el paltonul, ca să i-l „calce" sub saltea noaptea. Şi i-a zis, arzîndu-i un picior : „Fiecare şut în fund e un pas înainte !" Altuia i-a pasat chiloţii şi ciorapii, să-i spele a doua zi. Pe mine m-a desemnat ca să dau lustru sectorului lui de coridor. Dar n-a mai ajuns să mă umilească. A doua zi, Burtea a fost mutat în alt dormitor. (Oare văzuse educatorul „scena" ? Atunci de ce nu intervenise ?) Şi nu au trecut decît alte cîteva zile şi i-am plătit-o tartorului cu vîrf şi îndesat, spre mirarea celorlalţi băieţi, care nu îl mai văzuseră pe Burtea şi pe alţii ca el lungiţi în iarbă. Mă atacase fără nici o provocare şi ripostasem. Dar asta s-a întîmplat mai tîrziu. În seara aceea, Gae mi-a şoptit, pe cînd Burtea începuse să sforăie de zgudui dormitorul :

— Ce era p-aici cînd am venit eu, la zece ani ! Ăia tartori ! Nu urcau scara, îi duceau doi nou-veniţi în „scaun". Bieţii bureţari ! Pumnul domnea peste tot. Veneau tăntălăii ăia mari şi luau totul de la ăia mici. Nu le dijmuiau pachetele de acasă, ca acum. Luau totul şi gata. Le furau curelele de la pantoloni şi ăia mici, de frică, nu se duceau la căpitan, ziceau c-au pierdut cureaua şi-şi legau pantalonii cu sfoară, ca să nu le cadă. Alea mizerii ! Ba era şi unul, Cloşcă, nu adormea pînă nu freca un bureţar cu o cîrpă cimentul de lîngă patul

lui. Asta-i era romanța de nani... Cîte n-a trăit Gae! Acum, de cînd cu Lună, nu mai țin toate.

Picam de somn, dar turuiala lui Gae era ca o melodie de flașnetă, monotonă și tristă.

— Nu ca atunci. Mai face cîte unul pe grozavul.

— Dar și-acum sînt tari barosanii!

Dar nu ține mult și-l dă în gît...

— De ce mi-o fi zis unul să nu pun gura pe prăjitură? l-am întrebat.

— Fumezi?

— Da, am spus.

— D-aia ți-a zis. Ăsta-i *tanciocul:* Felul trei pentru o țigară... Mi-aduc aminte de unul „Purice". I se zicea așa în glumă, că de fapt era o namilă. Ăla numai așa spunea: „Mie-mi place să fiu drept!" Și pe urmă te pocnea drept în burtă. Și eu eram la început supus unuia mai mare. Pe-atunci, cum venea un băiat nou, îl pîndeau zece și săreau la bătaie. Ehehe! Acu e altfel. Mai bine și se muncește mai mult. Eu am terminat șapte clase, m-a dat la C.S.D. Știi ce-i aia? Curs de scurtă durată. La meserie, adică... Tu cît ai?

— Zece clase.

— Ești grozav. Te dă direct la Profesională. Diplomă de aur... Lui Gae i-e destul și C.S.D.-ul...

— Și nu s-ar putea uni toți băieții contra tartorilor? Ce spui? Ne-ar ajuta și Lună.

— Nu merge-așa. Știe Gae. N-ai văzut la comandant? Ce tactică i-a trebuit cu Burtea! Teribil! Și pe Monte Cristo l-a pus cu botul pe labe. N-ai auzit cine-i ăla, c-abia ai venit. E campionul fugilor. A șters-o de zece ori... Dar acum i s-a-nfundat.

— Dar ce i-a făcut? L-a bătut?

— Să-l bușească? Doamne ferește! Lună nu lucrează cu bulanul. E mai șmecher... L-a culcat la pămînt cu *cenușia.* Cu mintea, bre! L-a pus șef peste cercul foto. Și nu mai fuge băiatu', că-i place... Cum îți zice ție?

— Sorin.

— Nume de boier... Dar poreclă ai?

— Mulți îmi zic „Savantul"... Ia spune, maiștrii cum sînt?

— Văd meserie, nu glumă! Zice nea Cornu, tîmplarul: Fă asta, Gae, aşa, că e bine. Cînd am greşit: Nu aşa! Îs foarte ambiţios la tîmplărie. Acu, destul am stat „la ziduri". Nu m-a reeducat nimeni pe mine. M-am reeducat singur... La anul, în vară, plec... Mă liberez. Să văd şi eu lumea... Am fost hoţ, dar n-o să mai fur... Dacă te lăcomeşti la bătrîne, ajungi la azil... M-am bătut mult. Nu mă mai bat... O să fiu aşezat, la casa mea... Abia aştept să ies între oameni.

— Şi cum merge la şcoală?

— Fac eu opt clase. Greu, dar le fac. Fără ele, nu mai ţine nimic astăzi... Rău e că nu pune totdeauna bine şefii de clasă... Dacă pune pe-un prost, nu-l ascultă băieţii... Nici unul slab nu-i bine. Trebe să fie tare, să aibă coraj. Să-ngheţe toţi cînd îl văd... Şi să vorbească cum trebe — şi frumos, şi urît, şi aşa şi-aşa. Ca mine: cu vagabonzii vorbesc ca vagabonzii, cu ăi ca tine vorbesc altfel... Să ştie ce vrea, tot ca mine. Eu chiar de la spital, dacă vreau să fug, mă fac sac şi m-arunc pe geam. Din filme-am învăţat...

Aproape adormisem. Am înţeles că iniţiatorul meu la centru avea să fie Gae, aşa cum Muscă mă învăţase să-nvîrt treburile la Lord. M-am hotărît să-l ajut şi eu, mai ales la învăţătură, unde se descurca greu. Mi-a zis:

— Mersi, Savantule. Trebe să-nvăţ... Acum e la linie toată lumea. Alfabeţii sînt în aer...

Şi nu ştiu de unde a scos o sticluţă de coniac şi mi-a dat să sorb:

— Ia aici tărie! Te-au adus leşinat la noi.

Asta aşa era. Şi mi-a venit în minte vizita Laurei. Acum îmi apărea ca imnul bucuriei din Simfonia a noua de Beethoven. Şi, dinspre ferestre, am auzit ploii foşnind. Gae mai vorbea încă atunci cînd am aţipit. Îmi plăcea cum vorbea, în graiul lui atît de colorat.

...Am fost repartizat la secţia de mecanică-lăcătuşerie, la un maistru tînăr, Ion Lungu, care vorbea foarte puţin. Explicaţiile îi erau sumare, prefera să ne demonstreze el lucrările şi să ne pună la treabă. Nu-i plăcea decît execuţia fără greşeală, nu accepta nici o abatere de la dimensiuni şi, la început, mi s-a părut cam urîcios. Din atelierul nostru ieşeau însă articole precis confecţionate

și foarte frumoase. Aveam contracte cu unități de comerț din Craiova, Ploiești și București, cărora le livram produsele. Meșterul Lungu era cam repede la mînie. Nu bătea, dar cînd vedea că ai făcut un rebut, te fulgera cu o privire, de intrai în pămînt. Lua piesa stricată și — mai mult prin semne — arăta fiecăruia ce e prost făcut. Apoi, în puține cuvinte, explica de ce ai ajuns să strici „bunătate de metal". Nici la materiile teoretice nu vorbea prea mult. Prefera să scrie demonstrațiile.

La început, nu mi-a fost ușor, mai ales că trebuia să recuperez tot ce predase și demonstrase de la începutul anului, de la 15 septembrie. Dar m-a ajutat îndemînarea mea de „minitehnician" și faptul că aveam baza Școlii generale. Am înghițit și eu, la început, multe „trăznete", cum numeau băieții privirile de dojană ale meșterului Lungu. Cînd rebutam cîte ceva, simțeam că intru în pămînt, ca atunci, în fața oamenilor adunați în sala de tribunal. Nu mă menaja deloc pe motiv că eram începător. Dar, după cîteva luni, a început „să-mi meargă mîna", cum zicea Gae. Meșterul a fost tot mai mulțumit de mine. Nu mă lăuda, dar o vedeam în ochii lui și în privirile invidioase ale celorlalți băieți. La atelierul nostru nu erau nici leneși, nici chiulangii. O dată a venit Lună să-l întrebe care-i era „secretul". Dar meșterul n-a știut să-i explice. Avea un dar natural de a-și impune autoritatea. Băieții rîvneau să-l vadă mulțumit.

În ce privește învățămîntul, am fost mai întîi repartizat la clasa unde diriginte era un profesor de geografie, Victor Alămaru. Asistam la unele ore, dar mai ales îi ajutam pe elevii slabi la lecții, ca un fel de pedagog. Erau mulți elevi slabi ; unii întrerupseseră școala și vagabondaseră, pe alții îi trecuseră profesorii clasele cu prea multă indulgență. Mai mult decît lecțiile curente, trebuia să le consolidez cunoștințele din anii precedenți. Dar Alămaru nu-mi plăcea deloc. Avea o materie frumoasă, care-i interesa pe băieți, dar o preda parcă citind din cea mai plicticoasă carte. Nici o descriere vie, nici o evocare tulburătoare — nici măcar cînd vorbea despre Maramureș, despre Ceahlău, despre Țara de Foc sau despre Hawai. Numai date, cifre, denumiri, uscate ca-ntr-un anuar statistic sau — cum zicea mai bine Ilă Tunsu — „ca-n

mersul trenurilor". Şi pe Ilă deloc nu-l suferea. Nu era destul că-l batjocoreau ceilalţi băieţi — îi ziceau şi-aici „Pocitu", sau chiar „Monstru" — dar îl mai lua şi el peste picior, cum s-a întîmplat atunci cînd i-a spus cu dispreţ că „Unul ca tine n-are vise".

M-am încumetat de cîteva ori să-i sugerez lui Alămaru unele idei. De pildă să mă lase să citesc cîteva pagini din Calistrat Hogaş cînd era vorba de Carpaţii Orientali. Dar nu i-a plăcut sugestia.

— Te şi vezi profesor doctor docent, deşteptule ! mi-a zis. Tu mă-nveţi pe mine ?

Şi i-a cerut comandantului să mă dea la altă clasă. Nici eu nu l-aş mai fi răbdat mult. Nu era de trăit cu Alămaru. S-a ferit, firește, să-i spună căpitanului pricina ; nu-i convenea. Doar atît, că nu avea nevoie de mine şi că-mi dădeam „aere". Lună m-a întrebat ce se întîmplase, dar nu eram vorbăreţ în astfel de împrejurări. A întrebat şi băieţii, ei i-au spus că sînt foarte mulţumiţi de mine. Dar, după ce şi-a făcut „ancheta", a lăsat lucrurile cum a cerut Alămaru. Găsea cu greu cadre didactice pentru centru şi nu a vrut să-l contrazică. M-a dat la alt diriginte, Vasile Goţu, profesor de română. Ăsta era din cu totul alt aluat. Nici gramatica nu era la el aridă. Cît priveşte literatura ! Mi-aduc aminte cînd ne-a vorbit despre Bacovia şi ne-a recitat versurile : „Verde crud, verde crud... / Mugur alb, şi roz, şi pur, / Vis de-albastru şi azur, / Te mai văd, te mai aud !"

— Dacă n-ar fi scris decît asta, şi tot ar fi fost un mare poet !

Şi a început să ne vorbească despre „universul lui Bacovia"... M-am uitat la elevi. „Mugur alb şi roz şi pur" suna ciudat printre chipurile noastre, ale copiilor bătuţi de viaţă. Dar poate că versurile gingaşe exprimau speranţa multora.

Cu Goţu a mers mult mai bine. Îmi plăcea poezia orelor lui, pasiunea cu care preda, dar şi răbdarea pe care o avea cu fiecare dintre elevi. Băieţii erau atenţi, fiindcă lecţiile le plăceau, chiar cînd erau obosiţi. Un om de suflet. Dar ştia să fie şi sever cînd trebuia. Mi-aduc aminte de o oră de dirigenţie. Tema era : „Ce vă frămîntă în mod deosebit la centru ?". Cînd a intrat în clasă, a observat

mai întîi că mulţi nu avea părul bine îngrijit. Repede au ieşit la iveală pieptenii şi-au intrat în funcţiune. Apoi i s-a adresat lui Cîrnu :

— Ce-i cu vestonul tău ?

— Sînt... încheiat, a zis băiatul.

— Cînd am intrat, nu erai. Aşa e ? ...Să ştiţi, băieţi, că de la ţinută şi de la alte lucruri mici pornesc lucrurile mari. De la deprinderile bune.

Şi apoi a zis, brusc :

— Bricegele şi şişurile pe catedră !

De unde ştia ? Au urmat doar cîteva clipe de tăcere şi a adăugat cu o voce de astă dată aspră :

— M-am săturat să tot aud de încăierări ! Pe catedră, absolut toate ! Doar nu vreţi să trecem la percheziţie corporală ? ! Aţi făcut ieri şişuri din găleţile stricate şi capetele de sifoane găsite printre gunoaiele de lîngă ferme ; la vizită, rudele v-au blagoslovit cu altele, „ca să vă apăraţi". Nu e voie ! Cîrnu, începe tu !

Pe catedră au început să răsune căderile „tăioaselor", cum le ziceau băieţii. Vreo opt, într-o clasă de treizeci.

— Ruşine ! a spus Goţu. Vreţi să rămîneţi derbedei ? Iar v-aţi adus aminte de maidan ?

— Băieţilor le pare rău că v-au necăjit tocmai pe dumneavoastră, a spus şeful de clasă, sculîndu-se în picioare.

— Nu de asta să le pară rău, Lică ! Să le pară rău că au vrut iar să se taie. Degeaba ne străduim cu voi ?

Elevii arătau ca nişte găini plouate. Pe urmă, dirigintele a trecut la tema orei.

— Hai, spune, Cîrnule, ce te frămîntă acum mai mult pe tine. Vorbeşte deschis, poate te ajutăm noi, ceilalţi.

— Ieri a fost zi de adunare cu părinţii, tovarăşe profesor. Şi de vizită. A venit şi mama. Mi-a adus şi un pachetel, mic cît o cutiuţă de bomboane. Nişte napolitane şi o bucată de turtă dulce. Cred că a cheltuit vreo zece lei. După aceea, am văzut cum îi dă o scrisoare tovarăşului comandant... Cred că ştiu ce i-a scris.

— Ţi-a spus tovarăşul căpitan ?

— Mi-a spus pachetelul. Turta dulce era învelită într-o hîrtie. La început n-am văzut că pe dos era scris ceva. Pe urmă m-am dumirit. Începea cu „Tovarăşe co-

mandant". Mama scrie greu și întotdeauna face, cum spuneți dumneavoastră, o „ciornă".

Cîrnu privea spre podea.

— Dă-i drumul ! spuse dirigintele.

— Doar cîteva rînduri să vă citesc : „Copilul ăsta este un dușman al vieții mele. Pînă și din casa mea și de la vecini a furat. M-a învrăjbit cu toți. Acest băiat nu va ieși decît un mare pușcăriaș, chiar dacă vă osteniți cu el. Mai bine-ar fi să înfunde de-acum pușcăria, să nu-l mai văd niciodată..." Vă întreb și eu : Păi așa vorbește o mamă despre copilul ei ? De ce-am ajuns ce-am ajuns ? Nu din cauza zîzaniei și a mizeriilor de-acasă ?

— O fi adevărat ce spui, dar și mama ta a pierdut încrederea în tine. Trebuie s-o recîștigi, să afle că aici ești băiat de nădejde, că-nveți bine și la școală și la meserie... Uite, spre pildă, crezi că eu am acum mai multă încredere în tine, după ce te-am prins cu șișul ? Ce-aveai nevoie de el ?

— Sar alții la bătaie, tovarășe profesor !

— Și vrei să nu rămîi mai prejos ?... Spune acum și tu, Lică !

— Tot de părinți e vorba. A fost tata. Mie mi-a adus un pachet mare, ca niciodată. Știe că-n două luni mă liberez, cu diplomă de tapițer calificat.

— Asta-i frumos din partea lui.

— Este și nu-i ! În trei ani a venit doar de două ori la mine. O singură dată m-a cerut în vacanță acasă, la învoire. Și-acum, uite-l cu un plocon mare. Mi-e și urît să spun de ce. El de cinci ani nu mai lucrează. Bea și vagabondează. Trăiește pe spatele mamei, care-i țesătoare. Tata m-a învățat să și fur... Darul de-acum are explicația lui. M-a și rugat : „Vino acasă ! La noi să stai, c-o să-ți fie bine. Intri la cooperativă, dar lucrezi și particular, în șopron : saltele, paturi, tot ce-i nevoie-n cartier."

— Aha ! Îți „creează condiții", cum se spune, zise profesorul Goțu, ca să aduci bani în casă. Înțeleg... Dar știi ce mă gîndesc ? Încearcă ceva. Poate-l schimbi tu pe el, dacă-ți vede exemplul. Nu există om să fie numai drac. El te-a învățat la rele, tu învață-l la bine. Și dacă n-o să meargă nicicum, te muți de acasă. Atîția oameni

se mută acum în case noi și cu meseria asta de tapițer nu rămîi tu pe dinafară.

— Știu, dar al naibii mă rîcîie. M-a exploatat cînd am fost hoț, acum vrea să mă exploateze ca meseriaș...

Îmi aminteam ce-mi spusese Gae de părinții lui : „Dac-ar face toată lumea ca ei, să-și lepede copiii, ba așa, ba altfel, ce s-ar face România asta ? Să pedepsești un copil ca mine să umble desculț în zăpadă, să fure, să doarmă-n coteț..." Nu toți părinții erau așa, slavă domnului, nici cei care veneau aici ; alți elevi au povestit cum ai lor se bucurau că or să-i revadă la liberare, fără să aibă vreun interes. A venit rîndul altui elev, Stăvroiu :

— Pe mine mă frămîntă altceva. Tovarășul maistru zice că nu știe dacă terminăm pînă la 1 iulie planul de producție. Vreo lună n-am avut destulă materie primă. Și de plan depinde plecarea în vacanță. Comandantul a spus că nimeni nu pleacă pînă nu-i planul îndeplinit...

Și-au spus apoi alții păsurile. Aproape toți. Unul a întrebat dacă materia învățată la centru îi va îngădui să urmeze ultimii doi ani ai liceului după liberare. Altul era frămîntat să știe cum îl vor primi foștii prieteni și colegi cînd va ieși de aici. Un elev a întrebat dacă e adevărat că-n fabricile unde ți se dă repartizarea ești privit chiorîș cînd vii de la reeducare. În sfîrșit, a fost și un băiat care a ridicat problema oboselii :

— N-am cînd învăța ! Seara cad ca mortul pe pat. Pe alți-i văd că se mai duc noaptea cu cărțile de școală pe coridoare. Eu nu pot. Școală și atelier, mai ajutăm ba la C.A.P., ba la I.R.A.

...Da, oboseala, asta era o problemă serioasă, mi-am zis. Parcă prea ne strivea...

Un băiat cu pielea foarte albă și părul în cîrlionți — îi spuneau „Fetița" — a spus și el ceva :

— Eu zic să se lase elevii de fumat. Să-și ia fiecare ambiția să nu mai fumeze.

— Ai ridicat o problemă serioasă, a observat Goțu. Cînd intri la closet, tai fumul cu cuțitul... Și-s mulți aici care s-au angajat în fața mea să nu mai fumeze...

— „Mărășeștii" au ajuns douăzeci și cinci de lei ! se revoltă Lică. Speculă, dom'le, scandaloasă !...

— Și cum pătrund țigările în centru ? întrebă dirigintele. Fumatu-i interzis, pachetele părinților se controlează...

— Pachetele n-ajunge nimeni să le controleze prea bine, spuse Fetița, mai ales în zilele de vizită. Pe-urmă, cînd pleacă un grup de băieți la lucru în afară, „se-ntoarce O.C.L. Tutunul", cum se zice la noi. Și mai sînt alte căi, dar să nu mai vorbim de ele...

— De ce să nu vorbim ? zise Goțu. V-am interzis eu vreodată să spuneți ceva ? Doar n-aveți căluș la gură.

— Vă amintiți de tovarășul educator Turdaș ? Cel de l-a dat afară fiindcă bătea elevii ? Și la meditații își rîdea de ei că-s „inculți", în loc să-i ajute ? Lua doi poli pe-un pachet de „Carpați". Aducea geanta plină.

Dirigintele se făcu roșu :

— Și eu care credeam că le știu pe toate ! O rușine ! Or mai fi și alții ca el ?

Fetița își încleștase dinții și nimeni nu mai spuse nimic. Erau și alții...

— Pe tine ce te mai frămîntă, Sorine ?

— Multe. Acum vreau să-mi dovedesc că „faptele" mele au fost un accident, care nu se va mai repeta.

— Și cum o să-ți dovedești asta ?

— Prin muncă, prin adevăr și prin frumos. Numai ele sfințesc viața omului.

— Vorbe de popă ! șuieră Cîrnu, care era aproape de mine.

— Cineva — am zis eu — nu vreau să spun cine, a șoptit că-s „vorbe de popă". Dac-ar fi așa, ar fi spre cinstea popilor. Eu zic că-s cuvinte de om. Prin muncă ne împlinim datoria față de ceilalți, prin adevăr dovedim că respectăm cuvîntul cu care natura ne-a înzestrat, prin frumos arătăm că nu mai scrutăm ca patrupedele țărîna, că ochii noștri privesc în sus, spre cer...

Se uitau ciudat băieții la mine, ca la un zănatec. Noroc că mă iubeau, de la meditații, altfel m-aș fi trezit în pauză cu niște ghionți și cu niște „piedici subtile".

Seara, abia adormisem, au năvălit în dormitor un educator și un milițian, au aprins lumina mare. Într-un colț, pe un pat, patru băieți stăteau la sfat. I-au cercetat,

au percheziționat tot dormitorul vreun ceas, dar n-au găsit nimic. Pe semne că mirosiseră ceva.

A doua zi, într-o pauză, Gae mi-a explicat că-ntr-adevăr cei patru se pregăteau de fugă. Aflase cînd și cum. Urmau s-o șteargă într-o vineri. Se înțeleseseră cu un șofer de autocamion să-i aștepte după colț, lîngă gară. Un al cincilea avea să creeze o diversiune, urlînd că-l spintecă junghiuri în burtă, ca să atragă către el atenția; în timp ce va fi purtat spre cabinet, ei or s-o șteargă. Tocmai la Brașov urma să-i ducă autocamionul, că acolo era acum vad mare, cu turiștii.

— Aștia ne-o fac de oaie! zicea Gae. Tocmai acum, la început de decembrie, să fugă! Ne taie de la toate distracțiile și-mi vine să mănînc cuie de furie. Pedepsește Lună pe toți să n-aibă bucuria sărbătorilor, să nu vadă pe Amza și pe Bibanu de Revelion... Nu-i drept!

— Și-atunci ce faci?

— Nimic. Așa om crezi că-i Gae? Lacăt la gură. Chiar de-ar fi să nu mai „podobesc" niciodată garsoniera aia de bloc, la care mă tot gîndesc pentru cînd m-oi libera...

Au fugit toți patru, după plan. Și pedeapsa a urmat, așa cum o prevăzuse Gae. Era mare jale în centru. Nici învoiri, nici program distractiv — tocmai acum, cînd zăpada îmbia la voioșie.

Pe la sfîrșitul anului a venit și Buche-Ceasornic la centru. Pe Subțirelu îl dăduseră în altă parte, ca să nu ne întîlnim toți. Buche a fost repartizat la electricieni, așa cum avea recomandarea. Dar parcă nu mai era el. Nu-i păsa de nimic, se lăsa înjurat și bătut de tartori.

— Cine l-a pocnit p-ăsta cu toroipanul? a-ntrebat Gae, după ce l-a cunoscut. Așa e de la facere?

Mancaș, psihologul, un tînăr foarte deștept, l-a luat sub observare, împreună cu medicul. Zilele cele mai rele erau cele cînd primea scrisori de la tatăl lui, din străinătate. Atunci Mancaș s-a hotărît să-i scrie tovarășului director Todea, ca să-i explice că își duce de rîpă singurul copil, după ce tot el contribuise și la alunecarea sa pe panta delincvenței, fiindcă nu se ocupase de el. Asta am aflat-o mai tîrziu, cînd psihologul m-a rugat să-l ajut la redresarea lui Buche. Dar era greu să-l ajuți. Avea, ca și mine, zece ani la școala generală și a fost dat la medi-

tații. Dar nu făcea treabă grozavă acolo. Nici la atelier nu-l prea trăgea inima la muncă.

Pe urmă, într-o zi, cînd fusese trimis la ferma de vaci, a fugit. Nimeni n-a știut de el timp de o lună de zile. S-a întors singur, fără să spună o vorbă. Era și mai slab, neîngrijit și parcă amuțise de tot. A fost băgat, ca toți fugarii, la izolator. Și a avut mare ghinion. Nu mai era decît încă unul acolo și acela — tocmai Burtea. Cu cît erau mai puțini, le revenea mai mult la frecat coridoarele. Și freca Buche, de la stingere și pînă la patru dimineața, de i se muiau oasele, mai ales că tartorul lucra cu încetinitorul! Cînd se duceau la culcare, Burtea îi mai ardea și niște pumni.

A intrat în funcțiune „caleașca". Era o bandă din pînză cu care-i serveam la mititica pe cei osîndiți, din ce mai aveam noi: de la masă, de prin pachete (că la izolator porțiile erau înjumătățite și corvezile duble). Dar cred că darurile noastre mai mult la Burtea ajungeau. Cînd au ieșit de acolo, după două săptămîni, tartorul era tot spătos, în timp ce din Buche mai rămăsese doar o umbră. Ochelarii lui negri, rotunzi, cu lentile groase, păreau mai mari decît fața sa. După cîteva zile, Buche a încercat să se sinucidă, aruncîndu-se de la etajul II. Gae a fost cel care l-a salvat, în ultimul moment. Pe urmă, a căzut într-un leșin lung și a fost internat la mica infirmerie de pe lîngă cabinetul medical, unde mă duceam mereu să-l vizitez. El tăcea și eu vorbeam mereu, împotriva obiceiului meu:

— Ascultă, Buche, i-am spus odată. Tatăl tău nu e toată viața ta. Și, de fapt, trebuie să-l și înțelegi puțin. Îl doare că l-ai făcut de rîs, deși el ți-a oferit de toate afară de o anumită grijă și supraveghere permanentă. În orice caz, față de conu Valerică al meu, de Amalia și de Jeny — e aur! Dar, indiferent de asta, viața trebuie să ți-o refaci pornind de la tine! O să ai o meserie...

Mă asculta oare?

— Nu trebuie să-ți irosești aptitudinile! i-a spus și Mancaș, care și-a început apoi și el pledoaria.

Nu știu dacă vorbele noastre au ajutat. Dar la atelier și la școală a început să meargă ceva mai bine. Numai

că făcea totul ca un automat şi cînd avea învoire în oraş, duminica, se întorcea întotdeauna ameţit de băutură. De unde avea bani ? Că doar tat-su nu-i trimitea...

A venit pe urmă la centru şi Radiofonistul, Mihail Vintilă, cel pe care-l cunoscusem la paisprezece ani, cînd ajunsesem pentru prima dată în arestul miliţiei. Se schimbase mult, crescuse şi se subţiase. Agerimea i se ghicea din ochi. Dăduse o lovitură la magazinul „Dioda", în iunie, cînd tocmai veniseră nişte piese rare. Acum părea resemnat şi hotărît să nu mai facă. Părinţii veneau des să-l vadă. Lună l-a pus şef al cercului radio şi asta l-a încîntat. Pentru meserie, l-au dat cu Buche la electricieni. Primea pachete multe şi mari, pe care le împărţea întotdeauna cu prietenii. În ianuarie, am primit şi eu un pachet de pomină : un nou casetofon în locul celui confiscat şi cîteva benzi de la mătuşa Ileana. Se simţea ceva mai bine şi acum era iar la casa ei. Mi-a promis că la primăvară mă cere la învoire, pentru vacanţă.

Între timp, mă împrietenisem cu profesorul Grinţescu. Încă de la început mă obsedaseră tăbliţele lui. Activam şi la cercul lui de artizanat. Construise un strung pentru prelucrat lemnul, unelte fine, procurase vopsele speciale şi reuşea să aducă „materie primă" lemnoasă de cele mai alese soiuri. În februarie, cercul nostru a obţinut şi un premiu la un concurs republican. La cerc lucra şi Verzea, tartorul de la „Primirea" de lîngă cheiul Dîmboviţei, acela de care Mocanu se plîngea că terorizează copiii. Aici făcea fluiere decorate cu motive pline de fantezie. Parcă punea în ele tot ce se zbuciuma în el, şi-n bine şi-n rău. Cînd lucra la fluiere, nu mai auzea nimic din ce se petrecea în jurul lui. Dacă voia să-i spună ceva, Grinţescu trebuia să-l strige de cîteva ori. Se mai potolise la reeducare. Nu mai ridica pumnul decît ca să se apere. E drept, cînd începea să lovească, nu se mai putea opri ; continua să dea chiar atunci cînd comandantul sau locţiitorul erau la doi paşi de el. Îşi călca în picioare adversarul, ca un taur furios.

Nici pe mine, nici pe el nu ne obseda dorul de părinţi. Dimpotrivă. Dar erau alţii pentru care nostalgia familiei era principala preocupare. Aşteptau ziua de vizită ca pe cea mai mare sărbătoare.

12.

„ACȚIUNEA ANTITARTOR“

Profesorul Grințescu grozav ar fi vrut să mă aibă la orchestră, de care tot el răspundea. Am dat un concert de vioară, împreună cu Radiofonistul, care cînta la pian. N-am avut prea mare succes; băieților nu le plăcea muzica pe care o iubeam eu. La orchestră nu mă trăgea inima să mă duc, că nu mă îmbia pe mine ce se cînta. Dar pînă la urmă, Grințescu m-a convins: mi-a explicat că gustul muzical nu se formează dintr-o dată. Nu „făceam pe nebunul“, cum credea Lună, nici nu-mi „dădeam aere“, cum ziceau alții, dar nu mă puteam hotărî ușor. Îmi zgîrîiau urechea notele false și mă indispunea repertoriul.

Pînă la urmă însă a intervenit o împrejurare care m-a hotărît. Băiatul care conducea orchestra, „sufletul ei“, s-a liberat. Și, fără „suflet“, orchestra a început să se destrame. Nu m-am mai lăsat rugat, dar cu gîndul ascuns să introduc treptat și din „lucrurile mele“ în repertoriu. Mă gîndeam să încep cu niște Lieduri de Schubert, cu o formă simplificată a Rapsodiei Române de Enescu, cu blues-uri americane, cu niște poloneze de Chopin, cu cîte ceva din Mozart. Și planul meu s-a realizat. Încetul cu încetul, repertoriul s-a îmbogățit și în parcul orașului ajungeam să dirijez duminica un program tot mai frumos, luptîndu-mă din greu cu improvizațiile și aproximațiile pe care le lăsase în urma sa predecesorul meu, care nu se preocupase de o „înaltă ținută muzicală“, iar pe deasupra mai accepta în orchestră și executanți fără ureche muzicală, care cîntau adesea pe alături. Așa că am început prin a crea nemulțumiri, înlăturînd pe unii băieți din orchestră, pînă ce au rămas puțini, dar destul de buni. Și, curînd, totul a început să sune mai armonios.

Cînd, în martie, profesorul Grințescu a plecat pentru o săptămînă în satul lui, mi-a încredințat mie tot inventarul — instrumente, magnetofoane, stația de radioamplificare; lucruri în valoare de zeci de mii de lei! L-am întrebat, nedumerit:

— Vă dați seama ce faceți ? Pînă mai ieri am fost hoț.

— Foarte rău. Eu am însă încredere în tine.

— Nu riscați prea mult ? „Prudența e mama înțelepciunii".

— Nu toate proverbele sînt adevărate, Sacîz. Mai curînd cred în tine și-n mulți alții de-aici, decît în ele.

— Sîntem o adunătură cam păcătoasă, am spus eu. Nu v-ați înșelat niciodată cu încrederea dumneavoastră ?

— Ba da, cum să nu, dar nu-mi pare rău că am încercat. Toți oamenii sînt oameni, Arhimede... Uite, să-ți spun o poveste adevărată : În secolul luminilor, de care-ai învățat la istorie, mulți spuneau că negrii sînt o rasă inferioară. Și-atunci s-au luat cîțiva copii de africani, au fost duși în Europa și America și li s-a dat cea mai aleasă educație. Știi ce s-a întîmplat ? Ei bine, unul a ajuns filozof la Jena, altul general în Rusia, străbunicul lui Pușkin, alți cîțiva — literați de renume. Ai priceput, Sorine ?

— Și dumneavoastră faceți experiențe cu noi ?

— Eu nu mai fac experiențe. De douăzeci de ani lucrez aici și am ajuns la certitudini.

— Lui Burtea i-ați acorda aceeași încredere ?

— Deocamdată, nu. Poate mai tîrziu... Dar cu Verzea am încercat : și-am scos pe jumătate diavolul din el. Acum îi las cheia de la artizanat. Cu strungul cel nou, cu toate sculele.

...Pe urmă, într-o bună zi, Gae mi-a spus :

— Așa-i că te-ai obișnuit ? Ce-a fost greu, a trecut. Le știi acu pe toate, nu mai ești burețar. Aici totu-i pîn' te salți !

Abia în martie a putut veni Laura să mă vadă. Pachete-mi trimitea mereu. Și scrisori, în care-mi vorbea mult despre mine, mai nimic despre ea. Dar tot timpul o simțisem aproape. Eu îi scriam în fiecare săptămînă. Am rugat-o să nu mai cheltuiască pe pachetele mele ; nu-i rămăsese mare lucru de la părinți. Și îi scriam despre viitorul nostru, spre care încercam să răzbat.

Arăta mai bine acum, dar tot foarte slabă. De cîrje nu se putea încă lipsi. Pentru ea merita să trăiesc ! Mi-a spus că se transferase la un Liceu sanitar, dînd examene de diferență ; voia să urmeze și școala de asistente sani-

tare. La medicină nu se-ncumeta să se gîndească. Intenţiona să se mute din Bucureşti într-un oraş de sub munte, unde un văr îi ceda garsoniera ; el pleca la Petroşani.

Ne-am aşezat pe o bancă, sub plopii uriaşi, acum fără frunze, şi-am început să visăm cu ochii deschişi. Eram în 1972. Dacă totul mergea bine, eu urma să mai rămîn aici doi ani şi cîteva luni. La toamnă, voi începe a unsprezecea de liceu. Voi ieşi atît mecanic-lăcătuş, cît şi bacalaureat. Mă voi libera în 1974. Atunci voi avea nouăsprezece ani şi ne vom căsători. Pentru început, ne vom muta în garsoniera ei. Îl voi ruga pe Lună să-mi dea repartiţie în oraşul de sub munte. Ştia şi el de Laura. Ultima ei întrebare mi-a sunat cu totul lipsită de sens :

— Te-ai gîndit bine ? S-ar putea să rămîn schiloadă. Se spune că invalizii trebuie să se căsătorească numai între ei.

Nu i-am răspuns decît cu privirea. Dar cînd a adăugat : „Mai ai timp să te gîndeşti", i-am zis :

— Mai uşor m-aş gîndi la moarte, ca Buche...

Şi viaţa mea a continuat „între ziduri". Grea, aspră, uneori asfixiantă. Nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă n-ar fi existat Laura.

Cel mai rău era cu violenţa care domnea între noi. Ieri îl văzusem pe profesorul Goţu ducînd spre cancelarie un elev care-şi ţinea batista însîngerată la tîmplă. Îl bătuse un coleg. Asemenea scene erau banale. Elevii se băteau des ; nu-i interesa decît să nu fie văzuţi. Tartorii şi ciumeţii din subordinea lor aveau o mare influenţă. Existau oficial „şefi de clasă" şi „şefi de dormitor" dar, alături de ei, „lideri neoficiali" („structură paralelă" — zicea Mancaş). La cabinetul de psihologie ne făceau tuturor „sociograma", pe colective. Fiecare eram acolo un cerc şi un număr. Nişte săgeţi roşii indicau „preferinţele", altele albastre „respingerile". Dar mare lucru nu ajuta constatarea, simpla constatare.

Şi se fura foarte mult ! Băieţii se furau între ei, de la pixuri şi pînă la ceasuri şi pantofi. Mulţi se străduiau, e drept, să se schimbe. Munceau şi la şcoală, şi la atelier, cu îndîrjire. Dar erau destui care abia aşteptau să se libereze ca să se apuce iar de rele. Şi ei constituiau pen-

tru mulţi „vedetele“ ! Într-o bună zi, cîţiva ciumeţi mascaţi au prins bucătăreasa, au îngrămădit-o într-un depozit pustiu, au ocărît-o de „Macaroană“ şi „Pilaf“ şi au bătut-o măr. Am fost iarăşi cu toţii pedepsiţi, mai ales că vinovaţii n-au putut fi prinşi. E drept, nu se străduia ea să gătească prea gustos, dar barbaria faptei m-a revoltat.

Mătuşa Ileana nu m-a putut lua la ea în vacanţa de primăvară. Trebuise să se interneze iar, pentru „un control“ după operaţie. Totul a rămas pentru la vară, în vacanţa mare. A invitat-o şi pe Laura, pentru două săptă mîni, în iulie, să fim toţi trei împreună. Amînarea a fost o lovitură grea pentru mine. Abia aşteptasem să respir iar aer fără „program“ şi fără porţi ferecate, să umblu hai-hui pe străzi, prin Trivale, să mă duc la teatru...

Am început să fac multă corespondenţă. I-am scris lui Tătucu şi mi-a răspuns. De Subţirelu am aflat că era la un centru din nordul ţării, unde făcea la profesional „mecanică auto“. Bună meserie, mi-am zis. De Muscă am aflat că termina anul acesta tinichigeria ; Tinca ieşise croitoreasă, o dăduseră la o cooperativă de tricotaje şi îl aştepta. Încă nu-i repartizaseră locuinţă, dar era undeva pe o listă ; deocamdată locuia cu chirie la o „gazdă“ şi dădea un sfert din leafa ei acolo. Lord, care era major şi avea păcate grele, tot la „azil“ rămăsese ; mereu era chemat la un proces nou ; se tot descopereau noi „capete de acuzare“. Bilă, şi el, tot la un penitenciar. Încă doi ani mai avea de stat. Am scris şi unui băiat de la centrul de repartizare. Mi-a răspuns că Sima, tartorul, izbutise să fugă. Prima fugă de acolo în trei ani ! Îl prinseseră după vreo zece zile, mai bine zis îl găsiseră plin de sînge, într-un şanţ. Îl bătuseră alţii, după ce, desigur, îl jefuiseră de banii pe care-i „adunase“.

Într-o după-amiază, cînd tocmai exersam cu orchestra — reuşisem, pe lîngă repertoriul obişnuit, să executăm, pentru viitorul concert, un crîmpei din „Dansul macabru“ de Saint-Saëns, iar Radiofonistul cînta destul de acceptabil „Sonata Lunii“ de Beethoven — a venit la mine Gae, să mă tragă de mînecă :

— I-auzi, Savantule ! Mare tămbălău ! A venit un „scriitor“. Cic-a mai fost unul, acum un an. Dar ăsta scrie un roman !

Radiofonistul tocmai terminase de cîntat și s-au adunat toți în jurul nostru.

— Și cum e, Gae ? l-am întrebat.

— Ăsta ? Un pîrlit. Credeam că vine călare pe-un Rolroici. Își plimbă o geantă roasă prin tot centrul, la comandant cică a stat vreun ceas, a fost și pe la camera cu dosare și-a tot răsfoit prin ele, la saluturile băieților răspunde aproape c-o plecăciune. N-are prestij. Se zgîiește la tăbliţele tovarășului Grinţescu ca la alte alea. Ăsta-i tăntălăul tăntălăilor, nu cred că a scris vreodată ceva.

— Dacă se zgîiește la ele, e semn bun, am zis, și m-am gîndit că, poate, într-o zi vom executa, la orchestră, Vivaldi. Și de ce să nu avem odată un cvartet ? Nu îndrăzneam să mă gîndesc la zeii mei, Bach și Haendel.

— Eu pun pariu, continuă Gae, că lui nu-i dă balast. Îl pune la grătar de vacă și la fudulii. Cu vinișor și superlong, cafea extra și dulceață de trandafiri.

— Și să-l vezi ce ochi dulci o să-i facă Alămaru, zise Radiofonistul. Poate visează să scrie un poem despre el.

— Eu grozav vreau să știu ce-i dă la potol, insistă Gae. Și icre negre-i aduce, numai să-i picteze frumos ! Se-ntinde-un chiolhan !... Am o idee ! continuă el. Uite cum facem. La prînz, tu, Ilă, te faci c-ai leșinat. Te-ntinzi pe iarbă ca mortul. Și eu năvălesc peste ei, la cantina lor, să le spun că dai ortu popii ! O să văd ce i-au servit. E bine ?

— Se face, zise Ilă, bucuros că de data asta nu-i spuseseră „Pocitu". La orchestră, Ilă Tunsu era toboșar.

Înainte de masă, l-am văzut și eu pe scriitor. Ieșea de la ateliere, cu geanta în mînă, însoțit de profesorul Goțu. Avea o mustață mică sub nas și niște ochelari groși, ca ai lui Buche. Geanta nu-i era chiar așa de ponosită cum zisese Gae, dar nici nu strălucea. Avea ceva curios, nesigur în gesturi ; parcă nu știa ce să facă cu mîinile. Încă înainte de masă, a început să-i cheme pe băieți, să discute „individual" cu cîte unul.

La masă, trucul s-a executat după plan. Leșinul lui Ilă Tunsu, năvala lui Gae. Nimeni n-a bănuit nimic, ba Ilă s-a și ales cu o internare la infirmerie, unde era rost

de odihnă și mîncare mai bună. Dar Ciurumela ne-a povestit, dezamăgit :

— Asta fraier ! A lăsat să-i dea ciorbă de fasole și pilaf cu ceva carne. Parcă mai multă ca la noi. Și-o prăjitură cît degetul. Nici tărie nu i-au servit. Apă chioară, bă ! Nici măcar Borsec.

— Nu ți-a ieșit pasiența, Gae ! am spus eu.

Eram mulțumit. Scriitorul a asistat la niște ore de clasă, la un meci de handbal pe terenul de sport. Și la o oră de dirigenție. Pe urmă, a stat cîteva ceasuri în atelierul de tîmplărie. Nu știu de ce tocmai la tîmplărie. Mă aflam în cabinetul de psihologie, unde mă simțeam totdeauna bine, la un test pe care trebuia să-l repet, cînd a venit și-acolo. Psihologul a spus :

— Poftiți, vă rog. Sînteți exact ! Se zice că scriitori-s boemi și nu prea au noțiunea timpului.

— Nu chiar toți, a observat el, cu o voce egală, destul de inexpresivă.

S-a așezat în fața biroului lui Mancaș și a scos din geantă un caiet. Mă așteptasem măcar la o mapă luxoasă, cum adusese conu' Valerică din străinătate : apăsai pe un buton și se deschidea automat la pagina dorită.

— Să plec și să mă-ntorc mai tîrziu ? am întrebat.

— Nu. Du-te în fund și fă-ți atent toată proba ! Mai ai, începînd de acum, exact douăzeci de minute, mi-a spus psihologul.

Scriitorul punea cîte o întrebare, Mancaș răspundea amănunțit, cu glasul lui liniștit. Voiam să iasă bine proba — știam că psihologul acesta e prietenul nostru — așa că nu prindeam decît frînturi din ce spunea el : „Șocul începe încă de la darea sentinței... Prima manifestare în contact cu centrul este disimularea... Sînt foarte suspicioși, mulți au un comportament fals... Opoziția dintre dorința de libertate și regulile stricte pe care le cere instituția... Colectivul educativ : profesorul, educatorul, maistrul... Elementul de bază al influențării este factorul afectiv, sensibil." Scriitorul nota mereu. Asculta mult, vorbea puțin, ca și mine. Acum Mancaș îi prezenta diferite tipuri de elevi : „Învață bine, își ajută colegii, e ascultător... Învață prost, e obraznic, se poartă rău cu colegii..." Îi arăta unele răspunsuri pe care elevii le

dădeau la anchete : „Nu-mi place Sotir fiindcă e cam strîmt la minte, vorbește fără rost... Moraru-i simpatic. Deștept, șmecher, învață bine...“

Ratam proba, și m-am pus serios pe lucru. Totuși, nu puteam să nu „prind“ cîte ceva din cuvintele lui Mancaș, căci totul era foarte interesant : „...minorul nou-venit. Unul îi propune : Hai să ne batem... Prietenii adevărate, altele interesate — cu elevii care primesc mai des pachete... Prietenia pe bază de supunere sau protecție... Schimbul de informații... Cum e aici ? ...Prietenie pe baza activității practico-productive comune... Colectivul se încheagă mai ales acolo unde maistrul a inspirat o atitudine serioasă față de muncă... Instabilitate comportamentală... Imprevizibilitatea atitudinilor... Unii, foarte buni, comit, în vacanță, cînd sînt învoiți, noi infracțiuni... Antimodelele din familie, de pe stradă. Influența insuficientă a școlii, moralizarea formală... Conflictele de la centru. Se rezolvă de obicei prin confruntări violente... Foarte important e zîmbetul cu care dirigintele îl întîmpină pe noul-venit. ...Impulsivi, visători, pasionați, flegmatici... Dirigintele să se sprijine pe latura pozitivă a fiecăruia... De pildă, unuia nu-i place ca cei mari să-i bată pe cei mici. Sînt lideri care fac semn elevilor dacă să răspundă sau nu la întrebările profesorilor. Teama de lideri. Aversiunea multora față de carte... Familii bune, pe care te poți sprijini... Familii vicioase... Concursuri pentru clasa fruntașă, dormitorul cel mai curat, atelierul cu cele mai bune rezultate în producție... Arta aplicării stimulentelor... Dar și excesul de oboseală... Unii rezistă, alții nu...“

Ascultam, fără să înțeleg prea mult, dar iarăși fascinat de faptul că existența noastră devenea o „teorie“... Mancaș se opri brusc și se uită la mine :

— Cele douăzeci de minute au trecut. Îți mai acord cinci minute, pentru „întreruperi“, cum se spune la fotbal, adică pentru tras cu urechea.

M-am așteptat să mă mustre, cum ar fi făcut Alămaru. Dar a zîmbit. Poate că dinadins mă lăsase să ascult. Au trecut și cele cinci minute și i-am înmînat proba. Mi se părea cîteodată că sînt dintr-o lume cu el. Oare și lui îi plăcea „Clavecinul bine temperat“ al lui Bach ?

La plecare, psihologul mi-a zis :

— Ai prins tu niște crîmpeie din expunerea mea. Nu vrei să spui și tu ceva tovarășului scriitor ?

M-am înroșit, pe urmă am îngăimat :

— Nu-i mult de adăugat. Eu am un maistru bun... Profesorii nu-s însă toți la fel. Cu tragere de inimă unii, alții nu prea. La masă ne săturăm, dar s-ar putea găti mai gustos.

— Și parcă mai ai ceva pe suflet, a zis Mancaș. Te simt eu că-ți stă pe buze. Știi doar : la mine, aproape toți spun adevărul.

— Adevărat, mai e ceva. Ceva important. Nu-i totul așa cum ni se spune. Nici aici, nici la școlile de afară, cred că nici în viață. Oamenii sînt de vină. Tovarășul scriitor a citit sigur „Idiotul" lui Dostoievski. Și dumneavoastră. Sînt încă prea puțini care să-i semene cneazului Mîșkin. Și prea mulți dintre ceilalți.

Un ceas mai tîrziu, scriitorul ne-a chemat pe cîțiva la club, pentru o „discuție colectivă".

— Vreau să scriu un roman despre voi. O carte care să spună adevărul și să fie de folos, a început el. La fiecare cuvînt, mustața i se mișca tare caraghios. Vă rog să-mi spuneți întocmai ce credeți și ce gîndiți. O să vă pun doar cîteva întrebări.

— Numele nostru o să apară în roman ? întrebă Radiofonistul.

— Ați vrea ?

— Doamne ferește ! Destul ne-am făcut de rîs la proces.

— Nu o să apară. Dar voi ajutați-mă să vă înțeleg !

— Să n-ajungem p-ormă la mititica, dacă ciripim ca proștii, rîse Gae.

— N-ajungeți. Cum n-ai ajuns tu azi la prînz, după șiretlicul cu „bietul" Ilă Tunsu.

— L-ați prins, lume ? a zis Gae, înghițind în sec.

— Afară de mine l-a mai „prins" doar unul, profesorul Goțu. M-a luat la o parte și mi-a spus totul, rîzînd. N-aveți grijă, nu vă dă el de gol. Ce nu-i place la voi... șișurile și țigările.

— Și dumneavoastră v-ați supărat ? am întrebat eu.

— De ce să mă supăr ? De-o poznă ?

— Dar dacă ieșea altfel ? am întrebat eu. Cu șampanie pentru tovarășul scriitor, cu creier la capac sau pește în sos remoulade ?

— Te pricepi la meniuri.

— Tata-i restaurator.

— Aha ! Nu m-aș fi supărat nici atunci. Dar m-aș fi rușinat. Pricepi deosebirea, cneazule ?

Numai eu înțelesesem de ce mi-a spus cneaz. L-am simțit pe scriitorul ăsta, cu mutră de prostănac, alături de mine și de Grințescu.

Și au început întrebările, ca atunci, la centrul de primire de lîngă cheiul Dîmboviței.

— *Ce v-a lipsit acasă de-ați ajuns delincvenți ?*

— Mergătorii, ţoalele, haleala ! s-a repezit Gae.

— Căldura ! a spus unul. Mă dușmăneau, mă băteau ca pe-un cîine.

— Mie nu-mi lipsea nimic, a spus Radiofonistul. Mi-a plăcut să vagabondez, să fac toate pe contul meu. Să dorm unde-mi vine. Să construiesc aparate de radio, dar nu din piese cumpărate...

— Am avut o familie rea, am spus eu. M-au chinuit și au vrut să scape de mine. Am plecat singur.

— Pe mine nu m-a gonit familia de acasă. Aveam însă un viciu asupra banilor. Îmi plăceau obiectele frumoase. Și cînd m-am trezit printre băieți ca mine, cu un barosan șmecher, am zis că l-am apucat pe Dumnezeu de picior.

— *Regretați infracțiunile comise ?* a mai întrebat scriitorul.

— Sigur, a venit primul răspuns.

— Păi nu vedeți unde-am ajuns ? Proces, ziduri...

— Dac-ar fi ieșit bine, poate nu regretam...

— M-am purtat rău. Dar alții m-au împins.

— Mare prost am fost. Ani pierduți...

— *Dar în centru, care-a fost prima impresie puternică ?*

— Am simțit că s-a dus cu libertatea.

— Mi-a plăcut că sînt clădiri mari, curate. Și verdeață, flori, bazin de înot.

— Teroarea tartorilor.

— Am zis că s-a terminat cu mine.

— Atelierele. Mi-am zis că de acolo ies sigur cu meserie.

— *După eliberare, ce vreți să faceți?*

— Să fiu om, la rînd cu ceilalți. Meseriaș bun. Restul vine.

— Aș vrea să urmez mai departe. Să ies subinginer.

— Să muncesc cinstit. Să ajung ceva. Să am o familie.

— După ce mă întîlnesc cu prietenii, oi vedea. Să fiu numai liber.

— Vreau de toate, dar fără hoție : profesie bună, nevastă, copii, locuință personală, televizor și mașină.

...Au mai urmat alte întrebări și alte răspunsuri. La urmă, scriitorul ne-a mulțumit, cam prea umil pentru un „om mare", cum îl vedeam noi. Și atunci am aruncat și eu o întrebare :

— Dar dumneavoastră, de ce scrieți despre noi ? Sînt atîtea subiecte mai frumoase, mai interesante.

În timp ce-și îndesa în geantă caietul unde notase de zor, mi-a răspuns :

— Eu scriu ca să ajut oamenii... Mi-a spus Mancaș, psihologul, că-ți place Bach. Adevărat ?

— Ce are Bach cu noi ? m-am răzvrătit eu. Lumina cu întunericul ? Floarea cu noroiul...

Și-a scos ochelarii și m-a privit cu ochii lui miopi :

— Să știi că-n fiecare om e și întuneric și lumină.

După ce a plecat, Radiofonistul a zis :

— Nu-mi place. Ăsta a venit sigur să ne radiografieze. Cine știe de ce.

În zilele următoare, evenimentul a fost sosirea la centru a lui Tarzan, un individ uriaș și păros. Steaua lui Burtea cam apusese, acum el luase locul de „tartor principal". Și ăi mici aveau cel mai mult de suferit...

În iunie, am terminat primul an la profesională. Meșterul Lungu mi-a spus că sînt cel mai bun pe atelier, iar Lună m-a învoit pe o lună în vacanță, la mătușa Ileana. Mizar m-a recunoscut de cum m-am ivit în prag și la prima plimbare l-am simțit fericit. După o săptămînă, a venit Laura. Nu mai avea nevoie de cîrje, dar se sprijinea într-un baston de aluminiu. Mătușa Ileana și cu ea cîntau adesea la două mîini la pian și eu le acompaniam

la vioară. Ne plimbam seară de seară prin Trivale și aproape că uitasem de „între ziduri". M-am întîlnit și cu tata, de două ori, pe stradă, dar a întors capul.

A fost o lună minunată, poate cea mai senină din viața mea. Cînd m-am întors la centrul de reeducare, Gae m-a întîmpinat cu noutățile :

— Nenorocire, șefule ! S-a răsturnat la noi căruța cu vagabonții ăi mai răi. Nu știu ce le-a venit, dar au adus aici tot noroiul mahalalelor... Nouă tartori avem, și cu Tarzan, zece. Da' ce tartori !... Te taie, cum te prind la întuneric.

— Și Lună ce face ?

— „Tactică", așa cum îl știi. Dar încă nu i-a dovedit. Au spart și la voi, la instrumente.

M-am dus glonț la Grințescu. Ședea trist, într-un colț al atelierului de artizanat, lîngă strungul pe care ni-l făcuse.

— I-adevărat, tovarășe profesor ?

— Adevărat, Sacîz ! Au furat un magnetofon, nici nu știu dacă l-au ascuns sau l-au scos pentru vînzare. Au spart două trompete, acordeonul. Toba au tăiat-o, numai așa, de plăcere.

— Să-i bage pe toți la izolator ! am strigat.

— Patru au și ajuns acolo. Pentru ceilalți nu sînt încă dovezi. Ca-ntotdeauna, băieților le e frică să-i spună.

— Și-atunci iar e tot centrul pedepsit ? Cu asta nu rezolvă nimic. Trebuie să întreprindem ceva... Mă duc la comandant.

Mi-a pus mîna pe umăr :

— Te-ai găsit să-i dai sfaturi. De douăzeci și cinci de ani lucrează la reeducare. Cinci ani mai mult decît mine.

Mă stăpîneam tot mai greu :

— Adun băieții din atelierul nostru, din dormitor, din clasa unde dau meditații și ne năpustim asupra lor. N-o să le îngădui să strice totul...

— Știi ce, Arhimede ? mi-a zis el, pornind cu mine spre cancelarie, mai chibzuiește. E ceva în ce spui tu, dar nu merge chiar așa. Dacă săriți și voi la bătaie, stricați totul...

Pe Batcu, cel mai bun şef de clasă, l-au bătut de-a ajuns la infirmerie.

— Care din ei ?

— N-au lăsat urme.

— Dar ştiţi cine sînt tartorii ? Şi ciumecii lor ?

— Îi ştim.

— Vreau numele tuturor ! am spus, hotărît.

— Ţi-i dau numai cînd te potoleşti. Şi după ce-mi arăţi ce vrei să faci. Aici nu organizăm corride.

— Tarzan e cu ei ?

— Aşa se pare. El a fost un fel de „avangardă" a lor.

Toată noaptea am chibzuit. Am vrut să mă sfătuiesc şi cu Buche-Ceasornic, dar lui nu-i păsa de nimic. I-am expus planul meu lui Gae ; l-a găsit „teribil, dar nu cred să ţină !" Apoi m-am dus la Grinţescu. Şi el a fost de acord. Mi-a dat toate numele. Chiar din acea zi a început „Acţiunea antitartor". Aveam mulţi prieteni. Am recrutat băieţi curajoşi şi voinici, şi am organizat un fel de „pichete", ca la grevă. În preajma fiecăruia dintre tartori. Alţi elevi, mai slabi, se ocupau de ciumeci. La acţiune nu luau parte decît voluntari. Tartorii nu mai erau acum niciodată singuri. „Pichetele" funcţionau pretutindeni : în clase, în dormitoare, la ateliere, la sport, la cercuri, la cantină. Acţiunile „adversarilor" noştri erau mult îngreuiate. Nu mai puteau bate în voie. Nici n-aveau cum să dea bureţarilor să le ţină ţigările şi zarurile, sau să lovească pe-ascuns vreo fată de la bucătărie. Aproape nimic nu le mai ieşea. Băieţii mai inimoşi din centru au început să-şi simtă puterea, şi asta a însemnat mult.

A aflat Lună şi, curios... a dat drumul tartorilor de la izolator. Le-am organizat alte pichete. Cei mai primejdioşi erau doi dintre ei : fraţii gemeni porecliţi Amoraş şi Ghioagă. Pentru ei am organizat un pichet special, comandat de mine. Nu erau grozav de voinici, în schimb erau foarte şireţi. Îi urmăreau cîte zece de-ai noştri şi tot dispăreau. Şi, după vreun ceas, aflam că iar au făcut ceva.

Într-o după-amiază, m-au prins singur. Veneam de la nişte meditaţii şi mă plimbam pe lîngă sala de sport. Simţisem nevoia de puţină singurătate şi nu era nimeni

din pichet lîngă mine. O imprudență, firește. Unul m-a lovit din spate, cu o lopată, încît mi-am pierdut cunoștința. M-am trezit legat fedeleș, în atelierul de artizanat. Ghioagă tocmai distrugea strungul lui Grințescu, cînd Amoraș m-a văzut că deschid ochii. Mi-a ars un pumn de mi-a dat sîngele pe nas. Pe urmă, m-a întrebat :

— Mai vrei, Savantule ?

Și n-a așteptat răspuns, că m-am trezit cu un picior în burtă. Am leșinat iar. Cînd m-am deșteptat, strungul era bucăți. Lîngă el, sfărîmate, o grămadă de obiecte artizanale. Mi se strîngea inima. Ghioagă a luat un scaun și s-a așezat de-a-ndoaselea pe el, în fața mea.

— Mai arde-i una, Amoraș ! i-a spus fratele lui. La muie !

Am simțit că-mi troznesc dinții.

— Așa !... Acum află condițiile noastre. Dacă nu vrei să-ți servim în fiecare seară o porție, te cuminți. Gata cu „acțiunea", cu pichetele ! Dacă te-nvoiești, te dezlegăm, plecăm, și mîine spui c-ai avut o criză de țicneală și-ai spart tu totul.

Gae mi-a spus, a doua zi, c-ar fi trebuit să accept, și pe urmă să fac ce vreau. Dar eu am răspuns :

— Nici gînd !

— Dacă te supui, te lăsăm în pace. Dacă nu, e vai de tine. Avem și alte tactici, mai subtile. Hai, jură ! a zis Ghioagă.

N-am jurat și au dat iar în mine.

— Jură, ciine ! a spus și Tarzan, care nici nu știu de unde apăruse lîngă ei.

— Nu !

— Atunci, vrei să ne pîrăști ? Crezi că ne e frică de mititica ? Am stat noi și-n alte locuri mai rele. Ce-o să ne facă ?

— N-o să vă reclam. N-am reclamat pe nimeni niciodată... Mai bine v-ați băga însă mințile în cap ! Altfel n-ajungeți nicăieri în viață...

Am simțit iar o lovitură, de astă dată în piept.

— Supune-te, bă, că ești în mîinile noastre !

— Ascultă-i ! m-a avertizat și Tarzan.

M-au dezlegat și au plecat toți trei. Amoraș bombănea:

— Mai te gîndești tu ! Și-ți vine mintea la cap. Altfel...

După o vreme, m-am sculat, cu greu. Gae m-a găsit și m-a tîrît pînă-n dormitor... Peste vreun ceas, m-am dus la cabinetul medical și-am declarat că am căzut și m-am lovit.

A doua zi, am întărit „pichetul la gemeni". Au mai încercat ei tactica lor „subtilă". Dispăreau, dădeau lovituri și lăsau o urmă falsă, ca să cadă vina pe altcineva. Asta a mers de vreo două ori, pînă ne-am perfecționat în urmăriri. Și după aceea, „Acțiunea antitartor" a biruit pe deplin.

— Tovarășe Mancaș, de ce nu pot fi scoși tartorii precis identificați din centru ? l-am întrebat pe psiholog.

— Trebuie să încercăm și cu ei, Sorine.

— Poate că sînt, cum îi categorisiți cîteodată pe unii, „nerecuperabili".

— Asta se va vedea. Nu știm încă. Verzea părea și el nerecuperabil. Vă mulțumim, în orice caz, pentru sprijin.

L-am ajutat, tot atelierul, pe Grințescu să-și construiască alt strung pentru prelucrarea lemnului. Și s-au reparat instrumentele, deși acum sunau cam spart. Tartorii se plimbau stingheri prin centru. Îi izolasem, pentru întîia oară ; ciumecii îi părăsiseră, ba nu le mai dădeau nici măcar bună-ziua. Nu mai îndrăzneau să ceară carnea sau prăjitura celorlalți. Partidele de barbut se răriseră. Aerul era mai curat, încăierările mai rare.

Toamna am început, în paralel cu profesionalul, a unsprezecea clasă de liceu — la seral. L-am rugat pe Lună să mă țină la centru pînă ce voi avea atît diplomă de profesiune cît și bacalaureat. Mi-a aprobat. Și m-am hotărît să încerc pe urmă și mai mult : să dau admiterea la chimie industrială. I-am scris mătușii Ileana și mi-a procurat niște manuale pregătitoare. Știam că-i mare concurența, dar nici nu urmăream cu fanatism acest țel ; la nevoie, voi avea în orice caz o meserie bună. A unsprezecea am urmat-o la seral, ca să pot da în paralel a doua profesională. Apoi, dintr-a douăsprezecea, am fost dat la zi. Locuiam într-o încăpere separată a centrului, cu încă doi băieți, care și ei învățau în ultimele clase ale liceului, pe baza rezultatelor foarte bune obținute în clasa a zecea. În fiecare zi, plecam dimineața la școală și pe la

prînz veneam acasă. După masă, învățam pentru liceu și mă pregăteam și pentru admitere. Continuam de asemenea să conduc orchestra centrului și făceam parte din echipa de lupte a C.R.M.-ului.

Participam întotdeauna la diferitele activități de ordine și curățenie, atît de dragi comandantului. Dacă la început mi se păruseră excesive, mai ales „strălucirea" pe care trebuia s-o aibă cimentul și aranjarea în ordine desăvîrșită a lucrurilor în dulapurile cu efecte personale (prosopul împăturit la dreapta, periuța și săpunul la stînga, ciorapii strînși ghem în fund etc.), acum toate îmi intraseră în sînge. Știam că atunci cînd voi fi la casa mea, asta-mi va fi de folos. Poate și copiilor mei.

Copiii ! Eram sigur c-o să mă port cu ei cum trebuie. Prea mult suferisem eu și alții din pricina unor părinți care „greșiseră". Cît despre „grupul stradal", știam cum să-i fac „imuni" față de el. Totul depindea de exemplul de acasă, de educația de acasă și apoi de educația de la școală, de diriginte mai ales ; cu el voi sta mult de vorbă. Îi voi povesti pur și simplu despre mine și-l voi întreba dacă vrea să devină un om care să îndrume suflete sau preferă să le prăvălească în prăpastie.

Laura venea să mă viziteze cam o dată pe trimestru. Mai des nu putea. Avea școala, trebuia să se gospodărească singură și se deplasa destul de greu. Dar de scris îmi scria la cîteva zile și, cu toate protestele mele, lunar primeam un pachet mare.

A mai fost apoi, în 1973, încă o vacanță, cu învoire, la mătușa Ileana. Și de data asta o lună. Iarăși a stat cu noi și Laura. Ea gătea și făcea toate treburile în casă, cu ajutorul meu. Îi mergea ceva mai bine cu piciorul și prin casă umbla fără baston. L-am văzut o singură dată pe tata, pe stradă. Spre uimirea mea, a venit să-mi strîngă mîna. Altfel n-a spus nici un cuvînt. Arăta foarte prost, cu cearcăne negre sub ochi, abătut. Probabil că Jeny îl asuprea și mai rău.

Un singur viciu nu mă părăsise : fumatul. În centru, țigările se ascundeau în cele mai ciudate locuri. Nimeni nu le mai pitea prin saltele, că se știa. Dar prin poduri, dedesubtul unor cărămizi mutate din loc, în postamentul unor mașini de la atelier, în cutiile de instrumente, prin

instalațiile dezafectate — le găseam noi locul. Și specula cu țigări continua să înflorească.

În aprilie 1974, în vacanța de primăvară, mi-au dat iarăși o învoire. Eram primul pe clasă la liceul de zi. Atunci m-am dus pentru prima dată la Laura, în orașul de sub munte, și ne-am căsătorit. Totul era curat și frumos în garsoniera ei. Doar balconașul mi s-a părut pustiu. Lipseau florile. Și ea le iubea, ca și mine, dar n-avusese puterea, poate nici banii, să facă „grădina". O voi face eu. Nunta a fost fără tămbălău. Aveam oroare de „nunțile cu dar". Am luat din CEC-ul meu de la centru două mii de lei, am mîncat la un restaurant cu cîteva colege ale ei și am plecat apoi pe-o săptămînă la Izvorul Mureșului. Aproape nu-mi venea să cred că se apropia sfîrșitul calvarului. Acum Laura urma o școală de asistente sanitare, unde avea și bursă.

Cînd ne-am întors de la Izvorul Mureșului, ne-a așteptat încă o veste tristă. Murise mătușa Ileana. Într-o dimineață, vecinii o găsiseră țeapănă. M-am dus la Pitești, la înmormîntare. În sicriul acela de lemn nu mai era ea, ci numai trupul ei și toată ceremonia mi se părea o formalitate lipsită de sens. Tata era de față, dar nu mi-a dat mîna. Se întîmpla ceva cu el, dar nu știam ce. Cînd preotul a început să slujească și s-a rugat să-i ierte Dumnezeu mătușii păcatele și s-o primească la el, mi-a venit să urlu. La fel se ruga și pentru cei buni și pentru cei răi, pentru toți „robii" Celui de Sus.

Mă lăsase unic moștenitor și am avut o mulțime de alergat. Mare lucru nu rămăsese de la ea. Dar i-am trimis Laurei pianul și reproducerea Madonei Sixtine.

M-am întors la Centrul de reeducare. Cîțiva șmecheri îmi ziceau acum „Mirele". Cu puțină vreme înainte de liberare, mi-a adus Gae un „oracol", un caiet cu întrebări, la care băieții dădeau cele mai diferite răspunsuri. Niciodată nu-mi plăcuseră „oracolele" astea — un fel de jocuri de-a viața — dar de data asta m-am uitat la el, mai ales la întrebări : „Cît ai vrea să trăiești?", „Ce crezi că ar trebui să ai, ca să fii fericit ?", „Crezi că se poate trăi fără un prieten sau fără o prietenă?", „Ai o prietenă?" „Dacă ai, ce-ți place mai mult la ea ?", „Îți place fotbalul ?", „Vei uita vreodată faptul că ai fost la corecție ?",

„Cum ai vrea să fii cînd o să te liberezi ?“. Am început să parcurg răspunsurile. Unele date din adîncul inimii, altele în glumă, iar altele vulgare. „O familie și un cămin“, răspundea un băiat la întrebarea despre fericire. Și altul : „Libertate, muncă, slujbă, distracții“. Apoi încă unul : „Un salariu fără muncă, o fată, două sau mai multe, să simt că trăiesc“. „O fericire la care să ajung cinstit“ — suna un alt răspuns. Am parcurs și răspunsurile despre prietenie. Aproape toți erau de părere că fără prieteni nu se poate trăi. Doar unul glumea : „De la caz la caz, asta depinde“... La întrebarea „Cum ai vrea să fie prietena ta ?“, răspunsuri foarte variate : „Frumoasă și fără defecte“. „Bună și credincioasă“, „Cum vrea să fie ea“, „Nici frumoasă, nici urîtă, potrivită“... Mi-am transcris „oracolul“ și i l-am înapoiat lui Gae. Multe răspunsuri îmi vor aminti de trecutul nostru.

Ulterior am aflat că atît lui Gae cît și lui Buche li s-a prelungit internarea în centru, ca să termine școlarizarea.

Și a venit ziua despărțirii. Lăsam centrul cam așa cum îl găsisem. Un comandant înțelept, care nu reușea să îndrepte toate, dar pe cei mai mulți izbutea să-i „recupereze“. Maiștri și profesori care, de cele mai multe ori, făceau muncă de apostolat, în condiții foarte grele. Băieți și buni și răi, tartori acum mai potoliți. Prietenii și dispute. Muncă multă, istovitoare. Învoiri, distracții și exasperante pedepse colective. Sport. Orchestră.

Chiar în ajunul plecării mi-a venit repartiția, în orașul cerut. Avusesem noroc. Altora încă nu le venise : oficiile de repartizare a forțelor de muncă „nu se grăbeau“. Erau și elevi care se prezentaseră cu repartizarea, dar aflaseră că postul nu mai exista de mult...

La plecare, Lună mi-a strîns mîna bărbătește. Mancaș, psihologul, m-a privit cu căldură în ochi și mi-a spus că are încredere în mine, profesorii Grințescu și Goțu m-au îmbrățișat. Maistrul Lungu mi-a făcut cadou o mică trusă de scule. Plecam și cu 3 000 de lei pe „CEC-ul mare“ O mulțime de băieți m-au condus pînă la poartă. Mi-au dat și un ghiveci cu flori pentru Laura. Știau că nu-mi plac florile tăiate.

Profesorul Grințescu mi-a strigat :

— Succes la admitere, Sacîz !

În ochii cîtorva băieți am deslușit atunci sclipiri de invidie. Tarzan mă privea cu dușmănie. Și am ieșit dintre „ziduri", spre libertate. Mai fusesem eu învoit, dar acum era altceva. Mă credeam în stare să dărîm munții.

13.

GHINIONUL LUI IORGU MĂTASĂ

Cînd își luase rămas-bun de la mine, Grințescu îmi înmînase un plic albastru. Am vrut să-l deschid imediat. M-a oprit: „Nu acum, în tren ! O să ai nevoie de el..."

Roțile trenului își cîntau melodia lor ritmată. Valiza era așezată în portbagaj. Strîngeam plicul în mînă. Nu-l deschisesem. Mi-era teamă, grozav de teamă — să nu fie bani acolo. Nu i-aș fi iertat-o niciodată. Nu eram un milog, ci un om care pășea cu capul sus spre viață. Dar poate că era altceva: o diplomă pentru activitatea mea de la orchestră sau o scrisoare de mulțumire a cîtorva cadre didactice pentru succesul acelei neobișnuite „acțiuni antitartor". Numai „bătrîne" să nu fi fost ! Le-aș fi trimis înapoi cu mandat telegrafic. Dar oare Grințescu era în stare de așa ceva ? „O să ai nevoie de el..." — cuvintele îmi ciocăneau greu în cap.

Ajunsesem la Azuga, cînd am desfăcut în sfîrșit plicul. Nu erau bani, era o poezie ! O poezie... de care aveam într-adevăr nevoie. Și pe măsură ce citeam versurile lui Rudyard Kipling, mi-am dat seama că era o încurajare și un memento, un apel la demnitate și un îndemn la modestie, o odă închinată omului adevărat în confruntarea lui cu neoamenii. Îmi oferea o cuirasă, care era și o mantie de ceremonie. Citeam și reciteam versurile:

DACĂ POȚI...

Dacă poți mintea să-ți păstrezi
Cînd toți în juru-ți pe-a lor și-o pierd
Și dau pe tine vina,
Dacă poți să mai crezi în tine
Cînd ceilalți se îndoiesc, și-n sinea ta
De îndoiala lor să-ți dai totuși seama,
Dacă poți să aștepți cu calm, fără să te obosească
așteptarea
Și să nu minți, mințit fiind de toți,
Dacă poți, știindu-te urît de unii, să nu dai curs
la ură
Să nu te arăți că ești prea bun, și nici prea înțelept
Și dacă poți izbînda și înfrîngerea cu-aceiași cuget
senin să le suporți,
Dacă poți rece să asculți cum tot ce ai spus drept
De altul e răstălmăcit în chip viclean, spre a-nșela
naivii care-l cred
Și dacă poți privi cum lucrul tău de-o viață
ți-e distrus
Iar apoi, cu uneltele stricate, să-ncepi a reclădi
Dacă nu te zdrobesc dușmanii, nici zișii prieteni
Și dacă ai să poți să umpli minutul ce nu iartă
Cu șaizeci de clipe încărcate de rod greu,
Al tău va fi Pămîntul, cu toate-ale lui bunuri,
Și ce-i mai mult, vei fi un Om, copilul meu.

Grințescu îmi vorbea mie prin versurile lui Kipling, mie, copilul lui. Mă implora să fiu și să rămîn om, oricîte voi mai avea de îndurat. Cum de mă putusem gîndi că...

Poate că avertismentul lui Kipling era însă prea sever. O aveam pe Laura. Și repartiția sigură pentru muncă, în buzunar. Știam tot ce-mi trebuia pentru admitere. Mi-am amintit iar de o „tăbliță" : „NICI UN DRUM PLIN DE FLORI NU DUCE LA GLORIE". Nu voi ocoli drumurile abrupte ! Am simțit cum prind un nou curaj.

În tren călătoreau o mulțime de „blatiști". Se lăudau cum au „dus" controlorul. Mă dezgustau.

M-am oprit la garsoniera noastră din oraşul de sub munte. Laura se afla la cursuri, la şcoala sanitară, dar locuinţa era împodobită ca în aşteptarea unui oaspete drag : ghivece cu flori, un afiş mare „Bine ai venit în casa noastră !“, pianul deschis, cu vioara mea pe el. Metronomul şi notele. Totul ca pentru un concert care trebuia să înceapă. Am deschis răcitorul şi am văzut acolo sticla de şampanie şi mîncarea pe care o pregătise. Cheltuise cam mult faţă de modesta ei bursă. Dar nici evenimentul nu era de dispreţuit.

Mizar făcea nişte salturi de acrobat să-mi prezinte onorul. I-am dat biscuiţi şi l-am mîngîiat. Mi-am lăsat valiza şi am plecat direct la Oficiul Forţelor de Muncă. Aveam toate actele în servietă, dar, cu cît mă apropiam, o imagine de coşmar mă tulbura tot mai rău : fusesem o singură dată la un astfel de oficiu, în Bucureşti, iar acolo îl întîlnisem pe funcţionarul cu mînecare negre, creion după ureche şi inimă de piatră. Dacă aici mă întîmpina un „frate“ al lui, ce mă făceam ? Purtam o „anatemă“ bine precizată şi ştiam acest lucru. E adevărat, mai ştiam că funcţionarul nu avea dreptul să facă în vreun fel caz de trecutul meu ; dar nici cel cu „mînecare“ n-ar fi avut voie...

Portarul m-a îndrumat unde să mă duc. În anticameră aşteptau vreo zece persoane ; la fiecare cîteva minute, ca după bătaia unui ceasornic, ieşea cîte unul afară. Am încercat să le descifrez expresia. Dar toţi dispăreau grăbiţi, ca din puşcă. Unul singur a spus : „Dacă peste tot ar merge ca aici !“. Apoi a plecat, fără să termine. Asta putea să însemne şi bine şi rău. Poate că tuturor li se spunea : „Locurile sînt blocate“ — deşi nu erau. Dar chiar dacă ar fi fost „rău“, eram hotărît să lupt pentru dreptul meu. De luna viitoare, voiam să aduc leafă-n casă, cîştigată prin muncă cinstită.

Am ajuns înăuntru după vreo jumătate de oră. Credeam că acolo o să văd mai mulţi funcţionari — ceea ce ar fi explicat operativitatea rezolvării — dar era unul singur. Un tînăr de vreo treizeci de ani poate, jovial, cu o faţă deschisă. M-a poftit să şed, a zîmbit şi mi-a cerut actele. Nu semăna deloc cu cel de la Bucureşti. I-am dat diploma de bacalaureat, fişa medicală, repartiţia şi,

firește, diploma de la școala profesională. Pe aceasta din urmă nu scria nimic despre C.R.M., ci apărea ca fiind eliberată de „Școala Profesională nr. 5“ — special ca să nu purtăm nici un stigmat. Dar eram sigur că tînărul „știa“ și mă așteptam să se-ntunece la față. Așa pățiseră alți băieți eliberați. Ne povestiseră la vizitele pe care le mai făceau la centru, cînd veneau pentru vreo adeverință sau vizitau un prieten.

Nu s-a întunecat la față. Mi-a zîmbit iar :

— Grozave note ! Păi dumneata ești tovarășul Zece ! Frumos... Dar nu mai sta așa încruntat. Aici nu ești la înmormîntare, ci la început de drum.

Nu știu ce mi-a venit, dar i-am povestit de omul cu mînecarele negre. Nu s-a mirat, nici nu s-a supărat.

— Mai sînt și d-ăștia, tovarășe Roșca, ce să-i faci ! Nu i-am schimbat de-ajuns pe oameni. E și cel mai greu lucru...

— Dar cel mai important !

M-am uitat în toate colțurile. Nu, aici nu era nici un frate de-al lui Mocanu. Și chiar dacă s-ar fi ascuns pe undeva, șoapta lui nu ar fi găsit ascultare.

— Totul e-n regulă din punctul nostru de vedere, a spus senin tînărul. Sînt locuri la fabrica de ciment, chiar la Sectorul Mecanic. Dar acum urmează... „operațiunea Mătasă“. Mi-a zîmbit complice și a format un număr de telefon :

— Alo ! Vă rog, dați-mi Personalul, pe tovarășul Iorgu Mătasă... Aici Petcu, de la Oficiu. Dumneata ești ? Bună dimineața... Uite ce e, îți trimit chiar acum un băiat foarte bun pentru Sectorul Mecanic. Zece pe linie la profesională. Auzi ? Și bacalaureat. Vrea să muncească. Să-l dai la un maistru bun...

De cealaltă parte a firului veni un răspuns, dar nu l-am înțeles. Petcu a continuat :

— Știam că ai locuri, doar am evidența. Dar e vorba de altceva. Vine de la nr. 5, orașul... ! Ai înțeles ?

De dincolo am auzit un „Aha !“ Petcu a reacționat însă pe loc :

— Uite, „Aha“-ul ăsta, pe care-l cunosc, nu-mi place deloc. Să nu-i faci cumva mizerii. Tocmai de un băiat ca ăsta trebuie să ai dumneata grijă. Ajută-l ! Nu-i face

atmosferă, ca altora... Şi fii atent : i-am spus să vină la mine dacă întîmpină greutăţi. Încă ceva : la comitetul municipal mai există două-trei plîngeri împotriva dumitale. Nu-ţi încărca peste măsură dosarul cu reclamaţii. Mai ales că, după mine, băiatul o să facă treabă...

— Ce-s acuzele astea, tovarăşe Petcu ? Mă ameninţi ?

— Nici gînd, tovarăşe Mătasă ! Te sfătuiesc cu blîndeţe şi te avertizez. Are pînă şi fişă medicală. Tot ce-i trebuie. Deci fără tergiversări. Mîine te chem iar la telefon, ca să-mi spui unde lucrează şi în ce schimb. Cu bine, tovarăşe Mătasă. Spor la muncă !

...Aşează în furcă telefonul. I-am mulţumit din inimă.

— Acum, să vorbim deschis, mi-a spus. Mă aştept să fii la înălţimea notelor tale. Să nu dezamăgeşti. Sînt mulţi băieţi ca tine cărora le dau repartiţie, iar ei pleacă de la unitate sau vin să-mi ceară mereu o nouă repartiţie. Unii refuză postul, chiar dacă e pe profilul meseriei lor. Alţii absentează, sînt nedisciplinaţi, trag chiulul în timpul programului, vin beţi la lucru, comit tot felul de abateri, aşa că li se desface contractul de muncă. Pe urmă, prin şedinţe, se ridică delegaţii întreprinderilor să arunce cu piatra-n mine : „Ce oameni ne trimite tovarăşul Petcu ! De-aţi şti !“ Eu vreau să vă ajut pe toţi. Aproape că am garantat pentru tine. Te-am ţinut aici în birou mai mult decît pe oricare altul. Să fii băiat bun ! Ai înţeles, tovarăşe Sorin Roşca ! ?

S-a sculat în picioare :

— Mult succes ! Zece în toate, dar mai ales în viaţă. Priveşte mereu înainte ! Şi în sus. Niciodată în jos.

I-am mulţumit încă o dată şi m-am dus. La fabrică am fost îndrumat încă de la poartă spre Serviciul Personal. Clădirile de producţie copleşitor de înalte, pe lîngă care am trecut, m-au impresionat şi m-au cam intimidat. În modernul complex administrativ — prea luxos, după părerea mea, pentru o fabrică, se potrivea mai curînd cu o casă de cultură sau cu un restaurant modern — am întîlnit o uşă pe care scria „Şeful Serviciului Personal“. Am bătut, dar abia am întredeschis uşa că cineva a strigat nervos :

— Aşteptaţi vă rog afară pe coridor ! La rînd !

Deşi nu mai era nimeni la rînd, am început să aştept. Prin faţa mea treceau oameni cu mape şi hîrtii în mînă. „Direcţia generală a circulaţiei hîrtiilor“ — îmi venea să spun. A apărut şi o fată care purta un adevărat „cearşaf“ de hîrtie, cu mii de cifre. Un bărbat, care-o însoţea, o dojenea :

— Nu cred să fie complet. Dacă ne fac observaţii cei de la centrală, dumneata răspunzi... Ai toate semnăturile ?

— Toate, numai pe inginerul-şef nu l-am prins încă.

Vocea a devenit aspră :

— Păi vezi ce faci, tovarăşă ! ? De ieri trebuia să plece situaţia, şi dumneata...

Mai mult n-am auzit. Au intrat amîndoi într-un birou. Apoi a trecut repede pe lîngă mine un băiat. L-am oprit : era Gortea, un fost elev al şcolii de reeducare. Mi-a strîns mîna.

— Aştepţi la Mătasă ? Vezi, poate te dă ca pe mine, normator. A fost tata la el, a ştiut cum să-l ia — şi gata.

— Nu vreau normator. Ca să normezi trebuie mai întîi să ştii ce e munca. Să mă dea în producţie.

— Bine, Savantule ! O să vezi tu cum i-acolo. Sudoare şi praf de clincher... Dar măcar ai grijă să nu te dea la Vătafu şi nici la Năstăsescu — ăia-ţi fac zile fripte...

Am aşteptat două ceasuri. Nimeni nu ieşea din biroul lui Mătasă. O fi avut şi vreo altă uşă ? Am mai bătut, n-a răspuns nimeni. Am intrat, dar nu era nimeni înăuntru. O uşă interioară dădea în biroul alăturat. Probabil c-a auzit zgomot şi a venit de dincolo. S-a aşezat la birou. Era un individ mic, chel, cu riduri adînci pe obraz. Nici un zîmbet, nici un bună ziua. Mi-a zis, rece :

— Şezi şi dă încoace actele !...

S-a uitat în grabă la ele :

— Ce-ar fi să mergi la cariera noastră ? Nu e departe.

— Vă rog să mă daţi la meseria pe care am învăţat-o. Conform calificării de pe diplomă. Vreau să devin un bun mecanic.

M-a privit chiorîş şi după o pauză a spus :

— Şi dacă n-avem încredere în tine ? Ştiu de unde vii. Mai bine te-ncercăm întîi la carieră. Avem şi dormitoare bune.

— Nu am nevoie. Am locuință la soția mea, în oraș.

— Nevastă-nevastă, sau numai așa, „temporară" ?

M-am stăpînit cu greu :

— E soția mea și nu vă îngădui...

Parcă nici nu m-a auzit.

— Ea ce-nvîrtește ?

— Nu-nvîrtește nimic. Urmează școala de asistente sanitare.

— Aha ! Gînduri mari... A continuat ironic : Și dumneata vrei, desigur, să ajungi inginer.

— Ați ghicit. Încerc să intru la facultate.

Zîmbi satisfăcut.

— Și gata, dacă reușești la admitere, pe urmă o ștergi de la noi. Crezi că așa merge ?

— Dau la seral, tovarășe Mătasă. Nu-mi pot permite să mă lipsesc de salariu.

— Lasă, lasă ! Vă cunosc eu pe ăștia trecuți prin ciur și prin dîrmon. Una ziceți, alta faceți !

Am ridicat glasul :

— Vă rog să vă retrageți cuvintele, altfel mă duc imediat la tovarășul director. Dacă nu-l găsesc, la organizația de partid. Îmi cunosc toate drepturile ! Și îndatoririle dumneavoastră ! Nu aveți dreptul să jigniți oamenii.

A holbat ochii la mine.

— Bine, bine... Te repartizez aici, la mecanică... Ai desigur vreo pilă la Petcu de la Brațe, de-aia ești așa înfipt. Pricep eu. Dar la prima abatere, te rad, să ții minte !

— N-o să vă dau prilejul, tovarășe Mătasă. Să știți că pe tovarășul Petcu l-am cunoscut abia astăzi. N-am pile, nici nu v-am cerut să mă dați la birouri sau la normare.

A înțeles, cred, aluzia... Măcar aici ar fi trebuit să pună oameni ! La poștă sau la cofetărie era mai puțin important.

Mătasă a format un număr de telefon :

— Maistrul Năstăsescu e acolo ?... Uitasem, e în concediu... Dă-mi-l pe Vătafu... Nici el ? Cine dracu l-a învoit... Aha, chiar eu !... Ce ghinion, dom'le !

A închis telefonul și a format alt interior. A spus, cu regret în glas, parcă resemnat :

— Dă-mi-l pe meşterul Bratu... Dumneata eşti ? Poftеşte pînă la mine... Ţi-a venit un musafir, un băiat... Te bucuri ? Mai vorbim noi mîine, poimîine, dacă e cazul.

Pe mine m-a trimis pe urmă Mătasă în camera alăturată, ca să-mi facă o funcţionară „formele". Aceasta tocmai îşi sorbea tacticos, cu buzele ţuguiate, cafeaua, sub afişul „Utilizarea reşourilor strict interzisă". Era o femeiuşcă durdulie, „boită ca o coţofană", cum ar fi spus Gae. Prin uşă am început să aud crîmpeie din convorbirea cu meşterul, a cărui voce blîndă contrasta cu hîrîiturile glasului lui Mătasă :

— Fii cu ochii pe el... Aştia pun mîna, nea Tudose ! Îi ştii... Sănătos ar fi să-l pici la probă... De ce să te legi la cap, dacă nu te doare ?... Vezi cum faci !

Fierbeam. Grozav îmi venea să mă duc dincolo şi să-l pleznesc în faţă pe Mătasă, cum se obişnuia la sfoară sau la centru. Doar gîndul la Laura m-a oprit. Cum de-şi îngăduia ? Greşisem, dar plătisem greşeala. Şi cu diploma mea, legea îi *interzicea* pur şi simplu să mă supună la testări, probe, concursuri, examene profesionale. M-am stăpînit. Am terminat de completat formularul. Atunci am auzit vocea meşterului :

— Îmi spui şi media de pe diplomă, tovarăşe Mătasă ?

— Numai zece, a zis şeful de personal, cu voce scăzută.

— Diplomă bună, are şi şcoală generală... Spui că e bacalaureat ! Şi asta e ceva... Aha, a fost hoţ, aşa zici... Fiecare am greşit cîte ceva, şi eu şi dumneata. Ţii minte cînd te-au scos de la minister ?... Să vedem ce-o face de-acuma băiatul... Îl încerc, cinstit... Nu-mi pasă ce-a fost, pe-unde-a trecut...

— Treaba dumitale cum iei lucrurile, nea Tudose !

— Românul nu pune răul înainte, tovarăşe Mătasă, ci binele... Am citit undeva că vorba omenie am născocit-o noi, cei de la Carpaţi şi Dunăre...

— Cum vrei, tovarăşe Bratu. Pînă la proba contrarie !

— Înţeleaptă vorbă... Numai că dumneata n-ai mai aşteptat „proba contrarie". Vrei să mă-nvrăjbeşti contra unui băietan. Să n-o păţeşti ca la minister... Şi nu spune la toţi de el, că-ţi faci păcate. Acum l-ai dat în seama noastră.

Pe urmă n-am mai auzit nimic. S-a dus coţofana ondulîndu-şi şoldurile şi le-a spus să vorbească mai încet, că se-aude! În sfîrşit, m-au chemat în biroul şefului. Meşterul Tudose Bratu semăna grozav cu Tăticu, mai ales la privire. O faţă rotundă şi nişte ochi mari. Vocea-i era domoală, blîndă :

— Hai cu mine, Sorine, la atelier !

— Poţi să-i spui tovarăşului Petcu, mi s-a adresat mie Mătasă, că „l-am servit" cu vîrf şi îndesat. De mîine a spus să te-angajez, eu te angajez de astăzi. Între timp, ţi se semnează hîrtiile. Eşti mulţumit, tovarăşe Roşca ?

— N-o să „pun mîna", tovarăşe Mătasă, i-am spus. Şi poate nici nu pic la „proba" aia, interzisă de lege, de care i-aţi vorbit meşterului.

— Uşile astea, lua-le-ar naiba ! a zis, schimbîndu-se la faţă. De un an am făcut referat să-mi pună uşă dublă sau capitonată. Dar cu birocraţia asta !

...O uşă prin care să nu treacă adevărul ! m-am gîndit. Asta-i trebuia. Dar nu i-am mai zis nimic.

— Dacă-i spui totul lui Petcu, să ştii că nu-ţi ajută ! mi-a zis Mătasă, în timp ce pornisem spre uşă. Aici nu-i el mai tare, ci eu... Dacă-l găseam pe Năstăsescu... Ce ghinion !

Da, ăsta a fost ghinionul lui Iorgu Mătasă ! Pe drum spre Sectorul Mecanic, i-am spus tovarăşului Bratu că legea 545 din 1972 interzice concursurile şi probele pentru „unii ca noi", dar că eu vreau să mă pună la încercare. Să vedem dacă mă descurc. Nu doream să fiu nimănui povară. Scopul meu era să fac treabă.

— Cum te văd eu, te descurci. Şi ce nu ştii, înveţi.

Eram grozav de sigur pe cunoştinţele mele, dobîndite la profesională, dar cînd am intrat în atelierul uriaş, m-am speriat : strunguri automate, maşini cu programare, agregate mari de prelucrare, piese de o mare fineţe, cîte şi mai cîte. Abia dacă mai vedeai, într-un colţ, cîte o sculă din cele pe care le cunoşteam eu. Şi nimeni nu lucra la ea. Dacă mă punea la probă, n-aveam nici o şansă ! Mi-a pierit piuitul.

— Te-ai speriat, Roşca ? a spus meşterul. Aşa-i la noi la început. Fabrică mare. Nivel republican. Modernizare... Toţi cîţi au venit de la profesională au căscat ochii mari.

„Nu voi face față ! Cu neputință !“ rostea parcă o voce în mine. Degeaba era nea Tudose om bun. Vedeam mișcările agile și precise ale muncitorilor la toate instalațiile. Îmi venea să strig : „Nu rămîn aici. Pentru asta nu m-a pregătit nimeni.“ Nici nu cunoșteam denumirea utilajelor.

— Mă, Sorine, zise maistrul, nimeni nu se naște învățat...

Asta mă ghicea, ca Muscă altădată, dar eu mă simțeam scuturat de fiori. Parcă mă vedeam iar în fața lui Mătasă și-l auzeam rostind satisfăcut, mîine sau poimîine :

— Noi am avut toată bunăvoința. O să-i spun și tovarășului Petcu, de la Brațe. N-a mers... Du-te, băiete, la carieră. Dacă vrei să locuiești la oraș, faci naveta... Sau să-ți schimbe repartiția. E mai bine !

Deznădejdea mă pironise pe loc. Maistrul a venit la mine cu un tînăr prietenos, cu o mutră de mucalit :

— Uite, te dau pe mîna lui Haralambie, hîtrul nostru... Eu îi spun lui Mătasă c-ai dat proba și c-a ieșit bine...

— Dar nu-i adevărat ! am protestat.

— Nu-i, dar o să fie ! Și peste două săptămîni, să vezi ce-o să scoată Hary din tine... Te băgăm și la normă !

Hary m-a luat pe după umăr și m-a dus la freza lui.

— Mai întîi, uită-te la mine. Îmi dai la mînă ce-mi trebuie și eu îți explic cum merge treaba aici...

Dar nu-mi vorbea numai despre „treaba d-aici“. Își descărca și „traista“, cum se spunea prin atelier. Mi-a povestit și cum a pățit-o Mătasă la minister. Venise un transport de autocamioane ultramoderne, din import. Și i-a cerut ministrul să le repartizeze celor mai buni șoferi, pentru „experimentare“. Dar Mătasă n-a înțeles prin buni : „destoinici“ ; a făcut alegerea pe baza altor criterii, fără vreo legătură cu însușirile oamenilor. După două zile, patru mașini erau avariate. După o lună, aproape toate. Se mira ministrul. Să fi fost autocamioanele așa de proaste ? Se putea, dar mai întîi să verifice. Și cînd a văzut cum făcuse Mătasă alegerea, după niște „merite“ și „pete“ închipuite, după „telefoane“ și „intervenții“, l-a pus să-și scrie singur ordinul de destituire „pentru incapacitate și pagube grave aduse avutului obștesc“.

— Ce ghinion pe mine! exclamase și atunci Iorgu Mătasă.

— Dar văd că nici aici nu se lasă! am zis eu. Taie și spînzură nestingherit...

— N-o să-i meargă mult. Nici lui, nici coțofenei care te-a-nregistrat, drăguța dumisale!

Și pe urmă Hary mi-a spus ultimele glume pe care le avea în tolbă. Se întrerupea doar cînd trebuia să-mi ceară o sculă sau să-mi dea o explicație. A durat cam mult pînă ce-am început să rîd. Asta s-a întîmplat nu la gluma cea mai bună, ci atunci cînd m-a pus prima dată să „operez" și mi s-a părut că parcă-parcă începe să meargă. La sfîrșitul zilei, maistrul mi-a dat să studiez acasă un îndrumător și niște planuri.

O săptămînă mai tîrziu, m-au lăsat să lucrez „autonom" și pe urmă, după zece zile, am intrat în normă — mai devreme chiar decît prevăzuse nea Tudose. Nu aveam depășiri, dar izbùteam să mă țin „la lumină", cum zicea Hary. E drept, la sfîrșitul schimbului simțeam că-mi crapă capul de oboseală.

— V-a mai zis ceva Mătasă? l-am întrebat într-o zi pe maistru.

— Mă tot iscodește despre tine. A și pus pe cîțiva să dea zvon despre ce-ai făcut... atunci. Dar la noi în atelier nu ține: sînt băieți buni.

Veninul nu rămînea însă fără efect. Cînd ne duceam în vestiare, vedeam cum unii își controlează banii din buzunare și se uită pe furiș la mine. Pe urmă, într-o bună zi, din fabrică a dispărut un micromotor electric. S-a făcut anchetă, a venit și miliția. Mătasă a obținut să fiu de mai multe ori interogat, ba mi s-a făcut și o percheziție acasă. M-am simțit foarte prost față de vecini. În atelier erau acum mulți care-și fereau portofelele de mine. Parcă mă-mpungeau cu privirile lor. Dar pînă la urmă, tot Mătasă a căzut prost. Coțofana — mereu în lipsă de bani pentru toalete și cosmetice străine — fusese creierul „acțiunii", ajutată de un gestionar de la aprovizionare. Și cum toată lumea știa că între Coțofană și Mătasă nu-i numai o „relație de serviciu", a înghițit și el o mustrare scrisă pentru „neglijență": o învoise tocmai pentru orele

cînd ea „operase“ cu complicele. A doua zi, Hary făcea mare haz în atelier :

— Bine-a zis cine-a zis că, dacă sapi groapa altuia, cazi singur în ea ! Bietul Mătasă ! Încă un ghinion pe Iorgu al nostru. Uite-l cu mustrare și fără Coțofană !...

Pe ea și pe gestionar i-au arestat. Dar nici eu n-o duceam bine. Mă dureau mereu privirile bănuitoare ale colegilor mei. Într-o seară, cînd terminam de dezbătut planul de producție, nea Tudose a schimbat brusc placa discuției. Cu glasul lui potolit, de om dintr-o bucată, a spus :

— Uite, fraților. Să vorbim pe față, ca muncitori ce sîntem. A venit un băiat nou printre noi. A-nceput să facă treabă, mai repede decît oricare alt boboc. Și voi vă feriți tot timpul buzunarele. Cînd a fost cu micromotorul electric, au pus alții ochii pe el, i-au scotocit și acasă. Ieri nu și-a găsit Vase briceagul și a venit la mine să-mi spună că-l bănuiește. Și-l tot străpungea cu ochii. Azi mi-a spus că a găsit briceagul acasă. Așa-i ?

— Așa e ! a zis Vase. Îmi pare rău. De la Mătasă a pornit totul. El a răspîndit șoapta și noi, ca proștii...

— Dacă-i așa, să fim oameni... Ce ziceți ? Cum v-ați simți voi în locul lui ? Eu zic așa, cine știe că l-a nedreptățit, să meargă la el și să-i strîngă mîna. Atît ! Sorin e băiat bun, v-o spun eu, meșterul vostru.

Ce m-aș fi făcut dacă nu era nea Tudose ? Poate că ajungeam și eu la disperare, ca alții...

Pe seară, cînd am ajuns acasă, mă durea mîna dreaptă. Tot atelierul, nu numai cei vizați, mi-o strînseseră. Nici să scriu nu mai puteam, că aveau palmă grea. Am mîncat și pe urmă am plecat la un concert. Orchestra Radioteleviziunii din București venise în turneu. Pe drum, am întîlnit o patrulă a miliției. Îl arestase pe Burtea. Spărsese un chioșc de răcoritoare, așa spunea lumea.

A venit și primul meu salariu ! Multe goluri aveam de umplut, dar am cumpărat de o sută de lei dulciuri și le-am trimis la Tătucu, să le împartă copiilor abandonați de la Centrul lui. Și am mai cumpărat scînduri și un fierăstrău, ca să fac lădițe de flori în balcon.

În iulie, Laura a terminat Școala de asistente sanitare. Cu toate că era a doua pe promoție, iar eu aveam loc de muncă aici, au vrut s-o repartizeze tocmai într-un sat de

lîngă Suceava. Dacă nu accepta, se numea că „refuză repartiția" și diploma nu-i mai era bună de nimic. Am fost eu la direcția școlii, dar n-am reușit să-i înduplec. Atunci am alergat la tovarășul Petcu. Nu știu cu cine a vorbit, dar i s-a făcut dreptate și a fost repartizată la o Policlinică din orașul de sub munte.

Într-o zi, l-am întîlnit și pe Radiofonist. Se liberase și el. Își ceruse repartiție la o cooperativă de reparații radio și televizoare, unde lucra acum și tatăl lui. L-au trimis direct la un curs de depanare — ieșise electrician — și-n trei luni avea să „intre în pîine", cum zicea el.

Se apropia admiterea mea la facultate. Eram nou în fabrică și nu mi-au dat concediu de studii decît două săptămîni. Am repetat încă o dată toată materia. Dormeam cîte două ore pe noapte și, ca să nu o stînjenesc pe Lebăda mea albă, învățam într-un colț al camerei, lîngă geam, la lumina unei lămpițe prinse de carte.

Au venit zilele examenului. Eram sigur că-l iau. Aș fi putut să debitez toată materia și în vis, chiar cele mai complicate formule chimice. Acolo însă, nu știu ce s-a întîmplat. Cînd ni s-au scris temele pe tablă, am simțit că mintea nu mai vrea să-mi funcționeze. Probabil de epuizare. Toate se-nvălmășeau în mine și nu reușeam să le aștern pe hîrtie. Am scris totuși cîte ceva, dar cam puțin. Cred că mă răzbise oboseala, adunată în atîția ani... Am luat totuși media 8,28. Dar s-a intrat de la 8,30 în sus! Hary era cu mine la afișare. El s-a repezit în grămadă cînd s-a lipit lista și mi-a comunicat rezultatul „Sesiunii 1974".

— Nu te necăji, mi-a zis el. Ai pierdut cursa la două zecimi. La anul, pot paria pe tine.

Și mi-a spus un banc despre o cursă de cai, unde cîștigase, cică, un armăsar șchiop. N-am rîs. Nu scoteam nici o vorbă. Suferisem o mare înfrîngere. Eram vinovat: nu-mi dozasem cum trebuie eforturile. Și primul gînd care mi se zbătea în minte era: Laura. Mi-era rușine de ea!

Cîțiva băieți voiau să facem un memoriu. Eram numai patru între 8,20 și 8,30. Să ne admită și pe noi. Unul începuse chiar să-l redacteze. Propuneau să-l dactilografiem în mai multe exemplare. Către facultate, către mi-

nister, către Comitetul Central și, bineînțeles, către „Scînteia".

— Poate publică la „Faptul divers" — zicea cel mai înfipt. Să arate că, pentru zece sutimi, ne strică toată cariera.

— Să-l semnezi, Sorine ! mă îndemnă Hary, cînd unul dintre băieți s-a dus la un birou de copiat acte, ca să bată la mașină.

Cred că observase îndoiala de pe chipul meu.

— Ce pierzi ? a adăugat el.

— Să mergem, Hary ! am spus, și m-am întors pe călcîie.

— Nu da cu piciorul unei șanse, Savantule ! Ce cîștigi dacă ești fraier ?

— Sentimentul onestității, Hary.

Mergeam mai departe, în tăcere. Haralambie mă luase de braț, ca pe un vechi prieten.

— Atunci, vino să bem o bere !

— Nu mi-e de bere acum ! i-am spus.

De la bufet tocmai ieșea nea Tudose, cam clătinîndu-se. Știam de ce. Avea necazuri mari cu ginerele, dar mai ales cu singurul lui băiat : Lucică era șofer și nu se ținea de treabă. Mereu i se desfăcea contractul de muncă, ba pentru absențe, ba pentru transporturi clandestine. Și tat-su alerga peste tot, să se căciulească pentru el.

— Ce-ai făcut, Sorine ? m-a întrebat meșterul.

Nu era beat, doar amețit.

— Am căzut, nea Tudose.

— Și nu-ți îneci necazul, ca prostul de mine ?

— Degeaba, la mine plutește ! am spus.

— Dar ce s-a întîmplat ? N-ai învățat destul ?

— I-au lipsit doar două sutimi ca să intre, explică Hary.

— A naibii treabă ! Nu-i nimic ! Mai încerci tu. Sînt și necazuri mai mari în viață.

Și a plecat, încet, spre casă.

— Unde mergem ? a întrebat Haralambie.

— La Policlinica Laurei. De obicei nu mă lasă s-o iau. Dar acum simt nevoia să fiu cît mai aproape de ea.

Ajunsesem aproape de țintă.

— Eu tot nu pricep, zise Hary, după ce iar încercase să mă înveselească cu glumele lui. De ce n-ai vrut să semnezi ? Erai cel mai aproape de 8,30. Şi pe urmă, toată lumea face astăzi memorii. E modă.

— Vrei să afli de ce ?... Am tras adînc aer în piept : Tu ştii, Hary, că eu, mai demult, împins de nişte împrejurări potrivnice, care poartă şi-un nume — „Conu Valerică“ — în parte şi din vina mea — am furat. Am fost hoţ.

— Ştiu. Dar ai şi ispăşit.

— Adevărat... Însă acuma nu mai vreau nici să fur, nici să mint, nici să înşel.

— Bine, dar ce-are memoriul cu furtul şi minciuna ?

— Are. Concursul a fost cinstit. Fără pile. Fără aranjamente şi manipulări. Eu am avut cu două sutimi prea puţin, fiindcă m-a lăsat memoria, de extenuat ce eram. Greşeala mea, nu a lor. Şi vrei acum să-i reclam în patru locuri fiindcă au fost corecţi ? Să-i îndemn să-şi „rectifice“ cinstea ?

— Au lovit în tine... şi în Laura ! încercă Hary să mă înduplece.

— Că au lovit în ea, asta mă doare. Eu meritam, ea nu.

Haralambie înţelesese şi nu prea :

— Arhimede, tu ai limba ta cîteodată. Dar n-ai şcoala vieţii. Prea tot vrei să răstorni lumea şi oamenii.

— Nu, Hary, dimpotrivă, vreau să stea cum trebuie şi cum e firesc să fie. Vreau să fie frumoasă şi adevărată.

— Asta-i poezie, bă ! Nu se potriveşte cu viaţa.

— Să facem atunci ca viaţa să se potrivească cu poezia, ce zici ?

Hary s-a uitat la mine, mirat :

— Ce vorbe ! Eu iau viaţa mai simplu, Savantule. Trebuie să te mai şi strecori, să te descurci, cum se spune.

...Degeaba. Nu mă-nţelegea încă. Ne-am despărţit şi eu am intrat în policlinică. Cabinetul unde lucra Laura se afla la etajul întîi. M-am aşezat în sala de aşteptare. Mai erau acolo două persoane. Alta se afla înăuntru. Uşa rămăsese întredeschisă şi am auzit glasul Laurei :

— Tovarăşul doctor vine îndată. A fost chemat pînă la expertiză... Vreţi să vă-ntindeţi pe divan ? Vă iau tensiunea şi pulsul, ca-ntotdeauna.

O pauză și, după cîteva minute :

— O veste bună. Nu mai aveți decît 16 cu 9. Asta înseamnă că v-ați ținut de regim și de medicamente... Data trecută a fost mai ridicată. Cînd vine tovarășul doctor, să-i spuneți tot ce simțiți, pe îndelete.

A venit doctorul, un bărbat înalt și cărunt și ușa s-a închis.

— Mi-e drag de asistenta asta ! a spus una din femeile care așteptau. Altele te reped, sînt nervoase. Asta te ia numai cu binele. Așa ar trebuie să fie toate.

— Eu vin numai pentru ea la cabinetul ăsta, a zis cealaltă. Mă cer aici, de la fișier... Totdeauna te-ncurajează ! Odată mi-era tare rău, cu ficatul. După ce mi-a dat doctorul rețeta și recomandarea de băi, fata asta a mers cu mine prin toată policlinica pentru formele de cură.

— Și umblă greu săraca, cu toate că-i tînără.

— Chiar așa. Acum e mai bine ; se sprijinea în baston cu o vreme în urmă... Și cum vă spuneam — pînă nu m-a văzut cu ultima iscălitură și cu ultima ștampilă, nu m-a lăsat. Mi-a și explicat unde trebuia să mă mai duc, ce bilet să cer la sindicat. Că altădată am pățit-o rău ! Era alta și mi-a făcut greșit actul de cură. Numai eu știu ce-am pătimit după aia, ce m-au tot purtat.

— Și i-ai dat vreodată ceva ? a întrebat în șoaptă cealaltă.

— Am încercat, dar n-a primit nimic. Cu doctorul e altceva. Un plic și...

Am răsuflat ușurat. M-ar fi înspăimîntat să știu că „primește“ ca „doctorul“, cu care era „altceva“...

Mi-am pipăit ceafa. Iar mă tăiase, „din greșeală“, frizerul. Nu dădeam niciodată bacșiș. Și pentru ca frizerii să nu se răzbune, schimbam mereu pe cel care mă tundea. De data asta însă, îi uitasem mutra și nimerisem la același. Nici chelnerilor nu le dădeam. Dar ăștia făceau așa o mutră, încît evitam să mîncăm la restaurant. Parcă mie îmi dădea cineva „bacșiș“ pentru piesele mele ?

A ieșit prima pacientă din cabinet și a intrat femeia cu „formele de cură“. Am rămas eu, cu cea din urmă.

— Și dumneavoastră așteptați la cabinetul numărul 6 ? m-a întrebat ea.

Mai comod ar fi fost să mint. Dar n-am făcut-o.

— Eu nu-l aştept pe doctor. Sînt sănătos... Asistenta e soţia mea.

— Sînteţi un om fericit. Cu un suflet ca al ei, ce îţi mai trebuie ? a adăugat femeia.

N-am răspuns. A intrat şi ea, apoi a ieşit după vreo zece minute cu reţeta în mînă. Laura a scos capul pe uşă şi a întrebat dacă mai e cineva. Atunci m-a zărit pe mine. Îi aşteptam întrebarea. Nu putea fi decît aceeaşi cu a lui nea Tudose : „Ce-ai făcut ?“ Şi răspunsul meu urma să vină, la fel de monoton : „Am căzut“. Dar încă nu o cunoşteam îndeajuns. Dialogul nu a mai avut loc. N-a mai fost nevoie de el. Laura înţelesese, privindu-mă. Mi-a zis doar atît :

— Nu-i nimic. Poate că providenţa a spus : „Voi doi aveţi prea mult. Nu vă mai dau şi asta, altfel se varsă paharul.“ Nu fii necăjit !

S-a apropiat de mine şi am cuprins-o în braţe. O aveam pe ea şi ea mă avea pe mine. O lume întreagă se afla la picioarele noastre, cucerită. Nu ca s-o dominăm şi nici ca s-o posedăm. Ca s-o iubim. Aşa cum ştia să iubească profesorul Grinţescu pe toţi băieţii. Aşa cum nu ştiau să iubească nici Burtea, nici Tarzan, nici conu Valerică, nici Jeny a lui.

14.

O BUCATĂ DE CER

Sîmbătă 19 martie 1977 a fost adunare generală la fabrică. Nu puteam lipsi, mai ales că acum eram şef de echipă. O şedinţă fierbinte — cum a spus Hary după aceea. Mai întîi s-a dezbătut problema care le era tuturor pe suflet : cutremurul. S-a hotărît suplimentarea producţiei de ciment pentru reconstrucţie şi formarea unor echipe de mecanici şi instalatori care să plece pe şase luni la Craiova, Bucureşti şi Zimnicea. Pe urmă s-a

pus în discuție contribuția la „Fondul omeniei", destinat sinistraților marelui dezastru. S-a propus ca toată lumea să dea salariul pe o zi, pînă la sfîrșitul anului, iar conducerea să dea mai mult. Nea Tudoșe Bratu a făcut și el o propunere pentru cont :

— Eu zic să nu se hotărască suma la o zi. Fiecare să dea cît îl lasă inima și cît poate. O să se-adune mai mult. Eu, de pildă, dau jumătate din leafa mea pe aprilie și, începînd din mai, leafa pe cîte trei zile în fiecare lună. De ce să se spună că-i „normă" de o zi ?

Au mai luat și alții cuvîntul. L-au susținut. Hary s-a angajat și el pentru trei zile pe lună, eu pentru două — deși nu-mi venea ușor. S-a adoptat propunerea lui nea Tudose. Contabilul șef era tare nemulțumit : donațiile astea inegale îi dădeau multă treabă și nu ducea lipsă de hîrțogărie.

Chiar dacă s-or găsi doi-trei să nu dea deloc, sînt sigur că așa o să se strîngă cel puțin de două ori mai multe fonduri. Luni o să se facă lista, dar încă de la adunare s-au înscris o mulțime de muncitori, cu contribuții substanțiale. Directorul și inginerul șef s-au angajat cu leafa pe o lună și jumătate. Toată lumea voia să ajute.

După aceea, a urmat însă un capitol mai puțin plăcut. S-au pus în discuție abaterile maistrului Năstăsescu. Pentru cei mai mulți a fost o surpriză. Fusese reclamat de muncitorii din sectorul lui că-i „dijmuiește" la chenzină. Se luaseră declarații, se făcuse o anchetă, comisia fiind prezidată chiar de director. Faptele infame se confirmau. Abuzase de poziția lui ca să-și rotunjească veniturile ! Introdusese „tradiția" chiolhanului la chenzină, plătit pe rînd de cîte un muncitor. De meșter depindeau multe ; oamenii tăcuseră de aceea ani de zile, supunîndu-se jecmănirii...

Au luat cuvîntul mulți, reprobînd atitudinea lui.

— Eu aș propune să i se desfacă contractul de muncă, a spus Hary.

— Să fie dat și pe mîna justiției, a spus altul. Asta-i tot o „luare de mită" și codul penal o condamnă.

„Asta-i furt !", „De neiertat !", „O ticăloșie !" — a răsunat din mai multe locuri. „Ce rușine pentru fabrica noastră !"

Iorgu Mătasă a încercat să-i ia, discret, apărarea. A spus că „slăbiciunile l-au împins în greşeală". Avea mereu nevoie de bani, ca să-şi termine casa. Să nu i se dea o pedeapsă „excesivă". Nu trebuie „descurajat". Are calificative profesionale bune şi obţine „rezultate frumoase" în producţie... „Şi la bufet!", l-a întrerupt cineva.

La urmă a vorbit şi secretarul organizaţiei de partid. A arătat că fapta lui Năstăsescu corespunde şi altor purtări neprincipiale ale sale faţă de oameni şi încalcă morala muncitorească :

— Eu nu sînt de părere să-l scoatem din întreprindere, şi nici să iniţiem acţiune judiciară. Propun să-l blamăm public în această adunare şi să cerem retrogradarea sa pe un an cu două clase de salarizare. Dar să-i acordăm posibilitatea să se reabiliteze aici, alături de noi, prin munca şi purtarea lui. E uşor să-l concediem şi chiar să-l trimitem la închisoare. Dar nu aşa se face educaţia oamenilor...

— Mai am o propunere! a intervenit un şamotor. Să nu îl primim pe listele contului omeniei. Nu e demn să figureze printre cei care ajută pe oamenii loviţi de cutremur.

Atunci am luat şi eu cuvîntul :

— Nu sînt de acord cu ultima propunere. Dacă-i dăm şansa să se îndrepte, măcar să-i acordăm tot sprijinul. „Pînă la proba contrarie", cum obişnuieşte să spună tovarăşul Mătasă. Îl păstrăm între noi şi vom vedea cum se poartă. Va fi sancţionat, şi asta e drept. Nu numai pentru el, dar şi pentru alţii, ca să nu-i urmeze pilda. Dar să-l tăiem de la contul omeniei, înseamnă să-l umilim, să-l îndemnăm să fie mai departe neom, aşa cum a fost, sub acoperirea unor persoane ca tovarăşul Mătasă... Şi am povestit tuturor cum şi de ce a vrut Mătasă să mă trimită la meşterul Năstăsescu, ba chiar cum tovarăşul Petcu de la Braţe prevăzuse „manevra" lui.

— Mă, deşteptule, mi-a spus Hary. Te-ai pus rău cu Personalul. N-o să mai urci uşor la categorie. Credeam că studenţii sînt mai deştepţi...

Într-adevăr, la un an după eşec luasem admiterea, eram student.

Adunarea a votat propunerea secretarului de partid. Au fost doar două voturi contra și șase abțineri. În încheiere, a luat cuvîntul directorul. S-a referit în primul rînd la angajamentele privind cutremurul. Vorbea ca la carte : „Aceasta dovedește că sîntem conștienți de misiunea ce revine fabricii noastre, ca unitate înaintată a industriei materialelor de construcții, în care ministerul își pune toată nădejdea...“ L-a criticat pe contabilul șef care, „din comoditate, se opune“ propunerii lui nea Tudose, deși aceasta avea să aducă sume suplimentare în contul omeniei. A cerut tuturor să muncească mai mult și mai bine, pentru ca fabrica „să ajute din plin la reconstrucție și la mersul înainte“. S-a referit și la cazul Năstăsescu, calificîndu-l drept „o pată“ în istoria întreprinderii.

Avea dreptate în tot ce spunea. Ce nu-mi plăcea la el era doar că vorbea în clișee, după calapod. Întotdeauna puteai să prevezi dinainte ce avea să zică, ba uneori ghiceai formulele pe care le va enunța. Preferam vorba sfătoasă și simplă a lui nea Tudose. Ce-i drept, director nu putea fi Bratu, dar ce bună ar fi fost o simbioză între competența directorului și omenia atît de firească a maistrului !

Ședința a durat pînă seara tîrziu. Cînd am venit acasă, era întuneric. Laura mă aștepta îngrijorată în poarta blocului.

Nu știu cum s-a întîmplat, dar a doua zi, duminică, m-am întîlnit cu trecutul. Mai întîi, pe la zece dimineața, au picat Muscă și cu Tinca. Aveau acum amîndoi și meserie și casă, așa cum visase Lebăda neagră. „Oameni așezați“ — zicea Muscă, parcă amuzîndu-se pe seama lui. El era tinichigiu și lucra la o întreprindere de construcții — la I.C.R.A.L. nu-i plăcuse deloc — ea ajunsese șefă de brigadă la o întreprindere de tricotaje. De o lună se mutaseră într-un apartament cu două camere, repartizat de unitatea lui. Tinca învăța și coregrafia, la o Casă de cultură ; Laura o sfătuise, într-o scrisoare, să se înscrie.

— Ia zi, Muscă — l-am întrebat la prînz, cînd ne-am așezat în jurul mesei pe care o improvizasem — nu te mai „ispitește“ din cînd în cînd ?

— Se mai întîmplă cîteodată, Savantule, mi-a spus. Dar numai la ispită rămîn. Cînd mă încearcă, mă gîndesc că-n viață nu-i bine să faci cale-ntoarsă. Și-mi aduc aminte ce mi-ai spus odată, cînd am șterpelit lanțul acela de lozuri de la bătrîn. Mă gîndesc și la ochii Tincăi. Cum s-ar mai uita la mine drăcoaica asta... După cîteva clipe, continuă : Dar, într-o seară, tot mi-a ieșit diavolul în cale. În toată spurcăciunea lui. Cînd crezi ? Tocmai la 4 martie. Cutremurul m-a prins în Piața Amzei. Vreo oră am lucrat la degajarea dărîmăturilor de la blocul „Casata". Era întuneric — se întrerupsese electrica — dar niște automobiliști ne-au ajutat, îndreptînd farurile spre locul nenorocirii. Nu căzuse tot blocul. Doar o fîșie din el. În golurile căscate la etaje, vedeam jumătăți de camere, corpuri de calorifer suspendate, dulapuri căscate, umbre înspăimîntate de oameni care nu știau ce să facă. Se auzeau vaiete și strigăte venite parcă din altă lume. Și deasupra noastră, pe cer, mai scînteia lumina aceea curioasă.

— Și-ai izbutit să faci ceva ?

— Uite ce e, m-am cățărat la etajul întîi și-am adus jos un copil... Pe urmă m-am urcat încă o dată acolo, am pătruns mai adînc în apartament, și-am apucat o mînă. Dar cînd am vrut să trag, a ieșit numai ea. Atîta rămăsese. Poate că era mama copilului !

Am simțit că încremenesc.

— Și acolo ți-a venit să furi, Muscă !

— Nu, Sorine. Chiar așa păcătos nu sînt.... Stai să-ți spun. După vreun ceas, au venit pompierii, armată multă, soldați peste soldați. Ne încurcam unii pe alții de mulți ce eram... Și cum tot timpul mă împungea gîndul să aflu ce face Tinca, mai cu seamă că apartamentul nostru este tocmai la etajul 8, pe bulevardul 1 Mai, am pornit într-acolo prin strada Mendeleev. Lumina de pe cer dispăruse, se auzeau mașini alergînd și claxonînd, aerul era îmbîcsit de praf. Lumea alerga pe străzi cu boccelele, nici nu știu încotro. Le era frică de un nou cutremur.

Acolo, pe Mendeleev, era un „Shop". Vitrina spartă, lucruri revărsate pînă-n stradă. Și ce lucruri ! Radiocasetofoane, magnetofoane, aparate fotografice scumpe, pantofi argintii, binocluri, truse de stilouri lux, tot marfă din

Vest. Putea oricine să ia, unii dădeau chiar tîrcoale... Şi-atunci am simţit... ghimpele în inimă. Prea erau toate la îndemînă. Dar mi-am ars un pumn în scăfîrlie, ca să mă trezesc, şi-am pornit mai departe. Cînd, ce crezi : piciorul meu se loveşte de ceva. Credeam că-i vreo cărămidă din zid. Cînd colo, era un aparat electric de ras — de mult visam aşa ceva ! La asta n-am mai rezistat. M-am aplecat să-l ridic. Chiar atunci a răsunat sirena unei maşini a Salvării. Parcă mi-a înţepenit mîna. Am luat aparatul şi l-am dus tocmai în fund, în magazin. Trebuia să pice responsabilul, că avea gestiune mare, în valută. Dar cred că pîn-a venit, s-au găsit destui să pună mîna.

— Neoameni ! aşa zic eu.

— Dar ceva tot am „culeş", Savantule... Nu te zgîi aşa la mine !... Cînd am dus aparatul de ras înapoi în magazin, m-am împiedicat de nişte ciocolăţi „Suchard". Am băgat în buzunar un pachet, să i-l duc Tincăi...

L-am săgetat cu privirea, dar el a continuat :

— Pe bulevardul Ana Ipătescu, am văzut-o de departe pe Tinca. Mi-a tresăltat inima de bucurie că e întreagă. Venea spre cooperativă, să vadă ce s-a întîmplat. Atunci m-am gîndit ce ochi o să facă văzînd ciocolata, şi-am aruncat-o într-un coş de gunoi...

— Mai bine o duceai înapoi, a zis Tinca.

— Tinca mi-a spus că blocul nostru era în picioare, dar în apartament — pagube mari. Televizorul, radioul, oglinda mare, vesela — abia le cumpărasem — se făcuseră zob...

— Atîta pagubă, a zis Lebăda neagră, şi iarăşi i-am auzit glasul cîntat, ca de litanie, aşa cum îl ştiam de mult. Cît am mers spre cooperativă, cu Muscă, printre case prăpădite şi oameni înspăimîntaţi, printre tineri care lucrau la ruine, mi se strînsese inima cît un pui de vrabie moartă. Cînd întîlneam pe cineva cunoscut, nu mai ziceam „bună ziua", ca altădată, nici „ce mai faci ?". Saluturile se schimbaseră : „Bine că te văd. Ce-i cu ai tăi ?" sau „Curaj ! Sănătate !" Pe urmă, tranzistoarele au început să vorbească şi-am auzit decretul prezidenţial. La cooperativă veniseră aproape toate fetele. Vitrina era spartă, dar nu lipsea nimic. Alături, la un magazin de articole de birou, responsabilul îşi frîngea mîinile. Zicea

că-i dispăruseră o mulțime de lucruri, șase truse de stilou Schäffer, o cutie cu penițe de aur. I-aș fi împușcat pe hoții ăia.

— Și pe mine ? a întrebat Muscă.

— Doar n-ai furat aparatul. Te-a stîrnit doar o amintire urîtă. Pînă și ciocolata ai aruncat-o în drum ! Știai că altfel o să ți-o arunc eu în față ! Și dac-ai fi mușcat din ea, ai fi simțit-o rîncedă și amară.

— Zici tu ? încearcă să glumească Muscă.

— Las' că de-acum te știu. Nu te face mai rău decît ești. Din noaptea aceea, cînd l-ai adus pe Savant, am zis că-ntr-o bună zi o să fim cu toții altfel.

Cîinele nostru, Mizar, grozav o îndrăgise pe Tinca. Își punea mereu botul pe fusta ei și-o privea cu ochii lui mari și melancolici.

... Abia apucaseră să plece, pe la patru după-amiază, și după vreo jumătate de ceas a intrat pe ușă, tot neanunțat, Subțirelu. Îl mai întîlnisem o singură dată. Tocmai cînd se liberase, puțin timp după mine. Eu venisem la București, să ascult un concert. Costi era pe atunci cam nemulțumit de secția unde-l repartizaseră, la o mare întreprindere de reparații auto.

Acum era tot slab, cum îl cunoșteam, dar îmbrăcat elegant, cu un costum de stofă fină, pantofi de lux, cămașă de un alb imaculat și cravată de mătase naturală. Din buzunarul de sus al hainei ieșea colțul unei batiste albe. De braț îi atîrna o miniumbrelă bărbătească, iar unghiile îi trecuseră sigur prin mîna unei manichiuriste. E drept, tocmai această eleganță nu prea se potrivea nici cu trăsăturile cam grosolane ale chipului lui, nici cu gesturile și vorba sa, deloc rafinate. Parcă era un boț de mămăligă garnisit cu frișcă. Însemna că are bani mulți. Dar, de unde ? Nu cumva... Lui Mizar nu i-a plăcut deloc. Cum l-a văzut, a început să latre, și, cînd l-am potolit, s-a așezat într-un colț, unde s-a pus să mîrîie. Poate că nu-i era „agreabilă“ colonia cu care se dădea din belșug Costi.

Mai întîi mi-a vorbit despre fostul „stat major“. Bilă mai era la închisoare. Buche se liberase de curînd, dar Costi nu-l văzuse decît o dată, în treacăt, cam tras la față :

— Ajunge mai subțire ca mine, gagiul ! glumi el.

Laura a pregătit niște sandvișuri și eu am scos bere din răcitor.

— Cum ai scăpat la cutremur ? am întrebat.

— Cu locuința, bine. Am garsonieră la un bloc din Drumul Taberei. Acolo abia dac-a clătinat puțin draperiile. Nici farfuriile n-au căzut. Doar Mimi s-a speriat și a ieșit în cămașă de noapte afară. Știi care Mimi ? „Auxiliara" noastră. Sînt cu ea.

— Așa repede ți-au dat locuință ?

— M-am descurcat bine, Savantule. Mai ales de cînd m-au trecut la Secția „Service". Au mulți nevoie de mine...

— Nu mai ești la Secția Cricuri, Costi ? Știu că atunci, la început, te plîngeai...

— Acolo mă dăduseră. Inginerul șef la care m-au trimis de la Personal se uitase cam strîmb la mine, pe urmă a mîrîit ceva cam așa : „De ce vă tot trimite la noi ?". „M-a trimis !", am zis eu. „Bine, dar o lună să lucrezi la cricuri". Acolo nu prea aveam nimic de învățat. Cricuri mici, cricuri mari. Am așteptat mult și bine să mă schimbe. Pe urmă, tot la el m-am dus : „Am avut o înțelegere, tovarășe inginer șef. Să lucrez o lună la cricuri. Eu sînt mecanic auto, asta mi-e calificarea... M-a dat la atelierul de reparații auto. „Numai să te descurci acolo, a spus. Îți trebuie multă experiență". La cricuri mă împrietenisem cu un băiat foarte simpatic, unul Raul. La serviciu era serios, își vedea de treabă, dar cum ieșea pe stradă, te pomeneai că-i altul. La Casa de cultură de pe Zalomit provoca mereu scandaluri, se lega de fete. Asta nu-mi prea era pe plac, mai ales că și eu veneam acolo, cu Mimi.

— Ea îți calcă așa frumos cămășile ? întrebă Laura.

— Păi cine ? zise Subțirelu, cu un soi de mîndrie. E acum fată așezată, lucrează ca operatoare chimistă, c-a făcut liceu de specialitate... Și eu o țin la hailaf. („High life" trebuie să fie, mi-am zis, dar nu l-am corectat).... Ce-ți spuneam ? Aha, de Raul. El își aranjase transferul la Uzina de Mecanică Fină. Mecanicul șef era văr cu tatsu. Mi-a propus să mă ia și pe mine acolo. N-am vrut. Am zis să rămîn pe specialitatea mea, adică pe ce știu.

— Bine-ai făcut ! l-am aprobat eu.

— Bine... și rău. Aveam un meșter priceput. Știa cum să ia oamenii. Întîi mi-a turnat povețe : „Vezi-ți de treabă ! Să nu întîrzii ! Și fără absențe ! Să vii la ședințe ! Ce-ți dau, aia să faci și pînă nu termini, nu te lași ! Să știi că ce iese din mîna ta e bine făcut !“

„Bine făcut !“ Asta era ușor de spus. Dar la muncă nu eram deloc sigur pe mine. La centru, învățasem pe Buceaguri. Știi ce-s alea ? Autocamioane „Bucegi“. Ieșisem cu medie bună : 9,50. Aici nu erau decît mașini mici și nu mă pricepeam la ele. Le vedeam în garaj cum le testa și le proba, apoi cum le ambala prin curte. Un haos pentru mine. Și mișunau clienții, proprietarii de mașini personale, în jurul meu. Mă întrebau cîte ceva, unde vine una sau alta dintre piese, ce au defect. Eu ce să zic ? Eram clei. Mi-era și rușine să mă tot duc la meșter ca să întreb. A încercat să mă dea cu niște lucrători. Dar nu mă voiau, că-i întîrziam în munca lor...

— Și ce-ai făcut ?

— Tot maistrul m-a ajutat. Mi-a zis, într-o bună zi, după ce o încurcasem cam rău la o „Skodă“ : „Ascultă, băiete ! Nu merge. Aici n-are nimeni timp să facă școală cu tine. M-am gîndit la ceva. Te dau pe o lună la tinichigerie. Am mai făcut așa cu unul și pe urmă a mers“. „Dar acolo fac mecanică auto ?“ „Acolo faci ceva ce-ți trebuie pentru mecanica auto“, a spus el. O să vezi tu.

L-am ascultat și a avut dreptate. Acolo se desfăceau mașinile avariate. Vedeai toate părțile lor, toată șurubăria. Nu trebuia să te grăbești. Așa am învățat „baza“ meseriei. Cînd m-am întors în atelier, m-a dat meșterul cu un muncitor deștept, căruia-i mergea mîna foarte repede. Și cu ce știam, am început să mă descurc. După două luni, lucram de unul singur. Abia dacă trebuia să mai cer din cînd cînd cînd cîte un sfat...

— Și scoți bine pe lună, Costi ?

— În lunile grase, cît minerii : trei-patru mii în mînă.

— De unde un asemenea salariu ? m-am mirat eu. Uite, Laura, cu toată școala ei sanitară, cîștigă o mie șapte sute.

Subțirelu și-a privit unghiile date cu lac, ca altădată Lord :

— Mă, da' fraier ai rămas ! Salariul meu ? Tot la categoria I sînt. Mai există și „Sfîntul Plus" ; „Sfîntul Ciubuc", dacă vrei pe șleau. La noi, la „Service", toți iau... Hai, nu te-ncrunta așa, ca Lună după o evadare. Să-ți spun tactica mea. Niciodată nu cer. Vine la mine clientul cu plicul sau cu damigeana, înainte de-am început reparația. „Să iasă perfect !" spune. Eu zic : „Nu, domnule ! Acum nu e cazul. S-o vedeți cînd o fi gata. O încercați, și dacă sînteți mulțumit..." Asta face impresie. Mă pun pe treabă serioasă și la sfîrșit clientul lasă totdeauna mai mult decît ar fi vrut să dea înainte. A doua oară, tot la mine vine, că are încredere.

— Asta nu-mi place, Costi, am spus. Dacă toți am face așa, s-ar duce țara de rîpă. Nu te ard banii în buzunar ?

— Da' ce-s furați ? Și vrei să zici că Laura nu primește pliculețul sau cutiuța de la bolnavele ei ?

— Nu primesc, a răspuns ea, simplu.

— Ce să vă fac ? Vina mea dacă nu cunoașteți viața ?

Mizar începuse iar să latre. L-am închis pe balcon.

— Te-a prostit Bach al tău ! a conchis Costi. Cine nu-i șmecher, nu dovedește în viață.

— Viața nu-i numai glod, Costi, am zis. E și o bucată de cer. Nu vreau „să dovedesc" așa cum spui tu. De-ai ști ce bucurie îți dă să te știi curat !

— Astea-s povești, Sorine !

— Povești nu, poate vise. Dar depinde de noi ca visul să devină realitate. Ciubucurile, pilele, ipocrizia — toate astea ne trag înapoi.

— Atunci pui la zid toți chelnerii și frizerii ?

— Nu pun pe nimeni la zid. Zidurile nu mi-au plăcut niciodată. Dar le cer tuturor să se schimbe...

Subțirelu își scoase un trabuc și începu să pufăie :

— Ia zi, cînd ai nevoie de vreun lucru la o instituție, nu te gîndești în primul rînd dacă „ai pe cineva" acolo ? Sau dacă un prieten al tău „are pe cineva"? Altfel ți se rezolvă la paștele cailor sau nu se rezolvă deloc.

— Gîndești strîmb, Costi. Există și un drum drept. Aici, la Forțele de muncă, am întîlnit un tovarăș, Petcu.

M-a ajutat fără să „am" pe nimeni. M-ar fi disprețuit sigur dacă veneam cu „recomandație". Iar dacă încercam să-i fac un cadou, mă dădea sigur afară. Nu-i singurul.

— Bine, și pe-urmă a venit Iorgu Mătasă. Mi-ai scris doar despre el și despre coțofana lui.

— E drept. Dar l-am întîlnit în calea mea și pe meșterul Bratu. Apoi pe Haralambie, prietenul meu : într-o zi m-a ajutat să-i facem o surpriză Laurei, cînd i-am pus faianță în baie și bucătărie. Dacă-i ofeream un ban, mă lua la bătaie.

— Așa cum îți vine ție acum s-o faci cu mine, zîmbi Costi... Mi-aduci aminte de unul de la noi care-i grozav la ședințe. Tot timpul ne-ndeamnă și ne povățuiește. Ultima dată ne-a spus ce rușine-i că ne uităm toți la serialele polițiste de sîmbătă seara : Kojak, Mannix, șeriful sînt o otravă ! Dar cineva mi-a șoptit că el nu pierde nici un episod...

— Și mie-mi place ! am zis eu. Mi-e lehamite de fățarnici.

— Eu zic să mai schimbăm discuția asta gravă, se amestecă Laura. Mai servește ceva, Costel ! Îmi dai voie să-ți spun pe nume ?

— Cum să nu, Laura ! Mi-aduc aminte cum te pomenea Arhimede cînd eram în sfoară. De-un înger n-ar fi vorbit mai frumos.

— Chiar așa ? Ia spune, adăugă ea, o să te căsătorești cu Mimi ?

— Cred că da, zise el, trăgînd adînc din trabuc. I-o fată pe cinste. Și-are grijă de mine, cum n-a avut încă nimeni pe lumea asta. O să avem și mașină. Am și pus bani deoparte pentru prima rată. La noi în casă e mai lux ca la voi, să știi. Nu ducem nici o lipsă. Ieri seară, am fost cu Mimi la o nuntă. N-am mîncat cine știe ce, dar am băut în draci. Aveau vin bun, direct de la o vie. Și am țopăit de m-au durut picioarele. Așa sînt eu, foarte asociabil. Și-am lăsat acolo dar de cinci sute, să vadă lumea că Rotaru are obraz...

Mizar avea dreptate : colonia cu care se dădea nu mirosea deloc frumos. O simțeai de la o poștă. Nu mai era hoț ca înainte, doar ciubucar și pus pe căpătuială. Poate că avea să se schimbe.

— Mai discutăm noi odată, Costi, am zis. Vino cu Mimi pe la noi. Să punem ţara la cale.

— Vin, dacă mă inviţi, cum să nu ! Urcăm toţi în Dacia şi ne ducem la Poiana Braşov, la un han de-ăla cu specific.

— Sau la Şirnea, că-i mai frumos şi mai puţină lume. Ştiu eu o poiană, pe o culme verde, unde putem întinde pledul. De-acolo vezi la răsărit Bucegii şi la apus Piatra Craiului.

— Şi cu vecinii cum te-nţelegi ? întrebă Laura.

— Acum mai bine. La început se uitau urît la mine, că aflaseră ce-am învîrtit. Îi tot auzeam bodogănind. „O puşlama ! Un corecţional ! Belea, dom'le, să ai pe-unul de-ăsta la bloc ! Nu mai eşti sigur de nimic..." Ştii, *măncurajau*, ca să mă *reeduce*. Acum s-au mai liniştit. Mai ales după incidentul cu Mimi...

— Care incident ? a întrebat Laura.

— Adevărat, nici nu v-am spus. Uite cum a fost : Pierduse ea cheia şi m-aştepta să vin, ca să descui. Se proţăpeşte unul în faţa ei şi-i zice „Hai, fă, la mine !". „Sînt cu Rotaru", spune ea. „Lasă-l naibii. Asta nu-i de tine. Eu îs student la filologie. Cînd s-arată, îi ard un pumn de vede stele verzi".

Se credea grozav. Şi nici student nu era. „Dădea" în fiecare an la altă facultate şi tata-i aranja boala, ca să-l amîne la armată. Tocmai în toiul vrăjelii am picat eu. Auzisem ultima parte a conversaţiei. N-a ajuns decît să lanseze pumnul, că i l-am stopat din zbor. Pe urmă însă, mi-a ars una repede cu piciorul în braţ, de mi-a lăsat semn. Am ambalat tare : i-am trîntit un cot în piept şi a rămas acolo, lat. A doua zi, tat-su la mine, cu pretenţii. Venise şi cu preşedintele comitetului de bloc. Le-am arătat semnul. Mimi a povestit totul. „Studentul" se agăţase şi de alte fete din bloc, aşa că prea se potriveau lucrurile. M-au crezut... Ce zici, Savantule, am făcut bine ?

— De data asta, da !

— Bine c-ai zis-o. Te şi vedeam povăţuind că trebuia să-nghit şi să tac...

— Asta nu. Dar cred că mai avem multe de vorbit. Vezi ce faci cu Buche : să te simtă pe-aproape. Şi mai

gîndește-te la „Sfîntul Plus". Poate există și sfinți mai onorabili. Oricum, la noi ești totdeauna bine venit — cu sau fără Dacia.

Spre seară, Subțirelu a plecat. I-am spus Laurei :

— Să știi că nu-s mulțumit de mine. Am un simțămînt de care mi-e rușine. Ție trebuie să ți-l mărturisesc : îl pizmuiesc pentru automobilul pe care o să-l aibă.

— Cum se poate ?

— Uite-așa. Nu ne-ar fi stricat nici nouă o mașină, măcar una de mic litraj, cum or să producă la „Oltcit". Mai ales pentru drumurile tale.

— Crezi că fără ea nu putem fi fericiți ? a zîmbit Laura. Dacă-i așa, de mîine primesc și eu „plicuri" la Policlinică. Așa cum mă iubesc pacienții, într-un an strîngem de „Dacia"...

— Să te prind eu că faci așa ceva ! am răspuns, zîmbind la rîndul meu.

Știam că glumea. Mai bine și-ar fi retezat o mînă decît să se murdărească.

— Invidia e, din păcate, un sentiment omenesc, Sorine. Totu-i să nu te lași dus de rele după ce te-a împuns.

— Dar fără ea nu se poate ?

— Într-o bună zi o să se poată. Sora Ana, de care mi-ai povestit odată, și magistrul ei Krishnamurti s-au lepădat de ea. Eu și cu tine mai avem pînă să ajungem acolo...

— Așa-i. Oricum, nu-i destul să-nveți pe dinafară „tăbliețele Grințescu". Trebuie să devină o parte din tine. Sîntem prea plini de noi, de ce-i „al nostru", de ce vrem să „devină" al nostru. Cred că Tăticu, Grințescu și alții au scăpat de pizma asta „omenească".

Mizar a lătrat o dată scurt. Îl uitasem pe balcon. I-am dat drumul și a început să sară pe noi de bucurie. Pe urmă s-a așezat și s-a uitat cuminte la mine.

— Își cere plimbarea ! a spus Laura. Ce i-o fi invidiat el, din balcon, pe cîinii care aleargă liber prin piață !

— Te cred ! Se pare că nici el n-a ajuns la absolut.

Am plecat să-i facem porția de plimbare. Mergea cuminte în urma mea. Ne-am dus pînă la cartierul construcțiilor noi de locuințe : înaintau spre nord. Și iar ne-am amintit de blocurile albe pe care le întîlnisem în noaptea

cînd Muscă mă ademenise. Blocurile acelea care măturau cocioabele din cale. Acum, viaţa nu mă purta, ca atunci, în sens opus : înaintam odată cu blocurile, în aceeaşi direcţie. Spre un rost. Şi am simţit că pentru mine, pe insula mea şi a Laurei, înaintarea lor devenise un fel de laitmotiv al vieţii. Mi-am spus că cel mai greu lucru pe lumea asta e să fii om şi să rămîi om. Iar cea mai profundă revoluţie nu poate fi decît aceea a făpturii umane. Mi s-a părut că în mine răsună acorduri din Grieg : cîntecul lui Solveig. Cînd am trecut pe lîngă un bar căruia chefliii îi ziceau „Milă şi Pomană", n-am simţit nici o tentaţie.

15.

CA SĂ AIBĂ COPILUL NOSTRU NUME BUN...

...Cîinele m-a trezit cu o lătrătură. Cînd am deschis ochii, privirea mi-a căzut asupra calendarului din perete. Arăta data de astăzi, *26 mai 1977*. Într-o clipă mi-am amintit de toate : de reparaţia istovitoare a cuptorului de la fabrică, de lipirea tapetului lavabil, de deplasarea Laurei cu sanitara şi, bineînţeles, de scrisoarea de la Bucureşti, care începea cu „S.O.S., Savantule!". Trebuia să aleg şi nu voiam să urmez chemării aceleia.

Atunci m-am dezmeticit de-a binelea şi am auzit cheia învîrtindu-se în broască. Adormisem buştean. Nici paşii cunoscuţi ai Laurei pe scară nu-mi vestiseră sosirea ei. Uşa s-a deschis şi am cuprins-o în braţe, apoi i-am luat valijoara. În mînă avea o scrisoare şi un plic. Mi s-a părut că recunosc scrisul. Am ajutat-o să-şi scoată pardesiul şi am dus-o la unicul nostru fotoliu, să se aşeze. Aşa de ostenită era, încît abia atunci a zărit tapetul. Pe faţa ei, crispată de oboseală, a înflorit zîmbetul. Zîmbetul acela care însemna pentru mine cea mai frumoasă răsplată.

Am pregătit eu masa. Am scos și o sticlă de „Pietroasele", ca să sărbătorim tapetul. Abia după masă am deschis scrisoarea adusă de ea. Scrisul acela... Îmi ajungea misiva cu „S.O.S.", de la Costi! Asta era de la tata. Ajunsese rău. La „Mistreţul" fusese judecat, în faţa întregului colectiv, pentru „abuz" și „incorectitudine". I se confiscase mașina. Îi propuseseră să rămînă ca ajutor la bucătărie — nici măcar chelner. Era anchetat și la ilicit. Firește, Jeny nu mai voia să audă de el. Își găsise un altul, mai cu stare, un director de hotel. Se și mutase la ea, că dumnealui divorţase și nu mai avea „locuinţă potrivită". Tata locuia acum într-o cămăruţă, la subsol. Mă întreba dacă nu pot să-i găsesc ceva de lucru în orașul de sub munte. Nu se dezvinovăţea în nici o privinţă. Dar îmi aminteam cum l-am văzut ultima dată, la Pitești. Încă de atunci începuse prăbușirea: o corabie în plin naufragiu. Jeny, dimpotrivă, parcă era și mai fudulă.

I-am citit Lebedei albe ambele scrisori. Misiva lui Costel Rotaru, care-mi cerea să mă duc la București, ca să ajut la salvarea lui Buche și a lui Gae, apoi scrisoarea tatii.

— Eu nu-i datorez tatălui meu decît coșmarul copilăriei — am spus. Dar în aceeași clipă mi-am amintit ce-mi spusese odată Grinţescu: „Ajutîndu-i pe ceilalţi, ne ajutăm pe noi".

Dar vorbele care mi-au ieșit din gură au fost cu totul altele:

— Tata nu merită colacul de salvare pe care ni-l cere... Buche, Gae — cu ei e altceva. O să le scriu lui Grinţescu, lui Lună, lui Mancaș. Ei sînt pedagogi și se pricep. Mai există și noua hotărîre. Eu nu pot pleca de lîngă tine. Mi-ar părea rău, firește, dacă băieţii...

M-am oprit. Laura mă privea în tăcere, parcă aștep-tînd să se petreacă ceva în mine.

— Toţi merită, a spus Laura. Nu numai ei, dar și tatăl tău înseamnă *oamenii din jurul nostru.*

— Gîndește-te la copilul nostru. Dacă mă duc acum pentru cine știe cît timp la București, în detașarea propusă de inginerul șef, dacă încep să alerg pentru tata, înseamnă că te las singură, că tocmai de copil nu-mi pasă. E prea mult.

Privirea Laurei încremenise. O privire de dojană mută. Nu o înțelegeam, nu încercam s-o înțeleg. Ce voia? Noi sacrificii, ale mele, ale ei? Nu ne chinuisem destul? Fără să vreau, mă uitam la piciorul ei. Acum nu mai era beteagă, dar prin ce trecuse!

— Gîndește-te la copilul nostru, am spus atunci. Am hotărît să-l botezăm Petre sau Eliza, să-l facem om.

— Aș vrea să aibă nume bun, Sorine!... Uite, am citit într-o revistă scrisoarea pe care maiorul Dimitrie Giurescu a trimis-o de pe front, acum o sută de ani, în 1877, soției lui, puțin timp înainte de a cădea în lupta de la Rahova. Revista am aruncat-o, dar am tăiat textul de acolo și l-am băgat în geantă. Vrei să asculți un crîmpei? „N-am presimțirea morții. Voi grămădi pe turcheți, ca să aibă copiii mei nume bun; Dumnezeu să-i binecuvînteze, cum îi binecuvîntez eu, iar dacă voi muri (ceea ce nu cred), să știi că nu voi uita nici pe lumea cealaltă zilele bune și fericirea ce mi-ai dat-o în timpul căsătoriei noastre".

De data asta am privit-o eu mut. Și Laura a repetat:

— Copilul nostru să aibă și el nume bun.

— Și ce-ai vrea să fac?

— De fapt, eu n-o să-ți spun nimic nou. Doar ceea ce gîndești și tu, undeva, în străfundurile inimii tale. Aș vrea ca mîine să te învoiești de la fabrică, pentru ca să te duci la Petcu, de la Brate. Îi vorbești de tatăl tău. Cinstit, fără ascunzișuri. Un om ca el nu trebuie mințit. Îl rogi să-i găsească ceva: slujbă și cazare. Pînă o să aibă unde dormi, îi punem patul pliant în nișa de lîngă balcon. Pe urmă te-ntorci la fabrică și-i spui inginerului șef că accepți detașarea la București, pentru două luni. Și-o să faci ce poți pentru Buche și Gae. Pentru ca Gheorghe, băiatul pe care și-l dorește Gae, să cînte pe scenă în fața bunicii lui... Asta-i tot, Sorine. Vreau să fii tu însuți! Dacă-i trădezi pe ceilalți, te trădezi pe tine.

— La viața noastră te-ai gîndit oare, Lebădă albă?

— Viața e așa cum ți-o faci. Oriunde te-ai afla și-n orice împrejurare. Și nici nu e numai a „noastră". Ce fel de viață mai e și aceea pe care-o trăiești numai pentru tine?

— Sună ca o predică de biserică, din cele la care mă ducea cu sila mătușa Ileana.

— Lumina pe care-o dăm altora va dăinui și-n copiii noștri, Sorine. Vreau ca ei să fie mîndri de noi, cum n-ai fost tu de conu Valerică. Ar trebui să fii recunoscător tatălui tău, adăugă zîmbind. Dacă nu fugeai de-acasă, cum ne-am mai fi cunoscut ?

Chiar atunci a sunat la ușă. Era tata : jerpelit ca vai de lume, într-o mînă cu o valiză, în alta cu o geantă. Am înțeles. Nu mai avusese timp să aștepte răspunsul meu. Jeny îl gonise chiar și din cămăruța de la subsol. Iar el plecase, așa cum fugisem și eu. Căuta, ca și mine atunci, un adăpost și ceva de lucru.

Mi-am adus aminte cum venea acasă beat și mă bătea. El și cu Amalia. El și cu Jeny. Cum a depus la proces împotriva mea. Cum a uitat de mine cînd eram „între ziduri". Cum a vorbit-o de rău pe mătușa Ileana. Cum o viață întreagă trăise din „Plusuri". Ce bine că nu-i semănam...

— Mă primești, Sorine ? a spus tata.

M-am cutremurat, fără să știu de ce. Poate fiindcă de mulți ani nu-l mai auzisem rostindu-mi numele. Preferase epitetele : „Pacoste", „Căzătură", „Nenorocitule". Mizar a lătrat de cîteva ori, fără prea multă convingere, apoi s-a dus să-l miroasă. S-a retras într-un colț, sub geam și a început să privească de departe ciudatul oaspete. Simțea și el că se întîmplă ceva.

— Ai tot dreptul să mă gonești. Dar nu mai am unde să mă duc... Am fost rău cu tine, știu ! a zis tata.

Vorba lui suna ca o constatare. Nimic din vreo căință.

„De ce-ai făcut din mine un orfan, un vagabond și un hoț, de ce-ai lovit prin mine în Laura ?" Asta ar fi trebuit să-l întreb. Dar n-am rostit cuvintele. Oare înțelegea și singur ? M-am uitat la tabloul lui Rafael. Madona Sixtina. Puritatea. La el se uita acum și Laura. Mi-a spus, ca și cum tata nici n-ar fi fost în pragul casei :

— Nimeni nu-și poate clădi fericirea pe nenorocirea altora. Chiar răului trebuie să-i răspunzi prin bine.

Tata parcă nici n-a auzit.

— Intră, i-am spus. O să-ți întind astă-noapte un pat pliant, în nișa aceea. Mîine — o să vedem, nu știu încă.

„Nu știu dacă o să te pot vreodată ierta“ — îmi venea să-i spun. Dar iarăși am tăcut. Să-l duc la Petcu, ca pe urmă conu Valerică s-o ia de la capăt ? Petcu să-l ajute și, drept mulțumire, să înghită peste cîteva luni o praftură !

Tata s-a strecurat în odaie. A vrut, cred, să mă îmbrățișeze, dar asta n-am îndurat și m-am dat cu un pas înapoi. Mi-a strîns mîna, apoi i-a sărutat-o pe a Laurei, care venise spre el, la intrare, cu un surîs de neînțeles pe buze. Înainte de a închide ușa, s-a mai uitat o dată în urma sa. În ochi i se vedea spaima. Nu cumva veneau Amalia sau Jeny după el, cu biciul ? Biciul acela blestemat, pe care oamenii îl ridică uneori împotriva oamenilor. Pe care eu și copiii mei nu-l vom ridica niciodată.

M-am dus în bucătărie să-i pregătesc lui conu Valerică un ceai. Dîrdîia, în plină lună mai. Laura îi adusese o gustare. Nu știam ce o să fac a doua zi, nici cu tata și nici cu „S.O.S.“-ul care mă chema la Buche și la Gae.

MĂRTURISIRE

La începutul unui roman care relatează întîmplări contemporane, autorul pune uneori un avertisment, precizînd că orice asemănare cu persoane sau evenimente din jurul său este pur întîmplătoare. Cu totul altfel stau lucrurile în cartea de față și tocmai de aceea romanul-ficțiune al lui Sorin Roșca devine uneori roman-document. Cartea aceasta înșiră — pe firul unor destine — multe din trăsăturile, atitudinile, faptele, întîmplările pe care le-am întîlnit de-a lungul investigării, ani la rînd, a unei lumi de suferințe, uneori și de miraculoase recuperări, ale unor fărădelegi tinere și năpăstuite — delincvenții minori. Cîteodată am transcris de-a dreptul în carte frînturi de scrisori autentice, am redat crîmpeie din anchete sau dialoguri purtate de mine sau de alții. E vorba, desigur, la noi, de soarta unei minorități, atît în ce privește tinerii ajunși pe un drum greșit, cît și acei părinți care sînt de cele mai multe ori autorii morali ai decăderii. Problema abaterilor săvîrșite de minori, a încălcărilor normelor de conviețuire și a legilor nu poate fi evaluată în procente care să ne liniștească prin comparație cu procentele mult mai ridicate din alte țări. Este vorba de o dramă care trebuie profund cunoscută, iar recuperarea pentru ei înșiși și pentru societate a acestor adolescenți nu trebuie să lase pe nimeni indiferent.

Am vorbit cu mulți tineri și cu multe tinere care mi-au istorisit cum au căzut pradă abaterilor și m-am convins că puțini dintre ei au ajuns la vagabondaj, la furt, uneori la acțiuni și mai grave, din vina lor sau din adesea invocatul „spirit de aventură". Cei mai mulți au fost împinși spre ele de împrejurări și de oameni din preajmă, mai ales în familii dezbinate, ca și de faptul că a lipsit o acțiune eficientă de prevenire. „Mirajul" a venit ulterior, după ce „căzuseră". Victimele mediului și vinovații reali care poartă răspunderea, indiferenții, apostolii și monștrii pe care m-am străduit să-i înfățișez în plină acțiune, au trăit cu toții în jurul nostru. N-am inventat nici

locurile unde au acționat. Nu i-am născocit nici pe maiștrii Lungu și Bratu (le-am schimbat doar numele), care l-au ajutat pe Sorin Roșca să redevină om, nici pe Muscă, cel care l-a ademenit spre delincvență surprinzîndu-l într-un moment de disperare, nici pe profesorul care a presărat aleile unei școli cu maxime și aforisme, nici pe mama bețivă și vicioasă care-l izgonea pe băiețelul ei, iarna, desculț în zăpadă, trimițîndu-l să fure și, dacă nu fura destul, îl pedepsea să doarmă în coteț. Există și „barosanii", și „tartorii" pe care i-am descris, și părinții „antimodel" ai căror copii devin „candidați" la vagabondaj și hoție.

N-am inventat nici pe cei recuperați prin munca și grija celor din jur, nici pe cei căzuți din nou în ispita decăderii. Am ținut în mîna mea carnetul cu adrese și telefoane al adolescentei ajunse, repudiată fiind de părinți, la prostituție, dar care a găsit apoi în ea forța să redevină om. Am răsfoit reviste editate de copii și tineri delincvenți, cu povestiri și poezii pline de romantism și delicatețe, le-am văzut expozițiile de desene, picturi și articole artizanale, dovedind o aderență deosebită la frumusețea lumii, i-am auzit cîntînd cu voce curată și plină de dor. Mulți dintre acești adolescenți mi-au povestit emoționant despre visele lor, ca și despre cei care refuzau să creadă în aceste vise, descurajîndu-i. Și tinerii privați, pe baza vechii legislații, de libertate, mi-au spus ce greu le era în locurile pe care ei le porecliseră „între ziduri".

După ce am intrat în contact cu această lume, cutremurătoare, dar adesea dătătoare de nădejdi — căci pretutindeni întîlneam omul, aproape totdeauna perfectibil — am considerat că am ceva de spus și mai ales că pot să-i ajut pe unii tineri să vadă dimensiunea adevărată a prăpastiei pe care o socotesc uneori refugiu, alteori miracol, să găsească drumul menit să-i scoată la lumină. Am înțeles prea bine, din foarte multe confesiuni, ca și din documente de „anchetă socială", cine-s vinovații: acei părinți care nu-s părinți, acei profesori care nu-s profesori, neoamenii de care adolescenții adesea se lovesc — o minoritate și ei, dar care explică persistența delincvenței minore în jurul nostru.

Am încercat să-i înfățișez și pe cei care s-au angajat în marele efort de a-i face pe acești tineri oameni în toată puterea cuvîntului. Și m-am gîndit că numai adevărul, spus răspicat, poate fi de folos, mai ales de acum înainte, cînd societatea, munca sînt tot mai mult chemate să ia locul „zidurilor", procesul de recuperare socială să ia locul reprimării penale, în spiritul unui respect tot mai deplin al omului. Dacă regret ceva, este faptul că adevărul nu l-am spus întreg, căci unele fapte erau prea hidoase, unele aspecte prea absurde sau prea crude ca să le încredințez hîrtiei.

Tînărul al cărui periplu îl urmăresc din iulie 1969 și pînă în mai 1977 străbate în mod necesar, în cîteva capitole ale cărții, formele de reeducare din acea vreme, care se întemeiau pe procese judiciare și constrîngere, chiar dacă principalul mijloc de recuperare era tot munca, atelierul. Astăzi, fabrica, școala, societatea încearcă să preia cea mai mare parte a acestor atribuții, de multe ori fără apăsarea zidurilor și a porților ferecate, de care eroii acestei cărți vorbesc adesea, sufocați nu o dată de ele. Dar, în esență, problematica umană înfățișată în roman, de la procesul dramatic al antrenării unor tineri spre abateri și pînă la problemele complexe ale recuperării lor, pentru ei și pentru societate, a rămas aceeași, semnificația ei este la fel de gravă și de profundă. Căci, evident, delincvența minoră nu poate dispărea peste noapte, fiindcă nici cauzele ei nu dispar instantaneu. Dar putem și trebuie să facem totul pentru cunoașterea și contracararea acestor cauze, cu forțele de care dispunem astăzi în societate, procedînd cu inteligență, cu răbdare și mai ales cu multă căldură.

Mulțumesc celor care mi-au dat un larg concurs ca să pătrund în această lume. Mulțumesc tuturor adolescenților care mi-au istorisit cu sinceritate povestea lor și chiar acelora care mi-au spus numai în parte adevărul, silindu-mă să ghicesc ceea ce îmi ascundeau. Mulțumesc celor care le-au întins și le întind mîna ca să le redea pe deplin demnitatea pe care o merită orice om în această lume.

AUTORUL

DE ACELAȘI AUTOR

Călătorie în Univers, 1953 ; **Pietre cerești, planete mici și aștri cu coadă**, 1956 ; **Sahariana** (în colaborare cu M. Solomon), roman, 1956 ; **Vecina noastră, Luna**, 1957 ; **Din tainele cerului**, 1958 ; **Semnele cerești și tălmăcirea lor adevărată**, 1959 ; **Enigma tunelului — Reclama parfumată**, nuvele, 1960 ; **Știința privește spre viitor**, 1960 ; **Adevărul despre năluciri**, 1961 ; **Ultimul alb**, roman, 1962 ; **Oglinda răsturnată**, nuvelă, 1962 ; **Focul viu. Pagini din istoria invențiilor și descoperirilor românești** (în colab. cu Dinu Moroianu), 1963 ; **La poarta marilor enigme**, 1963 ; **Lumina purpurie**, roman, 1964 ; **Meduza verde**, nuvelă, 1965 ; **Familia Soarelui**, 1965 ; **Cîntecul Cibenei**, roman, 1966 ; **Misiune specială**, roman, 1966 ; **Din istoria tehnicii românești**, 1968 ; **Omul cu o mie de chipuri**, roman, 1968 ; **Pasiunea științei. Oameni și momente din istoria contemporană a științei și tehnicii românești** (în colab. cu Dinu Moroianu), 1968 ; **Momente și figuri din istoria astronomiei românești** (în colab. cu V. Ionescu-Vlăsceanu), 1968 ; **O întîmplare în împărăția zăpezilor**, nuvelă, 1969 ; **Viitorul Terrei, mit și prognoză**, 1970 ; **Scientica sau Știința despre știință** (în colab. cu Ovidiu Bădina, Octavian Neamțu ș.a.), 1970 ; **Prietenul stelelor, Constantin Căpităneanu**, 1970 ; **P. G. 7 luptă contra cronometru**, roman, 1971 ; **Naufragiații**, nuvele, 1973 ; **Un vis împlinit. Aviatorul Gheorghe Stîlpeanu** (în colab. cu C. Gh. Ivan), 1973 ; **Ana Ipătescu**, 1975 ; **Sub semnul Minervei. Femei de seamă din trecutul românesc** (în colab. cu V. Firoiu), 1975 ; **Maeștrii ingeniozității românești** (în colab. cu Dinu Moroianu), 1976 ; **De la Podul Mogoșoaiei la Calea Victoriei. Din cronica anilor 1877—1878**, 1977 ; **Penda, fata cu ochii ca stelele. Antologie de proză scurtă negro-africană**, 1978 ; **Ceasuri de răscruce. Din cronica unor momente hotărîtoare pentru Unirea Principatelor**, 1980 ; **Ghidul Cosmosului** (în colab. cu I. Corvin Sângeorzan), 1980.

TRADUCERI, ÎNGRIJIRI DE EDIȚII, Henric Stahl, **Un român în Lună**, 1958 — prefață și note ; Ștefan Zweig, **Orele astrale ale omenirii**, 1973 — traducere și postfață ; Herman Kant, **Nu vreau să fiu ministru**, 1973 — traducere și prefață ; J. Jahn, **Istoria literaturii neoafricane**, 1975 — traducere, note și studiu introductiv ; Kurd Lasswitz, **Cum l-a răpit diavolul pe profesor**, 1975 — traducere ; Wilhelm Dilthey, **Trăire și poezie. Lessing — Goethe — Novalis — Hölderlin**, 1977 — traducere ; Herbert W. Franke, **Rețeaua gîndurilor**, 1979 — traducere și studiu introductiv.

SUMAR

1. ÎMI PLACE DE TINE 5
2. PROFESIUNEA DE OM 20
3. VIAŢA ÎNCEPE LA MILOGU 33
4. LEBĂDA NEAGRĂ 52
5. BIŞNIŢĂ MARE 74
6. BÎTA NOASTRĂ SĂ FIE CUVÎNTUL 93
7. TATA E LA PUŞCĂRIE, MAMA E LA CIMITIR . 105
8. NU RUPE VRAJA! 128
9. BUN VENIT, SAVANTULE, PRINTRE HOŢI! . . 143
10. DOSAR DE URMĂRIRE PENALĂ 166
11. FELUL TREI PENTRU O ŢIGARĂ 196
12. „ACŢIUNEA ANTITARTOR" 216
13. GHINIONUL LUI IORGU MĂTASĂ 233
14. O BUCATĂ DE CER 249
15. CA SĂ AIBĂ COPILUL NOSTRU NUME BUN... . 262

MĂRTURISIRE 267

Lector : LUCIAN HANU
Tehnoredactor : CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar 10.III.1980. Apărut 1980.
Comanda nr. 1665
Coli de tipar : 17.

Tiparul executat sub comanda nr. 343
la Întreprinderea poligrafică Iaşi
Str. 7 Noiembrie Nr. 49

I.M. Ștefan

VIAȚA ÎNCEPE LA MILOGU

EDITURA ALBATROS